BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

Cota III 137579

Inventar 706163

BIBLIOTECA
No. 1062
EM. ELEFTERESCU

EXPLICAREA

PSALMILOR

DIN

OROLOGIŬ (CEASLOV)

DE

D. IULIU OLARIU

Născut la 20 Iulie 1860 ~~5 Februarie 1859~~ în Comuna Maidan Comitatul Caraș-Severin, mort la 23 Noemvrie 6 Decemvrie 1920. — Biografia mai pe larg în opul „Evangeliile după Matei, Marcu și Luca“ № 685 al Bibliotecei mele —

CARANSEBEȘ, 1901

EDITURA AUTORULUI — TIPOGRAFIA DIECEZANĂ

Biblioteca
Cota III 437579
Inventar 706163

PVA 4/90

BIBLIOTECA
No. 1062.
EM. ELEFTERESCU

Prefață.

Psaltirea ocupă un loc foarte însemnat în cultul dumnezeesc al bisericiĭ ortodoxe, ce sĕ vede maĭ lămurit din împrejurarea că ss. Părinți o comentează și laudă foarte mult. Între alțiĭ *s. Crizostom* zice: „David în adunările noastre este cel dintâiŭ, din mijloc și din urmă". Fericitul *Augustin* rostește: „Dacă preotul nu cunoaște Psaltirea nicĭ nu merită numele de preot", iar *Ieronim:* „Cartea nicĭcând sĕ nu o laș din mânĭ și din ochĭ; Psaltirea sĕ se învețe din cuvênt in cuvênt".

Scopul traducerii, respective explicării de față este a înlesni înțelegerea psalmilor carĭ sĕ întrebuințează la anumite servicĭi dumnezeeștĭ, dupăcum sunt așĕzațĭ în Orologĭu (Ceaslov).

Voind sĕ arăt raportul între textul original (masoretic) și traducerĭ am pus în frunte traducerea originaluluĭ, iar în explicare am adaos traducerea românească care, în cele maĭ multe cazurĭ, consună cu LXX; dar icĭ-colo se abate dela aceasta și se apropie de Vulgata, saŭ se deosebește de amêndouĕ, dintre carĭ LXX e recunoscută traducere autentică în biserica ortodoxă, Vulgata în cea romană.

Această constatare impune revizuirea traduceriĭ române a Bibliei întregĭ, când s'ar putea îndrepta erorile de limbă și unele cuvinte străine s'ar putea înlocui cu altele românești maĭ potrivite înțelesuluĭ din textul original, respective din LXX.

În biserica ortodoxă română nu există o traducere recunoscută de toțĭ în urma uneĭ hotărîrĭ a unuĭ sinod comun. Această scădere o simțesc îndeosebĭ ceĭce voesc sĕ se ocupe maĭ aproape cu știința teologică. Sĕ sperăm însă că cele douĕ Facultățĭ de

Teologie ale bisericiĭ noastre vor înzestra-o curênd cu o traducere a Bibliei, care sĕ aibă autoritatea traducerilor din celelalte părți ale bisericiĭ ortodoxe.

La explicare am întrebuințat opurile exigeților maĭ noĭ (Thalhofer, Schegg, Delitzsch, Hengstenberg etc.); traduc. românească e după Biblia din Buzeŭ, Șaguna și după un Ceasoslov din Sibiiŭ 1859, dar n'am arĕtat deosebirile între ele — ce poate fi obiectul unuĭ studiu special; iar LXX este ediția luĭ Tischendorf din 1887.

Caransebeș în Martie 1901.

Autorul.

LA VECERNIE.

Psalmul 103.

1. Binecuvintează suflete al meŭ pe Domnul!
Doamne Dumnezeul meŭ măritu-te-aĭ foarte,
Cu mărire şi cu podoabă te-aĭ îmbrăcat.

În maĭ mulţĭ psalmĭ (8. 18. 28. 92) sĕ admiră unele frumuseţĭ ale naturiĭ, iar în cel de faţă autorul descrie stăpânirea luĭ Dumnezeŭ în întreaga natură. Raportându-se la Gen. 1, 1—2, 3 poetul espune starea actuală a lumiĭ şi încheie cu dorinţa ca rĕul sĕ se scoată dintr'ênsa, căcĭ ea vesteşte puterea, bunĕtatea şi înţelepciunea luĭ Dumnezeŭ; toate sunt aduse în fiinţă şi ţinute prin puterea creatoare a luĭ Dumnezeŭ. Acesta împărtĕşeşte creaturile de nemărginita luĭ iubire, deşĭ creatura, prin pĕcătuirea omuluĭ, s'a făcut rea. Rĕul trebue nimicit ca sĕ se deplinească bucuria luĭ Dumnezeŭ în lucrurile sale şi bucuria acestora în Creatorul lor.

În original psalmul nu are înscripţie; LXX şi Vulgata îl atribue luĭ David. Această tradiţie o confirmă cuprinsul şi tonul poezieĭ, apoĭ legătura cu psalmul 102. Nesigur e şi timpul compunerĭĭ.

Deoarece acest psalm stă în legătură cu Gen. l. c., apoĭ vedem că ziua I. II. a creărĭĭ sĕ tratează în v. 2—5, a III. în v. 6—18, a IV. în v. 19—23, a V. VI. în v. 25—30; iar repaosul de Sâmbătă în v. 31, şi espune în cea maĭ sublimă poezie naraţiunea simplă a luĭ Moisi despre creare.

Vers. 1. *Binecuvintează... Domnul:* cu aceste cuvinte, ca în psalmul precedent, autorul începe şi sfârşeşte poezia cu o agrăire îndemnătoare către sufletul sĕŭ. Mărirea luĭ Dumnezeŭ *(măritu-te-aĭ foarte)* sĕ poate cunoaşte din lumea vĕzută (Rom. 1, 20), ce sĕ

2. Celce îmbracă lumina ca o haină,
Celce întinde cerul ca un cort.

3. Celce zidește pe ape foișoarele sale,
Celce face norii trăsura sa,
Celce umblă pe aripile vêntului.

---

demonstră în cele următoare. *Cu mărire... te-ai îmbrăcat* însemnează mărirea care Iehova a îmbrăcat dela crearea lumiĭ; în aceasta sĕ oglindează majestatea regească a luĭ Dumnezeŭ. Cele întâmplate la creare în textul original sĕ espun în participiile prezentuluĭ, căcĭ cele aşĕzate atuncĭ continuă în conservare (Am. 4, 13. Is. 44, 24. 45, 7 etc.); traducerile aŭ pers. 2. LXX part. Traduc. rom.: *Binecuvintează... Întru mărturisire şi în mare podoabă te-aĭ îmbrăcat.* Evr. *hōd* (הוֹד) LXX l-a luat despre mărirea, onoarea ce şĭ-a făcut-o Dumnezeŭ prin descoperire; lauda ce ĭ-o aduc fiinţele create de el. *Mare podoabă:* creatura admirabilă sĕ închipueşte ca o haină preţioasă.

Vers. 2.: crearea luminiĭ şi a firmamentuluĭ. Începênd cu cerul sĕ espune că întâia impresiune asupra ochiuluĭ observator o face lumina — ziua la soare, iar noaptea la nenumĕratele stele. Lumina, raportată la Dumnezeŭ, sĕ numeşte în poezie haină. Toate popoarele vechĭ culte cred că Dumnezeŭ e îmbrăcat cu lumină. Haina în orient are semnificaţie simbolică: arată demnitatea celuĭ îmbrăcat cu ea. Haina luĭ Dumnezeŭ este de lumină, pentrucă fiinţa luĭ e lumina absolută. Dar lumina ce noĭ o cunoaştem nu este însuş Dumnezeŭ, nu e emanaţiunea fiinţiĭ dumnezeeştĭ, ci Dumnezeŭ a creat-o şi s'a îmbrăcat cu ea ca în imagine sĕ ne descopere fiinţa sa nespusă. *Celce întinde... cort:* precum omul întinde coperişul cortuluĭ făcut din peĭ, aşa Dumnezeŭ şĭ-a întins locuinţa, cerul. Numaĭ o parte mică a ceruluĭ o vedem noĭ, şi cât de minunat este ce putem observa! Traduc. rom. *Celce te îmbracĭ cu lumina ca cu o haină, celce întinzĭ cerul ca o piele.*

Vers. 3. În apele deasupra firmamentuluĭ Dumnezeŭ zideşte sieşĭ foişoare (Gen. 1, 7). Firmamentul este pătura maĭ înaltă de aer care sĕ vede deasupra pământuluĭ ca safirul ciselit, întins ca un vĕl străveziu. Stelele sunt deasupra firmamentuluĭ, dar strălucind prin el par a fi pe el. *Celce face... trăsură:* când se pogoară Dumnezeŭ din această locuinţă *norii* îĭ sunt trăsurĭ, caĭ vênturile; îl însoţesc fulgere şi tunete. Traduc. rom. *Celce acoperĭ cu*

4. Celce face soliĭ sĕĭ din vênturĭ,
Servitoriĭ sĕĭ din foc flăcărător.
5. Întemeiat-a pământul pe temeliile luĭ,
Nu sĕ va clăti în veacul veaculuĭ.
6. Cu marea ca cu o haină l-aĭ îmbrăcat pe el,
Pe munţĭ aŭ stătut ape.

---

ape cele maĭ pre deasupra ale luĭ, celce puĭ noriĭ suirea ta, celce umbli preste aripile vênturilor. Cele . . . deasupra (foişoare) sunt camerele deasupra caseĭ, zidite pe coperiş. Evreiĭ credeaŭ că deasupra firmamentuluĭ (închipuindu-l ca ceva vêrtos) sunt spaţurĭ (cf. Gen. 1, 7). Dumnezeŭ locueşte în aceste spaţurĭ şi trimite norĭ, ploae, fulgere etc. După LXX (*ὁ στεγάζων . . αὐτοῦ*) *luĭ* sĕ rapoartă la Dumnezeŭ, iar după traduc. rom. (Vulg.: Qui tegis.. ejus) la cer. *Celce puĭ noriĭ.. aripile vênturilor;* noriĭ şi vênturile sĕ amintesc, pentrucă aparţin înălţimiĭ ceruluĭ, vin de acolo. *Aripile vênturilor,* înfăţişază vênturile ca animale înzestrate cu pene. Când se arată Dumnezeŭ foloseşte noriĭ carĭ sĕ mişcă de aripile vênturilor.

Vers. 4. *Celce face.. din vênturĭ... din foc flăcărător,* saŭ *mistuitor:* Dumnezeŭ întrebuinţază vêntul şi focul spre scopurĭ speciale, orĭ: Dumnezeŭ dă îngerilor sĕĭ foc şi vênt, îĭ îmbracă în acestea când îĭ trimite in lume sĕ împlinească misiunea cu care ĭ-a încredinţat. Traduc. rom.: *Celce facĭ îngeriĭ tĕĭ duhurĭ, şi slugile tale pară de foc* (Vulg.); LXX: *ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πῦρ φλέγον.* Înţelesul este că vênturile şi focul servesc luĭ Dumnezeŭ; el întrebuinţază pe îngerĭ (servitoriĭ cereştĭ) spre aceleaşĭ scopurĭ ca vênturile şi focul, adecă a se manifesta oamenilor şi a-ĭ pedepsi. Astfel sĕ poate zice că-ĭ face oarecum vênt şi foc.

Vers. 5. Îmblânzindu-sĕ apele de sub cer sĕ arată pământul care, deşi era liber în univers (Iob 26, 7), are propte interne. Traduc. rom. *Celce întemeezĭ pământul preste întărirea luĭ, nu se va pleca în veacul veaculuĭ.*

Vers. 6. *Marea* cu care Dumnezeŭ a acoperit pământul sunt apele din început în carĭ era el ca în embrio, căcĭ el e produs din apă şi prin apă (2. Petru 3, 5). *Ca o haină . . . pe el:* pământul e îmbrăcat în mare ca cu o manta; dar după v. 6. el e muntos. Traduc. rom. *Adâncul ca o haină este îmbrăcămintea luĭ, preste munţĭ vor sta ape.*

7. De certarea ta fugit-aŭ ele,
De glasul tunetuluĭ tĕŭ depărtatu-s'aŭ îngrabă,
8. Ridicatu-s'aŭ munţĭ, coborîtu-s'aŭ văĭ,
La locul care l-aĭ întemeiat lor.
9. Pus-aĭ lor hotar care nu-l vor trece,
Nu se vor întoarce sĕ acopere pământul,
10. Celce trimite izvoarĕ în văĭ,
Prin mijlocul munţilor curg ele.
11. Ele adapă toate fiarele câmpuluĭ,
Colunii îşĭ stêmpĕră setea.
12. Deasupra lor locuesc paserile ceruluĭ,
Dintre crengĭ ridică ele glasul.

Vers. 7—9. Apele din început sunt supuse stăpânirĭĭ uscatuluĭ şi aşĕzate între marginĭ hotărîte: *De certarea...* La glasul puternic *(glasul tunetuluĭ tĕŭ)* al luĭ Dumnezeŭ apele sĕ despart, munţĭ sĕ arată, uscatul iesă la iveală cu înălţimĭ şi adâncimĭ *(ridicatu-s'aŭ.. văĭ)* dupăce apele s'aŭ dat îndĕrĕt. V. 8ª e inciză. *La locul... lor:* apele s'aŭ dus la locul arĕtat lor de Dumnezeŭ; aşa li s'a pus hotarĕ, peste carĭ nu vor maĭ putea trece ca sc acopere pământul. Hotarele acestea Dumnezeŭ le pune în fiecare zi (Ps. 92). Poetul în loc sĕ zică: „Zis-a Dumnezeŭ" se exprimă cu: Dumnezeŭ a certat; de glasul tunetuluĭ luĭ tremură şi fug apele. Ele nu s'aŭ tras înapoĭ de bună voe, ci la porunca luĭ Dumnezeŭ. Această poruncă garantează că ele nu se vor maĭ re'ntoarce unde aŭ fost (Gen. 9, 9 sq.). Dar despărţind Dumnezeŭ apele de uscat, pământul n'a rĕmas fără apă, ci are izvoarele. Traduc. rom.: *De certarea ta vor fugi, de glasul tunetuluĭ tĕŭ se vor înfricoşa. Se sue munţiĭ, şi se pogoară câmpiĭ în locul în care le-aĭ întemeiat pe ele* (LXX: în locul care l-aĭ întemeiat lor). *Hotar aĭ pus care nu-l vor trece, nicĭ se vor întoarce sĕ acopere pământul.*

Vers. 10—12. Autorul trecênd la ziua a 3. a creărĭĭ descrie ce binefăcĕtoare aŭ fost apele aşĕzate între maluri pentru dobitoace şi plantele de pe pământ. Apele pustiitoare sunt acum părâe în văĭ, iar pe vêrful munţilor cade roua. Dumnezeŭ a grijit chiar de animalele cele maĭ sĕlbatece ale pustieĭ, de *coluni* (azinul sĕlbatec), carĭ locuesc în locurĭ neaccesibile şi sunt greŭ de prins.

13. Celce adapă munţii din foişoarele sale,
De rodul lucrurilor tale se satură pământul.

14. Celce face să răsară iarbă dobitoacelor
Şi plante spre slujba oamenilor,
Ca să scoată pâne din pământ;

Traduc. rom. *Celce trimiţi* (şi Vulg.; LXX: *ὁ ἐξαποστέλλων*) *izvoare în văi, prin mijlocul munţilor vor trece ape. Adăpa-se-vor* (Şag. adăpa-vor; LXX *ποτιοῦσι*) *toate.., aştepta-vor coluniĭ întru setea lor. Preste acelea paserile cerului vor lăcui, din mijlocul pietrilor vor da glas. Ape* (v. 10) lipseşte în original şi Psaltirile vechĭ. Subiectul la „adapă" orĭ *adăpa-vor* (LXX) sunt izvoarele. *Aştepta-vor.. setea lor:* eĭ aşteaptă la izvoară pentru setea lor, ca să o stêmpere. *Preste ele* (LXX *ἐπ'αὐτὰ* sc. *ὕδατα*): deasupra, lângă izvoară şi părâe.

Vers. 13. Dela frunzişul lângă izvoară poetul ajunge la ploaea care viind din înălţimile ceruluĭ adapă piscurile munţilor. În-văĭ apa se scurge de pe munţĭ, iar pe munţĭ pică din norĭ. Aceştia iarăş se fac din apele cereştĭ, căcĭ în s. Scriptură ploaea să înfăţişază ca viind din rezervoare şi camere superioare (Gen. 7, 11. Ps. 148, 5). Dumnezeŭ prăbuşeşte firmamentul şi trimite apă de sus, care să vede sub firmament ca norĭ şi cade pe pământ ca ploae şi rouă. Traduc. rom.: *Celce adăpĭ* (LXX *ποτίζων*) *munţiĭ din cele maĭ pre deasupra ale tale* (LXX *αὐτοῦ*), *din rodul lucrurilor tale se va sătura pământul. Cele maĭ deasupra*: foişoarele în carĭ sunt apele superioare (izvoarele ploiĭ cf. v. 3). *De rodul... lucrurilor* exprimă că ploaea e rodul norilor, saŭ maĭ bine: rodul care-l aduc lucrurile luĭ Dumnezeŭ aci pe pământ, anume plantele, de carĭ apoĭ să satură pământul, adecă locuitoriĭ luĭ, pentrucă oameniĭ şi animalele se nutresc cu ele.

Vers. 14. O urmare a udăriĭ regulate a pământuluĭ sunt plantele. Aci avem să cugetăm plantele de cultură, îndeosebĭ cerealele (Gen. 1, 11). Autorul deosebeşte cu fineţă serviciul ce-l face iarba dobitoacelor şi oamenilor. Iarba serveşte deadreptul animalelor ca nutreţ, iar omul trebue să cultive paiul cerealelor ca să poată face pâne din el (Gen. 2, 5). *Spre slujba oamenilor:* în folosul, serviciul acestora. *Ca să scoată* etc. şi versurile următoare espun maĭ pe larg creaturile câmpuluĭ şi ale pădurii. Subiectul la „ca să scoată"

15. Şi ca vinul să veselească inima omuluĭ,
Să facă faţa a străluci de untdelemn,
Şi pâne să întărească inima omuluĭ.

16. Sătura-se-vor arborii Domnuluĭ,
Cedrii Libanuluĭ, care ĭ-a sădit.

17. Unde paserile îşĭ fac cuib,
Cocostîrcul îşĭ are casa pe ciprese.

---

este „el face să răsară“ din cele precedente. Traduc. rom.: *Celce răsare.. şi păşune* (LXX χλόη).. *din pământ.* Subiectul la *ca să scoată* e omul.

Vers. 15. La *ca vinul* etc. cf. Eclez. 10, 19. Sirah 40, 20, îndeosebĭ Isaia, care vede în vin izvorul tuturor plăcerilor naturale. Şi vinul trebue agonisit de om ca pânea; Dumnezeŭ nimic n'a dat omuluĭ precum animalelor iarbă. Conjunctivul „ca să veselească“ are emfază: vinul să veselească pe om; acesta să fie vesel când gustă din cele date luĭ de Dumnezeŭ spre nutrire (cf. 1. Tim. 4, 3). *De untdelemn* nu = maĭ strălucit ca untdelemnul, oleul (cum s'ar putea traduce originalul evreesc), ci pânea, vinul şi untul de lemn sunt cele maĭ însemnate producte ale regnuluĭ vegetal şi numite în 14^b *ĕsĕb* (plante). Dumnezeŭ face faţa să strălucească de oleŭ nu numaĭ pentrucă el face mâncările maĭ gustoase şi maĭ nutritoare, ci cu untdelemnul să unge şi capul scurgêndu-să pe faţă. Şi în zilele noastre Arabiĭ se ung foarte tare cu untdelemn, care picură pe corp şi haine; dacă nu se ung pielea devine aspră, groasă şi urîtă. *Şi pâne.. omuluĭ:* aceasta e razimul puterii de vieaţă fiind nutrimentul cel maĭ întrebuinţat; cf. şi Ps. 71, 16. Traduc. rom. *Şi vinul veseleşte inima omuluĭ, ca să veselească faţa cu unt de lemn, şi pânea inima omuluĭ întăreşte* (LXX).

Vers. 16. să rapoartă la cele espuse în v. 13—15 şi să afirmă că ploaea satură, nu celece ca produce ca în v. 13. *Sătura-se-vor* cuprinde întreaga nutrire. *Arborii Domnuluĭ:* arborii care în mod deosebit mărturisesc mărirea Creatoruluĭ lor, saŭ: arborii plantaţi de însuş Dumnezeŭ spre deosebire de ceĭ plantaţi de oameni. Traduc. rom.: *Sătura-se-vor lemnele câmpuluĭ... care aĭ resădit* (LXX). Să pare că în loc de יהוה (lᵉhōvā') s'a scris שדי (şaddai), ce LXX a citit שדי (sādai, câmp).

Vers. 17. *Unde* să rapoartă la aceştĭ arborĭ, între carĭ să amintesc cedrii şi cipresul. În eĭ îşĭ aŭ cuibul paserĭ micĭ şi marĭ,

18. Munţii ceĭ înalţĭ pentru capricornĭ,
Stâncile adăpost aricilor.

19. Făcut-a luna spre vremĭ,
Soarele îşĭ cunoaşte apusul.

20. Puĭ întunerec şi sĕ face noapte,
Întru ea se mişcă toate fiarele pădurii.

în special *cocostîrcul* (= „erodiul“). Cocostîrcul stătea la ceĭ vechĭ în mare vază numindu-sĕ *avis pia* (pietaticultrix la Petron. 55, 6) din motivul că are deosebită aplecare la vieaţa familiară; din această cauză sĕ şi ţinea că aduce fericire în casă. Traduc. rom. *Acolo paserile se vor încuiba, lăcaşul erodiului povăţueşte pe ele* (LXX). *Lăcaşul . . . pe ele*: cocostîrcul îşĭ pune cuibul maĭ sus decât altĕ paserĭ şi în acest înţeles le stăpâneşte.

Vers. 18. Dela locurile de ascundere a animalelor autorul trece la înălţimile munţilor şi vizuinile stâncilor arĕtându-sĕ nemărginita îngrijire a luĭ Dumnezeŭ de toate făpturile sale. *Ijael* e capricornul (orĭ gazela) care locueşte maĭ ales în munţĭ. Evr. *şafan* (Prov. 30, 26) insemnează un animal care samĕnă cu marmota (hyrax syriacus) şi sĕ află în vizuinile munţilor lângă Marea moartă, rîul Chidron şi Sinaĭ. Tradiţia evreească înţelege „iepurele de casă“; alţiĭ traduc cu „ariciŭ“, ce corĕspunde întrucât acest animal petrece îndeosebĭ în locurĭ singuratice; saŭ „iepure, şoarece de munte“; LXX are *χοιροχρύλλιος* (ariciŭ, *porc ghimpos*). Chiar ceĭ vechĭ nu sunt în chiar ce aŭ sĕ înţeleagă sub acest nume (Winer, Reallex. v.). Traduc. rom.: *Munţiĭ ceĭ înalţĭ cerbilor, peatra scăparea iepurilor.*

Vers. 19. Aci avem aluziune la Gen. 1, 14. *Făcut-a luna* etc. Luna sĕ numeşte ântâiŭ, pentrucă după ea Evreiĭ îşĭ regulaŭ timpul şi după descrierea zilei autorul lasă sĕ urmeze a nopţiĭ. Sub *vremĭ* înţelegem momente şi epoce din vieaţa civilă şi bisericească, carĭ sĕ măsură după lună. *Soarele* etc., sĕ rapoartă la locul unde rĕsare şi apune; nicĭcând nu e în nesiguranţă în această privinţă. Ziua şi noaptea sĕ schimbă decĭ după anumite legĭ. Traduc. rom.: *Făcut-a . ., şĭ-a cunoscut apusul sĕŭ.*

Vers. 20. Autorul se ocupă aci maĭ pe larg cu celece sĕ întêmplă noaptea. *Puĭ întunerec* etc. Toate sunt spre preamărirea luĭ Dumnezeŭ. El are numaĭ sĕ voească şi sĕ face noapte, când începe vieaţa animalelor sĕlbatece; atunci ele se nutresc. Dumnezeŭ

21. Puiĭ leilor răcnesc după pradă
Şi cer dela Dumnezeŭ mâncarea lor.
22. Resare soarele, eĭ se retrag
Şi zac în culcuşurile lor.
23. Omul iesă la lucrul sĕŭ
Şi la lucrarea sa până sara.
24. Cât de multe sunt lucrurile tale, Doamne,
Toate le-aĭ făcut cu înţelepciune,
Plin e pământul de făpturile tale!
25. Marea aceasta, mare şi largă,
Acolo sunt vieţuitoare fără numĕr,
Vietăţi micĭ cu marĭ.

---

sĕ înfăţişază ca cum ar umbla noaptea şi ar oferi mâncare fiarelor, carĭ fug de lumina zilei. Traduc. rom.: *Pus-a.. s'a făcut..., întru aceea vor trece.. pădurii. Vor trece:* dintr'un loc într'altul ca sĕ-şĭ caute mâncare.

Vers. 21. *Puiĭ leilor* etc. exprimă că aceştia aŭ însuşirea dela fire a ruga pe Dumnezeŭ când răcnesc şi ies după pradă. Traduc. rom.: *Puiĭ leilor răcnind ca sĕ apuce, şi sĕ ceară.. mâncare lor. Ca sĕ apuce* depinde dela *răcnind* = de foame răcnesc după pradă.

Vers. 22. 23. Acum sĕ descrie ce sĕ întâmplă ziua dupăce a răsărit soarele, e contrast la cele precedente. Ziua e pentru om (Iob 24, 5. 37, 8. 38, 40); Dumnezeŭ opreşte atuncĭ şi depărtează orce primejdie ce l-ar putea împiedeca în lucru. Traduc. rom.: *Răsărit-a soarele şi s'aŭ adunat, şi în culcuşurile sale vor zăcea. Eşi-va omul... sara. S'aŭ adunat.. vor zăcea:* fiarele se retrag, pentrucă Dumnezeŭ le adună şi le lasă libere.

Vers. 24. Aci tratează autorul ziua 5. şi 6. a creărĭ (Gen. 1, 20. 21) arătând în special cum Dumnezeŭ se îngrijeşte de toate făpturile sale, carĭ sunt foarte multe: *Cât de multe* etc. Traduc. rom.: *Cât s'aŭ mărit lucrurile.., toate întru înţelepciune le-aĭ făcut; umplutu-s'a pământul de zidirea ta.*

Vers. 25. *Marea aceasta* etc.: în mare sunt multe vietăţĭ, carĭ încă vorbesc de Creatorul lor. *Aceasta:* marea cum există fără a avea în vedere un anumit teritoriŭ. *Mare şi largă:* e întinsă în toate părţile, spre răsărit şi apus. Traduc. rom.: *Marea aceasta e..,*

26. Acolo umblă corăbiile,
Bălaurul acesta, pe care l-aĭ făcut să se joace întrînsa.

27. Toate aşteaptă dela tine,
Să le daĭ mâncarea lor la timpul său.

28. Tu le daĭ, ele adună;
Tu-ţĭ deschizĭ mâna, ele se satură de bunătate.

29. Tu-ţĭ ascunzĭ faţa, ele se turbură;
Tu iaĭ suflarea lor, ele se sfîrşesc
Şi se 'ntorc în ţărîna lor.

30. Tu trimiţĭ duhul tĕu, ele se vor zidi,
Şi înoeştĭ faţa pămîntuluĭ.

---

acolo jiganiĭ, cărora nu este număr, jivinĭ micĭ şi marĭ (LXX *αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη... ἐκεῖ ἑρπετὰ... ζῶα μικρὰ μετὰ μεγάλων*). *Jiganiĭ* (după LXX *reptile*) însemnează toate animalele mărinĭ.

Vers. 26. *Bălaurul* (leviathan în cartea Iob însemnează crocodilul) este balena, monstru de mare. Espresiunea *bo* = ca el să se joace, desfăteze în ea, adecă în mare: Traducerea rom.: *Acolo corăbiile umblă, bălaurul acesta, pe carele a-ĭ zidit a-l batjocuri pe el. A-l batjocuri pe el*: pe bălaur; *ἐμπαίζειν* cu dativ (LXX *αὐτῷ*, dar să poate luă şi în loc de *αὐτῇ* adecă *θαλάσσῃ*) însemnează a batjocuri pe cineva, sau a se juca cu cineva, cu ceva. Înţelesul este, că Dumnezeŭ ar fi creat bălaurul ca să-şĭ bată joc de mărimea, puterea luĭ, căcĭ deşĭ e mare, totuş îl stăpâneşte când vrea. Rabinĭĭ explică că Dumnezeŭ s'ar juca cu leviatanul.

Vers. 27. *Toate aşteaptă* etc. Dela animalele mărinĭ să trece la vietăţile pămîntuluĭ, carĭ toate sunt îngrijite de Dumnezeŭ. Noĭ nu vedem aceste animale, iar Dumnezeŭ le cunoaşte şi le dă hrana *la timpul său*: când le e vremea. Traduc. rom.: *Toate către tine aşteaptă să le daĭ lor hrană la bună vreme.*

Vers. 28—30 exprimă că Dumnezeŭ nu numaĭ produce toate fiinţele, ci le şi ţine vieaţa. Duhul luĭ creator le vieaţă şi întinereşte. *Tu-ţĭ ascunzĭ faţa*: le lipseştĭ de graţia ta; *se tulbură*: le cuprinde spaima morţiĭ. *Suflarea lor*: vieaţa ce o poşed animalele. *Tu trimiţĭ*: duhul creator produce în locul fiinţelor moarte altele; aşa să înoeşte necontenit faţa pămîntuluĭ. *Duhul tĕŭ* e vieaţa ce la creare

31. Fie mărirea Domnuluĭ în vecĭ,
Domnul sĕ se bucure de lucrurile sale.
32. Celce caută spre pământ, şi el se cutremură,
Celce se atinge de munţĭ, şi eĭ fumegă.
33. Cânta-voiŭ Domnuluĭ în vieaţa mea,
Cânta-voiŭ Dumnezeuluĭ meŭ până ce voiŭ fi.
34. Bineplăcută fie luĭ vorba mea,
Şi eŭ mĕ voiŭ bucura de Domnul.
35. Sĕ piară pĕcătoşiĭ de pe pământ,
Şi ceĭ fărădelege sĕ nu maĭ fie.
Binecuvintează suflete al meŭ pe Domnul!

---

iesă din Dumnezeŭ şi viează toate (Gen. 2, 7). Traduc. rom.: *Dându-le tu lor vor aduna, deschizênd tu mâna ta, toate se vor umplea de bunĕtate. Iar întorcêndu-ţĭ tu faţa ta, se vor turbura; lua-veĭ duhul lor şi se vor sfĕrşi, şi în ţărîna sa se vor întoarce. Trimite-veĭ duhul tĕŭ, şi se vor zidi, şi veĭ înoi faţa pământuluĭ.*

Vers. 31—34 sĕ bazează pe Gen. 1, 31. Domnul se bucură de lucrurile sale şi el sĕ aibă mărire în vecĭ, nu numaĭ acum, pentrucă puterea luĭ e vecĭnică. *Celce caută.... fumegă:* omul sĕ nu se teamă de pământ şi munţĭ; nimic nu poate primejdui mărirea ce şĭ-a făcut-o Dumnezeŭ. La „munţiĭ fumegă“ nu avem de înţeles erupţiunile vulcanice, cf. Exod. 19, 18. Traduc. rom.: *Fie mărirea.., veseli-se-va Domnul de..., şi-l face pe el de se cutremură,... munţĭ şi fumegă... Îndulceascâ-sĕ luĭ vorba mea..., mĕ voiŭ veseli de Domnul. Vorba mea:* converzaţia mea cu Domnul = cântarea mea.

Vers. 35. Pĕcătoşiĭ, care nu caută sĕ fie plăcuţĭ luĭ Dumnezeŭ, sĕ piară de pe pământ, căcĭ eĭ lucră împrotiva voiĭ luĭ, primejduesc existenţa creaturiĭ, strică aşa şi bucuria luĭ Dumnezeŭ. Va sĕ zică dorinţa psalmistuluĭ că pĕcătoşiĭ sĕ piară de pe pământ sĕ explică în precedentul *şi eŭ mĕ voiŭ bucura de Domnul. Binecuvintează* etc. Vedem că psalmul închee cu cuvintele dela început, pentrucă omul nu poate aduce luĭ Dumnezeŭ decât laudă şi mulţumită în cuvinte şi fapte. Traduc. rom.: *Lipsască pĕcătoşiĭ..., şi ceĭ fărădelege, ca sĕ nu fie eĭ.... Domnul.*

Psalmul 140.

1. Doamne eŭ strig cătră tine, grăbeşte la mine,
   Ia aminte glasul meŭ când strig cătră tine!

2. Sĕ se îndrepteze rugăciunea mea ca tămâe înaintea ta,
   Ridicarea mânilor mele ca jertfă de sara.

Psalmul luĭ David. În urma inscripţiuniĭ psalmul este al luĭ David, fie că el însuş l-a compus saŭ altul care îl imitează în feliul scrieriĭ. Psalmul înfăţişază starea luĭ David pe timpul urmăririĭ din partea fiuluĭ sĕŭ Absalom; după alţiĭ psalmul e din timpul prigoniriĭ luĭ David de Saul (1. Imp. 24, 1 sq.), când David era depărtat dela cultul dzeesc din Sion. Avem un psalm de sară. Constituţiunile apostol. (II. 59. VIII, 35) îl prescriu pentru serviciul dzeesc de sara, de aceea sĕ şi numeşte ὁ ἐπιλύχνιος (de sară); iar s. Crizostom zice că el sĕ cântă foarte adese, pentrucă este medicină salutară şi împăcare de păcate încât cu orce murdărie ne-am fi întinat în vro zi, acelea sĕ şterg cu această cântare spirituală (la ac. psalm).

Vers. 1. David are obiceiul a zice: Grăbeşte întru ajutorul meŭ (Ps. 21, 20. 37, 23. 39, 14) şi nu: aleargă mie, grăbeşte la mine ca aicĭ — dovadă că psalmul ar fi scris de altă persoană. *Când strig cătră tine:* când te chiem pe tine, care acum eştĭ departe. *Traduc. rom.: Doamne strigat-am cătră tine, auzi-mĕ, . . . glasul rugăciuniĭ mele, când . . . tine.*

Vers. 2. Dumnezeŭ poate asculta rugăciunea numaĭ dacă e plăcută, de aceea zice autorul: *Sĕ se îndrepteze* etc.; aceasta sĕ fie recunoscută, sĕ aibă valoare. Dumnezeŭ sĕ primească rugăciunea luĭ ca miros de tămâe saŭ tămâe (care simboliza rugăciunea plăcută luĭ), care sĕ alătură la jertfa de făină şi o face sĕ se înalţe la Dumnezeŭ. *Ridicarea mânilor*=rugăciune (3. Imp. 8, 22. Ps. 27, 2. 43, 21 etc.), sĕ fie „minha“ (plăcintă cu tămâe) de sara, care sĕ aducea ca jertfă nesângeroasă în fiecare zi dimineaţa şi sara; ardea de tot ca miros plăcut luĭ Dumnezeŭ, iar după Exod 29, 38—42 adaogându-sĕ la „tamid“-ul de sara încheia serviciul zileĭ. Traduc. rom.: *Sĕ se îndrepteze . . . tămâea . . . seara.*

3. Pune Doamne strajă gurii mele,
Veghiază la uşa buzelor mele.

4. Nu pleca inima mea spre lucru viclean,
Ca să fac fapte întru nedreptate
Cu oamenii care lucrează fărădelege,
Şi nu voiŭ mânca mâncările lor alese.

Vers. 3. 4. *Pune Doamne* etc. Dacă psalmul s'a compus pe timpul prigoniriĭ luĭ David de Saul, apoĭ să explică aceste versurĭ foarte firește. Saul e în mânile luĭ David şi oameniĭ acestuia îl îndeamnă a-şĭ răzbuna. David văzênd pe Saul trebuea să-şĭ aducă aminte tot răul primit din partea acestuia, de aceea se roagă ca Dumnezeŭ să-l păzască nu numaĭ a nu-şĭ răzbuna cu fapta, ci nicĭ să nu rostească vr'un cuvênt rĕŭ asupra luĭ Saul. Iar dacă e psalmul din timpul luĭ Absalom, apoĭ rugăciunea precedentă să specializează cu reminiscenţe din Ps. 38, 2. 33, 14 rugându-se să tacă în toate împrejurările. David e tradat, starea luĭ pretinde să fie circumspect în vorbe, deşi nu e vinovat faţă de ceĭce s'aŭ răsculat contra luĭ, ci e conştient de vină către Dumnezeŭ. *Nu pleca etc.*: luând graţia dela el să nu se plece inima etc.; autorul vrea să nu aibă nicĭ o legătură cu potentaţiĭ de faţă. *Oamenii* saŭ „domniĭ“ e ironie (Ps. 4, 3). „Lucru viclean“ din cele precedente se explică aicĭ în: *Ca să fac . . . fărădelege.* Evr. *Aliloth* să întrebuinţează în înţelesul: faptă ruşinoasă (Ps. 13, 1. 98, 8). *Şi nu voiŭ mânca etc.* exprimă şi maĭ emfatic ruptura cu ceĭ fărădelege; el nu voeşte să fie părtaş la plăcerile în mâncărĭ şi beuturĭ ale usurpătorilor care s'aŭ înstăpânit în posesiunea celor alungaţĭ. Traduc. rom.: *Pune Doamne . . ., şi uşă de îngrădire . . . mele. Să nu abaţĭ inima mea spre cuvinte de vicleşug, ca să tăgăduesc răspunsurile cele din păcate, cu oameniĭ ceĭce . . ., nu mĕ voiŭ însoţi cu aleşiĭ lor. Uşă de îngrădire* (resp. întărire) *împrejurul buzelor mele*: cum un oraş e împrejmuit de întăritură, aşa şi înaintea buzelor autoruluĭ Dumnezeŭ să pue o poartă ca a uneĭ fortăreţe, o poartă tare, închisă. *Să tăgăduesc răspunsurile* etc.: să caut temeiurĭ a ascunde păcatele, a le micşora. *Din păcate:* când am păcătuit. *Τῶν ἐκλεκτῶν* (LXX) poate fi neutru=cele alese; înţelesul: nu voesc să am parte de celece ţin eĭ a fi alese, de plăcerile lor păcătoase; fericirea lor pe pământ.

5. Bată-mĕ dreptul cu iubire şi sĕ mĕ mustre,
Acest untdelemn pe cap nu-l rĕspingă capul meŭ,
Că încă cu rugăciune întimpin rĕutatea lor.
6. Aruncaţi de laturea stâncii vor fi stăpânitorii lor,
Şi graiurile mele auzi-vor că sunt plăcute.
7. Precum dacă cineva brăzdează şi despică pământul,
Aşa sunt risipite oasele noastre la poarta iaduluĭ.

Vers. 5. David e conştient de pĕcatele sale înaintea luĭ Dumnezeŭ, de scăderile ca regent şi de aceea e gata a primi orce mustrare, ce i-s'ar face din iubire. *Dreptul:* orcine ar fi acel drept; e contrast la ceĭ rĕsculaţĭ şi poporul aliat cu eĭ. Alţiĭ înţeleg sub „dreptul“ pe Dumnezeŭ şi privesc în aceste cuvinte o urmare a rugăciuniĭ luĭ David: Pune Doamne etc., adecă el e hotărît a nu se lăpĕda de Dumnezeŭ nicĭcând şi a nu se alia cu pĕcătoşiĭ. De sine înţeles este că aceştia traduc versul: „Dumnezeŭ cel drept pedepsească-mĕ şi mustre-mĕ, eŭ voiŭ fi stăruitor, căci el totdeuna are bunăvoinţă“. Dumnezeŭ trebue sĕ ne pedepsască ca sĕ-l cunoaştem bunĕtatea. *Hălăm* (tundere) e zis de loviturile mustrăriĭ serioase, dar binevoitoare (Prov. 27, 6). Originalul *hĕsĕd* sĕ traduce cu „bunăvoinţă“ (ier. 31, 3 cf. Gal. 6, 1). *Acest untdelemn* etc. exprimă că el cu plăcere primeşte mustrarea binevoitoare, aceasta îĭ pricinueşte bucurie. *Că încă . . lor:* el primeşte mustrarea celuĭ drept, iar faţă de rĕutatea stăpânitorilor de acum are armă rugăciunea, comunicând ne'ntrerupt cu Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Certa-mĕ-va dreptul cu milă şi mĕ va mustra, iar untul de lemn al pĕcătosuluĭ sĕ nu ungă capul meŭ, că încă şi rugăciunea mea e întru bune vrerile lor.* „A unge capul cu untdelemn“ însemnează a face cuĭva bucurie, onoare, mântuire (Ps. 21, 3). Autorul nu doreşte fericirea pĕcătoşilor, ci se roagă ca Dumnezeŭ sĕ-l ferească de aceasta. *Că încă şi rugăciunea . . lor:* pĕcătoşilor le merge bine, el însă se roagă şi acum când e în mare strîmtorare, sĕ nu fie părtaş la soartea lor. *Bune vrerile lor:* în ceeace eĭ află plăcere; fericirea, pĕcatele şi goanele contra mea (cf. v. 4. „cele alese“).

Vers. 6. 7. În aceste vv. David prezice că duşmaniĭ luĭ vor peri. Stăpânitoriĭ de acum vor cădea pradă mânieĭ poporuluĭ sedus de eĭ, iar el, care mărturiseşte ordinea de mântuire a luĭ Dumnezeŭ, va fi liber şi toţĭ îl vor asculta. *Aruncaţĭ de* etc.: noiĭ regenţĭ vor

BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ BUCUREŞTI
706 163

8. Căci către tine Doamne, Doamne ochiĭ meĭ,
În tine sperez, nu vĕrsa sufletul meŭ.
9. Păzeşte-mĕ de mânile laţuluĭ a celorce mĕ pândesc,
Şi de cursele celorce fac fărădelege.
10. Pĕcătoşiĭ cadă în mreaja lor
Pănă ce deodată eŭ trec.

---

fi aruncaţĭ de popor de stâncĭ (cf. 2. Cron. 25, 12; i^e de' sĕla = păreţiĭ stâncilor), iar cuvintele luĭ David vor fi ascultate cu plăcere (în original şi LXX). *Precum dacă cineva* etc. Soartea finală a duşmanilor sĕĭ, zice autorul, îi va face sĕ recunoască dulceaţa cuvintelor luĭ, deşi el acum e strîmtorat. Imaginea exprimă: De s'ar întâmpla ca el şi aĭ sĕĭ sĕ fie în starea că oasele lor sĕ fie în gura şeoluluĭ (adecă în gura gropiĭ, sunt ca morţĭ, pentrucă oasele morţilor sĕ află la gura iaduluĭ, iar sufletul sĕ pogoară acolo jos): apoĭ aceasta s'ar asĕmĕna cu când cineva ară şi sparge pământul, adecă eĭ n'aŭ sĕ rĕmâe totdeuna în această stare, ci vor învia de noŭ ca sĕmênţa aruncată în pământul arat. Suferinţĭ marĭ sĕ asamĕnă cu moartea, iar suferitoriĭ cu ceĭce mor, cf. Ps. 87, 5—7. Traduc. rom. *Înghiţitu-s'aŭ lângă piatră judecătoriĭ lor* (Vulg. judices, LXX κραταιοί), *auzi-sĕ-vor graiurile mele că s'aŭ îndulcit* (LXX ἡδύνθησαν). *Ca o brazdă de pământ s'a rupt pre pământ, risipitu-s'aŭ oasele lor lângă iad* (LXX Vulg. *oasele noastre*). *Înghiţitu-s'aŭ lângă piatră:* aproape de ea vor peri ceĭ aruncaţĭ, ca cum ĭ-ar înghiţi. *Judecătoriĭ lor:* conducĕtoriĭ (Saul etc.). *Auzi-sĕ-vor* etc.: partizaniĭ judecătorilor care trăesc după moartea acestora, vĕzând cum aŭ fost pedepsiţĭ aceştia, se vor alipi de David, îĭ vor asculta cuvintele. *Ca o brazdă de pământ;* la arat pământul sĕ despică şi părţile sunt împrăştiate pe suprafaţa luĭ. Astfel sunt risipite oasele cântăreţuluĭ şi ale soţilor; iadul (mormêntul) îĭ poate înghiţi în fiecare moment, căcĭ vieaţa le e ameninţată, sunt atacaţĭ cu forţă mare.

Vers. 8. e reminiscenţă din Ps. 24, 15. 30, 2. Aci sĕ compune numele *Iehova Adonai* ca Ps. 67, 21. 108, 21. 139, 8. Avac. 3, 19. *Nu vĕrsa*: sufletul sĕ închipueşte ca un vas; fundul luĭ sĕ nu se desfacă. Traduc. rom.: *Către tine.., spre tine am nădăjduit, sĕ nu iaĭ sufletul meŭ.* Pământul arat devine roditor, iar cântăreţul va scăpa din primejdie şi va fi fericit, căcĭ a nădăjduit în Dumnezeŭ.

Vers. 9. 10. cf. Ps. 7, 16. 68, 23 etc. *Mânile laţuluĭ:* ale curseĭ care prinde. *Mreaja lor:* pĕcătoşiĭ cad în cursele ce le pun

Psalmul 141.

2. Cu glasul meŭ strig cătră Domnul,
Cu glasul meŭ mĕ rog la Domnul.
3. Înaintea luĭ vĕrs grija mea,
Înaintea luĭ spun necazul meŭ.
4. Când se întunecă în mine duhul meŭ,
Iar tu cunoştĭ calea mea.
În calea în care âmblu ascund mie curse.

---

altora, şi adecă fiecare în a sa. *Iahad ănochi* exprimă ce să întâmplă în acelaş timp când duşmanĭĭ luĭ cad. El a scăpat de asupritorĭ, e liber; eĭ cad, iar el e neatacat pânăce trece orce primejdie. Traduc. rom. *Păzeşte-mĕ de cursa, care mĭ-aŭ pus mie, şi de smintelele celorce... Cădea-vor în mreaja sa pĕcătoşiĭ, deosebĭ sînt eŭ, până ce voiŭ trece. În mreaja sa:* a luĭ Dumnezeŭ; alţiĭ: fiecare din pĕcătoşĭ cade în cursa ce el a pus altuia.

Psalm 141. Din timpul prigonirĭĭ luĭ David de Saul avem 8 psalmĭ; acesta e cel din urmă şi are inscripţia: *„Poem didactic al luĭ David când era în peşteră, rugăciune“*. Numirea „maşil“ o maĭ întimpinăm la Ps. 51. 53, iar aci să maĭ adaogă „t^e filla“ (Ps. 89, 1. 101, 1. Avac. 3, 1) care explică espresiunea întâia. Nu să poate spune apriat dacă sub „peşteră“ avem de înţeles Adullam (1. Imp. 22) saŭ Engedi (1. Imp. 24). Psalmul e poem didactic şi instrueză cum să se poarte omul în nevoĭ.

Vers. 2—4. Accentul în amêndouĕ versurile dintâĭ zace pe „Domnul“. Autorul e părăsit de toţĭ, dar are încredere în Iehova, cuĭ se adresează cu rugăciune şi adecă nu numaĭ în internul sĕŭ, ci şi cu glas înalt. Astfel de rugăciune liniştesce, întăreşte şi sânţeşte. *Iar tu.. calea mea*: Domnul cunoaşte toate grijile şi necazurile luĭ înainte de a i-le spune; că el se află în nevoe extremă *(când ..... duhul meŭ)*: aceasta îl mângâe. Traduc. rom.: *Cu glasul meŭ cătră Domnul am strigat, cu glasul meŭ cătră Domnul m'am rugat. Vĕrsa-voiŭ înaintea luĭ rugăciunea mea, necazul meŭ înaintea luĭ voiŭ spune. Când lipsia dintru mine duhul meŭ, şi tu aĭ cunoscut cărările mele; în calea aceasta, în care am umblat, ascuns'aŭ cursă mie. Dintru mine* exprimă că duhul luĭ era aşa obosit încât amenința să se despartă de corp.

5. Priveşte în dreapta şi vezĭ, nu se arată mie nicĭ [un prieten;
Perit-a scăparea dela mine, nimene nu caută de [sufletul meŭ.
6. Strig cătră tine Doamne,
Zic: Tu eştĭ scăparea mea,
Partea mea în pământul celor viĭ.
7. Ia aminte strigarea mea, că slab sûnt eŭ foarte;
Mântueşte-mĕ de celce mĕ gonesc, căcĭ eĭ sunt [prea tarĭ mie.

Vers. 5. 6. *În calea etc.* Primejdia e foarte mare. Saul l-a împresorat de toate părţile şi el însuş se află întro peşteră. Acesteĭ stărĭ corĕspunde rugăciunea agitată a luĭ David în cele următoare. Duşmaniĭ luĭ sunt mulţĭ şi aprigĭ, că nicĭ ochiul atotvĕzĕtor al luĭ Dumnezeŭ-nu-ĭ poate descoperĭ un prieten: *Priveşte în dreapta etc.;* Domnul să se convingă că el e fără scut şi ajutor. David caută de dreapta sa, unde era obiceĭŭ să se aşĕze celce dă ajutor (Ps. 109, 5. 31). *Machir* este omul care priveşte la cineva cu bunăvoinţă; protector, prieten (Ps. 15, 8). Împrejurul luĭ David sunt mulţĭ credincioşĭ, dar n'are prieten. *Perit-a scăparea*: îmĭ este cu neputinţă să scap. *Nu caută de sufletul meŭ:* nu-ĭ are grija. De aceea se întoarce la Dumnezeŭ, cuĭ poate spune toate ce-ĭ apasă sufletul şi care-l poate ajutora; acesta e *scăparea* (Ps. 61, 6—8) şi *partea* (Ps. 16, 5) luĭ, adecă partea de posesiune care-l mulţumeşte. Cea maĭ mare mângăere pentru dênsul este, că poate numi pe acest nevĕzut Dumnezeul sĕŭ. Iehova e viŭ şi cine-l poşede se află *în pământul celor viĭ* (Ps. 26, 13. 51, 7). Asĕmĕnare avem aicĭ cu „Dumnezeŭ cu noĭ“ (Rom. 8, 31); cine are pe Dumnezeŭ are tot ajutorul. Traduc. rom. *Luat-am sama de dreapta, şi am privit, şi nu era cine să mĕ cunoască; perit-a fuga dela mine, şi nu este celce caută sufletul meŭ. Strigat-am cătră tine Doamne, zis-am: Tu eştĭ nădejdea mea, partea mea eştĭ . . . viĭ.*

Vers. 7. David e neputincios, duşmaniĭ sunt puternicĭ; dar nădăjduind în Domnul se roagă cu rezoluţiune şi liniştit. *Strigarea mea* cf. Ps. 16, 1., iar motivările sunt reminiscenţe din Ps. 78, 8 şi 17, 18. Traduc. rom.: *Ia aminte spre ruga mea, că m'am smerit foarte; izbăveşte-mĕ* (LXX ῥῦσαι) *de celce mĕ gonesc, că s'aŭ întărit maĭ vêrtos decât mine.*

8. Scoate din temniță sufletul meŭ, ca să laude nu-
[mele tĕŭ —
Făli-se-vor cu mine drepții, că tu îmĭ facĭ bine.

Psalmul 129.

1. Din adâncurĭ strig cătră tine, Doamne,
2. Doamne, auzĭ glasul meŭ,
Urechile tale să ia aminte
La glasul rugăciunii mele!

Vers. 8. *Scoate din temniță* să ia literal și tropic. David într'adevĕr era în peșteră ca într'o temniță; dar e și trop, pentrucă el a compus cântarea și pentru alte ocaziunĭ, însemnând — numaĭ aicĭ în Psaltire — necaz și nevoe. Traduc. rom.: *Scoate . . ., ca să se mărturisască numelui tĕŭ* (LXX *Doamne); pe mine mă așteaptă drepții până ce veĭ răsplăti mie. Mă așteaptă:* drepții sunt curioși să vadă sfârșitul cauzeĭ autorului și așteaptă cu dor mare împreună cu el să preamărească pe Dumnezeŭ.

Psalm. 129. *Cântarea treptelor.* Astfel să traduce *șir hammaăloth* care ocură ca inscripție la psalmiĭ 119—133; LXX ᾠδὴ τῶν ἀναβαθμῶν, Vulg. „Canticum graduum". Explicătorii evreeștĭ zic că aceștĭ psalmĭ să cântaŭ la sărbătoarea înfigerii corturilor, când în litie să scotea apă, de pe cele 15 trepte carĭ duceaŭ în templu din tinda femeilor spre poarta luĭ Nicanor la tinda bărbaților. Dintre exigeții creștinĭ unii cred că cuvintele acestea ar însemna tonul maĭ ridicat; alții că exprimă gradația ritmică, întrucât adecă psalmul următor ar începe cu un cuvênt din psalmul precedent, se urcă oarecum pe el; alții iarăș susțin că inscripția evreească = cântările suirilor, pentrucă le-ar fi cântat Israilteniĭ când s'aŭ re'ntors în patrie din robia babiloneană (cf. Ezra 7, 9); în urmă sunt unii care afirmă că pelerinii israilteni, mergênd de cele 3 sărbătorĭ de peste an la Ierusalim, cântaŭ aceștĭ psalmĭ.

Psaltirea conține 7 psalmĭ de pocăință (6. 31. 37. 50. 101. 129. 142). Aci să arată cât de condamnabilă e natura omuluĭ și cât de mare e grația dzeească. La compunerea Cronicelor să vede

3. De te veĭ uita la fărădelegĭ, Doamne —
Doamne, cine va sta?
4. Dar la tine este ĭertarea,
Ca să fiĭ temut.

---

că acest psalm exista în forma de față, pentrucă adausul la rugăciunea sânțiriĭ templuluĭ luĭ Solomon (2. Cron. 6, 40—42) e din versurĭ de ale acestuĭ psalm și Ps. 131. Psalmul e compus pentru exulanțiĭ din Babilon.

Vers. 1—3. Autorul se asamănă unuĭ om aruncat în ape adâncĭ, de unde glasul luĭ abia poate fi auzit. Din acest adânc (nevoe) strigă el la Dumnezeŭ, iar apele carĭ acopĕr acest adânc sunt pĕcatele omuluĭ. Ele despart pe om de Dumnezeŭ și glasul omuluĭ poate străbate numaĭ dacă strigă tare, iar Dumnezeŭ îșĭ pleacă urechea să-l audă. Pĕcătosul strigă la Domnul care să-ĭ dea mântuire, acesta ca atotputernic și atotstăpânitor să-ĭ ajute. Dumnezeŭ știe toate, dar datorința credincioșilor este a cere cele necesare. De aceea zice el că urechile Domnuluĭ cu deosebită atențiune să-ĭ asculte cererea. Că Dumnezeŭ îĭ va da ce cere el, este deplin convins. Acordarea cererilor să înfățișază aci ca luare aminte, căcĭ noĭ luăm aminte numaĭ ce voim să știm apriat, ce ne interesează foarte mult. Înțelesul celor 2 versurĭ este: Adâncul în care mĕ aflu, valurile grele carĭ sunt asupra capuluĭ meŭ, să nu mĕ oprească a striga la tine Dumnezeul meŭ, căcĭ știŭ că tu asculțĭ glasul nostru, că eștĭ gata totdeuna să ne ajuțĭ. Tu aĭ zis: „Chiamă-mĕ în ziua nĕcazuluĭ și te voiŭ auzi“. *De te veĭ uita etc.* De grația dzeească atârnă viața omuluĭ. Dacă Dumnezeŭ ar ține samă de toate fărădelegile omuluĭ, adecă ar căuta să răsplătească cum merită după faptele sale, atuncĭ nimene n'ar scăpa dinaintea luĭ; urmarea ar fi pierderea făcĕtorilor de rele. Acest vers motivează rugăciunea precedentă: Fiĭ milostiv! căcĭ toțĭ suntem pĕcătoșĭ (Ps. 13, 3), toțĭ ne-am zămislit și născut în pĕcat (Ps. 50, 7): așadar nu poțĭ face decât să ierțĭ. Traduc. rom.: *Dintru adâncurĭ am strigat . . . Fie urechile tale luând aminte spre glasul rugăciuniĭ mele . . . Doamne, cine va suferi? Că la tine este milostivirea. Va suferi:* cine poate sta înaintea judecătoruluĭ atotdrept?

Vers. 4. motivează maĭ departe rugarea după iertare: *Dar la tine este iertarea.* Dumnezeŭ nu judecă numaĭ, ci și iartă: el singur poate ierta. *Ca să fiĭ temut* („pentru numele tĕŭ“ Ps. 78, 9):

5. Nădăjduesc spre Domnul, sufletul meŭ speră,
Şi eŭ aştept cuvêntul luĭ.

6. Sufletul meŭ spre Domnul,
Maĭ mult decât ceĭce aşteaptă dimineaţa,
Ceĭce aşteaptă dimineaţa.

7. Nădăjdueşte Israile spre Domnul,
Că la Domnul este mila
Şi multă mântuire la el.

8. Şi el va mântuí pe Israil
De toate fărădelegile luĭ.

---

astfel numaĭ Dumnezeŭ sĕ preamăreşte ca unicul autor al mântuirĭĭ noastre; pĕcătosul recunoaşte graţia dzeească, deplina eĭ putere, mulţumeşte şi laudă pe celce ĭ-o dă. Traduc. rom.: *Pentru numele tĕŭ te-am răbdat Doamne, aşteptat-a sufletul meŭ spre cuvêntul tĕŭ, nădăjduit-a sufletul meŭ spre Domnul.* Vedem că lipsesc cuvintele „ca sĕ fiĭ temut"; LXX leagă „Nădăjduit-a . . . Domnul" la v. următor.

Vers. 5—8. Fiind Dumnezeŭ iertător nicĭ un om nu poate despera fie el orcât de pĕcătos. Autorul speră în Iehova, sufletul luĭ aşteaptă; speranţa aceasta este vieaţa luĭ, ea potoleşte toată neliniştea şi-l mângâe cu iertarea. *Spre Domnul:* e îndreptată numaĭ spre el (Ps. 142, 6). Ací sĕ repeţeşte „aşteaptă până dimineaţa", ce exprimă că aşteptarea e lungă şi plină de suferinţe. Mânia de care e cuprins acum este pentru autor întunerec; aceasta sĕ se schimbe în iubire, şi adecă nu numaĭ pentru el, ci pentru întreg Israilul care este în aceeaş nevoe. Numaĭ Iehova are graţia deplină, care mântueşte de vina pĕcatuluĭ şi de urmările luĭ revĕrsând în inimă libertate, pace şi bucurie. Tot el are în belşug mântuirea, adecă poşede în cea maĭ mare măsură voinţa, puterea, înţelepciunea carĭ sunt necesare a produce mântuirea celuĭ ameninţat cu pierzare. Individul şi poporul întreg aŭ sĕ privească numaĭ la el şi speranţa aceasta nu-ĭ va face de ruşine. Fiind el bogat în milă va mântui pe Israil de toate fărădelegile luĭ, îl va ierta. Traduc. rom.: *Din straja dimineţiĭ până în noapte, din straja dimineţiĭ* (aceste 3 cuvinte lipsesc în LXX) *sĕ nădăjduească Israil spre Domnul. Că la Domnul . ., şi el va izbăvi* (LXX λυτρώσεται) *pe . . . luĭ.*

Psalmul 116.

1. Lăudaţi pe Domnul toate neamurile,
Măriţi-l toate popoarele!
2. Că mare este mila luĭ cătră noĭ
Şi adevĕrul Domnuluĭ rĕmâne în veac. —
Lăudaţi pe Domnul.

Între psalmĭ acesta e cel maĭ scurt. Nu sĕ ştie ce motiv (o victorie saŭ scăparea din exil) îndeamnă pe Iudeĭ a provoca pe păgânĭ sĕ laude pe Dumnezeŭ care s'a arĕtat milostiv tuturor. Apostolul Paul citează psalmul ca profetic în ep. c. Romanĭ 15, 11.

Vers. 1—2. *Toate neamurile* e ca Ps. 71, 11. 17: toate, fără deosebire, ce sĕ exprimă şi în *toate popoarele.* Ele sĕ laude pe Domnul, pentrucă în graţia manifestată asupra luĭ Israil, este atotputernic, adecă acopere toate pĕcatele oamenilor. *Şi adevĕrul Domnuluĭ* etc. Adevĕrat este Domnul, pentrucă toate promisiunile luĭ sĕ împlinesc, ce dovedeşte istoria. Mila şi adevĕrul sunt cele douĕ puterĭ dumnezeeştĭ carĭ sĕ descopĕr în Israil şi sĕ desvoltă lăţindu-sĕ de aci în întreaga lume. Traduc. rom.: *Lăudaţi.. lăudaţi pe el.. Că s'a întărit mila luĭ preste noĭ..., veac.*

LA UTRENIE.

Psalmul 19.

2. Auză-te Domnul în ziua necazuluĭ,
Scutească-te numele Dumnezeuluĭ luĭ Iacob!

Superiorului, psalmul luĭ David. În original inscripţia este *lamnᵉnaṣeaḥ*, LXX εἰς τὸ τέλος, Vulg. „in finem"; dar până acum nu sĕ poate afla adevĕrata semnificare. Psalmul acesta stă în legătură cu Ps. 18 şi 20. Începutul luĭ este cho la cel precedent, iar întreg este cerere şi Ps. 20 mulţămită pentru aceeaş întâmplare. Poporul se roagă pentru rege, care se pregăteşte a merge în rĕzboĭ contra maĭ multor duşmanĭ puternicĭ. Nu sĕ poate şti de a compus David psalmul din anumită anză (2. Imp. 12, 27) saŭ în genere pentru ataĭ ocaziunĭ. Din „carĕ şi caĭ" (Ps. 19, 8) s'ar părea că sĕ face aluziune la armata Arameilor (2. Imp. 10, 18 etc.), căcĭ în timpul rĕzboiuluĭ contra Amoniţilor şi Sirienilor — care veniseră cu multe carĕ de rezbel şi cu călărime numĕroasă — David se află în stare de decadenţă morală şi fizică. Din cuprins rezultă că această cântare sĕ executa în prezenţa regeluĭ aducêndu-sĕ arderĭ de tot şi jertfe de mâncărĭ. În timpul maĭ noŭ unĭĭ criticĭ susţin că nu David a compus psalmul, pentru apostrofa din v. 2—6. Dar David a putut sĕ se roage pentru sine în persoana a treia (Ps. 17, 1. 51; 18, 12. 26, 9. 27, 3), saŭ sĕ lase poporul sĕ se roage; în urmă a putut sĕ se agrĕească pe sine în persoana a doua, pentrucă lasă poporul sĕ rostească gratulare.

Vers. 2. Întreaga situaţiune e tristă. Regele şi poporul staŭ în faţa unuĭ rĕzboĭ, al căruĭ sfârşit e necunoscut. Dumnezeŭ, se roagă poporul, sĕ asculte pe rege, dar nu numaĭ acum, ci tot-

3. Trimită ţie ajutor din cel sânt al sĕŭ,
Şi din Sion sprijinească-te pe tine!
4. Aducă-şĭ aminte de toată jertfa ta de mâncare
Şi arderea de tot a ta sĕ fie grasă. Sela
5. Dee ţie după inima ta
Şi tot propusul tĕŭ sĕ-l plinească!

---

deuna când sunt nevoĭ şi lipsurĭ. Dorinţele poporuluĭ sunt îmbinate cu rugăciune şi jertfă. *Dumnezeul luĭ Iacob* exprimă puterea şi graţia luĭ, carĭ demonstră că este Dumnezeul luĭ Israil. Precum Dumnezeŭ a ascultat pe Iacob când era în necaz, aşa sĕ asculte acum pe rege; numele luĭ Dumnezeŭ sĕ facă a triumfa asupra duşmanilor. Traduc. rom.: *Auză-te.. Iacov.*

Vers. 3. Chivotul legiĭ era tronul luĭ Dumnezeŭ; de aci Israil aştepta tot ajutorul. *Din Sion:* aci era aşĕzat chivotul. Dumnezeŭ din acest loc sĕ însoţască cu binecuvêntare pe regele care merge în rĕzboĭ şi sĕ-l sprijinească. Traduc. rom.: *Trimiţă... dintru cel.. tine.*

Vers. 4. Chivotul nu-l pot lua în rĕzboĭ, dar regele aduce jertfă ca sĕ expieze pĕcatele şi sĕ nu fie pedepsit. Ardere de tot şi jertfă de făină eraŭ prescrise înainte de rĕzboĭ (1. Împ. 13, 9 sq.) Părţile jertfelor de făină, carĭ în parte sĕ ardeaŭ pe altar, sĕ consumaŭ în foc şi sĕ numeaŭ *azcara'* (aducere aminte, cf. Acta 10, 4), fiindcă aduc aminte luĭ Dumnezeŭ pe cel pentru cine sĕ aduceaŭ. *Aducă-şĭ aminte:* sĕ primească darurile şi sĕ-l ţie minte, sĕ privească la el cu bunăvoinţă. La *arderea de tot*, după unii, sĕ cere ca viind foc din cer sĕ o facă cenuşă (Lev. 9, 24. 3. Împ. 18, 38; 1. Cron. 21, 26). Dar *deşşen* înseamnă a curăţi de cenuşă, a face gras; deci înţelesul: arderile tale de tot sĕ le afle grase, sĕ-ĭ fie plăcute, sĕ le primească cu plăcere. Traduc. rom.: *Pomenească toată jertfa ta... sĕ se îngraşe* (LXX πιανάτω). *Sĕ se îngraşe:* arderile de tot sĕ le afle numaĭ grăsime; grăsimea sĕ considera partea cea maĭ însemnată a jertfelor. *Sela* nu sĕ ştie ce însemnează; LXX διάψαλμα, Vulg. l-a omis.

Vers. 5. *Propusul:* hotărîrea din acest rĕzboĭ. Poporul speră cu deplină încredere că rugăciunea luĭ va fi ascultată, pentrucă David era „după inima luĭ Dumnezeŭ", era bărbatul care în toate faptele sale căuta mărirea luĭ Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Dee ţie Domnul..., şi tot sfatul.. plinească.*

6. Bucura-ne-vom de ajutorul tĕŭ,
Şi în numele Dumnezeuluĭ nostru vom ridica steag,
Plinească Domnul toate dorinţele tale.

7. Acum ştiŭ că Domnul dă ajutor unsuluĭ sĕŭ,
El îl va auzí din cerul sĕŭ cel sânt
Întru puterĭ de mântuire a drepteĭ sale.

8. Aceştia se fălesc cu carĕ şi aceştia cu caĭ,
Iar noĭ cu numele Domnuluĭ Dumnezeuluĭ nostru.

Vers. 6. *De ajutorul tĕŭ*: ce-l veĭ da regeluĭ să învingă; ceĭce se roagă agrăesc pe rege. *Nidgel* e denom. dela dĕgĕl: a fâlfăi steaguri; aşa vom arĕta bucuria noastră pentru învingere. *Plinească Domnul etc.* exprimă iarăş dorinţa îmbinată cu rugăciune. Traduc. rom.: *Bucura-ne-vom de mântuirea . . . . întru numele Domnuluĭ* (LXX θεοῦ) *nostru ne vom mări . . . cererile tale.* LXX μεγαλυνθησόμεθα, *ne vom mări*=vom fi fericiţi, ne vor gratula pentru învingerea raportată cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ.

Vers. 7. Probabil este că, pânăce s'aŭ cântat v. 2—6, s'aŭ adus jertfele, iar acum — după o pauză maĭ lungă — un levit anunţă că jertfa a fost bine primită. *Acum* arată că să întâmplă ce de mult să aştepta. *Dă ajutor* exprimă siguranţa ascultărĭĭ, căcĭ poporul e una în rugăciune pentru rege, cu umilire cere ajutorul Dumnezeuluĭ sĕŭ; rĕzboiul e necesitate, învingerea aduce mărire numeluĭ luĭ Dumnezeŭ. Aci să aşteaptă ajutorul luĭ Dumnezeŭ din cer, cf. v. 3 unde e vorba de Sion. Locuinţa de pe pământ e antişambră la cea din cer; Celce locueşte în sanctuarul luĭ Israil e pretutindene de faţă. *Întru puterĭ etc.:* spune cum să dovedeşte puterea luĭ Dumnezeŭ (Ps. 105, 2. 144, 4. 150, 2. Is. 63, 15), prin care să dă ajutor celuĭce luptă, îl face să învingă: faptele marĭ ale drepteĭ luĭ mântuitoare. Traduc. rom.: *Acum am cunoscut că a mântuit Domnul pe unsul sĕŭ. Auzi-l-va pe dênsul din cerul cel sânt al sĕŭ, întru puterĭ este mântuirea drepteĭ sale. Întru puterĭ . . . drepteĭ sale:* mântuirea zace în fapte miraculoase, în ajutorul extraordinar ce-l dă dreapta luĭ Dumnezeŭ.

Vers. 8. Legea opreşte Israiltenilor a avea armată stabilă orĭ caĭ (Deut. 17, 16), dar dela Solomon înainte aŭ multe carĕ de rĕzbel şi caĭ (3. Împ. 10, 26—29). Aşadar ací să spune adevĕrul dacă să afirmă, că faţă de duşmanĭ, îndeosebĭ de Sirienĭ, Israil

9. Aceia s'aŭ împiedecat şi aŭ căzut,
Iar noĭ ne-am sculat şi stăm drepţi.
10. Doamne ajută regelui!
Auzi-ne în ziua strigării noastre.

Psalmul 20.

2. Doamne întru puterea ta se bucură regele,
Şi întru ajutorul tĕŭ se veseleşte foarte.
3. Pofta inimiĭ luĭ ĭ-aĭ dat
Şi dorinţa buzelor luĭ nu aĭ refuzat.

îşĭ pune toată nădejdea în ajutorul luĭ Iehova (1. Împ. 17, 45). Înţelesul este că duşmaniĭ luĭ Israil se încred în carĕle lor de rĕzboĭ şi în caĭ, iar acesta în Domnul Dumnezeul sĕŭ carele îĭ dă putere. Traduc. rom.: *Aceştia în căruţe, şi aceştia pe caĭ, iar noĭ în numele . . . vom chiema. Vom chiema* (LXX μεγαλυνθησόμεθα)=ne provocăm cu laudă la el, îl lăudăm, mărim.

Vers. 9. *Aceia s'aŭ împiedecat etc.* e triumfător. *Ne-am sculat* arată că maĭ nainte duşmaniĭ eraŭ preponderenţi, acum însă s'aŭ schimbat lucrurile: care fuseseră maĭ nainte culcaţĭ la pămĕnt s'aŭ sculat, aŭ învins. Traduc. rom.: *Aceştia . . . . ne-am îndreptat.*

Vers. 10. Rugăciunea comunei încheie cum începuse cerênd încă odată ajutor. LXX, Vulg. şi traduc. leagă originalul *hammĕlĕch* la acest vers, iar unĭĭ exigeţĭ traduc: Doamne ajută! Rege etc. ca cum Dumnezeŭ s'ar agrăĭ cu numirea „Rege“, căcĭ el este regele cel maĭ înalt. Traduc. rom.: *Doamne mântueşte pe împĕratul, şi ne auzĭ pe noĭ orĭ în ce zi te vom chiema.*

Psalm. 20. *Superiorului, psalmul luĭ David.* Poporul mulţumeşte luĭ Dumnezeŭ pentrucă regele a învins; de accea strînsa legătură cu psalmul precedent. Această învingere a dovedit poporului că David are ajutorul luĭ Dumnezeŭ, îndeosebĭ fiindcă el şi sĕmênţa luĭ aŭ promisiunea mesianică (2. Imp. 7, 12 sq. Ps. 88. 131). Izbânzile din prezent simbolizează pe ale Mesieĭ carĭ sunt continuarea şi sfîrşitul acelora.

Vers. 2. 3. Psalmul începe cu mulţumită pentru binefacerile temporale şi spirituale dăruite regeluĭ. Acesta a primit *putere* care

4. Că-l întimpini pe el cu binecuvêntările bunĕtăţii,
Puni pe capul luĭ coroană de aur curat. Sela

5. Vieaţă a cerut dela tine, şi ĭ-aĭ dat luĭ,
Lungime de zile în veacul veaculuĭ.

6. Mare e mărirea luĭ prin ajutorul tĕŭ,
Tu puni mărire şi strălucire pe el.

7. Căci îl faci pe el binecuvêntare în veac,
Îl desfătezi pe el cu bucurie în faţa ta.

---

a schimbat nevoea luĭ, şi *ajutor* de sus, care l-a scăpat din strîmtoare. Traduc. rom.: *Doamne.. se va veseli împĕratul, şi de mântuirea ta se va bucura foarte.... dat luĭ, şi de voca buzelor luĭ nu l-aĭ lipsit pe dênsul.*

Vers. 4. *Binecuvêntările bunĕtăţiĭ:* cuprinsul lor este adevĕrată fericire (Prov. 24, 25). *Puni pe capul* etc. este încoronarea luĭ David din păstor, orĭ păstrarea şi înmulţirea vazeĭ imperiuluĭ luĭ înfăţişându-sĕ ca prezicere din 2. Imp. 12, 30: dupăce David a ocupat Rabba (Ravat), capitala Amoniţilor, şĭ-a pus pe cap coroana acestuĭ imperiu, care coroană sĕ zice că era din aur greŭ şi ornată cu multe pietri scumpe. Traduc. rom.: *Că l-aĭ întimpinat...., pus-aĭ pe capul luĭ cunună de piatră scumpă.*

Vers. 5. David era înaintat în vêrstă când sĕ întâmplă cele amintite în v. precedent; în urma greleĭ sale pĕcătuirĭ se afla în gura mormêntuluĭ. Dumnezeŭ însă îl miluieşte lăsându-l sĕ viĕţuească şi sĕ pue mâna pe imperiul Amoniţilor. *Lungime de zile* = vieaţă îndelungată (3. Imp. 1, 31). Cererea poporuluĭ sĕ înfăţişază aci împlinită. *În veacul veaculuĭ* nu sĕ înţelege de David ca persoană, ci sĕ rapoartă la urmaşĭ, dintre care Mesia stăpâneşte în veac. Traduc. rom.: *Vieaţă a cerut.. luĭ lungime.... veaculuĭ.*

Vers. 6. 7. Ajutorul dat de Dumnezeŭ regeluĭ face acestuia mărire; îl pune în poziţia de a-şĭ întări imperiul cu glorie. *Tu puni.... el* exprimă dăruirea dzeească, cf. Ps. 88, 20. *Îl faci pe el binecuvêntare:* îl faci sĕ poşadă binecuvêntare şi s'o dăruească altora, cf. Gen. 12, 2. *În faţa ta:* regele este în intimitate cu Dumnezeŭ, vede faţa acestuia. Traduc. rom.: *Mare este mărirea luĭ întru mântuirea ta, mărire şi mare cuviinţă veĭ pune preste el. Că veĭ da luĭ binecuvêntare în veacul veaculuĭ, veseli-veĭ pe dênsul întru bucurie cu faţa ta. Veseli-veĭ* etc.: dând tu ajutor regeluĭ aĭ făcut sĕ-ĭ strălucească faţa graţieĭ tale.

8. Că regele se încrede în Domnul
Și prin mila celuĭ înalt nu se va clătí.
9. Mâna ta se va întinde peste toți vrăjmașiĭ tĕi,
Dreapta ta va ajunge pe toți ceĭce te urĕsc pe tine.
10. Tu-ĭ veĭ schimba ca un cuptor de foc în timpul arĕ-
[tăriĭ tale,
Domnul îĭ va înghiți întru mânie și foc îĭ va
[mânca pe eĭ.
11. Veĭ pierde rodul lor de pe pământ
Și sĕmênța lor din fiiĭ oamenilor.
12. Că pleacă asupra ta rele,
Cugetă viclenie, nimic nu vor putea.
13. Că tu veĭ face pe eĭ dos,
Cu corzile tale veĭ ținti în fețele lor.

Vers. 8. 9. Cu aceste versurĭ începe partea a doua a psalmuluĭ. Aci nu sĕ agrăește maĭ mult Dumnezeŭ, ci regele care așteaptă cu deplină încredere. Încredereĭ corĕspunde grația, care face ca regele niciĭcând sĕ nu șovăească (Prov. 10, 30); el atacă pe dușmanĭ și-ĭ învinge. Poporul prezice regeluĭ ce speră: *Peste toți vrăjmașiĭ tĕi:* mâna luĭ îĭ pedepsește. Traduc. rom.: *Că împĕratul nădăjduește spre Domnul, și întru . . . Afle-sĕ mâna ta tuturor vrăjmașilor . . . ta sĕ afle pe toți . . . tine. Tuturor vrăjmașilor:* mâna ta sĕ fie ridicată asupra tuturor vrăjmașilor sĕ-ĭ pedepsască.

Vers. 10. 11. Regeluĭ, când se arată în fruntea oștirilor sale, sĕ atribue putere nimicitoare cum are Domnul (Ps. 33, 17. Lev. 20, 6. Plâng. 4, 16). Și întradevĕr, sosind David s'a hotărît soartea orașuluĭ Rabba (2. Imp. 12. sq.). *Tu-ĭ veĭ . . . cuptor de foc:* venirea luĭ va aprinde un foc care nimicește tot; frica, spaima ce va cuprinde pe dușmanĭ îĭ va arde ca focul în cuptor (Plâng. 5, 10. Mal. 3, 19). *În timpul arĕtărĭĭ tale:* când ți sĕ vede fața, când te arĕți. *Rodul lor . . . fiiĭ oamenilor:* eĭ vor peri împreună cu urmașiĭ lor; profețește soartea ce așteaptă pe dușmanĭĭ regeluĭ (Plâng. 2, 20. Osea 9, 16). Traduc. rom.: *Că-ĭ veĭ pune pe eĭ ca un cuptor de foc în vremea feții tale; Domnul întru mânia sa va turbura pe eĭ, și va mânca pe eĭ focul. Rodul lor de pe pământ îl veĭ pierde, . . oamenilor.*

Vers. 12. 13. Acum sĕ spune că soartea aceasta a lor le strică propusul; acesta nu sĕ realizează. *Pleacă . . rele:* ca o mrejă aŭ

14. Înalţă-te Doamne întru puterea ta,
Cânta-vom şi vom lăuda puterea ta.

Psalmul 3.

2. Doamne, cât de mulţi sunt asupritorii mei,
Mulţi se scoală asupra mea.

întins rele asupra ta, aŭ făcut acestea să cadă asupra ta. *Că veĭ face pe eĭ dos* saŭ „îĭ veĭ pune la cerbice“: eĭ vor avea cerbicea spre tine, adecă vor fi luaţi în fugă. *Cu corzile.. lor:* săgeţile nimeresc pe duşmanĭ în faţă, căcĭ ceĭce îĭ urmăresc le-aŭ eşit înainte. Traduc. rom.: *Că aŭ plecat asupra ta rele, cugetat-aŭ sfaturĭ carĭ nu vor putea să stea. Că veĭ pune pe dênşiĭ dos, întru ceĭ rămaşĭ aĭ tĕĭ veĭ găti faţa lor. Întru ceĭ rămaşĭ* etc.: poporul credincios ajută regeluĭ în războĭ şi bate pe duşman, ce cauzează bucurie *(veĭ găti)* aceluia.

Vers. 14 conţine agrăirea regeluĭ către Dumnezeŭ cerênd învingere. *Înalţă-te:* arată că eştĭ atotstăpânitor şi judecător. *Puterea ta:* acesteia nimic nu i-se poate opune, căcĭ ea învinge totdeuna, de aceea să anticipă mulţămita. Traduc. rom.: *Înalţă-te.... puterile tale.*

Psalm. 3. *Psalmul luĭ David, când a fugit dinaintea fiuluĭ sĕŭ Absalom.* Psalmul e compus, după inscripţie, pe timpul când David fuge de Absalom. Plângênd şi gol, însoţit de puţinĭ credincioşĭ, David trebue să fugă din Ierusalim în deşertul Ieriho. Dar nicĭ aicĭ nu are linişte, ci trebue să se ducă în pustiul Iordanuluĭ la Mahanaim (Manaim cf. 2. Împ. 17, 21 sq.). Când trecuse Iordanul cu aĭ sĕĭ, dimineaţa rosteşte cântarea prezentă (2. Împ. 17, 22). Mulţĭ ss. Părinţĭ şi explicatorĭ maĭ vechĭ aŭ considerat psalmul de mesianic. Caracterul luĭ tipic nu să poate nega. David în situaţia aceasta e tipul luĭ Cristos, care cu inima frântă trece riul Chidron şi merge pe muntele Olivilor; e tradat de prieten (Iuda — Ahitofel); e părăsit de Dumnezeŭ, cum zic duşmanĭĭ (Mt. 27, 43) care sunt foarte mulţĭ (poporul), dar el se încrede în Dumnezeŭ (Mt. 26, 39 sq. 27, 46). De importanţă sunt două momente: *am adormit* (moartea), *m'am sculat* (învierea luĭ Cristos).

3. Mulţi zic sufletuluĭ meŭ:
Nu este luĭ mântuire la Dumnezeŭ.

4. Iar tu Doamne eştĭ scut lângă mine,
Mărirea mea şi celce ridică capul meŭ.

5. Cu glas strig eŭ către Domnul,
Şi el îmĭ rĕspunde din muntele sĕŭ cel sânt.

Vers 2. 3. *Cât de mulţi* exprimă mirare şi întrebare. Regele, părăsind Ierusalimul, vede că mulţĭ sunt care îl urmăresc. Din 2 Imp. 15 rezultă că întreg Israilul ţine parte luĭ Absalom, iar cu David sunt numaĭ peste 600 de bărbaţĭ. *Asupritorii meĭ:* poporul israilitean, pentrucă întreg urmează luĭ Absalom. *Sufletuluĭ meŭ*=cu privire la sufletul meŭ, despre sufletul meŭ; dar puindu-sĕ în loc de „mie“ exprimă că celce îl asupreşte judecă asupra internuluĭ luĭ, asupra raportuluĭ sĕŭ personal cu Dumnezeŭ. *La Dumnezeŭ:* acesta e temeiul mântuiriĭ şi cine nu are aceasta e afară de graţia dzeească. Duşmaniĭ şi prieteniĭ care aŭ părăsit pe David cred că el e pierdut, cum se exprimă şi Semeĭ (2 Imp. 16, 8). În anul în care David a învins pe Amoniţĭ păcătueşte cu Batşeba, femeea luĭ Urie, şi toţĭ îl ţineaŭ cel maĭ afurisit om. Între nevoile şi pedepsele dzeeştĭ, ce veniseră asupra luĭ pentru această faptă, sĕ numĕră şi rĕsculareа luĭ Absalom. Traduc. rom: *Doamne, căcĭ s'aŭ înmulţit celce mĕ năcăjesc... întru Dumnezeul luĭ.*

Vers. 4. 5. În această zi fiul îĭ răpeşte tronul, prietenul îl tradează, poporul îl părăseşte; el însă nu desperă, ci se încrede în Dumnezeŭ: *Iar tu Doamne* etc. El s'a pocăit pentru fapta sa rea, iar Dumnezeŭ l-a iertat. În fiecare moment duşmaniĭ puteaŭ sĕ-l atace, dar Iehova îl scuteşte şi apĕră. *Mărirea mea:* el n'a usurpat demnitatea de regent, ci Dumnezeŭ ĭ-a dăruit-o, de aceea îl ajutoră. Cu capul acoperit s'a suit el pe muntele Olivilor (2. Imp. 15, 30), dar Dumnezeŭ mângăindu-l şi ajutându-ĭ îĭ ridică capul: din starea apĕsată şi tristă de acum îl va face sĕ iesĕ învingĕtor dându-ĭ onoarea şi puterea de maĭ nainte. Încrederea ce are în Dumnezeŭ îĭ păstrează liniştea în primejdia cea maĭ mare: *Cu glas* etc.; iar că rugăciunea luĭ va fi ascultată sĕ exprimă în *şi el îmĭ rĕspunde.* Rĕspunsul i-s'a dat din locul spre care mersese strigarea luĭ: *din muntele sĕŭ cel sânt.* Dela Chiriat-Iearim (Cariatiarim)

6. Eŭ m'am culcat, şi am adormit —
Deşteptatu-m'am că Domnul mĕ sprijineşte.
7. Nu mĕ tem de zecĭ de miĭ de popoarĕ,
Carĭ împrejurul meŭ aŭ tăbărît.
8. Scoală Doamne, ajută-mĭ, Dumnezeul meŭ!
Că tu sfărîmĭ falca tuturor duşmanilor meĭ,
Tu zdrobeştĭ dinţiĭ celor fărădelege.

David transpusese chivotul în Sion (1. Imp. 7, 1; 2. Imp. 6, 1 sq.). Fugênd acum din Ierusalim nu-l are cu sine; el e despărţit de locul unde era prezent Dumnezeŭ, rugăciunea luĭ însă străbate până acolo. Traduc rom.: *Iar tu Doamne sprijinitorul meŭ eştĭ... celace înalţĭ capul meŭ. Cu glasul meŭ către Domnul am strigat, şi m'a auzit din muntele cel sânt al luĭ.*

Vers. 6. 7. Aceste vv. descriŭ foarte frumos deplina linişte sufletească a luĭ David. El nu cunoaşte fricĭ orĭ spaimă, carĭ maĭ mult pot sperîa somnul, ci după un somn liniştit se deşteaptă, deşi miĭ de duşmanĭ îl împresoară. Aşa s'a dovedit că Domnul ĭ-a dat ajutorul ce-l ceruse. Obosit, cum era, se culcase, iar duşmaniĭ puteaŭ sĕ-l prindă (2. Împ. 17, 2); dar el s'a deşteptat deplin sânĕtos şi ştie cuĭ are sĕ mulţămească: Domnuluĭ Dumnezeŭ, al căruĭ braţ puternic l-a apĕrat că nimene nu s'a putut atinge de el. *Zecĭ de miĭ*=mulţime mare; dovedeşte că Absalom abătuse pe mulţĭ dela David. Traduc. rom.: *Şi eŭ...* (LXX nu are *şi*), *scula-tu-mi'am... mĕ va sprijini. Nu mĕ voiŭ teme de miĭ de popoarĕ* (LXX μυριάδων λαοῦ), *carĭ împrejur mĕ împresoară, scoală Doamne, mântueşte-mĕ Dumnezeul meŭ.* LXX are „scoală etc." în versul următor.

Vers. 8. În cuvinte avêntate cântăreţul descrie ajutorul dzeesc, pentrucă se încrede întrênsul şi luĭ se roagă. Aducerea aminte de singuraticele acte ale acestuĭ ajutor se grupează întrun tabloŭ. *Scoală* e aluziune la Num. 10, 35, unde Moisi provoacă pe Iehova sĕ ia aminte celece sĕ întâmplă pe pământ şi sĕ înfluenţeze asupra lor absolut. Lângă *Doamne* e adaus *Dumnezeul meŭ* (în original *Elohai* cu sufixul personal) şi exprimă credinţa ce are regele în Domnul. Cântăreţul nu speră, ci vorbeşte ca de o faptă sigură, şi asĕmĕnând pe duşmanĭ cu fiarĕ sĕlbatece carĭ voesc sĕ-l sfâşie, spune că Dumnezeŭ se va arĕta în mijlocul lor şi-ĭ va pierde.

9. A Domnuluĭ este mântuirea —
Peste poporul tĕŭ vie binecuvêntarea ta.

Psalmul 37.

2. Doamne nu cu mânia ta sĕ mĕ mustri pe mine,
Nicĭ cu iuţimea ta sĕ mĕ pedepseştĭ.

Traduc. rom.: *Că tu aĭ bătut pe toţĭ ceĭce-mĭ vrăjmăşesc mie îndeşĕrt, dinţiĭ păcătoşilor aĭ zdrobit . . . şi preste . . . ta.* LXX a citit în loc de lĕhi (לְחִי=falcă) l^ehinnam=îndeşĕrt, fără cauză.

Vers. 9. Totul atârnă dela Domnul, oamenĭĭ sunt neputincioşĭ în faţa luĭ; el singur ajută şi mântueşte, nu mulţimea oasteĭ saŭ puterea armelor. Voind Dumnezeŭ sĕ scape pe unsul sĕŭ, o şi împlineşte. *A Domnuluĭ*=penes Jehovam est salus; el e posesorul absolut şi dă cuĭ voeşte această mântuire din nevoĭ aşĕzându-l în stare bună. *Mântuirea*=mântuirea în deplin belşug (Iona 2, 10. Apoc. 7, 10). *Peste poporul tĕŭ* etc. Deşĭ David cugetă maĭ mult la mântuirea sa, dar ca rege al poporuluĭ nu poate uita de acesta când vorbeşte cu Iehova, al cuĭ este poporul *(poporul tĕŭ).* El nu urĕşte poporul, nu-ĭ doreşte nimic rĕu, ci numaĭ duşmanilor, acelora care aŭ sedus poporul. Pe ceĭ seduşĭ îĭ compătimeşte, dar rugându-se pentru popor, de aceştia nicĭ nu-şĭ maĭ aduce aminte, nu maĭ face deosebire între ceĭ seduşĭ şi care ĭ-aŭ rĕmas credincioşĭ. Traduc. rom.: *A Domnuluĭ . . . şi preste poporul tĕŭ binecuvêntarea ta.*

Psalmul 37. *Psalmul luĭ David spre aducere aminte.* Psalmul e de pocăinţă. Începutul samănă cu al Ps. 6. Considerând adulteriul luĭ David avem Ps. 6. 37. 50 şi 31 în şir cronologic. David e zdruncinat trupeşte şi sufleteşte, e părăsit de prieten; iar duşmanĭĭ îl ţin afurisit pentru totdeuna. El simţeşte în toată fiinţa sa mânia luĭ Dumnezeŭ, care l-a părăsit; aduce acestuia aminte nevoea în care se află şi-ĭ cere ajutor. Unĭĭ explicatorĭ, bazaţĭ pe inscripţia „spre aducere aminte“, zic că psalmul sĕ cânta când sĕ aducea jertfa de mâncare, din care sĕ lua o mână, amestecându-sĕ cu untdelemn, şi împreună cu tămâea (numite părţile acestea „adu-

3. Că săgeţile tale s'aŭ înfipt în mine,
Şi mâna ta s'a plecat peste mine.
4. Nu este nimic sânĕtos în carnea mea dinaintea [mânieĭ tale,
Nu este pace în oasele mele de cătră faţa pĕca- [tuluĭ meŭ.
5. Că vinile mele aŭ trecut peste capul meŭ,
Ca o sarcină grea sunt ele mie prea grele.

---

cere aminte", cf. Lev. 2, 1 sq. 6, 14 sq.) să arunca în focul de pe altar ca aşa fumul, ce să înalţa la cer, să aducă aminte luĭ Dumnezeŭ de celce jertfeşte. În inscripţie LXX a adaus „despre Sâmbătă".

Vers. 2. 3. T. V. nu cunoaşte certarea saŭ pedeapsa ce trimite Dumnezeŭ din iubire şi graţie peste aleşiĭ sĕĭ, ci pedeapsa să consideră semnul mânieĭ luĭ Dumnezeŭ, care-şĭ manifestă iubirea numaĭ ajutând şi cruţând pe cineva. De aceea David se roagă ca Dumnezeŭ să-ĭ schimbe pedeapsa. *Mânia — inţimea:* mânia luĭ Dumnezeŭ ca erupere — ca ardere. În cele următoare să descriŭ suferinţele cântăreţuluĭ. *Că săgeţile tale:* săgeţile mânieĭ dzeeştĭ = judecăţile luĭ Dumnezeŭ care îşĭ arată mânia când pedepseşte. Acestea să înfăţişază ca puterĭ de sine lucrătoare. David întrebuinţază maĭ de multe orĭ imaginea despre săgeţĭ în mâna luĭ Dumnezeŭ spre a însemna suferinţĭ şi certărĭ. *Mâna ta:* mâna pedepsitoare a luĭ Dumnezeŭ (Ps. 31, 4. 38, 11). Dumnezeŭ se rĕzboeşte cu omul din cauza pĕcatuluĭ acestuia, ca astfel să-ĭ simţască toată puterea. Traduc. rom. *Doamne, nu cu mânia ta să mĕ mustri pe mine, nicĭ cu inţimea ta să mĕ certĭ. Că . . ., şi aĭ întărit preste mine mâna ta. Aĭ întărit:* săgeţile tale mĕ apasă tare şi statornic.

Vers. 4. descrie mizeria luĭ trupească cauzată de pĕcat; acesta a provocat mânia luĭ Dumnezeŭ, căreia a urmat nenorocirea de faţă. Vedem de aicĭ că pĕcatul înfluenţază şi corpul în chip omoritor. *Nu este pace* etc.=nu e întreg, sânĕtos; am pierdut toată puterea internă. *De cătră faţa*=din cauza. Traduc. rom.: *Nu este vindecare în trupul meŭ de cătră faţa mânieĭ . . . întru oasele . . pĕcatelor mele.*

Vers. 5. Pĕcatul să asamĕnă cu apa ce îneacă *(aŭ trecut peste)* şi cu o sarcină foarte grea. *Prea grele:* nu le pot suporta. Traduc. rom.: *Că fărădelegile mele aŭ covârşit capul meŭ, ca o sarcină grea s'aŭ îngreuiat preste mine.*

6. Vênătăile mele put, puroează,
Pentru nebunia mea.
7. Mĕ încovĕesc, plecat sûnt eŭ foarte,
Toată ziua în jale umblu tiptil.
8. Că coapsele mele sunt pline de arsură,
Şi nimic sânĕtos nu este în carnea mea.
9. Amorţit şi zdrobit sûnt eŭ foarte,
Răcnesc de suspinarea inimiĭ mele.

Vers. 6. Urmările mâniеĭ pedepsitoare a luĭ Dumnezeŭ sĕ numesc *vênătăĭ* carĭ împrăştie miros neplăcut şi aŭ trecut în puroĭ; iar păcatul care le-a produs „*nebunie*", fiindcă aduce pierzare (Rom. 6, 23). Versul acesta este gradaţie la cel precedent întrucât descrie primejdia extremă a vieţiĭ, căcĭ când rana a început sĕ putrezască şi puroeze e mare primejdie. Orce cauzează omuluĭ durerĭ corporale şi moarte vine dela păcat, este pedeapsa acestuia. Traduc. rom.: *Împuţitu-s'aŭ şi aŭ putrezit ranele mele de cătră faţa nebunieĭ mele.*

Vers. 7. În starea aceasta de boală sufletească şi corporală trebue sĕ se gârbovească şi plece cât sĕ poate de mult; chiar mersul e greoiŭ. Traduc. rom.: *Chinuitu-m'am şi m'am gârbovit până în sfârşit, toată ziua mâhnindu-mĕ umblam.*

Vers. 8. Motivarea rugăciuniĭ precedente: *Că coapsele* etc. Coapsele, sediul tărieĭ, sunt pline de arsură, sunt inflamate, sacă; iar dela ele, centrul, inflamaţia sĕ întinde peste întreg corpul. Aci lucrează mânia luĭ Dumnezeŭ ca în suflet. La Evreĭ coapsele sĕ considerаŭ puterea producerĭĭ. Coapse puternice, adecă putere mare de producere, sunt binecuvêntarea luĭ Dumnezeŭ; iar cele uscate sunt semnul blĕstĕmuluĭ dumnezeesc şi sunt batjocurite, pline de ocară. Unele Msse ale LXX au *că sufletul meŭ* (altele *coapsele mele*: ψυχή orĭ ψίαι) etc. Traduc. rom.: *Că şelele mele s'aŭ umplut de ocărĭ, şi nu este vindecare în trupul meŭ.*

Vers. 9. *Amorţit:* fără putere, fără viaţă; samĕn unuĭ cadavru. *De suspinarea inimiĭ mele:* tânguirea luĭ exprimă durere internă. Traduc. rom.: *Nĕcăjitu-m'am şi m'am smerit foarte, răcnit-am din . . mele.*

10. Doamne înaintea ta e toată dorirea mea,
Și suspinul meŭ înaintea ta nu este ascuns.
11. Inima mea bate foarte, părăsitu-m'a puterea mea,
Și lumina ochilor meĭ, și a acestora nu este la [mine.
12. Iubiții meĭ și prieteniĭ staŭ departe de plaga mea,
Și rudeniile mele staŭ departe.
13. Și lațurĭ pun mie ceĭce caută sufletul meŭ,
Și ceĭce caută nenorocirea mea grăesc stricăciune,
Și rĕutate cugetă toată ziua.
14. Iar eŭ sûnt ca un surd, nu aud,
Și ca un mut care nu-și deschide gura sa.
15. Făcutu-m'am ca un om ce nu aude,
Și în a căruĭ gură nu este contrazicere.

Vers. 10—15. Cântărețul a cerut ajutorul luĭ Dumnezeŭ nu ca cum acesta n'ar ști nevoea luĭ, căcĭ el cunoaște toate dorințele și suspinurile. Fiindcă suferă voește sĕ deștepte milostivirea luĭ Dumnezeŭ, de aceea continuă a descrie trista luĭ stare: inima e în stare de contragere și lărgire puternică, bate tare. L-a părăsit puterea, al căreĭ centru e inima (Ps. 39, 13); nicĭ lumina ochilor nu maĭ e la dênsul, ci a pierdut-o plângênd, vighiând și în friguri.

Autorul, dupăce a spus tot ce-ĭ zăcea la inimă, continuă maĭ liniștit. Până aci grăește de suferințele sale în genere, în imaginĭ și cu suspinurĭ adâncĭ; iar de acum înainte e concret, spune apriat în ce conzistă aceste suferințĭ. *Iubiții meĭ și prietiniĭ* etc.: eĭ vĕd starea mea tristă, dar nu cutează sĕ-mĭ ajute temêndu-se de dușmanĭ. Dacă prieteniĭ nu se îmbulzesc la el, cu atât maĭ îndrăzneți sunt dușmaniĭ. Aceștia (v. 13) îl asupresc în toate chipurile; cuprinsul vorbirii între sine este a-l pierde, spre care scop întrebuințază vicleșugurĭ de tot feliul. *Iar eŭ sûnt ca un surd* etc. Față de aceștĭ oamenĭ el nu și-a rĕzbunat calumniându-ĭ, nu se apĕră înaintea lor (*nu este rĕspuns:* la nimic nu zice ceva), cu nimic nu le dovedește că e nevinovat, ci se încrede în Dumnezeŭ (v. 16). Traduc. rom.: *Doamne .... dela tine nu s'a ascuns. Inima mea s'a turburat, părăsitu-m'a vîrtutea mea...., și aceasta nu este cu mine. Prieteniĭ meĭ*

16. Că pe tine Doamne te aştept eŭ,
Tu-mĭ veĭ rĕspunde, Doamne Dumnezeul meŭ.

17. Că zic: Sĕ nu se bucure de mine,
Care s'ar sumeţi când se clatină piciorul meŭ.

18. Că eŭ gata sûnt de cădere
Şi durerea mea este înainte-mĭ pururea.

şi vecinii meĭ împreajma mea s'aŭ apropiat şi aŭ stătut. Şi ceĭ maĭ de aproape aĭ meĭ departe aŭ stătut; şi se sileaŭ ceĭce căuta sufletul meŭ şi ceĭce căuta cele rele mie grăia deşĕrtăciuniĭ, şi vicleşuguriĭ toată zina cugeta. Iar eŭ ca un surd nu auzam, şi ca un mut ce nu-şĭ deschide gura sa. Şi m'am făcut ca un om ce nu aude, şi nu are în gura luĭ mustrărĭ. Împreajma mea (înaintea mea): se apropie de mine, vĕd nenorocirea mea, dar staŭ cam departe, mĕ încungiură ca pe un lepros. *Teodoret* etc. înţeleg „împreajma mea"=împotriva mea: iaŭ ţinută dușmănoasă faţă de David. *Şi se sileaŭ* etc. (silă folosesc): aplică silă faţă de mine, saŭ: dușmaniĭ se îmbulzesc împrejurul meŭ; pretutindenea vĕd dușmanĭ şi icĭ-colo un prieten.

Vers. 16. 17. *Că pe tine, Doamne* etc. exprimă că regele nu se încrede în puterile sale, ci tot ajutorul îl aşteaptă dela Iehova care singur îl poate scăpa. *Tu-mĭ veĭ rĕspunde*=tu veĭ auzi. Necesitatea ascultărĭĭ şi ajutoruluĭ sĕ arată întraceea, că altfel dușmaniĭ ar triumfa asupra luĭ, ce nu poate fi, pentrucă orcine s'a încrezut în Dumnezeŭ n'a fost ruşinat. *Când se clatină piciorul meŭ:* când suferinţele mele sunt aşa de marĭ că ameninţă cu totala mea pierdere. Chiar numaĭ această şovăire pricinueşte dușmanilor meĭ bucurie mare; ce s'ar întâmpla dacă aş peri de tot? Traduc. rom.: *Că spre tine Doamne am nădăjduit. Tu veĭ auzi Doamne Dumnezeul meŭ, că am zis: ca nu cândva sĕ se bucure mie vrăjmaşiĭ meĭ, şi când s'aŭ clătit picioarele mele, asupra mea marĭ aŭ grăit.* Înţelesul: numaĭ şovăind eŭ se fălesc asupra mea.

Vers. 18. *Că eŭ gata sûnt* etc., adecă fără ajutorul luĭ Dumnezeŭ căderea luĭ e sigură. *Şi durerea mea etc.:* aceasta nicĭcând nu mĕ părăseşte, adecă suferinţele orĭ căderea ce-ĭ face durerĭ îĭ aduce aminte de păcatele sale. Traduc. rom. *Că eŭ spre bătaĭ gata sûnt, .. pururea. Că .. bătaĭ*: le aştept în fiecare moment.

19. Căcĭ vina mea trebue sĕ mărturisesc,
Sĕ fiŭ îngrijat pentru pĕcatul meŭ.
20. Iar duşmaniĭ meĭ sunt viĭ, sunt numĕroşĭ,
Şi mulţĭ sunt ceĭce mĕ urĕsc pe nedrept.
21. Ceĭce-mĭ rĕsplătesc rele pentru bune,
Mĕ duşmănesc pentrucă urmez binele.
22. Nu mĕ lăsa, Doamne;
Dumnezeul meŭ nu te depărta dela mine.
23. Grăbeşte întru ajutorul meŭ,
Doamne al mântuiriĭ mele!

Psalmul 62.

2. Dumnezeule, Dumnezeul meŭ, cătră tine mânec,
Sufletul meŭ însetează după tine, carnea mea tân-
[jeşte după tine
În pământ uscat şi lânced fără apă.

Vers. 19 conţine motivul celor precedente zicêndu-sĕ că el totdeuna are înaintea ochilor durerea inimiĭ sale; el totdeuna îşĭ mărturiseşte vina, poartă grijă de pĕcatul sĕŭ. Traduc. rom.: *Că fără de legea mea eŭ voiŭ vesti, şi mĕ voiŭ griji pentru pĕcatul meŭ.*

Vers. 20—23 descriŭ starea duşmanilor. Aceştia se înmulţesc, sunt plinĭ de vieaţă; dar mulţĭ sunt şi ceĭce îl urĕsc. *Urmez binele:* faţă de duşmanĭ; le-am făcut bine. Aci avem contrastele: duşmaniĭ meĭ sunt bine — eŭ plin de rane, jumĕtate mort; eĭ sunt puternicĭ — eŭ slab; eĭ sunt mulţĭ — eŭ singur. Psalmul încheie cu cererea de noŭ a ajutoruluĭ; credinţa nu desperă, de aceea: *Doamne al mântuiriĭ mele!* Traduc. rom.: *Iar vrăjmaşiĭ meĭ trăesc, şi s'aŭ maĭ întărit decât mine, şi s'aŭ înmulţit ceĭce mĕ urĕsc fără dreptate... bune, mĕ clevetea, căcĭ urmam bunĕtatea* (LXX δικαιοσύνη)... *Dumnezeul meŭ, nu te... Ia aminte spre ajutorul.. mele. S'aŭ maĭ întărit decât mine:* duşmanĭ sunt puternicĭ, iar eŭ slab.

Psalm. 62. *Psalmul luĭ David când era în pustiul Iuda.* Maĭ mulţĭ anĭ David petrece în munţiĭ Iuda pânăce în urmă, după moartea luĭ Saul, ocupă în linişte tronul împĕrătesc. Pe timpul goaneĭ luĭ Absa-

3. Așa te-am căutat în sanctuarul tĕŭ,
Ca sĕ vĕd puterea și mărirea ta.

---

lom încă e silit a se retrage cu puținĭ credincioșĭ în acest deșĕrt, care era situat spre vest de Marea moartă (2. Imp. 15, 28. 16, 2). LXX, Vulg. aŭ inscripția *în pustiul Idumeiĭ*, adecă înțeleg partea sudică a deșertuluĭ Iuda. Aci a fost David când mergea în țara Moabitenilor (1. Imp. 22, 3). Probabil este că deșertul Iuda sĕ numea și Idumea, pentrucă aci stăpâniseră maĭ nainte Edomiții. David exprimă în acest psalm dorul după templu, unde Iehova adeseorĭ i-s'a arĕtat; iar acum e gonit de dușmanĭ, care caută sĕ-l piardă. Și in vechime cu acest psalm începea serviciul de dimineața. Constit. apost. 2, 59: „În fiecare zi adunați-vĕ dimineața și sara cântând și rugându-vĕ în biserică; dimineața anume rostiți Ps. 62, iar sara 140". S. *Atanasie* (de virginitate): „Dimineața rostiți acest psalm"; iar *s. Vasile:* „După ce s'a făcut zi în comună toți ca dintro gură și inimă aduc Domnuluĭ psalmul mărturisirĭ" (op. LXIII ad Neocaesar.). De aceea acest psalm sĕ și numește ὁ ὀρθρινός (cântarea de diminĕața, Constit. apost. VIII, 37).

Vers. 2. Verbul *șahar* poate fi tradus cu *a mâneca* (LXX ὀρθρίζω) saŭ: *a căuta*, anume ceva începând de dimineața, decĭ o căutare intenzivă. Dacă luăm în samă că David noaptea trece Iordanul, apoĭ putem înțelege *mânec* de timpul când s'a cântat psalmul și timpul în care zi de zi își începe dorința după Dumnezeŭ. El e alungat în pustiŭ și espus tuturor lipsurilor; sufletul și corpul luĭ simțesc lipsa luĭ Dumnezeŭ. *Lânced* este al doilea adiectiv la *pământ*, așadar: in terra arrida et lanquida aqua carente. Ținutul unde este cântărețul e ars de soare; împrejurul luĭ natura e de coloare cenușie, monotonă. Cu aceasta armoniază înternul sĕŭ, întreaga luĭ ființă, pentrucă corpul luĭ fiind supus spiritului e tras de acesta la vieață maĭ înaltă. Espresiunea tropică „a avea sete după Dumnezeŭ" însemnează: a cere, dorĭ pe Dumnezeŭ, închipuindu-sĕ acesta ca o beutură, pe care voește omul sĕ o bea; așadar: a simți în sine lucrarea luĭ Dumnezeŭ, a fi conștient de lucrarea luĭ; a se bucura de deplină pace sufletească, de fericire neconturbată; în toate nevoile și necazurile a rosti: „Fie binecuvêntat numele Domnuluĭ". Traduc. rom.: *Dumnezeule ... însetat-a de tine sufletul meŭ, de câte orĭ trupul meŭ ție, în pământ pustiŭ și neumblat și fără de apă. De câte orĭ*=de nenumĕrate orĭ.

4. Că mai bună este mila ta decât vieaţa,
Buzele mele să te laude pe tine.
5. Aşa bine te voiŭ cuvênta în vieaţa mea,
În numele tĕŭ voiŭ ridica mânile mele.
6. Ca de mĕduvă şi de grăsime să va sătura sufle-
[tul meŭ,
Şi cu buze de bucurie te va lăuda gura mea.

Vers. 3. 4. *Aşa*=ca pe Dumnezeul meŭ, orĭ=cu aşa mare dor. În cazul dintâĭŭ se rapoartă la „Dumnezeule, Dumnezeul meŭ“, în al doilea la dorinţa luĭ după Dumnezeŭ în genere. David nu doreşte pe Dumnezeŭ numaĭ acum când s'a convins de deşĕrtăciunea lucrurilor lumeştĭ, ci şi când era pe tron, în fericire, avea numaĭ acest dor, care îl îndemna să cerceteze cât de adeseorĭ casa luĭ Dumnezeŭ: *în sanctuarul tĕŭ* (templul), contrastul la *pământ uscat etc. Ca să văd etc.* exprimă scopul: el voea să fie în apropierea luĭ Dumnezeŭ, să-ĭ cunoască ceva din fiinţă încât e cu putinţă creaturiĭ. Numaĭ aşa a putut el cunoaşte puterea dumnezeească, care învinge toate şi să admire cu reverenţă mărirea luĭ. „Puterea şi mărirea“=majestatea puternică cum se manifesta în sânta sântelor (în şechina). Şi acum, departe de sanctuarul luĭ Dumnezeŭ, acest dor îl îndeamnă la rugăciune şi-l va călăuzi în viitor: *Că mai bună etc.* Mila dumnezeească e mai bună decât vieaţa naturală, care este un bun şi dar dumnezeesc; dar mila luĭ Dumnezeŭ întrece toate bunurile, este adevĕrata vieaţă. *Buzele mele să te laude pe tine:* pe acest Dumnezeŭ al milei. Lauda începe dimineaţa, pentrucă în vieaţa luĭ întreagă numaĭ mila acestuia îl fericeşte manifestându-se în putere şi mărire. Traduc.: *Aşa întru cel sânt m'am arĕtat ţie, . . . puterea ta şi . . . decât viĕţile . . . te vor lăuda.*

Vers. 5. *Aşa bine* etc. Şi în viitor doreşte el numaĭ pe Dumnezeŭ şi-l va lăuda vieaţa întreagă. De sine înţeles este că aceasta va fi numaĭ dacă Dumnezeŭ îĭ dărueşte vieaţă, îl reduce în Ierusalim, căcĭ el acum e mai mult mort (cf. 2. Imp. 12, 25). La *în vieaţa mea*, cf. Ps. 103, 33. 146, 2. *În numele tĕŭ:* pe acesta va chiema şi în rugăciune îşĭ ridică mânile cătră el. Traduc. rom.: *Aşa . . şi în numele . . . mele.* În LXX lipseşte „şi“.

Vers. 6. Acum e în pustiŭ, dar ocupându-se cu Dumnezeŭ se satură şi e vesel, cum face pe om o mâncare grasă (velut adipe

7. De-mĭ aduc aminte de tine în aşternutul meŭ:
În veghiile nopţiĭ cuget la tine.
7. Că tu aĭ fost ajutorul meŭ
Şi în umbra aripilor tale mĕ pot bucura.
9. Sufletul meŭ se lipeşte de tine,
Dreapta ta mĕ sprijineşte tare.
10. Acceia caută sufletul meŭ spre pierzare,
Intra-vor însă în adâncurile pamêntuluĭ,

---

et pinguetudine satiatur anima mea): *De mĕduvă şi de grăsime* însemnează un ospĕţ din animale bine ţinute, îngrăşate. Grăsimea simbolizează lucrurile cele maĭ bune; aicĭ binecuvêntarea din partea luĭ Dumnezeŭ. *Cu buze de bucurie* etc.: ca după un ospĕţ vesel gura luĭ cântă imne de bucurie. Traduc. rom.: *Ca din sĕŭ şi din grăsime sĕ se umple . . . mea.*

Vers. 7. Membrul ântâiŭ e protază, iar al doilea apodoză, ca Iob 9, 16. David zice că el nu-şĭ aduce aminte de Dumnezeŭ numaĭ din când în când, ci necontenit cugetă la el; o parte însemnată a nopţiĭ meditează la Dumnezeŭ. Aşa grăeşte el acum, când veghia de dimineaţă trece în dimineaţă. Traduc. rom.: *De mĭ-am adus . . ., în dimineţĭ am cugetat spre tine.*

Vers. 8. 9. *Că tu aĭ fost* etc. este motivul acesteĭ meditărĭ ne'ntrerupte la Dumnezeŭ. În pustiŭ numaĭ Dumnezeŭ l-a scăpat şi fiind scutit sub umbra aripilor luĭ, care-l răcoreşte în învălmăşala ispitelor şi-l apără dinaintea gonitorilor, poate fi vesel. Între el şi Dumnezeŭ există raport reciproc de dragoste, ce sĕ exprimă maĭ vêrtos în *de tine* şi *mĕ*: el s'a lipit de Dumnezeŭ, îĭ urmează pretutindene şi nu-l lasă când vrea sĕ se depărteze; dar şi Dumnezeŭ îl ţine cu dreapta sa, nu-l lasă în mânile duşmanilor. Traduc. rom.: *Că aĭ ...şi întru acoperemêntul aripilor tale mĕ voiŭ bucura. Lipitu-s'a sufletul meŭ după tine, şi pe mine m'a sprijinit dreapta ta. Lipitu-s'a sufletul meŭ după tine* (LXX, adhaesit post te scil. secutus, Vulg.) e tradus după originalul evreesc, în care limbă *ahar* (אחר) sĕ întrebuinţază în loc de „cu", „de" saŭ nu sĕ traduce, d. e. azar ahar=a ajuta cuĭva, zăna' ahar=a desfrêna cu cineva.

Vers. 10. Acum sĕ spune soartea duşmanilor luĭ. *Aceia* e opus persoaneĭ regeluĭ. *Spre pierzare* sĕ poate raporta la cel per-

11. Da-va pe fiecare în mânile sabiei,
Părţi vulpilor vor fi.
12. Iar regele se va bucura în Dumnezeŭ,
Lăuda-se-va tot celce se jură pe dênsul,
Că sĕ va astupa gura celorce grăesc minciunĭ.

---

zecutat (=sĕ piardă vieaţa mea, Ps. 34, 17), saŭ la perzecutorĭ (lor spre pierzare, înşişĭ se pierd); maĭ corĕspunzĕtoare pare cea din urmă. Trad. rom.: *Iar eĭ îndeşĕrt aŭ căutat sufletul meŭ, intra-vor în cele maĭ de jos ale pămêntuluĭ. Îndeşĕrt:* fără sĕ-şĭ ajungă scopul; înţelesul este ca maĭ nainte. *Întra-vor în etc.* e profeţie care s'a realizat, pentrucă 20.000 de duşmanĭ aŭ căzut în luptă şi mult maĭ mulţĭ aŭ perit în pădure, abizurĭ şi în pustiŭ: toţĭ aceştia aŭ fost mâncaţĭ de sabie (2. Împ. 18 7. 8). *Adâncurile pămêntuluĭ:* sunt părţile luĭ cele maĭ adâncĭ, şeolul.

Vers. 11. 12. *Da-va pe fiecare* etc.: vor ajunge în puterea sabieĭ. Sing. sĕ rapoartă la fiecare individ din mulţimea omogenă. *Părţi vulpilor:* vor fi prada acestora. In original *ş u a l* însemnează şacal şi vulpe (Fürst, Handwörterbuch über d. a. T. II. p. 425). Şacalul (canis aureus) saměnă mult cu vulpea; ziua petrece în păduri şi vizunĭ saŭ numaĭ câte unul sĕ poate vedea, iar noaptea umblă în cete marĭ, de sute, caută cadavre ne'ngropate ca sĕ le mănânce. Aci sĕ exprimă ideea că şi duşmaniĭ luĭ David nu vor fi îngropaţĭ (cf. Is. 18, 6). *Iar Regele etc.* este în loc de: iar eŭ mĕ voiŭ etc. În limba evreească ocură adesc trecerea dela persoana întâia la a treia exprimându-sĕ aşa ceva maĭ sĕrbătoreşte, cu maĭ mare emfază. Regele, care e alungat din Ierusalim, se află în locurile unde sunt şacalĭ, dar se veseleşte în Dumnezeŭ; această dispoziţie vor avea toţĭ care se joară pe el. *Teodoret* înţelege jurământul „la mântuirea regeluĭ". Originalul *bo* sĕ poate raporta la Dumnezeŭ orĭ rege (Deut. 6, 13. Is. 65, 16 etc.). În cazul întâiŭ sĕ are în vedere jurământul pe Dumnezeŭ. Cine se joară pe Dumnezeul luĭ David, va fi lăudat, căcĭ în faptă sĕ va dovedi că acesta e regele adevĕrat. Speranţa regeluĭ sĕ va realiza şi vor triumfa atuncĭ toţĭ partizaniĭ luĭ; adevĕraţiĭ fiĭ aĭ imperiuluĭ luĭ Dumnezeŭ sĕ vor lăuda, pentrucă rĕul a fost învins. Dar şi regele sĕ va lăuda,

Psalmul 87.

2. Doamne Dumnezeul mântuirii mele,
Ziua strig către tine, noaptea înaintea ta.

---

fiindcă cu putere „*să va astupa gura celorce grăesc minciuni*; care nu voesc să dea lui Dumnezeŭ onoarea cuvenită. Sfârşitul luptei a şi făcut de ruşine pe partizanii lui Absalom; iar bucuria în Israil a fost generală şi toţi s'aŭ plecat regelui, pe care a dovedit Dumnezeŭ că-l iubeşte. Traduc. rom.: *Da-să-vor în mânile sabiei, părţi vulpilor vor fi. Iar împăratul se va veseli de Dumnezeŭ, . . . întru el, că s'a astupat gurile . . . nedreptăţi* (LXX ἄδικα).

Psalm. 87. Inscripţia psalmului este: *Cântare de psalm, fiilor lui Corah; în sfârşit* (saŭ: superiorului); *pentru Maheleth; spre răspuns; instrucţiune a lui Eman Ezrahitul. Fiilor lui Core:* atribue cântarea în genere Corahiţilor numindu-să apoi şi cine a compus-o. *Maheleth* era ne'nţeles şi de LXX; unii îl traduc cu „boală“ ca cum ar exprima nevoea în care era autorul. *Spre răspuns:* a îndemna pe Dumnezeŭ să răspundă (să-i asculte rugăciunea), caracterizază psalmul ca cerere. Unii explicători iaŭ = în cor, adecă să se cânte alternativ. *Instrucţiune:* pentrucă indirect instruează cum să fie omul în suferinţi analoage. *Eman* este contemporan lui David (1. Cron. 6, 18. 15, 17 etc.), era din familia lui Core (1. Cron. 6, 18—23) şi să numeşte *Ezrahit* (urmaş al lui Serah = Zara 1. Cron. 2, 6), ce pare că-şi are temeiul în împrejurarea că locuia în seminţia Iuda. LXX are „israilteanul“.

Foarte trist e cuprinsul acestui psalm. Credinţa în Dumnezeŭ nu e pierdută de tot, dar atacurile din partea morţii, melancolia profundă nu permit să străbată raze de speranţă. Aci avem reminiscenţe din psalmul 41 şi alţi psalmi ai lui David (v. 3 cu 17, 7. v. 5 cu 27, 1. v. 6 cu 30, 23. v. 18 cu 21, 17. v. 19 cu 30, 12, îndeosebi v. 11—13 cu 6, 6); dar mai izbitoare este atingerea cu cartea Iob în privinţa limbii şi a unor ideĭ, a suferinţelor. Sânţii Părinţi aŭ luat psalmul în înţeles strict mesianic raportându-l la patimile lui Cristos. Dar el are în vedere suferinţele lui David în timpul lui Saul ori Absalom şi e compus de Eman, deşi să poate lua în înţeles tipo-mesianic. Mântuitorul e în mare turburare pe

3. Să intre înaintea ta rugăciunea mea,
Pleacă urechea ta spre tânguirea mea.
4. Că s'a săturat de rele sufletul meŭ,
Şi vieaţa mea a ajuns la iad.
5. Socotit am fost cu ceĭce se pogoară în groapă,
Făcutu-m'am ca un om fără putere —
6. Unul liber între ceĭ morţĭ,
Ca ceĭ ucişĭ, aşĕzaţĭ în mormênt,
De care tu nu-ţĭ maĭ aducĭ aminte —
Depărtaţĭ sunt eĭ dela mâna ta.
7. Pusu-m'aĭ în groapa cea maĭ adâncă,
În întunerece, în adâncurile măriĭ.
8. Asupra mea s'a întărit mânia ta,
Şi toate valurile tale le plecĭ încoace. Sela.

Muntele Olivilor, e părăsit de aĭ seĭ, spânzură pe cruce, işĭ varsă scumpul sânge.

Vers. 2. 3. Starea autoruluĭ e foarte tristă, dar el nu despĕră, ci şi lamentând se întoarce la Iehova, Dumnezeul mântuirĭĭ tuturor celor asupriţĭ. *Ziua* = timpul când noaptea strig cătră tine, vino etc. *Pleacă urechea... mea:* aşa numeşte el starea sa întristată, rugămintea luĭ cu plângere (Ps. 16, 1. 60, 2). Traduc. rom.: *Doamne ..., ziua am strigat şi noaptea înaintea ta.... spre ruga mea. Ziua.. şi noaptea* exprimă timpul când cere ca Dumnezeŭ să-l asculte: ne'ntrerupt.

Vers. 4. 5. *Că s'a săturat:* sufletul luĭ are în belşug acest rĕŭ (Ps. 64, 5. Plâng. 6, 15. 30). *A ajuns la iad:* e aproape de moarte, de porţile şeoluluĭ. *Socotit am fost:* am fost ţinut ca mort; toţĭ credeaŭ că m'am pogorît la ceĭ morţĭ. *Fără putere:* nu are în sine nicĭ o putere de vieaţă, e numaĭ umbră de om, să poate asĕmĕna unuĭ mort. Traduc. rom.: *Că s'a umplut... mea de iad s'a apropiat. Socotit... neajutorit. Neajutorit* = fără ajutor, pierdut; înţelesul: un om pierdut, ca precedentul: aproape de moarte.

Vers. 6—8. *Unul liber între ceĭ morţĭ:* liber de vieaţă, plăcerile şi datorinţele eĭ; a devenit liber prin moarte, vieţueşte între morţĭ şi nu între oameniĭ viĭ (Iob 3, 19; 4. Imp. 15, 5). *Ca ceĭ ucişĭ:* ceĭ răniţĭ în luptă care nu aŭ avut parte de înmormêntare.

9. Depărtat-aĭ pe cunoscuţiĭ meĭ dela mine,
Făcutu-m'aĭ urîciune lor,
Închis sûnt şi nu pot eşi.

10. Ochiul meŭ tânjeşte de nevoe,
Toată ziua pe tine te chiem, Doamne,
Întind către tine mânile mele.

11. Aŭ morţilor veĭ face minune,
Aŭ umbrele se vor scula să te laude pe tine? Sela.

Nu-ţĭ maĭ aducĭ aminte: Dumnezeŭ este, după poet, numaĭ pentru viĭ, iar ceĭce sunt în şeol nu ştiŭ nimic de el, dar nicĭ el de eĭ. Starea lor este aceeaş în privinţa istorică; eĭ nu esperiază mâna luĭ Dumnezeŭ, care conduce şi ajută (v. 13. Is. 38, 11.) De aceea: *Depărtaţĭ sunt* etc. Duşmaniĭ caută să-l aducă în starea când nu e maĭ mult sub protecţia luĭ Dumnezeŭ. *Le pleacĭ încoace:* asupra mea ca să mă înghită. Trad. rom.: *Întru ceĭ morţĭ slobod, ca nişte răniţĭ ce dorm în mormênt, de care nu ţi-aĭ maĭ adus aminte, şi eĭ dela mâna ta s'aŭ lăpădat. Pusu-m'aŭ... maĭ de desupt, întru cele întunecate, şi în umbra morţiĭ... le-aĭ adus preste mine. Pusu-m'aŭ*: duşmaniĭ poetuluĭ, care l-aŭ adus în marĭ primejdiĭ.

Vers. 9. cf. Ps. 37, 12. 68, 9. Toţĭ l-aŭ părăsit cf. Iob 19, 13 sq.; el e singur în închisoare, nimene nu vine la el şi aşa nicĭ nu poate scăpa. Aci să descrie starea leproşilor (Lev. 13). După conceptul orientalilor lepra cuprinde toate boalele; e moartea în carne vie (Num. 12, 12), pedeapsa luĭ Dumnezeŭ. Cine se credea atins de boala aceasta rămânea închis 7 zile până să făcea diagnoza, iar după constatarea boaleĭ locuea afară de comună (Lev. 13, 46), izolat de toţĭ. Astfel de închisoare, pare, că trebue să înţelegem sub *închis sûnt* etc. Traduc. rom.: *Depărtat-aĭ... pusu-m'aŭ urîciune loruşĭ, datu-m'am şi n'am eşit:* în ochiĭ lor sûnt obiect de dispreţ şi batjocură, toţĭ fug din calea mea; iar *datu-m'am* să poate înţelege: în nevoe orĭ închisoare.

Vers. 10. *Ochiul meŭ* etc.; în urma suferinţelor acesta s'a pierdut; eŭ mor. *Toată ziua* etc. Pe Domnul îl chiamă el, către acesta întinde mânile sale apărându-se de mânia acestuia şi-l face să-l bage în samă. Traduc. rom.: *Ochiĭ meĭ aŭ slăbit de sărăcie, strigat-am către tine Doamne toată ziua întins-am către tine mânile mele.*

12. Aŭ spune cineva în mormênt mila ta,
Credinţa ta în locul pierzării?
13. Aŭ sĕ va cunoaşte în întunerec minunea ta,
Şi dreptatea ta în pământul uitării?
14. Iar eŭ, Doamne, strig cătră tine,
Dimineaţa rugăciunea mea te întimpină.
15. Pentru ce, Doamne, lapezi sufletul meŭ,
Ascunzi faţa ta dela mine?
16. Sărac sûnt eŭ şi pe moarte din tinereţele mele,
Port spaimele tale, sûnt tulburat.
17. Peste mine aŭ venit mâniile tale,
Înfricoşările tale m'aŭ nimicit.

Vers. 11—13 descriŭ starea morţilor cu colorĭ foarte întunecate: acelora Dumnezeŭ nu face minunĭ, eĭ nu maĭ vin la lumină; nimene nu-şĭ aduce aminte de Dumnezeŭ sĕ-l laude pentru mila luĭ. De aceea se roagă el ca Dumnezeŭ sĕ-l ferească de moarte şi atuncĭ toată vieaţa luĭ îl va preamări. *Aŭ umbrele se vor scula:* umbrele iaduluĭ vor căştiga vieaţă şi te vor preamări, îĭ vor da lauda ce i-sĕ cuvine? *Pământul uitării*: unde totul e uitat; pământul inconştienţiĭ = moartea, şeolul. Acolo este numaĭ monotonia morţiĭ; nimic nu este cugetare şi aducere aminte. Astfel fără cugetare, simţire şi lucrare sĕ înfăţişază moartea în T. V. (Cohel. 9, 5. 6. 10 cf. Sir. 17, 27 sq. după Is. 38, 18 sq. Bar. 2, 17 sq); în T. N. aceasta ni sĕ arată altfel. Dar deşi i-s'a luat spaima, ĭ-a maĭ rĕmas amărăciunea, pentrucă moartea este pedeapsa păcatuluĭ şi trebue sĕ poarte caracterul pedepseĭ; şi noĭ gustăm amărăciunea acestuĭ pahar. Traduc. rom.: *Au doară morţilor veĭ face minunĭ, saŭ doftoriĭ se vor scula* (LXX *îĭ vor scula:* pe morţĭ), *şi se vor mărturisi ţie? Aŭ doară va..., şi adevĕrul tĕŭ întru pierzare? Au cunoaşte-se-vor întru întunerec minunile tale... pământ uitat?* Ceĭ morţĭ nu pot vedea minunile, ce le-ar face Dumnezeŭ, dar pentru aceştia nicĭ nu există medicĭ, care sĕ le redea vieaţa ca sĕ-l poată lăuda. *Se vor mărturisi ţie:* doftoriĭ orĭ ceĭ morţĭ.

Vers. 14—17. Poetul e fără mângăere, de noŭ se roagă la Dumnezeŭ. *Iar eŭ* etc. e contrast cu morţiĭ care s'aŭ lăpădat dela

18. Încunjuratu-m'aŭ ca apa toată ziua,
Împreună m'aŭ împresorat.
19. Depărtat-aĭ dela mine pe celce mĕ iubeşte şi pe [prieten,
Încrezuţiĭ meĭ sunt întunerecul.

Psalmul 102.

1. Binecuvintează, suflete al meŭ, pe Domnul
Şi toate cele din lăuntrul meŭ numele luĭ cel sânt.

---

dragostea luĭ Dumnezeŭ. *Dimineaţa... te întimpină* exprimă zelul în rugăciune şi mărimea nevoiĭ (cf. v. 2); omul se scoală şi se culcă cu ce-l preocupă. *Lapezĭ sufletul meŭ:* dorinţa sufletuluĭ meŭ care se manifestă în rugăciune. El e încă viŭ, deşi sĕ pare că trebue sĕ rabde mânia luĭ Dumnezeŭ; el se roagă acestuia, desĭ lamentează; soartea luĭ e apĕsată, samănă maĭ mult a unuĭ mort, şi adecă din tinereţele luĭ. *Sunt tulburat:* şi mintea luĭ, în urma suferinţelor, nu e maĭ mult normală. *Peste mine... nimicit:* continuă descrierea stărĭĭ luĭ apĕsate. Trad. rom. *Şi eŭ cătră tine Doamne am strigat, şi dimineaţa... va întimpina..., întorcĭ faţa ta... sûnt eŭ şi întru ostenelĭ..., şi înălţându-mĕ m'am smeritŭ şi m'am mâhnit..... m'aŭ turburat. Înălţându-mĕ:* Dumnezeŭ m'a înălţat, saŭ eŭ însumĭ îngâmfându-mĕ.

Vers. 18. 19. *Încunjuratu-m'aŭ* etc.; mânia luĭ Dumnezeŭ sĕ asamănă cu ceva ce nimiceşte tot ce-ĭ vine în cale. Valurile ameninţă sĕ-l înghită, iar el n'are prieten care sĕ-l scape. *Încrezuţiĭ meĭ sûnt întunerecul:* prietenĭĭ şi cunoscuţiĭ sunt întunerecul. Trad. rom.: *Încungiuratu-m'aŭ... m'aŭ cuprins împreună... pe prietenul şi pe vecinul şi pe cunoscuţiĭ meĭ din ticăloşie. Din ticăloşie:* prietenĭĭ sunt departe de mine, care mĕ aflu în nevoe.

Psalm. 102. În inscripţie avem *„al luĭ David“*, ce ocură şi la alţĭ psalmĭ avêndu-şĭ temeiul în tradiţie. Poetul a compus acest psalm ca poporul sĕ-l rostească la serviciul dzeesc. Unĭĭ exigeţĭ aŭ crezut că David l-a compus în semn de mulţumire fiindcă i-s'a iertat păcatul (adulteriul), saŭ fiindcă a învins pe duşmanĭ. Aci sĕ spun toate bunătăţile ce le-a făcut Dumnezeŭ poporuluĭ sĕŭ, îndeosebĭ sĕ accentuă cât de mult îl iubeşte Dumnezeŭ. Psalmul stă în strînsă legătură cu Ps. 101, deşi după cuprins e contrastul luĭ, dar maĭ mare e contrastul cu Ps. 89.

Vers. 1. A lăuda pe Dumnezeŭ după cuvinţă este lucru mare; de aceea cântăreţul voeşte sĕ facă aceasta cu toate facultăţile,

2. Binecuvintează suflete al meŭ pe Domnul
Şi nu uita toate binefacerile luĭ.
3. Celce iartă toate fărădelegile tale,
Celce vindecă toate neputinţele tale,
4. Celce scapă de mormênt vieaţa ta,
Celce te încununează cu milă şi cu îndurărĭ,
5. Celce satură cu bine buca ta,
Că sĕ înoesc ca vulturul tinereţele tale.

---

puterile sale, căcĭ numaĭ omul în întreaga sa fiinţă poate lăuda şi mulţumi luĭ Dumnezeŭ, care justifică, mântueşte şi înoeşte cu graţia sa. *Cele din lăuntrul meŭ:* inima, rărunchiĭ etc. (cu un cuvênt: internul luĭ), pentrucă acestea nu sunt organe numaĭ ale vieţiĭ corporale, ci şi ale celeĭ spirituale; e contrast la lauda numaĭ cu buzele (Deut. 6, 5). Traduc. rom.: *Binecuvintează... numele cel sânt al luĭ.*

Vers. 2. repeţeşte *binecuvintează.* Omul adeseorĭ uită a mulţumi luĭ Dumnezeŭ după cuviinţă; de aceea adeseorĭ trebue sĕ i-sĕ aducă aminte binefacerile luĭ Dumnezeŭ. Trad. rom.: *Binecuvintează... toate rĕsplătirile luĭ* (LXX: *ἀνταποδόσεις αὐτοῦ*): nu uita a-ĭ rĕsplăti toate lăudându-l şi mulţumindu-ĭ. Aceasta nu însemnează că rĕsplătirea omuluĭ ar fi egală cu binefacerile primite dela Dumnezeŭ, ci i-sĕ aduce aminte numaĭ datorinţa.

Vers. 3—5. Aci se aminteşte graţia care iartă păcatele. *Vindecă toate neputinţele tale:* nu numaĭ cele corporale, ci şi suferinţele interne. *De mormênt:* din iad, ca contrast la vieaţă (Ps. 15, 10). Sufletul mulţumeşte luĭ Dumnezeŭ, care îl mântueşte de vină, nevoĭ şi moarte şi-l înzestrează cu iubirea sa. *Celce te încununează:* pune o cunună de milă şi îndurărĭ. *Satură cu bine:* ce dă deplină fericire. *Buca ta* exprimă că Dumnezeŭ îĭ umple sufletul de bunătăţĭ încât i-sĕ umflu bucile. *Sĕ înoesc... tinereţele tale:* paserile în fiecare an schimbă penele, aşa şi omul necontenit sĕ înoeşte prin graţia dzeească. De altfel în vechime era credinţa că vulturul întinereşte tot la zece anĭ. Traduc. rom.: *Pe celce curăţeşte..., pe celce vindecă toate boalele tale. Pe celce izbăveşte* (LXX *τὸν λυτρούμενον*) *din stricăciune vieaţa ta, pe celce... Pe celce umple de bunĕtăţĭ pofta ta, înoi-se-vor ca ale vulturuluĭ tinereţele tale. Boalele... stricăciune:* Dumnezeŭ nu iartă numaĭ păcatele, ci păzeşte

6. Celce face dreptăţi Domnul
Şi judecăţi tuturor celor asupriţi.
7. Cunoscute a făcut căile sale luĭ Moisi,
Fiilor luĭ Israil faptele sale.
8. Îndurat si milostiv este Domnul,
Îndelungrăbdător şi mult milostiv.
9. Nu pentru totdeuna se ceartă el,
Nicĭ se mânie pe vecĭ.
10. Nu după păcatele noastre face nouĕ,
Şi nicĭ după fărădelegile noastre ne rĕsplăteşte
[nouĕ.

---

de rele corporale, boale şi moarte trupească. *Pofta ta:* Dumnezeŭ dând oamenilor bunĕtăţi li sĕ umplu bucile, gura.

Vers. 6. 7. În v. 6—18 autorul descrie bunĕtăţile luĭ Dumnezeŭ făcute omenirĭ păcătoase şi în special cum sĕ vĕd acestea din istoria poporuluĭ israiltean. *Cunoscute... luĭ Moisi* e aluziune la Ex. 33, 13, când acesta se roagă Domnuluĭ sĕ i-se arate. *Căile sale*: căile aşĕzate de Dumnezeŭ în desvoltarea opuluĭ de mântuire (Ps. 66, 3). Toate acestea le-a cunoscut poporul israiltean în minunile sĕvârşite pentru dênsul. Traduc. rom.: *Celce face milostenie Domnul, şi judecată tuturor celorce li sĕ face strîmbătate.... Israil voile sale. Milostenie... judecată:* mila Domnuluĭ sĕ înfăţişază ca milostenie ce o dă el celorce se pocăesc, iar celor asupriţi face dreptate. *Voile sale* sunt aceeaş ca „căile sale," dar ca manifestărĭ ale iubirĭ dumnezeeştĭ.

Vers. 8—10. *Îndurat şi milostiv* etc. cf. Ps. 85, 15. 77, 38. 29, 6, carĭ sĕ bazază pe Ex. 34, 6. La v. 9. sĕ poate compara Lev. 19, 18. Domnul nu e numaĭ lung în mânie, adecă aşteaptă mult pânăce deslănţueşte mânia sa, ci şi dacă ceartă, adecă păşeşte ca judecător, apoĭ nicĭ aceasta nu ţine multă vreme, nu ceartă în vecĭ. Dreptatea luĭ nu e după faptele noastre, ci după graţia luĭ, ce sĕ espune în v. 10 arĕtându-sĕ ce a făcut Dumnezeŭ totdeuna, şi e contrast la v. 9, în care sĕ spune ce el nu face. Traduc. rom.: *Îndurat... Nu până în sfĕrşit se va iuţi, nicĭ în veac se va mânia. Nu după fărădelegile noastre* (LXX ἁμαρτίας ἡμῶν) *a făcut nouĕ, nicĭ după păcatele noastre* (LXX ἀνομίας ἡμῶν) *ne-a rĕsplătit nouĕ.*

11. Căcĭ cât de înalt este cerul asupra pământuluĭ,
Întărit-a Domnul mila sa spre ceĭce se tem de el.
12. Precât este departe resăritul dela apus,
Depărtează dela noĭ fărădelegile noastre.
13. În ce chip se îndură tatăl de fiĭ,
Se îndură Domnul de ceĭce se tem de el.
14. Că el cunoaşte facerea noastră,
Îşĭ aduce aminte că pulbere sûntem.
15. Omul, ca iarba sunt zilele luĭ,
Ca floarea câmpuluĭ, aşa înfloreşte.

Vers. 11—14 arată cântăreţul că noĭ am meritat pedeapsă, dar Dumnezeŭ ne-a iertat. Cele maĭ sublime imagiнĭ întrebuinţază autorul ca sĕ înfăţişeze mărimea mileĭ dzeeştĭ: el asamĕnă înălţimea eĭ cu a ceruluĭ şi lăţimea cu a pământuluĭ. Ceĭce se tem de Domnul sunt cu el în raport de fiĭ. *Întărit-a:* graţia luĭ Dumnezeŭ e aşa de mare cât de înalt e cerul deasupra pământuluĭ, adecă e nemărginit de mare. *Depărtează dela noĭ etc.:* el a uitat, nu-şĭ maĭ aduce aminte de pĕcatele noastre; ele nu maĭ există pentru dênsul. În v. 14 această milă a luĭ Dumnezeŭ sĕ spune că provine din dreptatea luĭ şi slăbiciunea oamenilor (cf. Gen. 8, 21). Din acest loc şi Deut. 31, 21 pare că sub „facere“ avem de înţeles starea morală, dar maĭ corĕspunzĕtor este a înţelege natura corporală (v. 14^{b}), ce a primit-o omul dela Dumnezeŭ. *Îşĭ aduce aminte* înfăţişază starea pasivă după o lucrare sĕvêrşită. La v. 14 sĕ poate compara Iob 11, 11. 28, 23. 7, 7 cf. Ps. 77, 39. 88, 48. Traduc. rom.: *Că după înălţimea ceruluĭ dela pământ a întărit... Precât sunt departe răsăriturile dela apusurĭ, depărtat-a.... În ce chip miluieşte* (LXX οἰκτείρει) *tatăl pe fiĭ, a miluit* (LXX ᾠκτείρησε) *Domnul pe ceĭce se tem de el. Că el a cunoscut zidirea noastră, adusu-şĭ-a aminte că ţĕrînă sûntem. Zidirea noastră:* din ce sûntem creaţĭ, natura noastră.

Vers. 15. *Ca iarba* cf. Ps. 89, 5 sq. Is. 40, 6—8. 51, 12; *Ca floarea câmpuluĭ* cf. Iob 14, 2. Vieaţa omuluĭ samĕnă cu a florĭĭ de iarbă, frumseţa luĭ cu floarea câmpuluĭ care când e maĭ desvoltată începe a vestejĭ şi sĕ spulberă de cea maĭ mică adiere a vêntuluĭ. Traduc. rom.: *Omul ca iarba zilele.,.. câmpuluĭ aşa va înflori.*

16. De trece vênt peste el, nu maĭ este,
Şi locul sĕŭ nu-l maĭ cunoaşte pe el.
17. Iar mila Domnuluĭ din veac şi până în veac spre [ceĭce se tem de el,
Şi dreptatea luĭ spre fiiĭ fiilor.
18. Spre ceĭce păzesc legămêntul luĭ
Şi-şĭ aduc aminte de orênduelile luĭ, ca sĕ le facă.
19. Domnul în cer şĭ-a aşĕzat tronul sĕŭ,
Şi împĕrăţia luĭ stăpâneşte toate.

Vers. 16. Fiindcă omul saměnă uneĭ florĭ, de aceea originalul *bo* sĕ rapoartă la om (=peste el); iar *vênt* care uscă plantele însemnează, raportându-sĕ la om, toate primejdiile vieţiĭ. Esperienţa ne învaţă că de multe orĭ vieaţa omuluĭ piere de o mică cauză, care sĕ poate asĕměna vêntuluĭ. *Şi locul sĕŭ etc.* exprimă peirea totală, fără nicĭ o urmă; cf. Iob 7, 10. 8, 18. 30, 9. Locul unde trăeşte cineva sĕ înfăţişază că-l cunoaşte dacă se reîntoarce de undeva; după moarte însă nu-l maĭ cunoaşte. Traduc. rom.: *Că duh a trecut întrênsul şi nu va fi, şi nu-şĭ va maĭ cunoaşte încă locul sĕŭ:* cel mort, de s'ar re'ntoarce, nu-şĭ maĭ cunoaşte locul, saŭ în genere: pe cel mort nimene nu-l maĭ cunoaşte de s'ar re'ntoarce.

Vers. 17. 18. *Iar mila etc.* Mângăere este pentru om că în starea aceasta, care saměnă cu iarba, mila luĭ Dumnezeŭ se arată neschimbată faţă de ceĭce se tem de el. *Şi dreptatea etc.:* Dumnezeŭ apĕră pe aceştia de oameniĭ rĕĭ, care-ĭ năpustesc pentrucă ţin cu tărie legămêntul şi împlinesc prescriptele luĭ. *Fiiĭ fiilor* e paralel cu „ceĭce se tem de el“ arătându-sĕ că remuneraţia dumnezeească sĕ întinde şi asupra urmaşilor (Ex. 20, 6. 34, 7. Deut. 7, 9). În v. 18 sĕ determină maĭ aproape „ceĭce se tem“ şi „fiiĭ“. Traduc. rom.: *Iar...., spre ceĭce păzesc aşĕzămêntul de lege al luĭ,.... de poruncile.. facă pe ele.*

Vers. 19. *Domnul în cer* etc.: el a creat toate, e regele atotstăpânitor; de aceea şi poate fi cu milă faţă de creaturĭ. *În cer* e în opunere cu pământul (Ps. 114, 3. Coh. 5, 1); Domnul stăpâneşte în veciĭ. *Şi împĕrăţia luĭ* etc. cf. 2. Cron. 29, 12. *Toate:* creaturile fără escepţiune. Traduc. rom.: *Domnul în cer a gătit scaunul sĕŭ,... pe toţĭ stăpâneşte* (LXX. πάντων δεσποτίζει).

20. Binecuvêntaţĭ pe Domnul toţĭ ângerii luĭ,
Eroiĭ puternicĭ, care faceţĭ cuvêntul luĭ,
Ascultând glasul cuvêntuluĭ luĭ.

21. Binecuvêntaţĭ pe Domnul toate oştirile luĭ,
Servitoriĭ luĭ care faceţĭ plăcerea luĭ.

22. Binecuvêntaţĭ pe Domnul toate lucrurile luĭ
În toate locurile stăpânirii luĭ,
Binecuvintează suflete al meŭ pe Domnul!

Vers. 20. Vorbind autorul de împărăţia luĭ Dumnezeŭ trebue să amintească şi celelalte creaturĭ ale luĭ carĭ, precum omul, sunt supuse acestuĭ stăpânitor, îl laudă şi i-se închină în vecĭ. *Ângerii luĭ* cf. Ps. 28. 148. De aci urmează că ângerii staŭ în comuniune spirituală cu oamenii. *Eroiĭ puternicĭ* să numesc ângerii, pentrucă puterea lor e mare (Ioil 4, 11). Întreaga lor vieaţă este împlinirea cuvêntuluĭ luĭ Dumnezeŭ — eĭ sunt prototipul oamenilor. *Ascultând* nu exprimă scopul, ci modalitatea: ângerii auzind cuvêntul luĭ Dumnezeŭ îl şi împlinesc. Traduc. rom.: *Binecuvêntaţĭ..., ceĭ puternicĭ la vîrtute, care ..., a auzi glasul cuvintelor luĭ. Ceĭ puternicĭ la vîrtute* să numesc ângerii ca împlinitorĭ puternicĭ aĭ voiĭ luĭ Dumnezeŭ.

Vers. 21. Dela ângerii care sunt în cer, cântăreţul se adresază oştirilor, adecă spiritelor carĭ sunt împrejurul ângerilor de rang maĭ înalt (Lc. 2, 13), duhurilor slujitoare (Ps. 103, 4. Dan. 7, 10. Evr. 1, 14), căcĭ există o ierarhie cerească. Traduc. rom.: *Binecuvêntaţĭ... puterile luĭ, slugile... voea luĭ.*

Vers. 22. Dela arhangelĭ autorul trece, la milioanele de oştirĭ cereştĭ şi apoĭ la toate creaturile carĭ toate, oriunde s'ar afla în împărăţia luĭ Dumnezeŭ, să-l binecuvinteze. Maĭ în urmă să provoacă sufletul sĕŭ care să numĕră între creaturile de sub categoria a treia. Traduc. rom.: *Binecuvêntaţĭ..., în tot locul.... Domnul.*

Psalmul 142.

1. Doamne auzĭ rugăciunea mea, ascultă cererea mea;
Întru adevĕrul tĕŭ auzi-mĕ, întru dreptatea ta.

2. Şi sĕ nu intri la judecată cu robul tĕŭ,
Că înaintea ta nicĭ un viŭ nu este drept.

Psalm. 142. În unele Msse ale LXX psalmul prezent are inscripţia: *Psalmul luĭ David, când îl urmăria fiul sĕŭ Absalom;* iar originalul evreesc are: *Psalmul luĭ David.* Cuprinsul întăreşte indicarea LXX, şi aci sĕ espune rugăciunea ce o poate rosti fiecare om în cazurĭ de nevoe.

Vers. 1. 2. Douĕ lucrurĭ cere David dela Dumnezeŭ: acesta sĕ-ĭ asculte rugăcĭunea şi sĕ nu se judece cu dênsul. Îmbinate sunt cererile după aceste lucrurĭ foarte depărtate unul de altul, pentrucă Dumnezeŭ nu e indiferent faţă de suferinţele noastre, dar nicĭ faţă de pĕcatele noastre. *Adevĕrul, dreptatea* sunt motivele pentru carĭ roagă poetul pe Dumnezeŭ sĕ-ĭ asculte rugăciunea. Întâiul exprimă că el adevereşte promisiunile sale, iar al doilea arată seriozitatea şi strictĕţa cu care susţine ordinea de mântuire faţă de toţĭ: de ceĭce îl ascultă orĭ îl dispreţuesc. În această ordine a intrat poetul şi serveşte luĭ Dumnezeŭ. Condiţiunea mântuirĭĭ este dreptatea dumnezeească, care justifică pe omul pĕcătos, dacă se pocăeşte şi recunoaşte că orce ar face el nu corĕspunde acesteĭ dreptăţĭ; de aceea poetul se roagă ca Dumnezeŭ sĕ nu-l ia în judecată, adecă în loc de dreptate sĕ i-sĕ aplice graţia dumnezeească, căcĭ vieaţa omuluĭ este totdeuna în pĕcate, dela începutul eĭ (Ps. 50, 7), şi un muritor nu poate fi deplin drept înaintea luĭ Dumnezeŭ (Ps. 129, 3). Pîrîtorul duce la judecată; aicĭ Dumnezeŭ e pîrîtor şi judecător. Ca judecător îl agrăeşte psalmistul: *Înaintea ta nicĭ un viŭ nu este drept.* Dumnezeŭ decĭ nu se va judeca cu noĭ, pentrucă ştie că ar trebui sĕ ne condamne — ce însă nu voeşte el. Dar astfel este el numaĭ faţă de ceĭce îl agrăesc: Tu eştĭ partea mea (Ps. 141, 6); îl iubesc, care sunt întinaţĭ numaĭ de scăderile generale ale naturiĭ omeneştĭ, şi anume aşa că-ĭ iartă; el îşĭ aduce aminte că „sûntem carne, o suflare care trece şi nu se maĭ re'ntoarce“ (Ps. 77, 39 cf. Ps. 88, 48. 38, 5—7).

3. Că a gonit vrăjmaşul sufletul meŭ,
Împilat-a la pământ vieaţa mea,
Aşĕzatu-m'a în întunerec ca pe morţiĭ de vecie.
4. Şi duhul meŭ tânjeste întru mine,
În lăuntrul meŭ amorţeşte inima mea.
5. Aducu-mĭ aminte de zilele de maĭ nainte,
Cuget la toate lucrurile tale,
Gândesc la faptele mânilor tale.
6. Întind mânile mele cătră tine,
Sufletul meŭ cătră tine ca nişte pământ fără apă. Sela.

Traduc. rom.: *Doamne... tĕŭ, auzi-mĕ întru dreptatea ta... tĕŭ, că nu se va îndrepta înaintea ta tot cel viŭ.*

Vers. 3. 4. Fiind alungat David de Absalom poate zice că duşmaniĭ îl urmăresc, e sărac şi smerit înaintea tuturor. *Că* motivează rugăciunea şi ascultarea eĭ din partea luĭ Dumnezeŭ; duşmaniĭ îl împresoară şi gonesc, e aproape de moarte *(în întunerec* poate=şeol), şi anume din vina luĭ, iar scăparea atârnă numaĭ dela iertarea păcatelor sale. *Că a gonit vrăjmaşul sufletul meŭ* e ca Ps. 7, 6 cf. Iob, cuvêntările luĭ Elihu, iar v. 3c reaminteşte Ps. 7, 6, deşi consună maĭ mult cu Plâng. 3, 6 (cf. Ps. 87, 7). Poetuluĭ îĭ vine a crede că, deoarece a ajuns pe mâna duşmanilor, Dumnezeŭ se judecă cu dênsul. David numeşte „duşman" orce poate păgubi sufletul omenesc; oameniĭ care aduc primejdiĭ sieşĭ, dar îndeosebĭ altora; orcare putere contrară luĭ Dumnezeŭ. *Pe morţiĭ de vecie* (morţiĭ veaculuĭ): morţi pe vecie şi exprimă că poetuluĭ sĕ pare că viŭ e înmormêntat pentru totdeuna. *Şi duhul meŭ etc.:* starea descrisă maĭ nainte ĭ-a întunecat spiritul, vieaţa luĭ internă; inima luĭ e turburată, ameninţă sĕ nu maĭ bată. Traduc. rom.: *Că a gonit...., împilat-a în pământ.... întru întunerec .... morţiĭ veaculuĭ. Şi s'a mâhnit întru mine duhul meŭ, întru mine s'aŭ turburat inima mea.*

Vers. 5. 6. Autorul îşĭ aduce aminte de zilele când Iehova era ajutorul luĭ. Înaintea ochilor luĭ spirituală trec toate faptele luĭ Dumnezeŭ în privinţa mântuiriĭ, toate binefacerile şi mijloacele graţieĭ; acum însă toate s'aŭ schimbat. Nu demonstră această stare că Dumnezeŭ se judecă cu el? *Faptele mânilor tale:* istoria minunată a poetuluĭ şi a poporuluĭ israiltean (cf. Ps. 62, 2 şi Ps.

7. De grab auzi-mĕ Doamne, duhul meŭ doreşte,
Nu ascunde faţa ţa dinaintea mea,
M-aş asĕmĕna cu ceĭce se pogoară în groapă.

8. Lasă-mĕ sĕ aud dimineaţa mila ta,
Că în tine mĕ încred eŭ.
Arată-mĭ calea în care sĕ merg,
Că la tine am ridicat sufletul meŭ.

76, 6—10). Contrastul acesta între prezent şi trecut măreşte durerea şi îndeamnă pe poet a cere cu maĭ multă sirguinţă ajutorul dumnezeesc. El îşĭ întinde mânile cătră Dumnezeŭ, acesta sĕ-l primească şi sĕ-ĭ ajute. *Sufletul . . . pământ fără apă:* sufletul luĭ în starea de acum samănă cu un pământ pustiŭ, adecă sufletul luĭ stă cu Dumnezeŭ în acel raport ca un pământ uscat faţă de ploae=doreşte uşurare, mântuire. Traduc. rom.: *Adusu-mĭ-am aminte de zilele cele din început, cugetat-am . . . ., la faptele mânilor tale am gândit. Tins-am cătră tine mânile mele, . . ca nişte pământ fără de apă ţie.*

Vers. 7. Rugăciunea: *De grab . . . dinaintea mea* e ca Ps. 68, 18. 26, 6 cf. Ps. 101, 3; iar *duhul meŭ doreşte* e ca Ps. 83, 3; şi *m'aş asĕmĕna . . groapă* e ca în Ps. 27, 1 cf. Ps. 27, 1 cf. Ps. 87, 5. Dacă ne reamintim împrejurările între carĭ David rosteşte acest psalm, ne explicăm cuvintele acestea în mod firesc. Fugind el dinaintea luĭ Absalom trebue sĕ părăsască în grabă şi desperat Ierusalimul: crede că Dumnezeŭ se judecă cu dênsul şi decĭ trebue sĕ piară. De aceea se roagă ca Dumnezeŭ sĕ nu se judece cu el; şi are încredere că aceasta nicĭ nu sĕ va întâmpla. Traduc. rom.: *De grab . . ., slăbit-a duhul meŭ, sĕ nu întorcĭ faţa ta dela mine, şi mĕ voiŭ asĕmĕna celorce . . groapă.*

Vers. 8. *Lasă-mĕ . . . mila ta* aduce aminte rugăciunea luĭ Moisi (Ps. 89, 14); *dimineaţa* corĕspunde luĭ „de grab“ din cele precedente. *Că în tine mĕ încred eŭ* e ca Ps. 24, 2. Şi acum, ca maĭ nainte, Dumnezeŭ sĕ-ĭ arate că-l ajutoră; el nu aşteaptă fericire dela nime altul, ci toate speră dela dênsul. *Arată-mĭ . . . sĕ merg:* nu numaĭ sĕ înceteze nevoile, ci Dumnezeŭ sĕ-ĭ arate şi calea, pe care umblând poate scăpa de peire din partea duşmanilor (Ex. 33, 13. Ps. 24, 4. 143, 4). Împrejurul luĭ totul e turburat şi întunecos, însuş nu ştie ce sĕ facă. Dumnezeŭ cu lumina sa sĕ-ĭ

9. Scoate-mĕ dela vrăjmaşiĭ meĭ, Doamne!
La tine am scăpat eŭ.
10. Învaţă-mĕ sĕ fac voea ta;
Că tu eştĭ Dumnezeul meŭ,
Duhul tĕŭ cel bun povăţuească-mĕ pe pămênt neted.
11. Pentru numele tĕŭ Doamne mĕ viează,
Întru dreptatea ta scoate din necaz sufletul meŭ,
12. Şi întru mila ta stîrpeşte pe vrăjmaşiĭ meĭ,
Şi pierde pe toţi ceĭce asupresc sufletul meŭ,
Că eŭ sûnt robul tĕŭ.

---

arate calea mântuirĭ, pe care sĕ umble. Motivul rugăciunĭ este: *Că la tine... sufletul meŭ:* dela tine numaĭ aştept mântuire cu deplină încredere. Traduc. rom.: *Auzită fă mie..; că spre tine am nădăjduit, arată-mĭ mie Doamne calea în care voiŭ merge,... meŭ.*

Vers. 9. 10. Cuvintele *„elecha chissiti“* LXX le traduce cu: *Că la tine am scăpat,* Vulg.: *la tine am scăpare;* Ieron. *ad te protectus sum.* Exigeţiĭ maĭ noĭ le traduc: *ad* (apud) *te abscondidi,* scil. me, şi înţelesul ar fi: spre tine, la tine am făcut ascundere, adecă m'am ascuns. Numaĭ Domnul, la care s'a ascuns el îĭ poate arĕta acum ce-ĭ este spre folos şi cum îĭ poate împlini voea; graţia luĭ sĕ nu-ĭ lipsască. Acest înţeles sĕ întăreşte şi din v. 10, în care sĕ spune că Domnul e Dumnezeul luĭ care, fiind el atăcat din toate părţile, nu-l lasă sĕ alunece pe căĭ greşite. *Duhul tĕŭ cel bun:* spiritul care promovează mântuirea omuluĭ. *Pămênt neted:* calea pe care umblă dreptul e şes (Is. 26, 7), şi espresiunea are înţeles spiritual (Deut. 4, 33. Ier. 48, 21). Şi aci avem reminiscenţe din alţĭ psalmĭ. Aşa la *„ca sĕ fac voea ta“* sĕ poate compara Ps. 39, 9, la *că tu eştĭ Dumnezeul meŭ* Ps. 39, 6 etc., la *duhul tĕŭ cel bun* Ps. 50, 14 şi e de înţeles Spiritul sânt; la *pămênt neted* şi întreaga rugăciune cf. Ps. 26, 11. 5, 9. 24, 4 sq. 30, 4. Sub „cale“ (v. 8) şi „pămênt neted“ (v. 10) putem înţelege calea virtuţiĭ, ce sĕ îndegetează încâtva prin „ca sĕ fac voea ta“. Traduc.: *Scoate-mĕ... am scăpat... mĕ va povăţui la pămêntul cel drept.*

Vers. 11. 12. *Pentru numele... mĕ viează* cf. Ps. 137, 7. 70, 20; *întru dreptatea ta... sufletul meŭ* cf. Ps. 141, 8. 24, 17 etc.; *întru mila... vrăjmaşiĭ meĭ* cf. Ps. 53, 7. Spiritul s.

Psalmul 50.

3. Milueşte-mĕ Dumnezeule după mare mila ta,
   După mărimea îndurărilor tale şterge fărădelegile [mele.
4. De tot spală-mĕ de fărădelegea mea
   Şi de pĕcatul meŭ mĕ curăţeşte.

îl conduce pe calea fericirii, mântuirii: îl va învia, îi va scoate sufletul din nevoi şi va nimici pe toţi care îl asupresc ca astfel cei blânzi să stăpânească ţara. E absolut imposibil ca Dzeŭ să părăsască pe ceice se încred luĭ, ca duşmanii să triumfeze, de aceea motivarea rugăciunii pentru pierderea acelora şi delăturarea asupritorilor: *că eŭ sînt robul teŭ.* În v. 1. s'aŭ pus la olaltă credinţa şi dreptatea, aci mila şi dreptatea. Traduc. rom.: *Pentru... mĕ veĭ via întru dreptatea ta, scoate-veĭ... mila ta veĭ sfîrşi... şi veĭ pierde.. ceĭce nĕcăjesc... robul tĕŭ.*

Psalmul 50. Inscripţia: *Superiorului* (LXX *întru sfîrşit*), *psalmul luĭ David, când s'a dus la el profetul Natan după-ce intrase la Batşeba.*

După adulteriul sĕŭ cu Batşeba şi uciderea luĭ Uria, David trăeşte aproape un an în pĕcatul acesta, nu se pocăeşte. Dar Dumnezeŭ îl mileuşte, trimite la el pe profetul Natan care îl mustră spuindu-i parabola omuluĭ sărac, care avea o unică mieluşa, şi atunci David cunoscêndu-şi vina în toată mărimea eĭ rosteşte psalmul prezent. David cere ce să-i dea Dumnezeŭ în starea luĭ de acum (v. 3—14), apoi spune în ce chip îi va mulţumi dacă i-să împlineşte cererea (v. 15—19); în urmă v. 20. 21 este rugăciune pentru Ierusalim.

Vers. 3. 4. Să cere iertarea pĕcatelor, căror să daŭ mai multe numiri, cf. Ps. 31, 1 sq. Cea mai apropiată anză la psalm a fost adulteriul luĭ David cu Batşeba, ce numeşte el „fărădelege," pentrucă din ea izvoresc altele (aci omorîrea luĭ Uria, scandalul dat duşmanilor luĭ Iehova, apoi orbirea pătimaşă de care a fost cuprins David aproape un an); apoi fiecare pĕcat, observându-să mai aproape, arată că starea sufletească a omuluĭ este coruptă. Poporul a cunoscut pĕcatul acesta al luĭ David, de aceea el cuprins de părere de rĕŭ, îl mărturiseşte înaintea poporuluĭ adunat cerênd iertare dela Dumnezeŭ, pe care nu mai îndrăzneşte a-l numi Dumne-

5. Că fărădelegile mele eŭ cunosc,
Şi pĕcatul meŭ înaintea mea este pururea.
6. Ţie unuia am pĕcătuit
Şi rĕŭ în ochiĭ tĕĭ am făcut,
Ca sĕ te arăţĭ drept întru vorbirea ta,
Curat în judecăţile tale.

---

zeul sĕŭ. Din inscripţia în evreeşte (superioruluĭ) rezultă că psalmul a fost cântat în templu. *Şterge* închipueşte că fărădelegea luĭ e notată ca sĕ fie rĕsplătită (Ier. 17, 1. Col. 2, 14). Omul poate simţi părerea de rĕŭ pentru pĕcate, le poate urî, încungiura, dar numaĭ Dumnezeŭ le şterge. *După mărimea* exprimă adâncimea pĕcatuluĭ care sĕ poate spăla numaĭ prin graţie mare. *De tot spală-mĕ* etc. arată că fărădelegea e murdărie care a pĕtruns foarte adânc; imaginea e luată dela rufe, haine, carĭ sĕ spală de pete, murdărie; iar *de tot* saŭ *tot maĭ mult* = repeţind, pentrucă o haină trebue spălată maĭ de multe orĭ ca sĕ fie curată. David nu zice că n'ar avea alte pĕcate, dar toate acelea s'aŭ concentrat în pĕcătuirea cu Batşeba. *Mĕ curăţeşte*: ştergênd şi iertându-ĭ pĕcatul sĕ-l pue drept înaintea sa; vină sĕ nu sĕ afle întrênsul. Traduc. rom.: *Miluĕşte-mĕ... fărădelegea mea. Maĭ vêrtos... curăţeşte.*

Vers. 5. 6. motivează rugăciunea de maĭ nainte arĕtându-sĕ că el simţeşte adevĕrată părere de rĕŭ pentru pĕcatul sĕŭ. *Că fărădelegile.. cunosc:* cine simţeşte adevĕrată pocăinţă nu ştie numaĭ că e pĕcătos (Is. 59, 12), ci starea aceasta e totdeuna înaintea luĭ, îl neliniştêşte şi torturează. Mila luĭ Dumnezeŭ se arată pĕcătosuluĭ numaĭ dacă acesta îşĭ recunoaşte pĕcatul, ce nu este tocmaĭ uşor; la David vedem că trece aproape un an până şi-l cunoaşte. *Înaintea mea:* trebue sĕ cuget la el, saŭ: el este totdeuna împotriva mea, e totdeuna în opoziţie cu mine. *Ţie... am făcut:* ce este rĕŭ înaintea ta am sĕvêrşit. Orce pĕcat este revoltare contra luĭ Dumnezeŭ, vĕtĕmarea luĭ, pentrucă este contra voiĭ luĭ, legiuitorul şi judecătorul suprem. *Ca* exprimă scopul. Starea morală a omuluĭ faţă de Dumnezeŭ este astfel că de câteorĭ el condamnă pe pĕcătos este drept şi sânt, ce însuş pĕcătosul recunoaşte şi se condamnă. Omul trebue sĕ întărească sentenţa dzeească, cum a făcut David faţă de profetul Natan; sĕ recunoască că Dumnezeŭ e drept, iar el nedrept, căcĭ numaĭ aşa căinţa e adevĕrată. Când omul însuş se condamnă şi întăreşte dreptatea luĭ Dumnezeŭ —

7. Iată în fărădelege m'am născut
Şi în păcat m'a zămislit maica mea.

8. Iată adevĕrul voeştĭ în rărunchĭ,
Şi în ascuns învaţă-mĕ înţelepciune.

---

contrarul ar fi dacă Dumnezeŭ s'ar învinovăţi de nedreptate (Iob 40, 8) — atunci fiecare păcat omenesc este spre preamărirea luĭ Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Că fărădelegea mea eŭ o cunosc... unuia am greşit* (LXX ἥμαρτον), *şi rĕŭ înaintea ta am făcut, ca să te îndreptezĭ întru cuvintele tale şi să birueştĭ când veĭ judeca tu.* Dacă omul ar îndrăzni să se judece cu tine, de s'ar putea ţine judecată asupra sentenţelor şi pedepselor tale, atunci tu aĭ avea dreptate; aĭ fi recunoscut drept.

Vers. 7. Urmează al doilea motiv pentru care cere iertare: natura omenească e păcătoasă. Această stare păcătoasă începe cu naşterea, maĭ mult, cu conceperea omuluĭ şi fiind născut el aşa, are trebuinţă de mila dzeească. *Iată... m'a zămislit maica mea* nu are în vedere păcatele mameĭ sale, căcĭ aceasta nu l-ar scuza pe el întru nimica. David nicĭ nu voeşte să impute maicĭĭ sale ca păcat că l-a conceput, ci înţelesul poate fi numaĭ: el e păcătos dela cele dintâĭ începuturĭ ale sale; mama luĭ l-a zămislit ca pe un păcătos şi nedrept. Părinţiĭ aŭ fost oameniĭ păcătoşĭ, care stare a trecut la dênsul prin concepere. Autorul nu se scuză, ci arată cât de adânc înrădăcinată e stricăciunea: el e păcătos (Ps. 54, 4. Gen. 8, 21), necurat din necuraţĭ (Iob 14, 4), carne din carne. Nicĭunde în T. V. nu să spune aşa apriat că omul e păcătos dela începerea sa, care încă e păcătoasă; că păcătoşia cu vina şi stricăciunea eĭ trece dela părinţĭ la copiĭ, aşadar în fiecare faptă păcătoasă să manifestă natura omuluĭ. Acest loc din vechime să întrebuinţază spre a dovedi păcatul strămoşesc. Traduc. rom.: *Că iată întru fărădelegĭ m'am zămislit şi în păcate m'a născut maica mea.*

Vers. 8. Cu *iată* să adaoge un vers corelat la cel precedent. Natura omenească are trebuinţă de îndurarea luĭ Dumnezeŭ, dar nu o poate pretinde, ci atârnă numaĭ dela bunăvoinţa aceluia. Aceasta exprimă David zicând: *Iată adevĕrul* etc., adecă tu te-aĭ descoperit mie şi poporuluĭ tĕŭ, noĭ avem promisiunile, poruncile tale, cuvêntul tĕŭ. *Adevĕrul:* fiinţa şi vieaţa omuluĭ să corĕspundă

9. Curăţeşte-mĕ de pĕcate cu isop şi voiŭ fi curat,
Spală-mĕ şi voiŭ fi maĭ alb ca neaua.

---

voinţiĭ şi fiinţiĭ luĭ Dumnezeŭ (Efez. 4, 21), iar *înţelepciune* este înţelepciunea care se ocupă cu această fiinţă şi vieaţă şi cunoaşte calea spre ele. *Adevĕrul în rărunchiĭ* exprimă probitatea în cele maĭ din lăuntru ale omuluĭ, şi anume fiindcă rărunchiĭ sĕ cred a fi sediul celor maĭ nobile sentimente: adevĕrul acesta sĕ fie în conştienţa şi inima omuluĭ (Ps. 39, 9. 15, 7). *În ascuns* în paralelă însemnează internul ascuns al omuluĭ. Voea luĭ Dumnezeŭ este ca adevĕrul sĕŭ deplin sĕ locuească în om; dar acesta e pĕcătos, de aceea poetul cere ca Dumnezeŭ sĕ-ĭ împărtăşască înţelepciune, adecă sĕ-l înveţe şi sĕ-ĭ însuşască calea spre adevĕr. Traduc. rom.: *Că iată adevĕrul aĭ iubit, cele nearĕtate şi cele ascunse ale înţelepciunĭ tale mĭ-aĭ arĕtat mie:* pentruca omul sĕ fie ridicat la adevĕrul de unde căzuse, Dumnezeŭ ĭ-a dat descoperirea pozitivă şi ĭ-a descoperit adâncurile înţelepciuniĭ sale. Dacă Dumnezeŭ voeşte ca omul sĕ fie ideal, urmează că acesta, pocăindu-se cu adevĕrat, poate avea nădejde că i-sĕ vor ierta pĕcatele.

Vers. 9. Cel maĭ înalt bun ce doreşte autorul este asigurarea că i-s'a iertat pĕcatul. Imaginea nu e ţinută maĭ mult în terminĭ generalĭ (spălare, curăţire), ci din „stropirea cu isop", asĕmĕnarea cu „neaua" rezultă că aci sĕ are în vedere ceremonialul curăţiriĭ de lepră (cf. 3. Împ. 5, 14). *Curăţeşte-mĕ... cu isop.* Lev. 14, 4. Num. 19 sĕ porunceşte leproşilor şi celor necuraţi dela morţi sĕ se curăţască cu isop; iar *spală-mĕ* revoacă în minte spălarea ce trebueaŭ s'o facă toţi ceĭ necuraţi, după prescriptele preoţilor. Pe lepros, dupăce s'a vindecat, preotul îl stropea de 7 orĭ cu isopul muiat în apa de curăţire; apoĭ cel lepros îşĭ spăla hainele, lua bae şi i-sĕ permitea, fiind iarăş curat, sĕ intre în comuna luĭ Israil, din care fusese eschis cât era bolnav. David se numeşte pe sine lepros, pe care Dumnezeŭ sĕ-l curăţască şi sĕ-l primească în comuniunea sa. Va sĕ zică „cu isop" exprimă o curăţire spirituală, deşi nu ştim în ce conzistă natura eĭ. Puterea graţieĭ justificătoare sĕ înfăţişază în cel maĭ înalt grad ca ceva ce face pe omul pĕcătos alb ca neaua (cf. Is. 1, 18). *Isopul* este o plantă mică din care sĕ făcea mănunchĭ, sĕ muea în apă şi sĕ stropeaŭ ceĭ necuraţi. Traduc. rom.: *Stropi-mĕ-veĭ cu isop şi mĕ voiŭ curăţi, spăla-mĕ-veĭ şi maĭ vĕrtos decât zăpada mĕ voiŭ albi.*

10. Fă-mĕ sĕ aud bucurie şi veselie,
Sĕ se bucure oasele mele carĭ le-aĭ zdrobit.

11. Ascunde faţa ta dinaintea pĕcatelor mele
Şi şterge toate fărădelegile mele.

12. Inimă curată crează-mĭ Dumnezeule,
Şi duh tare înoeşte în lăuntrul meŭ.

Vers. 10. 11. Acum David e încă conştient de pĕcatul sĕŭ, ceeace îl zdrobeşte; dar această stare a luĭ sĕ va schimba în cea maĭ mare bucurie când este el sigur că Dumnezeŭ l-a graţiat. *Fă-mĕ sĕ aud* etc. ne aminteşte bucuria ce o simţeşte cel lepros dacă vindecându-sĕ poate intra în mijlocul celor aĭ sĕĭ. *Sĕ... bucure oasele... zdrobit:* spaima şi durerile sufleteştĭ ating şi corpul; celuĭ speriat tremură genunchiĭ, nu poate sta; bucuria face corpul sĕ salteze şi sĕ simţască nouă putere de vieaţă (cf. Ps. 6, 3). *Ascunde faţa* etc. = acopere pĕcatele mele (Ps. 31, 1. 2), pentrucă ce acopere Dumnezeŭ că nu maĭ vede e şters, nu maĭ există. Cea maĭ ferbinte dorinţă a poetuluĭ este ca Dumnezeŭ sĕ nu maĭ socotească pĕcatul luĭ, sĕ-ĭ şteargă vina, ca aşa nimic sĕ nu sĕ poate zice împotriva luĭ. Traduc. rom.: *Auzuluĭ meŭ veĭ da bucurie şi veselie, bucura-se-vor oasele mele cele smerite. Întoarce faţa ta de către pĕcatele mele, şi toate fărădelegile mele şterge.*

Vers. 12. În cele următoare autorul se roagă după înoire. *Inimă curată:* o inimă care nu e conştientă de pĕcăt; iar *duh tare...:* duhul luĭ sĕ fie sigur de starea graţieĭ şi sĕ fie bine întemeiat în aceasta; un duh care sĕ nu fie amăgit de poftele cărniĭ. Aci vedem că baza spirituluĭ rĕmâne, dar i-sĕ dă altă direcţiune, cea primitivă, dreaptă; iar baza inimiĭ sĕ crează de noŭ. În aceasta conzistă justificarea omuluĭ prin graţie. Atuncĭ sĕ nimiceşte inima omuluĭ, adecă legătura voinţiĭ luĭ cu întâiul Adam, şi sĕ crează o nouă inimă, o nouă legătură a inimiĭ cu al doilea Adam, Cristos, care sĕ manifestă apoĭ în plăcerea de a împlini totdeuna legea luĭ Dumnezeŭ. Rĕmâind baza spirituluĭ sĕ desface prin noua direcţiune a voiĭ de direcţiunea perversă, sĕ luminează de graţie şi înoeste, sĕ readuce în direcţiunea sa primitivă către Dumnezeŭ. Deplina justificare nu sĕ întâmplă momentan, ci sĕ desvoltă pe încetul, prinde rădĕcinĭ tot maĭ adâncĭ şi în urmă străbate pe omul întreg şi-l sânţeşte. Profetul prezice că înoirea inimiĭ şi a

13. Nu mĕ lăpĕda dela faţa ta,
Şi duhul tĕŭ cel sânt nu-l lua dela mine.

14. Dă-mĭ iarăş bucuria mântuirii tale,
Şi mĕ razimă cu duh voitor.

---

spiritului o realizează Mesia (Ier. 24, 7. Ezech. 11, 19. 36, 26); relativ sĕ afla la unĭĭ bărbaţĭ aĭ T. V., dar abia în T. N. există creatura nouă, renaşterea şi înoirea spiritului (Tit. 3, 5). David se are în vedere pe sine ca rege, israiltean şi om. Traduc. rom.: *Inimă curată zideşte întru mine Dumnezeule, şi duh drept înoeşte întru cele din lăuntru ale mele.*

Vers. 13. David cere ca graţia dumnezeească sĕ-ĭ fie păstrată, sĕ se întărească întrînsul tot maĭ mult şi până în sfârşit, rostind: *Nu mĕ lăpĕda etc.* Dacă Dumnezeŭ l-ar lăpĕda ca pe Saul, atuncĭ şĭ-ar manifesta mânia în gradul cel maĭ mare faţă de eĭ ca rege şi om (4. Împ. 24, 20). *Duhul tĕŭ* etc.: e Spiritul sânt care a venit asupra luĭ David prin ungere (1. Împ. 16, 13). Aşadar omul re'noit este templul Spiritului sânt; acesta locueşte întrînsul şi-l părăseşte numaĭ dacă omul se lapĕdă prin pĕcat de noua direcţiune în al doilea Adam şi caută sĕ se întărească în aceasta tot maĭ mult, dacă omul a vĕtĕmat pe Spiritul sânt. David se roagă că Dumnezeŭ iertându-l, lăsând adecă sĕ lucreze întrînsul graţia luĭ în locul dreptăţiĭ, sĕ nu ĭa dela el acest spirit. Deşi pĕcătos, David poate grai astfel, pentrucă el începuse pocăinţa; Spiritul s'a re'ntors la dînsul, Dumnezeŭ l-a primit iarăş. Căcĭ orce pocăinţă în începuturile sale este opera luĭ Dumnezeŭ: el ne împărtĕşeşte spiritul sĕŭ, şi noĭ avem numaĭ sĕ ascultăm inspiraţiunile şi sĕ voim a le împlini. Traduc. rom.: *Nu mĕ . . . . mine.*

Vers. 14. Omul poate stărui în cele bune numaĭ dacă se bucură de graţia dzeească în mântuire, care îl încurajază apoĭ a duce şi pe alţiĭ la mântuire. *Dă-mĭ etc.:* lasă-mĕ sĕ mĕ bucur de mântuirea ta, nu mĭ-o respinge. David, până acum încă n'a simţit această bucurie, pentrucă el a vĕtĕmat pe Dumnezeŭ şi toată greutatea acesteĭ vinĭ zace asupra luĭ; dar are încredere că iarăş sĕ va face părtaş eĭ, că va fi deplin fericit împăcându-se cu Dumnezeŭ. *Cu duh voitor*: în nizuinţa nobilă spre bine sprijineşte-mĕ, adecă dă-mĭ acest ajutor tare sĕ staŭ pururea în cele bune. Traduc. rom.: *Dă-mĭ mie bucuria . . . ., şi cu duh stăpânitor mĕ întăreşte. Cu*

15. Învĕţa-voiŭ pe ceĭ fărădelege căile tale,
Şi pĕcătoşiĭ la tine sĕ se întoarcă.
16. Mântueşte-mĕ de sângiurĭ Dumnezeule, Dumne-
[zeul mântuiriĭ mele,
Aşa se va bucura limba mea de dreptatea ta.
17. Doamne buzele mele le deschide,
Şi gura mea va vesti lauda ta.

---

duh stăpânitor: spiritul princiar, stăpânitor, care acum iarăş sĕ ajungă întru el la demnitatea de maĭ nainte; e aluziune la poziţia luĭ David în mijlocul poporuluĭ, al cărui principe este: principiĭ sĕ premeargă altora cu exemple în cele bune. Un atare spirit cu adevĕrat nobil cere David pentru sine. Spirit stăpânitor (*τὸ ἡγεμόνικον*) numiaŭ filozofiĭ vechĭ principiul conducĕtor în om.

Vers. 15. *Învĕţa-voiŭ etc.* este rezultatul rugăciuniĭ precedente. Regiĭ învaţă îndeosebĭ cu exemplu (regis ad exemplum totus componitur orbis). David ştim că a învĕţat pe alţiĭ şi prin cântările sale. Dar şi vieaţa celor justificaţiĭ îndeamnă la convertire, spune minunile bunĕtăţiĭ luĭ Dumnezeŭ. Astfel zice şi David că fiind îndreptat înaintea luĭ Dumnezeŭ va învĕţa căile acestuĭa pe toţĭ oameniĭ care le calcă; pĕcătoşiĭ sĕ se întoarcă la el, adecă David va mijloci ca şi aceştia sĕ cunoască descoperirea graţieĭ, ce esperiase el. Traduc. rom.: *Învĕţa-voiŭ . . . . şi ceĭ necredincioşi la tine se vor întoarce.*

Vers. 16. Aci Dumnezeŭ sĕ agrăeşte cu „Elohim“, ce sĕ potenţază în „Dumnezeul mântuiriĭ mele“ concentrându-sĕ rugăciunea după justificare şi înoire în *mântueşte-mĕ.* David recunoaşte fărădelegea sa şi aceasta îl îndeamnă s'o mărturisască, de aceea zice de *sângiurĭ*, adecă de vina sângeluĭ vĕrsat al luĭ Uria. Ca sĕ poată avea pe Batşeba, David lasă sĕ omoară pe Uria (2. Imp. 12, 9. 10). Conştienţa îl mustră nu numaĭ pentru adulteriŭ, ci şi pentru omor. După prescriptele legiĭ mozaice sângele sĕ rĕzbună cu sânge (Gen. 4, 10). David se roagă decĭ a-l mântui de vina sângeluĭ, adecă a-ĭ ierta pedeapsa şi pĕcatul acestuia. Dumnezeŭ l-a iertat, de aceea întreaga luĭ vieaţă sĕ fie în serviciul aceluia: *Aşa se va . . . dreptatea ta* zice el, pentrucă Dumnezeŭ a promis celuĭce se pocăeşte iertare şi graţie, ĭ-a dat oarecare drept la îndurarea luĭ; iertarea este decĭ opera dreptăţiĭ şi graţieĭ dumnezeeştĭ.

18. Că tu nu voeşti jertfe, eŭ le-aş fi dat,
Arderi de tot tu nu ceri.
19. Jertfele luĭ Dumnezeŭ sunt duh înfrânt,
O inimă înfrântă şi zdrobită Dumnezeule nu ur-
[giseşti.
20. Fă bine întru bunăvoirea ta Sionuluĭ,
Zideşte zidurile Ierusalimuluĭ.
21. Atunci veĭ binevoi jertfe drepte,
Ardere de tot şi jertfe întregĭ,
Atunci vor pune juncĭ pe altarul tĕŭ.

Vers. 17—19. Urmează votul gurii şi al inimii. Gura luĭ necontenit va lăuda pe Dumnezeŭ, iar inima în smerire şi întristare nu va uita greşala sĕvêrşită. *Doamne . . . lauda ta:* toate atârnă dela graţia dzeească, chiar şi deschiderea gurii spre preamărirea luĭ Dumnezeŭ. *Că tu . . . nu ceri:* Dumnezeŭ nu voeşte jertfe, deşi el le-ar aduce cu plăcere, nici arderi de tot; ci el aşteaptă jertfe spirituale cari conzistă din mulţumire şi inima smerită prin pocăinţă; când omul recunoaşte deplin nimicnicia sa şi aşteaptă toate numaĭ dela Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Izbăveşte-mĕ* (LXX ῥῦσαι) . . ., *bucura-se-va limba . . . le veĭ deschide . . . Că de aĭ fi voit jertfă aş fi dat, arderile de tot nu le veĭ binevoi. Jertfa luĭ Dumnezeŭ duh umilit, inima înfrântă şi smerită Dumnezeŭ nu o va urgisi.*

Vers. 20. 21. David se roagă acum pentru întreg Israilul. *Jertfe drepte:* cari corĕspund voiĭ luĭ Dumnezeŭ în privinţa exterioară şi după calităţile interne (Ps. 4, 6. Deut. 33, 19). *Jertfe întregĭ* pare că însemnează jertfe de mâncare, beutură îmbinate cu arderile de tot. *Zideşte zidurile Ierusalimuluĭ* sĕ potriveşte în gura luĭ David, căcĭ orig. *bana* sĕ poate zice nu numaĭ de ce este risipit, ci şi de ce este în zidire, aşadar exprimă continuarea şi sfêrşirea zidiriĭ (Ps. 88, 3; 3. Împ. 3, 1). Unii explicători afirmă că v. 20. 21 s'aŭ adaus în robia babiloneană, pentrucă cu cuvintele psalmuluĭ poporul cere iertarea pĕcatelor şi scăparea din robie, sĕ se rezidească cetatea şi templul şi restabilească cultul dumnezeesc. Traduc. rom.: *Fă bine Doamne întru . . ., şi sĕ se zidească . . . Atunci bine veĭ voi jertfa dreptăţiĭ, prinosul şi arderile de tot, atunci vor pune pe altarul tĕŭ viţeĭ.*

Psalmul 148.

1. Lăudaţĭ pe Domnul din ceruri,
Lăudaţi pe el întru înălţimi.
2. Lăudaţĭ pe el toţi îngeriĭ luĭ,
Lăudaţĭ pe el toată oştirea luĭ.
3. Lăudaţĭ pe el soare şi lună,
Lăudaţĭ pe el toate stelele luminoase.
4. Lăudaţĭ pe el cerurile cerurilor,
Şi apele deasupra cerurilor.

Psalm. 148. În acest psalm sĕ provoacă creaturile cereştĭ şi pămênteştĭ, îndeosebĭ oamenii de orce neam şi stare, vêrstă şi sex, a lăuda pe Dumnezeŭ şi anume pentru puterea şi cinstea ce a dat el poporuluĭ ales mântuindu-l. Mântuirea de aci pare a fi scăparea din robia babiloneană şi rezidirea Ierusalimuluĭ. Din vechime psalmul împreună cu ceĭ doĭ următorĭ sĕ numeşte „laudă".

Vers. 1. *Lăudaţĭ* provoacă creaturile a preamări pe Dumnezeŭ, şi adecă începênd dela cele maĭ înalte. *Din ceruri* e locul dintâiŭ de unde sĕ se audă lauda luĭ Dumnezeŭ; iar sub *înălţimi* înţelegem înălţimile ceruluĭ (Iob 16, 9. 25, 2. 31, 2). Traduc. rom.: *Lăudaţĭ... întru cele înalte.*

Vers. 2—4. Sĕ spune cine sĕ laude din ceruri pe Iehova: *toţi îngeriĭ luĭ*, căcĭ eĭ sunt soliĭ celuĭce ţine toate. *Toată oştirea luĭ:* îngerĭ şi stele, conform înţelesuluĭ luĭ „*ţaba*" = oştire, şi adecă a fiinţelor înzestrate cu lumină (îngerĭ şi stele; Deut. 4, 19. Ios. 5, 14; 3. Imp. 22, 19 cf. Iob 38, 7). Comuna cerească, supusă luĭ Iehova, sĕ se împreune în lauda luĭ cu cea pământească, sĕ fie un ce armonic. Numaĭ această laudă va fi cu depină vrednicie. *Cerul cerurilor* nu însemnează cel maĭ înalt, intim cer, ci: toate cerurile (2. Cron. 2, 5), adecă spiritele cele maĭ înalte carĭ sunt deasupra ceruluĭ creat în ziua a patra (cerul îngerilor şi al luĭ Dumnezeŭ, Deut. 10, 14; 3. Imp. 8, 27. Sir. 16, 18 etc). *Apele deasupra cerurilor.* S. Scriptură mărturiseşte că există ape cereştĭ carĭ sĕ îndegetează prin ploae (Gen. 1, 7 cf. Ps. 103, 13). Traduc. rom.: *Lăudaţĭ... toate puterile luĭ. Lăudaţĭ pe el soarele şi luna... toate stelele şi lumina... şi apa cea maĭ presus de ceruri sĕ laude numele Domnuluĭ.*

5. Să laude numele Domnului,
Că el a poruncit și s'au creat.
6. Și le-a așezat în veacul veacului,
Lege a pus și nu o vor călca.
7. Lăudați pe Domnul de pe pământ,
Bălaurii și toate adâncurile;
8. Focul și grindina, neaua și fumul,
Viforul, care face cuvêntul lui.

Vers. 5. 6. Ființele înșirate mai nainte, cari sunt deasupra pământului, să laude pe Domnul; iar motivul este: *Că el a zis* etc. Cuvêntul lui a fost așa puternic că cerul și toată oștirea lui s'a produs din nimica (Ps. 32, 6). În originalul evreesc lipsesc cuvintele: *el a zis și s'au făcut* (cerurile și oștirea lor), par a fi împrumutate din Ps. 32, 9. *Și le-a așezat:* mai nainte nu erau, iar acum sunt stabilite pe vecie (Ps. 110, 8) așa că locul primit la creare nicidecum nu-l vor părăsi. *Lege a pus:* fiecare din ființele cerești, amintite mai nainte, are proprietățile sale, iar natura și lucrarea fiecăreia în raportul cu celelalte au anumite hotare, pe cari nu le pot trece (cf. Ps. 103, 9). Traduc. rom.: *Că el a zis și s'au făcut, el ... și s'au zidit. Pusu-le-a pe ele în veac și în veacul veacului, poruncă a pus și nu va trece. Poruncă* e norma, legea naturală, după care ele se mișcă dela creare până la sfârșitul lumii.

Vers. 7. 8. În aceste versuri până la finea psalmului se provoacă a lăuda pe Domnul pământul și toate celece sunt pe el. Aci se amintesc cele 4 elemente: pământul, apa, focul și aerul; apoi fenomenele (4) cari sunt pentru oriental cele mai miraculoase; și în urmă unele creaturi speciale de pe pământ. *De pe pământ* exprimă, ca în v. 1, locul de unde se se întâmple lauda. Întâiu se provoacă *bălaurii* (cf. leviatan Ps. 103, 26), adecă animalele ce sunt în mare, apoi *adâncurile* (mările), în urmă fenomenele: foc, grindină etc. Despre vifor se zice că face voea lui Dumnezeu; dar și celelalte (focul etc.) slujesc lui (Ps. 103, 4 cf. Ps. 102, 20). Aci nu se are în vedere însușirea unora de a fi mijloace de pedepsire ce trimite Dumnezeu asupra creaturilor, ci autorul le privește numai ca părți ale creaturii, și de aceea le provoacă să laude pe Dumnezeu. Grindina, neaua și ghiața se formează în atmosferă, din care cauză poetul le îmbină cu pământul.

9. Munţiĭ şi toate colinele,
Pomiĭ şi toţĭ cedriĭ.
10. Fiarele şi toate vitele,
Tîrîtoarele şi paserile zburătoare.
11. Regiĭ pămêntuluĭ şi toate popoarele,
Principiĭ şi toţĭ judecătoriĭ pe pămênt.
12. Juniĭ şi fecĭoarele,
Bĕtrâniĭ şi ceĭ maĭ tinerĭ.
13. Sĕ laude numele Domnuluĭ,
Că înălţat este numele luĭ, el unic,
Mărirea luĭ peste pămênt şi cer.

Traduc. rom.: *Lăudaţĭ.... Focul, grindina, zăpada, ghiaţa, duhul cel de vifor, celece fac cuvêntul luĭ.*

Vers. 9. 10. Aci sĕ provoacă *munţiĭ,* toate înălţimile etc. Cedriĭ sĕ amintesc pentrucă sĕ considerau regiĭ arborilor din pădure; *fiarele* reprezentă cea maĭ intenzivă vieaţă între animale etc. *Paserile* sĕ numesc *zburătoare* ca Deut. 4, 17 cf. Gen. 7, 14. Ezech. 39, 17. Traduc. rom.: *Munţiĭ şi toate dealurile, lemnele cele roditoare şi.... toate dobitoacele, celece se tîrĕsc şi paserile cele zburătoare.*

Vers. 11. 12. Făcêndu-sĕ trecere la omenire sĕ provoacă îndeosebĭ reprezentanţiĭ eĭ a lăuda pe Domnul, pentrucă regiĭ sunt solĭ şi locţiitoriĭ luĭ Dumnezeŭ pe pămênt. Societate omenească poate exista numaĭ pelângă anumite legĭ şi dacă în fruntea acesteia staŭ împĕraţĭ, regĭ, principĭ şi alte persoane carĭ guvernează şi fac dreptate. *Juniĭ etc.:* între oameni sĕ deosebesc genurile şi sexurile. Traduc. rom.: *Împĕraţiĭ...; domniĭ... pămêntuluĭ. Tineriĭ..., bĕtrâniĭ cu ceĭ maĭ tinerĭ sĕ laude numele Domnuluĭ, că s'a înălţat numele al luĭ unuia.* LXX începe cu „sĕ laude“ v. 13.

Vers. 13. Două sunt motivele pentru carĭ fiinţele înşirate până aci sĕ laude pe Domnul: mărimea numeluĭ dumnezeesc în sine (cum sĕ vede pe cer şi pe pămênt cf. Ps. 8, 2) şi minunile făcute luĭ Israil. Numele luĭ este aşa de înalt încât şi acesta i-sĕ potriveşte numaĭ de departe. *Că* exprimă materia şi motivul laudeĭ, jar din „*peste pămênt şi cer*“ (trece dela cele numite acum la cele amintite maĭ nainte) rezultă că poetul provoacă cu „lăudaţĭ“ toate fiin-

14. Şi el a înălţat cornul poporuluĭ sĕŭ,
Lauda tuturor cuvioşilor luĭ,
Fiilor luĭ Israil, poporuluĭ sĕŭ de aproape.
Lăudaţĭ pe Domnul.

Psalmul 149.

1. Cântaţĭ Domnuluĭ cântare nouă.
Lauda luĭ în adunarea cuvioşilor.
2. Veseleascâ-se Israil de celce l-a făcut pe el,
Fiiĭ Sionuluĭ sĕ se bucure de împĕratul lor.

ţele (cf. Gen. 2, 4). Traduc. rom.: *Mărturisirea luĭ pe pământ şi în cer, şi va înălţa cornul poporuluĭ sĕŭ. Mărturisirea*=mărimea numeluĭ dumnezeesc manifestată în cer şi pe pământ.

Vers. 14. continuă obiectul şi motivul laudeĭ. Dumnezeŭ a dat poporuluĭ ales deosebită graţie făcêndu-l comuna sa, centrul universuluĭ, ţinta istorieĭ universale. Aceasta sĕ îndemne toate creaturile a întona Aliluia. *Cornul,* care maĭ nainte nu-l avusese, ci i-sĕ va da. Israil din exil pierduse cornul, adecă vaza şi puterea. Dumnezeŭ ĭ-a dat un corn înalt, adecă ĭ-a dat independenţă respectată între popoarĕ. Celĕ următoare sunt apoziţie la „un corn poporuluĭ sĕŭ“ — lauda tuturor cuvioşilor sĕĭ, fiilor luĭ Israil, poporul care stă luĭ aproape (cf. Deut. 4, 7). Poporul ales e conştient de poziţiunea sa cătră Dumnezeŭ, de aceea păşĕşte ca dirigentul corulŭĭ fiinţelor carĭ laudă pe Dumnezeŭ întonând *Aliluia,* la care iaŭ parte cerul şi pământul. Traduc. rom.: *Cântare tuturor cuvioşilor luĭ, fiilor luĭ Israil, poporuluĭ ce se apropie de dênsul.* Israil sĕ numeşte „poporul ce se apropie“ ca neam preoţesc, el comunică cu Dumnezeŭ, e poporul legământuluĭ.

Psalm. 149. *Lăudaţĭ pe Domnul.* Acest psalm încă e compus după liberarea din robia babiloneană şi întrênsul sĕ mulţumeşte pentru binefacerile arĕtate luĭ Israil. Dumnezeŭ l-a scăpat din robie şi ĭ-a dat putinţa a-şĭ rezidi cetatea şi templul, din care cauză este cinstit de păgânĭ.

3. Să laude numele luĭ în horе,
În timpine şi citare să-ĭ cânte luĭ.
4. Că binevoeşte Domnul întru poporul său,
Impodobeşte pe ceĭ smeriţĭ cu mântuire.
5. Cuvioşiĭ se veselesc în mărire,
Saltă în aşternuturile sale.
6. Laudele luĭ Dumnezeŭ în gâtlejul lor
Şi sabie cu două tăişurĭ în mâna lor.
7. Ca să facă rĕzbunare între neamurĭ,
Pedepse între popoarĕ.
8. Ca să lege pe regiĭ lor cu lanţurĭ
Şi pe boeriĭ lor în cătuşe de fier.

Vers. 1—5. Comuna israilteană să înoeşte, primeşte forma definitivă; îndeosebĭ să întâmplă aceasta cu pioşiĭ din Israil, care aŭ rĕmas credincioşĭ luĭ Dumnezeŭ şi credinţiĭ strămoşeştĭ. Celce creà pe Israil nu l-a părăsit, desi l-a pedepsit; el e regele Sionuluĭ şi a auzit glasul celor din robie, din care ĭ-a mântuit (Is. 26, 13. 63, 19). Noua comună să sĕrbeze pe Dumnezeŭ cu cântărĭ festive, pentrucă Dumnezeŭ îşĭ iubeşte poporul, mânia e paralizată de graţie (Is. 54, 7 sq.). „Hora“ e jocul sânt care să execuţa la templu (2. Imp. 6, 16 cf. 1. Imp. 18, 9) şi de regulă era acompaniat cu timpine; dar să poate înţelege şi cor, adecă adunarea jucătorilor şi cântăreţilor. Dumnezeŭ a creat pe omul întreg şi aşadar corpul luĭ încă să laude pe Domnul, nu numaĭ spiritul. *Pe ceĭ smeriţĭ* etc.: este comuna asuprită care cu răbdare a aşteptat mântuire numaĭ dela Dumnezeŭ. Pe aceştia el acum îĭ împodobeşte cu mântuirea sa, îĭ face să învingă asupra duşmanilor, iar cuvioşiĭ se veselesc, — care încă eraŭ asupriţĭ şi defăimaţĭ. *În mărire:* care li să dă de acum înaintea lumiĭ întregĭ. De aceea eĭ saltă în aşternuturile lor, unde se aflaŭ lamentând asupra prezentuluĭ şi dorind un viitor maĭ bun (Is. 26, 8). Noaptea aşternutul este locul de converzaţie cu sine însuş (Ps. 4, 5); lacrimile vĕrsate aci s'aŭ făcut luĭ Israil în veselie şi bucurie (Ps. 6, 7). Traduc. rom.: *Cântaţĭ... în biserica cuvioşilor... pe el, şi fiiĭ... în horă, în timpină şi în psaltire ... poporul său, şi va înălţa pe ceĭ blânzĭ întru mântuire. Lăuda-se-vor cuvioşiĭ întru mărire, şi se vor bucura întru aşternuturile sale.*

9. Ca să facă întru ei judecată scrisă.
Mărirea aceasta este tuturor cuvioşilor lui.
Lăudaţi pe Domnul.

Psalmul 150.

1. Lăudaţi pe Domnul întru cel sânt al lui,
Lăudaţi pe el în tăria lui puternică.
2. Lăudaţi pe el în faptele lui puternice,
Lăudaţi pe el după mulţimea mărimii lui.

Vers. 6—9. Şi în Ierusalim noua comună îşi avea duşmanii, dar şi faţă de aceştia ea va eşi învingătoare, de aceea i-să promite curaj şi încredere. Aşadar aci să face privire în viitor. Poporul, condus de Dumnezeu, e deplin conştient de chiemarea sa: să aducă la Iehova toate naţiunile; văzând apoi că Dumnezeu l-a ridicat iarăş, îl va preamări, îi va cânta laude, iar ca servii lui, stăpânul tuturor păgânilor (Ps. 81, 8), să ţină în mâni sabii cu mai multe tăişuri, ca să meargă în luptă pentru adevărata religiune. *Sabie cu două tăişuri* însemnează puterea spirituală cu care Israil în luptele sale va supune lui Dumnezeu toate împărăţiile păgâne. *Pedepse:* mustrări, combateri; o răzbunare cu fapta şi cuvêntul, învingere pe terenul spiritual şi material — acestea sunt cele 2 părţi ale săbiilor. *Judecată scrisă:* supunerea popoarelor. Dumnezeu şi-a răzbunat asupra lui Israil, iar acum acesta va judeca pe păgâni; să înţelege că această judecată e spirituală, pentrucă o face Mesia (Io. 5, 22). Sub „scrisă“ nu avem de înţeles un anumit loc din s. Scriptură, ci este în genere mărturia legii şi a profeţilor că toate împărăţiile vor fi supuse lui Dumnezeu prin Cristos. *Mărirea aceasta* etc. Dumnezeu care îşi arată puterea în acest chip este al lui Israil, de aceea supunerea lumii este mărirea lui Israil. Traduc. rom.: *Înălţările.. şi sabii de amêndouă părţile ascuţite în mânile lor... izbândă întru neamuri, mustrări întru... pe împăraţii lor cu obezi, şi pe mariţii lor cu cătuşi de fier... întru dênşii... lui.*

Psalm. 150. *Lăudaţi pe Domnul.* În acest psalm să provoacă nu numai Israil, ci toate popoarele să laude pe Dumnezeu care locueşte în Sion, tronează însă în cer. Lauda să se execute cu toate instrumentele cunoscute.

3. Lăudaţĭ pe el în glas de trâmbiţă,
Lăudaţĭ pe el în psaltire şi citară.
4. Lăudaţĭ pe el în timpine şi în hore,
Lăudaţĭ pe el în strune şi în fluer.
5. Laudaţĭ pe el în cimbale bine rĕsunătoare,
Lăudatĭ pe el cu cimbale de strigare.
6. Toată suflarea sĕ laude pe Domnul,
Lăudaţĭ pe Domnul.

Vers. 1—5. Sinagoga, conform Ex. 34, 6 sq., dă luĭ Dumnezeŭ 13 atribute, căror corĕspund „lăudaţĭ“ din acest psalm. Dar probabil este că cel maĭ important este al 10. lăudaţĭ, care simbolizază rotunzimea, perfecţiunea, sfârşitul, posibilitatea mărginită. *Întru cel sânt* este cortul sânt şi templul, iar *tăria puternică* = firmamentul tare (cerul), care a întărit Dumnezeŭ şi care mărturiseşte tăria luĭ. În v. 2. urmează motivul laudeĭ: el s'a arĕtat atotputernic şi mărimea luĭ nu are marginiĭ, e infinită. „Trâmbiţa“ (şofar) sĕ sufla la anul noŭ (Ps. 80) şi la începutul anuluĭ iobileŭ; câte odată şi la sĕrbătoriĭ extraordinare (2. Imp. 6, 15). *Lăudaţĭ* al 5. 6 îmbină la concertul laudeĭ luĭ Dumnezeŭ (trâmbiţa, instrumentele cu strune) psaltirea şi citara. Al 7. „lăudaţĭ“ provoacă la hore sĕrbătoreştĭ cariĭ sĕ acompaniaŭ de regulă cu tamburina. Al 8. „lăudaţĭ“ adaogă instrumente cu strune în genere şi fluerul păstoresc. „Organon“ însemnează orce instrument muzical, în original „ugab“ = fluerul păstorilor. În fine 9. 10. „lăudaţĭ“ amintesc 2 feluriĭ de cimbale; unele maĭ micĭ cariĭ sunaŭ maĭ deschis, şi cele maĭ mariĭ cariĭ aveaŭ un ton maĭ adânc şi făceaŭ mult zgomot; eraŭ douĕ discuriĭ cariĭ sĕ loveaŭ unul cătră altul. Traduc. rom.: *Lăudaţĭ pe Dumnezeŭ întru sânţiĭ luĭ* (LXX ἐν τοῖς ἁγίοις), *lăudaţĭ.. întru tăria puteriĭ luĭ... întru puterile luĭ.. măririĭ luĭ... şi în alăută... în timpină şi în horă.. şi în organe.... chimvale bine sunătoare... în chimvale de strigare.*

Vers. 6. Deşi provocarea a lăuda pe Dumnezeŭ a fost în genere, totuş din instrumente sĕ vede că priveşte maĭ vârtos pe Israil; acum sĕ provoacă omenirea întreagă, tot ce are suflare dela Dumnezeŭ — e contrast la instrumentele fără vieaţă. — Traduc. rom.: *Toată... Domnul.*

LA ORA ÂNTÂĬA.

Psalmul 5.

2. Graiurile mele ascultă-le Doamne,
Bagă în seamă vorba mea!
3. Ascultă glasul strigării mele, împĕratul meŭ şi [Dumnezeul meŭ,
Căcĭ cătră tine mĕ rog.
4. Doamne, dimineaţa auzĭ strigarea mea,
Dimineaţa gătesc jertfă ţie şi caut.

Psalm. 5. Inscripţia. este: *Superioruluĭ (LXX în sfĕrşit), pentru nehijlot; psalmul luĭ David.* LXX a tradus originalul נחילות (dela נחל=nahal=a moşteni) cu „moştenitoare“. S. Părinţĭ cred că sub moştenitoare avem de înţeles biserica, căcĭ ea a moştenit promisiunile sinagogiĭ necredincĭoase; apoĭ fiecare suflet credincĭos. Exigeţiĭ maĭ noĭ traduc: „Superioruluĭ, pentru flaută“; dar e întrebare de a fost admis acest instrument la cultul dumnezeesc. După LXX şi Vulg. inscripţia indegetează mistic cuprinsul, pentrucă aci sĕ face aluziune la moştenirea vecĭnică a ceruluĭ. Comparând inscripţia cu Ps. 3. rezultă că David e în Ierusalim şi vrea sĕ meargă la templu sĕ aziste la cultul dumnezeesc; dar maĭ aproape nu sĕ poate determina timpul compunerĭĭ. Unĭĭ cred că David l-ar fĭ rostit când era la curtea luĭ Saul, pentrucă din v. 8 rezultă că nu era prigonit.

Vers. 2—4. După o noapte grea sĕ ivesc ântâile raze ale dimineţiĭ, dar şi ziua viitoare ameninţă a fi cu suferinţe şi primejdiĭ, de aceea David o întimpină cu suspinare şi strigare: *Gra-*

5. Că tu nu eşti Dumnezeŭ care iubeşti rĕutatea,
Cel rĕŭ nu va locui lângă tine.

---

inrile.... mea! Originalul *vorba* (gândirea) *mea*=evlavia internă, mişcarea şi focul inimiĭ. *Ascultă:* cu încordare, căreĭa urmează împlinirea cereriĭ (Ps. 9, 17). Agrăirea *Împĕratul meŭ şi Dumnezeul meŭ* e de mare importanţă, dacă celce o rosteşte e rege. David şi orcare rege teocratic substitue pe Iehova, regele nevĕzut al luĭ Israil, de aceea încă în aşternutul sĕŭ David rosteşte: *căcĭ cătră tine mĕ rog. Doamne dimineaţa etc.:* ânţâĭa luĭ ocupaţiune este rugăciunea, adecă strigarea mea la tine începe odată cu dimineaţa; iar tu s'o auzĭ îndată. Fără îndoeală este că aci sĕ aŭ în vedere jertfele ce sĕ aduceaŭ dimineaţa. Dacă maĭ nainte exprimă suspin şi lamentarĭ, deodată inima luĭ sĕ linişteşte, căcĭ ştie cuĭ se adresează; rugăciunea luĭ trebue sĕ fie ascultată. Astfel învaţă şi Mântuitorul că rugăciunea cu deplină încredere în Dumnezeŭ sĕ realizază (Mc. 11, 24). *Dimineaţa gătesc* însemnează a pregăti lemnele pentru focul de jertfă şi a bucăţilor carĭ se jertfesc (Lev. 1, 7. 8. 12. 6, 5). Nainte de toate dimineaţa preoţiĭ trebueaŭ sĕ pregătească lemnele pentru focul de jertfă (Lev. 6, 5. Num. 28, 4); iar înainte de rĕsăritul soareluĭ sĕ tăĭaŭ animalele respective şi când soarele era pe orizont sĕ puneaŭ bucăţile pe altar. Cu această jertfă de dimineaţa asamĕnă cântăreţul rugăciunea de dimineaţa, care o aduce el ca jertfă luĭ Dumnezeŭ; apoĭ spune că stând se roagă la Dumnezeŭ şi priveşte la el cu încrederea unuĭ fiŭ în părintele sĕŭ (Ps. 122). Aşadar rugăciunea în fiinţă nu este sentimentul evlavieĭ, nu exprimarea de cuvinte, ci starea înaintea luĭ Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Graiurile.. înţelege strigarea mea. Ia aminte glasul rugăciunii mele...*, *căcĭ cătră tine mĕ voiŭ ruga Doamne. Dimineaţa veĭ auzi glasul meŭ, dimineaţa voiŭ sta înaintea ta şi mĕ veĭ vedea* (LXX καὶ ἐπόψομαι). *Înţelege strigarea mea:* Dumnezeŭ s'o audă şi priceapă. *Voiŭ sta:* mĕ pun înaintea ta, alerg la tine; rugându-se înalţă inima la Dumnezeŭ. Traducerea rom. cu *mĕ veĭ vedea* nu e corectă, ci *voiŭ vedea*: el aşteaptă ajutor, caută sĕ-l vadă când vine.

Vers. 5. motivează rugăciunea. *Rĕutatea* e luată personal. Autorul zice că e nedreptăţit şi însuş se află în primejdia a face nedreptate. Dumnezeŭ aceasta nu poate voi, decĭ nicĭ sĕ nu-l asculte când îl roagă sĕ-l mântuească. *Nu va locui lângă tine* ex-

6. Nicĭ ceĭ lăudăroşĭ vor sta înaintea ochilor tĕĭ,
Urĕştĭ pe toţĭ ceĭce lucrează fărădelege.
7. Pierzĭ pe ceĭce grăesc minciună,
Domnul urĕşte pe bărbatul sângiurilor şi al rĕutăţiĭ.
8. Iar eŭ întru mulţimea milĭĭ tale intra-voiŭ în casa ta,
Mĕ închin sântuluĭ tĕŭ tron întru frica ta.

---

primă că lumina dzeească pierde pe pĕcătoşĭ ca un foc mistuitor (Is. 33, 14). Dumnezeŭ îngădue câtva timp pe pĕcătoşĭ, dar nu-ĭ lasă sĕ fie aproape de sine (imaginea e luată dela ospitalitate); el totdeuna e contra lor. Traduc. rom.: *Că Dumnezeŭ celce nu voeştĭ fărădelege, tu eştĭ; nu va lăcui lângă tine celce vicleneşte.*

Vers. 6. 7. Urmează cazurĭ speciale. *Nicĭ vor sta* etc. Dacă pĕcătosul s'ar refugia în casa Domnuluĭ, el nicĭ atuncĭ nu-l protejază; dar nicĭ el nu-l poate vedea. *Ceĭ lăudăroşĭ:* avem de înţeles oamenĭĭ care în cuvinte şi fapte dovedesc că sunt anormalĭ. *Lucrează fărădelege:* sĕvĕrşesc fapte fără cuprins moral cauzând altora nenorocire. Iehova urĕşte pe aceştia, căcĭ dacă n'ar urî rĕutatea, iubirea luĭ n'ar fĭ sântă. *Ceĭce grăesc minciună:* celor nedrepţĭ sĕ opun mincinoşiĭ, simulanţiĭ, care zic înaintea oamenilor că ţin dreptatea, dar Dumnezeŭ le dovedeşte neadevĕrul spuselor lor. *Bărbatul sângiurilor* etc. e ca Ps. 54, 24. Unul poate sĕ-şĭ sĕvĕrşască fapta în ochiĭ lumiĭ, altul într'ascuns, ca cum ar face dreptate; Dumnezeŭ îĭ vede şi cunoaşte pe amêndoĭ şi-ĭ urĕşte. Traduc. rom.: *Nicĭ vor petrece călcătoriĭ de lege* (LXX παράνομοι) *înpreajma ochilor tĕĭ. Urît-aĭ* (LXX χύριε) *pe toţĭ ceĭce... Pierdeveĭ pe toţĭ ceĭce...; pe bărbatul sângiurilor şi vicleanul urĕşte Domnul.*

Vers. 8. Aceste motive insuflă poetuluĭ mare încredere la rugăciune; el s'a sculat şi fiind gata sĕ intre în templu rosteşte: *Iar eŭ* etc. Deşi el nu se simţeşte vinovat de fărădelegile amintite, dar ideea că are înainte-şĭ pe atotputernicul Creator îl face sĕ recunoască că n'are nicĭ un drept de a fĭ ascultat, ci poate numaĭ sĕ-l roage: *întru mulţimea* etc. Atâta poate face şi e gata sĕ şi facă (Ps. 65, 13). Mărimea şi plinirea graţieĭ dzeeştĭ îĭ permit sĕ intre în sanctuarul luĭ Dumnezeŭ din Sion, ceeace face el şi astăzĭ. Sub „casă" şi „tronul sânt" înţelegem cortul sânt pe muntele Sion; Aci în fiecare zi sĕ sĕvĕrşa serviciul dzeesc, pentrucă chivotul legiĭ simbolizază prezenţa luĭ Iehova în mijlocul poporuluĭ ales

9. Doamne povățuește-mĕ cu dreptatea ta pentru [ceĭce mĕ pândesc,
Îndreptează înaintea mea calea ta.

(cf. 1. Cron. 16, 37 sq.) Probabil este că aci sĕ aduceaŭ și jertfe înaintea chivotuluĭ legiĭ (2. Imp. 6, 17 sq. 3. Imp 15) și nu numaĭ în Gibeon la cortul sânt cum ar rezulta din 1. Cron. 16, 39 sq. În Gibeon sĕ afla cortul și altarele vechĭ, cel puțin altarul jertfelor și aci sĕ aduceaŭ jertfe și dupăce chivotul legiĭ a fost transportat în Sion (3. Imp. 3, 4; 2. Cron. 1, 2—6). Sanctuarul luĭ David în Sion nu e cunoscut maĭ aproape. Fără îndoeală este însă că a fost pompos substituind templul care avea sĕ zidească Solomon, și totodată bogat pentrucă aci locuea Iehova, era palatul acestuia, căcĭ casa luĭ Dumnezeŭ sĕ numește și locul unde acesta se arată luĭ Iacob (Gen. 28, 17). În curtea acestuĭ sanctuar David va intra în această dimineață sĕ se închine luĭ Dumnezeŭ; cu fața îndreptată spre locul unde tronează acesta (sânta sântelor). Închinarea o face el cu „frică“, adecă cu deplină reverență. Traduc. rom.: *Iar eŭ . . . voiŭ intra . . . închina-mĕ-voiŭ în sântă biserica ta întru frica ta.*

Vers. 9. David voind sĕ meargă în sanctuar își îndreaptă privirea la celece sĕ întâmplă în viață. De aceea cere specialul dar: conducerea din partea luĭ Dumnezeŭ (Ps. 26, 11. 85, 11). Această conducere sĕ fie „cu dreptate“, adecă sĕ fie conformă normeĭ morale, care este iarăș norma ordineĭ de mântuire, care arată păcătosuluĭ calea grațieĭ. Dumnezeŭ e drept și credincios: el promite a scăpa pe om de nedreptate și ține promisiunea. Va sĕ zică, dacă Dumnezeŭ iartă păcatele celorce umblă pe cale dreaptă și-ĭ apĕră, este tot așa de drept ca dacă pedepsește pe ceĭce îl disprețuesc. David se roagă sĕ fie condus de această ordine a grațieĭ *pentru ceĭce mĕ pândesc:* aceștia doresc pierderea luĭ, dar sĕ fie rușinați în așteptarea lor. *Îndreptează înaintea mea calea ta:* calea ce trebue sĕ o facă omul, după voea luĭ Dumnezeŭ, sĕ fie dreaptă, netedă; saŭ: calea pe care mĕ conducĭ tu scoțêndu-mĕ din primejdiile cu carĭ mĕ împresoră dușmaniĭ. Traduc. rom.: *Doamne povățuește-mĕ întru dreptatea ta, pentru vrăjmașiĭ meĭ îndreptează înaintea ta calea mea.* Dumnezeŭ dându-ĭ grația sa sĕ-l conducă pe calea poruncilor sale, sĕ-ĭ dea putere a umbla pe cale dreaptă. Dacă Dumnezeŭ nu ĭ-ar putea ajuta, ca unuĭ pĕcătos în ochiĭ luĭ, atuncĭ dușmaniĭ ar afirma că aŭ dreptate.

10. Că nu este în gura luĭ ceva statornic, lăuntrul
lor stricăciune,
Gâtlejul lor mormênt deschis, limba lor e netedă.
11. Lasă-ĭ să ispăşască Dumnezeule, să cază din pla-
[nurile lor,
Lapădă-ĭ pe eĭ după mulţimea fărădelegilor lor,
[care se împotrivesc ţie.
12. Ca să se bucure toţĭ ceĭce se încred în tine, în
[veci să salteze,
Şi scuteşte-ĭ, ca să se veselească în tine ceĭce
[iubesc numele tĕŭ.
13. Că tu binecuvintezĭ pe cel drept,
Doamne! Ca cu un scut cu bunăvoire îl încun-
[jurĭ pe el.

Vers. 10. să leagă la „pentru ceĭce mĕ pândesc“, care să descriŭ în cele următoare. *Că nu este în gura* etc. Aceia nu sunt numaĭ duşmaniĭ luĭ care se roagă, ci şi aĭ luĭ Dumnezeŭ. *Gura* şi *lăuntrul* (inima) sunt contraste: gura nu poate spune adevĕrul, pentrucă inima e plină de minciună şi rĕutate; iar *luĭ* e distributiv: în gura fiecăruĭa din eĭ. De aceea singul. trece în plural: „lăuntrul lor.“ *Ceva statornic:* în gura luĭ nu e nimic sigur, nimic nu rĕmâne totdeuna aceeaş (cf. Iob 49, 12). *Stricăciune:* orce poartă această numire să află în inima lor. *Gâtlejul,* cugetându-să ca organ de grăire, este mormênt care se deschide să înghiţă pe cineva. *Limba lor e netedă* e contrast la gâtlej: acesta e mormênt, iar limba şĭ-o netezesc, adecă cu cuvinte linguşitoare ascund intenţiunile adevĕrate. Cântăreţul descrie gâtlejul ca un mormênt în care cade omul, iar limba e netedă, adecă cineva lunecă pe ea şi cade în mormênt. Potrivite sunt cuvintele apostoluluĭ: „Limba e foc, lume de nedreptate“ şi: „Cine nu greşeşte cu cuvêntul este om deplin“ (Iac. 3, 2. 6). Traduc. rom.: *Că... lor adevĕr, inima lor e deşartă; groapă deschisă gâtlejul lor, cu limbile sale viclenia.* Aci să descrie omul sĕducĕtor. În inima luĭ caută pierzarea altora, iar cu limba înşală, vicleneşte.

Vers. 11—13. Asupra celor fărădelege să cere o judecată dublă: ruşinarea şi lăpădarea lor. *Să cază din planurile* etc. Păcătosul vĕzênd că planurile luĭ nu succed se ruşinează, îşĭ recunoaşte

Psalmul 89.

1. Doamne scăpare aĭ fost nouĕ în neam şi neam!

---

pĕcatul şi se pocăeşte; iar dacă nu se pocăeşte urmează lăpĕdarea din partea luĭ Dumnezeŭ. *După mulţimea* e de înţeles ca Io. 8, 21. 24: fărădelegile lor sunt foarte multe, nu sĕ vor ierta şi aşa Dumnezeŭ îĭ aruncă în iad. *Care se împotrivesc ţie:* luĭ Dumnezeŭ se împotrivesc eĭ, nu oamenilor. De aci rezultă că pe care îĭ are în vedere cântăreţul, nu voesc sĕ primească graţia dzeească; prin lăpĕdarea lor comuna devine liberă şi veselă. *Ca sĕ se bucure* etc. este motivarea rugăciuniĭ precedente. Bucuria aceasta a celorce iubesc numele Domnuluĭ sĕ motivează iarăş din experienţa: *că tu binecuvinteză* etc. *Ca cu un scut:* cum ar fi un scut, sĕ înţelege că în dimenziunĭ foarte marĭ. Scutul mare apĕra întreg corpul luptătoruluĭ, iar pe cel pios graţia luĭ Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Judecă-ĭ pe eĭ Dumnezeule, cază din cugetele sale, după mulţimea păgânătăţilor lor lapĕdă-ĭ pe dênşiĭ, că te-aŭ amărît Doamne. Şi sĕ se veselească* (LXX εὐφρανθήτωσαν ἐπὶ σοὶ) *toţĭ ceĭce nădăjduesc întru tine, în veac se vor bucura, şi te-veĭ sălăşlui întrênşiĭ, şi se vor lăuda întru tine* (LXX πάντες) *ceĭce iubesc numele tĕŭ. Că tu veĭ binecuvênta... Doamne, că cu arma buneĭ voirĭ ne-aĭ încununat pe noĭ. Cu arma buneĭ voirĭ* = ca cu un scut etc.

Psalm. 89. Inscripţia este: *Rugăciunea luĭ Moisi, bărbatul luĭ Dumnezeŭ*", şi nimic nu împiedecă a primi tradiţia de autentică. Numirea „bărbatul luĭ Dumnezeŭ" ocură la profeţĭ, iar Moisi ca cel maĭ mare bărbat al T. V. şĭ-a putut-o atribui fără sĕ apară nemodest exprimând intima luĭ comuniune cu Dumnezeŭ, precum şi numirea „servul luĭ Dumnezeŭ" arată raportul de serv cătră acesta. Moisi sĕ pare că a compus psalmul cătră sfârşitul petrecerĭĭ de 40 de anĭ a poporuluĭ israiltean în pustie, când ceĭ maĭ multĭ, pentru neascultare, periseră. Sĕ poate afirma decĭ că Moisi compune rugăciunea aceasta sĕ roage pe Dumnezeŭ a depărta dela popor orce pedeapsă. Aci sĕ espune că vieaţa omenească e trecĕtoare şi nimic nu se poate opune mânieĭ dzeeştĭ. În Pentateuh psalmul n'a fost primit, pentrucă nu stă cu el în nicĭ o legătură internă şi era destul de cunoscut poporuluĭ. Traducĕtoriĭ vechĭ aŭ foarte multe variante, îndeosebĭ LXX, din care cauză psalmul e şi greŭ de tradus; textul variază de cel masoretic.

Vers. 1. 2. Poetul spune că Dumnezeŭ totdeuna dovedeşte ce a fost şi va fĭ în vecĭ. De aceea în învălmăşala şi luptele din lumea

2. Mai nainte de ce s'aŭ făcut munții
Și s'aŭ format pământul și lumea
Și din veac până 'n veac tu ești Dumnezeŭ!

---

aceasta omul să-l aibă scăpare *(locuință* în original). Dar aceasta poate fi numaĭ Dumnezeŭ cum îl vestește Moisi: Dumnezeŭ care a creat toate, este veciniç și atotputernic. „Adonai" (domn) să numește Dumnezeŭ spre a arăta că el în aceeaș glorie conduce istoria omeniriĭ (cf. Ex. 15, 17. Deut. 3, 24). *În neam și neam:* istoria omeniriĭ are generațiuni; un period trece cu oameniĭ care trăesc atuncĭ și altul vine. Și poetul are în vedere generațiunile înainte de dênsul când Dumnezeŭ a fost scăparea poporuluĭ ales, adecă locul unde cineva se așază în siguranță. Dumnezeŭ însă e locuința cea maĭ sigură în cer și pe pământ, căcĭ el singur scapă deplin pe aĭ sĕĭ de orce rĕŭ (Ps. 70, 3. 90, 9). Espresiunea e din Deut. 33, 27. *Aĭ fost* saŭ *te-aĭ făcut:* te-aĭ arătat; însemnează pe Dzeŭ în manifestarea sa, care dovadă istorică despre sine a dat-o el pentrucă este atotputernic; aceasta a fost el (v. 2) înainte de începutul istorieĭ lumiĭ, care istorie începe cu crearea. *S'aŭ făcut munții:* aceștĭa să amintesc ântâiŭ în ordinea înferioară a lumiĭ, pentrucă eĭ s'aŭ arătat ântâiŭ din ape (cf. Num. 23, 7. Deut. 33, 15). Munțiĭ sunt cel maĭ vechiŭ monument al creăriĭ, în special să are aci în vedere muntele Sinaĭ. Crearea munților este în acelaș timp cu a pământuluĭ care să înfățișază ca corp (terra γῆ ca un întreg) și ca continent (orbis, οἰκουμένη) locuit de ființe și înzestrat cu munțĭ și văĭ (Prov. 8, 31. Iob 37, 12). Aci avem contraste: pământ la cer (Gen. 1, 1), lume (pământul roditor) la mare (Gen. 1, 10). La „maĭ nainte" să adaogă o nouă determinare de timp: *din veac:* înainte de crearea pământuluĭ și din veac până în veac. Domnul a fost Dumnezeŭ înainte de a fi lume; existența luĭ e din trecut nedeterminat și în viitor infinit. *Augustin* zice: „Convenientius diceretur „ab aeterno in aeternum", non enim „a saeculo" Deus, qui est ante saecula, aut „usque in saeculum", cum sit ille sine fine: sed ex ambiquo verbo Graeco fit plerumque in scripturis ut vel saeculum pro aeterno, vel aeternum pro saeculo ponat Latinus interpres". *Dumnezeŭ* să ia ca predicat (Deut. 3, 24); LXX nu are cuvêntul corĕspunzĕtor; iar în traducerile latine, carĭ îl aŭ, să ia ca vocativ:

3. Tu schimbĭ pe om în pulbere
Şi zicĭ: întoarceţi-vĕ oamenĭi nilor.
4. Că o mie de anĭ în ochiĭ tĕĭ
Ca ziua de erĭ când trece,
Şi o veghie în noapte.

Dumnezeule saŭ Doamne. Traduc. rom.: *Doamne scăpare te-aĭ făcut ... şi s'a zidit pământul ... veac şi până în veac tu eştĭ.*

Vers. 3. 4. descriŭ maĭ aproape atotputernicia luĭ Dumnezeŭ şi nemărginirea luĭ de timp, adecă atotprezenţa luĭ. LXX a citit אל din v. precedent ca *al* şi l-aŭ legat cu verbul „taşeb": nu întoarce, iar textul masoretic îl citeşte *el:* Dumnezeŭ. Autorul numeşte „ĕnoş" generaţiunea care trece, iar generaţiunea nouă „fiiĭ oamenilor". *Tu schimbĭ etc.* are în vedere Gen. 3, 19. Dumnezeŭ lasă sĕ piară o generaţiune şi chiamă alta la existenţă. Oameniĭ mor fără ca genul omenesc sĕ piară, căcĭ o mie de anĭ sunt pentru Dumnezeŭ lungime foarte mică. Aci sĕ motivează v. 2. care sĕ explică în v. 3: Dumnezeŭ ca atotputernic în schimbarea generaţiunilor, care e lucrul luĭ, rĕmâne vecĭnic acelaş, iar motivul acesteĭ identităţĭ sĕ întemeiază pe împrejurarea că timpul, în care lucră el, pentru dênsul nu are marginĭ; el e peste timp. Pentru om o mie de anĭ sunt prea mult, iar înaintea luĭ este nimic. Propoziţia are valoare şi dacă o luăm întors ca 2. Petru 3, 8 (o zi la Domnul ca o mie de anĭ): el e maĭ presus de timp, pentrucă orcât de lung e timpul, totuş e mic înaintea luĭ şi întrun timp orcât de scurt poate sĕvêrşi lucrurĭ foarte marĭ. *Ca ziua de erĭ etc.* Când priveşte Dumnezeŭ la o mie de anĭ îĭ sunt ca pentru noĭ ziua de erĭ, de care ne rĕmâne numaĭ aducerea aminte ca unuĭ moment. *Ca o veghie în noapte* e gradaţie la întâĭa: o mie de anĭ pentru Dumnezeŭ sunt ca o veghie de noapte. Iudeiĭ numĕraŭ 3 veghiĭ: întâĭa, cea mijlocie şi de dimineaţa; maĭ apoĭ aŭ şi eĭ 4 veghiĭ ca Romaniĭ (Mc. 13, 35). Noaptea e timpul de dormit, iar *o veghie* însemnează timpul petrecut în somn saŭ şi numaĭ în jumĕtate somn. Când stăm la sfêrşitul uneĭ zile ne impresionează pentru întâmplările eĭ, de carĭ ne aducem aminte, ca timp; iar o noapte petrecută în somn, şi chiar o parte a eĭ, trece pentru noĭ fără urme, nu sĕ pare timp. Aşa sunt pentru Dumnezeŭ o mie de anĭ, căcĭ el e absolut, timpul pentru dênsul e nimica.

5. Tu îĭ răpeştĭ, somn sunt,
Dimineaţa sunt ca iarba care iarăş răsare;

6. Dimineaţa înfloreşte şi iarăş răsare,
Sara să tae şi să usucă.

Traduc. rom.: *Nu întoarce pe om întru smerenie, şi aĭ zis: Întoarceţi-vĕ... înaintea ochilor tĕĭ Doamne ca ziua de erĭ care a trecut şi strajă în noapte. Întru smerenie* este smerirea prin moarte, care ca pedeapsă a venit înainte de timpul obicĭnuit. *Întoarceţi-vĕ* etc. Dumnezeŭ a provocat pe oamenĭ să se pocăească, el decĭ voeşte să-ĭ graţieze. După LXX şi Vulg. aci s'ar motiva, de ce Dumnezeŭ să ierte şi să nu-ĭ piardă înainte de timp: vieaţa omuluĭ orcât de lungă ar fi, comparându-să cu vecĭnicia luĭ, este nimica. Dumnezeŭ să nu-ĭ facă a cadea în nevoĭ; zilele vieţiĭ să nu fie spre smerire: lasă-ne, zice autorul, să ne bucurăm de vieaţa aceasta destul de scurtă.

Vers. 5. 6. arată cât de departe este omul dela Dumnezeŭ. *Tu îĭ răpeştĭ:* Dumnezeŭ nimiceşte omnipotenţa oamenilor ca o ruptură de norĭ care duce cu sine tot ce-ĭ stă în cale. *Somn sunt*: este somnul morţiĭ. Amêndouĕ imaginile exprimă neputinţa omenească, căcĭ pe cine îl răpesc apele devine în stare de neconştienţă, este somn, adecă moare. *Dimineaţa ca iarba* etc.: în timpul nopţiĭ o generaţiune e nimicită, iar dimineaţa să arată alta în locul eĭ. Subiectul la *răsare* sunt oamenĭĭ şi în acest v. avem contrast între cele douĕ membre: o generaţiune piere şi alta îĭ ocupă locul, care încă are aceeaş soarte; omenirea să înoeşte în generaţiunĭ. *Dimineaţa înfloreşte* etc. sulevează ideea precedentă: iarba, cuĭ saměnă oamenĭĭ, înfloreşte şi răsare, sara să tae şi să uscă. Traduc. rom.: *Urgisire* (LXX τὰ ἐξουδενώματα = nimicurĭ, nimicnicie) *anĭĭ lor vor fi, dimineaţa ca iarba va trece, dimineaţa va înflori şi va trece, de cu sară va cădea, învĕrtoşa-să-va şi să va usca. Nimicnicie:* ce să consideră ca nimic; ceva ce trece la oamenĭ foarte răpede sunt anĭĭ. *Lor* să rapoartă la „ochiĭ luĭ Dumnezeŭ“ din v. 4: anĭĭ în ochiĭ luĭ Dumnezeŭ sunt nimica. Spre a arĕta că nimicurĭ ziua şi noaptea sunt anĭĭ oamenilor poetul întrebuinţază o asĕmĕnare cunoscută de toţĭ. *Dimineaţa ca iarba;* subiectul este „iarba“, care înfloreşte dimineaţa, creşte răpede, dar sara cade, vestejeşte şi să uscă; aşa e şi omul. Fără imagine: dimineaţa sunt

7. Că ne-am sfârşit întru mânia ta,
Şi întru iuţimea ta ne-am turburat.

8. Pus-aĭ fărădelegile noastre înaintea ta,
Tainele noastre în lumina feţiĭ sale.

9. Că toate zilele noastre s'aŭ trecut întru mânia ta,
Trecut-am aniĭ nostri ca o şoptitură.

---

tinereţele, când omul e în deplină putere, deşi poate îngrabă sĕ piară; în tot cazul însă la sfârşitul vieţiĭ vine moartea.

Vers. 7. 8. dovedesc că vieaţa omenească apune aşa îngrabă ca o floare etc. zicêndu-sĕ: aşa ni s'a întâmplat în urma mâniei dzeeştĭ. *Că* e explicativ, iar subiect sunt ceĭce staŭ sub scutul luĭ Dumnezeŭ. Poetul grăeşte în numele comuneĭ şi dovedeşte soartea oamenilor cu cele întâmplate poporuluĭ ales. Israil poate întări din soartea sa toate ce sĕ întâmplă în vieaţa oamenilor, căcĭ el adeseórĭ a fost pedepsit de Dumnezeŭ pentru fărădelegĭ. Avem decĭ aci istoria celor 40 de anĭ în pustie când mor ceĭ maĭ mulţĭ din Israil, care la eşirea din Egipet trecuseră 20 de anĭ aĭ vêrsteĭ, afară de Iosua şi Caleb (Num. 14, 26 sq. Deut. 1, 34—39). Mânia luĭ Dumnezeŭ sĕ numeşte cu douĕ espresiunĭ sinonime ca Deut. 9, 19. 29, 22. 27 cf. Gen. 27, 44 sq. Fiinţa atotsântă a luĭ Dumnezeŭ nu poate lăsa nepedepsit contrastul, adecă pĕcatul; aceasta a esperiat-o comuna până în prezent. *Avon* însemnează pĕcatul ca schimbarea stăriĭ şi ţinuteĭ adevĕrate, iar *ālūm* însemnează ce e ascuns spre deosebire de pĕcatele publice, exprimă decĭ ţinuta pĕcătoasă care rĕmâne ascunsă, pĕcatele necunoscute. Traduc. rom.: *Că . . întru iuţimea* (LXX ὀργῇ) *ta, . . mânia* (LXX τῷ θυμῷ) *ta . . ., veacul nostru întru luminarea feţiĭ tale.* LXX, Vulg. aŭ cetit *olam* (עלם) în loc de *ālūm; veac* (LXX αἰὼν) însemnează timp şi ce sĕ mişcă în timp, aicĭ=existenţă, vieaţa cu toate întâmplările, spiritul timpuluĭ.

Vers. 9. descrie soartea poporuluĭ israiltean în pustie. Mânia luĭ Dumnezeŭ s'a vĕrsat asupra luĭ în toate zilele vieţiĭ sale, aşa sĕ poate asĕmĕna cu un sunet care abia ce s'a produs dispare fără urmă. Alţiĭ daŭ luĭ „hĕgĕd“ înţelesul: cuget. Traduc. rom.: *Că toate zilele noastre s'aŭ împuţinat, şi întru mânia ta ne-am stins.*

10. Zilele anilor nostri aŭ în sine şaptezecĭ de anĭ,
Şi dacă sunt în puterĭ optzecĭ de anĭ,
Şi mândria lor este necaz şi nimicnicie,
Căcĭ trecut-aŭ răpede şi noĭ zburarăm.

Vers. 10. *Zilele anilor*=vieaţa. *Aŭ în sine* spune suma: în aceştia sĕ cuprind 70 de anĭ. *Dacă sunt în puterĭ* e evraizm= dacă cineva e tare; exprimă că în pustie, de care e vorba, rar a ajuns cineva sĕ trăească maĭ mult de 80 de anĭ. „Verohbam" a tradus LXX cu „ce e maĭ mult", dar „rohbam" nu=rŭbbam, ci „rahab" între altele însemnează: a cere cu inzistenţă, a se făli. Poetul arată că toată fala vieţiĭ noastre (avere, vază, plăcerĭ, frumseţe etc.) privită maĭ aproape ne face numaĭ greutăţĭ şi necazurĭ, pentrucă nu are valoare adevĕrată. *Că trecut-aŭ* etc., adecă vieaţa a trecut cu toate sarcinile eĭ luându-ne şi pe noĭ pe aripile stricăcĭuniĭ, pierzărĭĭ. Traduc. rom.: *Aniĭ nostri ca uĭ păianjin s'aŭ socotit, zilele anilor nostri întru dĕnşiĭ şaptezeeĭ de anĭ, iar dĕ vor fi în puterĭ* (LXX: iar dacă în puterĭ) *optzecĭ de anĭ, şi ce e maĭ mult decât aceştia, osteneală şi durere, că aŭ venit blândeţe preste noĭ, şi ne vom pedepsi.* LXX a adaus: *Aniĭ nostri... s'aŭ socotit.* Probabil este că glosa aceasta există de mult şi de aceea traducerea τὰ ἔτη ἡμῶν ὡς ἐμελέτων: anĭĭ lor sunt cum eŭ am socotit, ad. ca o idee ce am avut, cf. precedentul: ca ziua de erĭ. Dar astfel nu avea înţeles lămurit, decĭ sĕ crezu că ceva s'a omis şi maĭ acomodat sĕ păru a întregi „paianjin": am socotit anĭĭ lor ca un paianjin. După ce sĕ întâmplă şi aceasta îndreptare ἐμελέτων nu se maĭ luă ca pers. 1. ci ca 3. şi astfel s'a produs traduc. Vulg. anni nostri sicut aranea meditabuntur (orĭ meditabantur). De altfel asĕmĕnarea anilor omuluĭ, adecă activitatea luĭ, cu un paianjin e foarte frumoasă. Paianjinul cu mult zel îşĭ toarce pânza, care o rupe o adiere de vênt; aşa nimiceşte şi moartea toate succesele omuluĭ. Înţelesul traduc. LXX: *Că a venit blândeţe etc.* este: Omul bĕtrân este blând, pentrucă îĭ lipsesc puterile, e indiferent faţă de lume. *Ne vom pedepsi:* adecă ne tratează ca pe copiĭ, în urma blândeţelor. Aşa dovedeşte autorul că o vieaţă orcât de lungă nu e nimica înaintea luĭ Dumnezeŭ; dar vieaţa noastră este destul de scurtă, 70—80 de anĭ, căcĭ anĭĭ care sunt maĭ mulţĭ decât aceştia nu sĕ maĭ pot numi vieaţă, căcĭ începem a slăbi şi oamenĭĭ ne tratează ca pe copiĭ.

11. Cine cunoaşte puterea mâniei tale,
Şi mânia ta după mĕsura temerii de tine.
12. A numĕra zilele noastre drept învaţă-ne,
Ca sĕ dobândim o inimă înţeleaptă.
13. Întoarce-te Doamne! — până când?
Şi aibĭ milă cu robiĭ tĕi.

Vers. 11. 12. *Cine cunoaşte*, adecă cu deamĕruntul cele necesare şi sĕ le întrebuinţeze pentru mântuirea sa. *Temerii:* e frica ce sĕ cuvine înaintea luĭ Dumnezeŭ. Atare cunoştinţă izvorîtă din frica de Dumnezeŭ cere Moisi pentru sine şi poporul israilltean: *a numĕra zilele etc.*, adecă în fiecare moment sĕ ne aducem aminte că vieaţa noastră e trecĕtoare şi scurtă. Roada acesteĭ numĕrărĭ a zilelor este *o inimă înţeleaptă* (cf. Prov. 14, 30). Traduc. rom.: *Cine ştie puterea iuţimiĭ* (LXX τῆς ὀργῆς) *tale, şi de frica ta mânia ta sĕ o numere? Dreapta ta aşa cunoscută o fă mie, şi pe cei ferecaţi* (LXX πεπαιδευμένους τῇ καρδίᾳ=învĕţaţĭ) *cu inima întru înţelepciune.* Înţelesul este: Cine cunoaşte sĕ numere mărimea mâniei şi tăria iuţimiĭ tale, adecă sĕ le socotească? şi=cine poate observa, înşira singuraticele acte ale mâniei tale orĭ sĕ spue cât va maĭ ţinea? Lamentaţia aceasta conţine şi dorinţa ca toţĭ sĕ ia la inimă cât de mare e mânia dumnezeească. Izvorul acesteĭ luărĭ în samă a mâniei luĭ Dumnezeŭ este frica de el. Va sĕ zică: Cine înţelege în frica ce sĕ cuvine a o avea de tine a socoti toată mărimea mâniei tale asupra noastră? *Dreapta* are emfază. *Aşa:* adecă cum sĕ spune în versul următor. Pentrucă nimenĭ nu apreciază pedeapsa ta după cuviinţă, lasă-ne sĕ cunoaştem dreapta ta, adecă pedeapsa ce o sĕvêrşeşte. Alţiĭ înţeleg sub „dreapta“ minunile luĭ Dumnezeŭ, lucrarea luĭ puternică pentru mântuirea poporuluĭ (trimiterea Mesieĭ şi a apostolilor)=ajută! Cuĭ sĕ ajute dreapta luĭ Dumnezeŭ sĕ spune în: *şi pe cei învĕţaţĭ*, iar în ce conzistă acest ajutor sĕ cuprinde în versurile următoare. Unele Psaltirĭ aŭ „compeditos“ (ferecaţĭ) în loc de „eruditos“, ce mărturisesc deja *Augustin* şi *Ieronim*. Acest din urmă scrie: „Ubi nos interpretati sumus eruditos alii transtulerunt compeditos, verbi ambiquitate decepti: si enim dicas πεπεδημένους compeditos significat“ (ep. ad Cypr.).

Vers. 13 exprimă rugăciunea că Dumnezeŭ sĕ realizeze opul mântuiriĭ binecuvêntând toate întreprinderile luĭ Israil (cf. Ex. 32,

14. Satură-ne dimineaţa cu mila ta,
Şi ne vom veseli şi ne vom bucura în toate [zilele noastre.

15. Bucură-ne pe noĭ asemenea zilelor câte ne-aĭ smerit,
Pentru aniĭ în carĭ am vĕzut rele.

---

12 — rugăciunea luĭ Moisi). *Întoarce-te:* Dumnezeŭ sĕ-şĭ părăsască mânia şi cu graţie sĕ vie la servul sĕŭ, Israil. *Până când?* întrabă câtă vreme va maĭ fi mânia luĭ Dumnezeŭ peste Israil cu totală pierzare. *Aibĭ milă:* Dumnezeŭ sĕ simţască părere de rĕŭ pentru nevoile trimise asupra servilor sĕĭ; aşa sĕ numeşte comuna israilteană cf. Deut. 32, 36 (Ex. 32, 13. Deut. 9, 27). Traduc. rom.: *Întoarce-te.. şi te umileşte* (LXX παραχλήθητι deprecabilis esto) *spre robiĭ tĕĭ,* adecă: lasă sĕ te chiemăm, sĕ te rugăm.

Vers. 14. continuă rugăciunea de maĭ nainte. *Satură-ne* arată că Israil cât a ţinut mânia luĭ Dumnezeŭ fusese flămând (Deut. 33, 23). *Dimineaţa:* îndată, pe neaşteptate; exprimă că până acum întunerec a fost în Israil, acum începe un noŭ period al graţieĭ. Dăruind Dumnezeŭ mila sa urmează: *şi ne vom* etc. *În toate zilele noastre* determină timpul: cât vom vieţui. Traduc. rom.: *Umplutu-ne-am dimineaţa de mila ta Doamne* (LXX nu are κύριε), *şi ne-am bucurat şi ne-am veselit în . . noastre.* Perfect. sunt în locul viit. per anticipationem; cântăreţul exprimă ce doreşte ca cum ar fi realizate.

Vers. 15. Aci sĕ spune că mânia luĭ Dumnezeŭ a fost vreme îndelungată. Ceĭ 40 de anĭ petrecuţĭ în pustie sĕ fie măsura când Dumnezeŭ îĭ va milui. *Ne-aĭ smerit* sĕ zice pentrucă ceĭ 40 de anĭ aĭ luĭ Israil în pustie aŭ avut scopul sĕ-l umilească prin suferinţĭ şi sĕ-l examineze (Deut. 8, 2 sq.). Trecênd aceştĭ anĭ poporul sĕ afla la hotarĕle ţĕrĭĭ promise şi dupăce a ocupat-o poate spera că sĕ vor împlini toate promisiunile. Din acestea vedem că rugăciunea autoruluĭ cuprinde numaĭ vieaţa pământească. Aceasta e destul de scurtă; Dumnezeŭ decĭ sĕ dea poporuluĭ a se veseli zilele puţine carĭ le are şi aşa sĕ fie recompenzat încâtva pentru suferinţele celor 40 de anĭ în pustie. Traduc. rom.: *Veselitu-ne-am pentru zilele în carĭ ne-aĭ smerit pe noĭ, aniĭ întru carĭ am vĕzut rele.* Înţelesul: Nimic nu sunt suferinţele noastre de maĭ nainte faţă de bucuria ce ne-o dă ajutorul tĕŭ.

16. Arate-sĕ robilor tĕĭ lucrul tĕŭ
Şi mărirea ta spre fiiĭ lor.
17. Şi sĕ fie peste noĭ bunăvoinţa Domnuluĭ Dumne-
[zeuluĭ nostru,
Şi lucrul mânilor noastre întăreşte peste noĭ,
Şi lucrul mânilor noastre întăreşte-l.

Psalmul 100.

1. Milă şi judecată voiŭ cânta ţie Doamne, voiŭ cânta.

V. 16. 17. În v. 1. avem numirea „adonaĭ“ care exprimă majestate, în v. 13 e numirea „Iehova“ ca a Dumnezeuluĭ graţieĭ, iar aci începe rugăciunea, care sĕ se realizeze, cu amêndouĕ numirile: *Domnuluĭ Dumnezeuluĭ.* Aci sĕ arată că mântuirea nu e opul luĭ Israil, ci al luĭ Iehova. *Lucrul tĕŭ:* priveşte la celece aĭ făcut până acum poporuluĭ tĕŭ, servilor tĕĭ; saŭ: priveşte la robiĭ tĕĭ (poporul tĕŭ), care sunt lucrul mânilor tale. Dumnezeŭ însuş şĭ-a făcut popor pe Israil (Ps. 94). În lucrul luĭ Dumnezeŭ sĕ manifestă o parte a măririĭ luĭ, decĭ: *şi mărirea ta* etc. (cf. Deut. 33, 17). Făcênd Dumnezeŭ aceasta îşĭ arată bunăvoinţa. *Lucrul mânilor noastre* sĕ numeşte lucrul Domnuluĭ, pentrucă el îl execută prin mijlocirea comuneĭ. *Peste noĭ*: spre ajutorul nostru. Traduc. rom.: *Şi caută spre robiĭ tĕĭ şi spre lucrurile tale, şi îndrepteazĕ* (LXX ὁδήγησον) *pe fiiĭ lor. Şi fie lumina Domnuluĭ Dumnezeuluĭ nostru preste noĭ, şi lucrurile.. le îndrepteazĕ spre noĭ, şi lucrul . . îndrepteazĕ. Îndrepteazĕ pe fiiĭ lor:* condu-ĭ pe eĭ şi pe fiiĭ lor pe căĭ drepte, de fericire, nu pe căĭ de groază. *Îndrepteazĕ spre noĭ:* întăreşte, fă sĕ ne succeadă lucrarea, şi anume sĕ o ridice Dumnezeŭ asupra noastră la sine, ca sĕ se vadă că noĭ toate le facem pentru rĕsplata cerească *(Augustin).* Al 3. vers din 17 lipseşte în LXX.

Psalm. 100. Timpul când s'a compus psalmul nu sĕ poate hotărî maĭ aproape. Din cuprins rezultă că David e recunoscut de toate semiinţiile ca rege, Ierusalimul e ocupat, dar chivotul sĕ află încă în casa luĭ Obed-Edom (2. Imp. 6, 8); în urmă Natan, la porunca luĭ Dumnezeŭ, îĭ spusese promisiunile din 2. Imp. 7. Aci sĕ cu-

2. Lua-voiŭ samă la calea dreptăţiĭ — când viĭ tu la [mine?
Umbla-voiŭ întru nevinovăţia inimiĭ mele în casa [mea,
3. Nu pun înaintea ochilor meĭ faptă netrebnică;
Urĕsc sĕvêrşirea desfrênării, nimic nu este în mine.
4. Inima mincinoasă rĕmâe departe de mine, nu [cunosc rĕul.

---

prind maximele, pe carĭ David ca regent teocratic voeşte sĕ le observe, şi anume: a lăuda pe Dumnezeŭ ca drept şi milostiv, a fi drept şi a nu permite nicĭ o nedreptate în casa şi statul sĕŭ.

Vers. 1—8. *Milă şi judecată* în legătură cu *voiŭ cânta* sĕ rapoartă la Dumnezeŭ şi cuprind vieaţa întreagă a luĭ David, pe care Dumnezeŭ l-a condus, iar el sĕ vede îndemnat a-l lauda. *Milă* însemnează iubirea cu care regele trebue să fie faţă de supuşĭ, iar *judecată* norma strictă a dreptăţiĭ şi a binelui. Amêndouĕ sĕ cer dela oamenĭ, îndeosebĭ dela regĭ (cf. Mt. 23, 23). Alţiĭ înţeleg: mila şi judecata luĭ Dumnezeŭ sĕ fie prototipul regentuluĭ; acestea sunt obiectul cântăriĭ poetuluĭ. Autorul ştie însă că nu ajunge a admira lucrurile graţieĭ dzeeştĭ, ci trebue sĕ fie vrednic de ele, că fiecare dar conţine îndatorire. Cuĭ dărueşte Dumnezeŭ mult, dela acela aşteaptă mult. David, conform acestor daruri, trebue sĕ aibă o vieaţă sântă, deplină. El e şi gata a împlini această condiţie din partea sa, decĭ: *lua-voiŭ samă* etc. *Când viĭ tu la mine?:* cu mântuirea ta, saŭ: când te veĭ apropia de mine cu tronul tĕŭ? Întrebarea (după original şi LXX) exprimă rugăminte; Vulg. şi traduc. rom. iaŭ ca afirmaţiune. Orcât ar cânta omul psalmĭ, ar face chiar minunĭ, nu foloseşte dacă vieaţa contrazice şi fiindcă omul e slab şi nu-şĭ poate împlini propusurile, sĕ cere ajutorul dzeesc, ca aşa întărindu-se sĕ nu se abată dela calea adevĕruluĭ. Dacă Iehova va împlini cererea, David promite a face maĭ mult: *umbla-voiŭ . . în casa mea*: în palatul sĕŭ va umbla fără prihană (Ps. 77, 72. Prov. 20, 7) şi nu va părăsi nicĭcând dispoziţiunea produsă de graţie. *Nu pun înaintea ochilor meĭ:* nu-şĭ propune nimic imoral (Deut. 15, 9. Ex. 10, 10. Ps. 40, 9), adecă nu-şĭ pune nimic înaintea ochilor ca să privească cu plăcere la aceasta, sĕ o dorească orĭ imiteze. Vedem decĭ că pĕcatul sĕ poate sĕvêrşi şi dacă numaĭ ne prezentăm înaintea ochilor cele rele şi imorale.

5. Pe celce cleveteşte într'ascuns pe vecinul sĕŭ
[îl stîrpesc;
Pe ceĭ mândri şi îngâmfaţĭ cu inima nu-ĭ sufĕr.
6. Ochiĭ meĭ spre ceĭ credincioşĭ aĭ pământuluĭ, ei
[fie lângă mine;
Celce umblă calea dreptăţiĭ, acela îmĭ slujască.

David urĕşte escesele, depărtează dela sine orce ispită şi iritaţiune, carĭ nu se lipesc de el. *Inima mincinoasă (falză)*, mărturiseşte cum este internul luĭ: el e sincer faţă de Dumnezeŭ şi oamenĭ; rĕul el nu-l ştie şi nicĭ nu voeşte sĕ-l nutrească şi sĕvĕrşască. *Pe celce cleveteşte* etc. Autorul promite a nimici pe toţĭ care clevetesc pe aproapele; prin calumniarea altora nimene nu-ĭ poate căştiga favorul, ci maĭ mult îl mânie (Prov. 30, 10). *Pe ceĭ mândri (înalt cu ochiul)*: care privesc cu dispreţ la alţiĭ, iar *îngâmfaţĭ cu inima* sunt ceĭ închipuiţĭ, sumeţĭ (Prov. 28, 25. Ps. 20, 4). *Nu-ĭ sufĕr* exprimă că cu aceştia n'are nicĭ o intimitate (Ps. 54, 15). David nu voeşte decĭ sĕ aibă în apropierea sa oamenĭ calumniatorĭ şi îngâmfaţĭ, care caută numaĭ interesele lor şi l-ar întrebuinţa ca rege pentru scopurile lor. Cel îngâmfat nu bagă în samă trebuinţele ţĕrĭĭ nicĭ primejdiile ce ar ameninţa-o; iar cel calumniator şi linguşitor ascunde lipsurile acesteia şi le înfăţişază în lumină falză. Toate acestea aduc pagube regentuluĭ. Contrastul urmează în: *Ochiĭ meĭ* etc. Ceĭ credincioşĭ aĭ patrieĭ vor fi în apropierea luĭ, îl va sluji numaĭ celce umblă pe *calea dreptăţiĭ*. În v. 7. sĕ spune apoĭ pe cine nu va lăsa sĕ petreacă lângă dênsul şi cine nu-ĭ va căştiga favorul. *Sĕ nu stea înaintea ochilor meĭ:* înpreajma luĭ. Avuţia cea maĭ preţioasă a regenţilor sunt prieteniĭ sinceriĭ, iubitorĭ de adevĕr. Dacă Dumnezeŭ va locui în Ierusalim, poetul promite în urmă a pierde totdeuna pe făcĕtoriĭ de rele care nu se îndreptează, orĭ unde ar fi eĭ, pentruca în cetatea Domnuluĭ sĕ nu existe nimic rĕŭ. *În dimineţĭ*=în fiecare dimineaţă, în fiecare zi; exprimă zelul cu care regele aplică dreptatea. *Cetatea Domnuluĭ* sĕ poate numi Ierusalimul din momentul când acesta a promis sĕ locuească întrênsul, iar David face toate pregătirile a duce chivotul legiĭ acolo; este timpul când cortul sĕ aşĕzase în Sion, iar chivotul în casa luĭ Obed-Edom. Traduc. rom. *Milă . . . Cânta-voiŭ şi voiŭ înţelege în cale fără prihană, când veĭ veni la mine; umblat-am întru nerĕutatea . . în mijlocul caseĭ mele. N'am pus . . lucru fără*

7. Sĕ nu şadă în lăuntrul caseĭ mele celce face în-
[şĕlăciune;
Celce grăeşte minciună sĕ nu stea înaintea ochilor
[meĭ.
8. În dimineţĭ ucide-voiŭ pe toţĭ ceĭ fără de lege aĭ
[pământuluĭ,
Ca sĕ pierd din cetatea Domnuluĭ pe toţĭ făcĕtoriĭ
[de rele.

---

de lege (LXX πραγμα παράνομον), pe ceĭce. făcea călcărĭ de lege i-am urît. Nu s'a lipit de mine inimă îndĕrĕtnică, pe celce se abate dela mine, pe cel rĕŭ nu l-am cunoscut. Pe celce clevetia . . . , pe acela l-am gonit; cu cel mândru cu ochiul şi cu cel nesăţios la inimă, cu accla n'am mâncat. Ochiĭ meĭ preste credincioşiĭ pământuluĭ, ca sĕ şadă eĭ împreună cu mine; celce umblă în cale fără prihană, accla îmĭ sluja. Nu va lăcui (LXX οὐ κατῴκει Vulg. habitabit) în mijlocul caseĭ mele celce face mândrie, celce grăeşte nedreptăţĭ (LXX ἄδικα) nu s'a îndreptat înaintea ochilor meĭ. În dimineţĭ am ucis pe toţĭ păcătoşiĭ, . . . toţĭ celce lucrează fărădelege. Voiŭ înţelege: voiŭ fi înţelept vieţuind cu dreptate (Ps. 2, 10). *Umblat-am . . . casa mea*: David poate aştepta ajutorul dzeesc, deoarece vieaţa luĭ de până acum e nepĕtată; dar nicĭ aceasta nu e garanţie desĕvêrşită pentru viitor; duşmanul e viclean şi păcatul curênd s'a împlinit. Istoria dovedeşte că casa luĭ David n'a rĕmas fără prihană; el însuş a sĕvêrşit un păcat pentru care a trebuit sĕ facă grea pocăinţă. Această faptă a dovedit că regeluĭ, care e omnipotent, este maĭ greŭ a rĕmâne curat şi fără prihană întreagă vieaţa, deşi de altă parte David a fost un părinte bun şi îngrijat, care caută sĕ fie ordine în casa sa înainte de a voi sĕ guverneze ţara (cf. 1. Tim. 2, 12). Pliniu zice: „Ad vitam principis dirigimur, ad hanc convertimur, nec tam imperio nobis opus est, quam exemplo“ (Paneg. c. 45). *N-am pus . . călcărĭ de lege:* el fuge de rĕŭ şi urĕşte pe ceĭ rĕĭ; nu lasă pe nicĭ unul cu inima rea sĕ se apropie de dênsul, sĕ-ĭ căştige favorul; orĭ: eŭ n'am avut inimă rea. *Pe celce . . nu l-am cunoscut. Pe cel rĕŭ* e apoziţie la *celce se abate dela mine:* cu acesta el n'a avut nicĭ un amestec. *Nesăţioşĭ cu inima:* nu-ĭ mulţămeşte nicĭ o avere, onoare (Prov. 21, 4). *N'am mâncat*=nu-ĭ sufĕr. *Nu s'a îndreptat:* nu poate sta înaintea mea, orĭ după Eclez. 29, 24: nu are noroc, succes.

LA ORA A TREIA.

Psalmul 16.

1. Auzĭ Doamne dreptatea mea, ia aminte tângu-
[irea mea.
Ascultă rugăciunea mea cea nu întru buze înşĕ-
[lătoare.
2. Dela faţa ta sĕ iasă judecata mea,
Ochiĭ tĕĭ vĕd drept.

Psalm. 16. *Rugăciunea luĭ David.* Autorul psalmuluĭ e David care cu aĭ sĕĭ e urmărit de duşmanĭ. Nevinovăţia autoruluĭ, descrierea duşmanilor, cererea şi învocarea ajutoruluĭ dzeesc, contrastul între soartea poetuluĭ şi a asupritorilor întăresc părerea că David a compus cântarea prezentă când era gonit de Saul şi se afla în deşertul Maon (cam $3^1/_2$ ore de Hebron, cf. 1. Imp. 23, 25 sq.).

Vers 1. 2. *Dreptatea mea:* a celuĭce se roagă = pe mine cel drept. El ştie că nu calcă poruncile luĭ Dumnezeŭ nicĭ faţă de acesta nicĭ faţă de oamenĭ; el are o dreptate care sĕ bazează pe credinţă, iar aceasta pe graţie (Gen. 15, 6. Ier.: dreptatea noastră). David se declară pe sine drept dacă cere sĕ fie ascultată dreptatea care sĕ află întrĕnsul şi acum e perzecutată, fiindcă el ştie că ţinuta sa faţă de Saul nu purcede din motivul de a-ĭ răpi tronul, iar faţă de Dumnezeŭ e liber de orce vicleşug. *Tânguirea mea:* el strigă după ajutor şi trebue sĕ fie ascultat, căcĭ nu rosteşte cu buze mincinoase: *nu întru buze înşĕlătoare.* Buzele sunt sediul grăiriĭ; maĭ corĕspunzĕtor ar fi „de pe buze înşĕlătoare". *Dela faţa ta:* întărită prin autoritatea ta sĕ se facă cunoscută dreptatea ce are autorul. „A eşi" sĕ întrebuinţază adese de autorităţile înalte,

3. Examinat-aĭ inima mea, cercetat-o-aĭ noaptea,
Lămuritu-m'aĭ — nimic nu afli,
Gândesc ceva rĕŭ, sĕ nu treacă peste gura mea.
4. În lucrările oamenilor după cuvêntul buzelor tale
Păzitu-m'am de căile celorce silesc.
5. Paşiĭ meĭ ţinut-aŭ cărările tale,
N'aŭ şovăit călcăturile mele.

---

cf. Lc. 2. *Vĕd drept:* cele de maĭ nainte cere poetul, pentrucă ochiĭ luĭ Dumnezeŭ, care cunosc inima (Ps. 10, 4), privesc toate cu dreptate, adevĕr, adecă după starea lucrurilor şi imparţial. Traduc. rom.: *Auzĭ.., cererea mea,.. mea nu întru buze viclene... Ochiĭ meĭ vază dreptăţĭ.* Vulg. are *ochiĭ tĕĭ vază:* sĕ apere, păzască, sĕ poarte grijă. Deja Ieronim cunoaşte această diferenţă cu LXX, dar zice că e maĭ corect a citi „ochiĭ tĕĭ" pentru paralela cu „judecata ta".

Vers. 3—5. Dreptatea autoruluĭ, descrisă în cele precedente, s'a dovedit din examinarea luĭ Dumnezeŭ asupra luĭ. Acesta l-a cercat în toate chipurile (examinat, cercetat, lămurit) şi n'a aflat nimic vrednic de pedeapsă, nimic ce s'ar putea desface ca zgura de aur. Noaptea s'a întâmplat această examinare când maĭ bine sĕ poate vedea inima omuluĭ. Atunci fantazia e vie, dar Dumnezeŭ a cercat-o cu foc ca sĕ nu scape nicĭ cea maĭ ascunsă pată. În cele următoare spune David cum Dumnezeŭ l-a aflat nevinovat: *Gândesc* etc. *Sĕ nu treacă peste gura mea* exprimă că el şĭ-a propus a nu rosti gândurile rele, de carĭ ca om n'a fost scutit, cu atât maĭ puţin sĕ le pue în lucrare. *În lucrările oamenilor* exprimă starea: lucrurĭ ce sĕvêrşesc oameniĭ, cum sunt eĭ după natura şi obiceiul lor. *După cuvêntul buzelor tale* determină maĭ aproape pe *păzitu-m'am.* Puterea dzeească l-a întărit că în faptele oamenilor a băgat in samă căile celuĭ Atotputernic, adecă sĕ nu rătăcească dela adevĕr. *Celorce silesc (Ieronim:* vias latronis): ceĭce cu premeditare fac rĕŭ vatĕmă porunca dzeească. În v. 5 continuă mărturisirea autoruluĭ. Traduc. rom.: *Cercat-aĭ..: noaptea; cu foc m'aĭ lămurit şi nu s'a aflat întru mine nedreptate. Ca sĕ nu grăească gura mea lucrurĭ omeneştĭ* (LXX τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων), *pentru cuvintele buzelor tale eŭ am păzit căĭ nesilnice. Sĕvêrşeşte paşiĭ meĭ întru cărările tale, ca sĕ*

6. Eŭ strig cătră tine, căcĭ tu mĕ auzĭ, Dumnezeule,
Pleacă urechea ta mie, auzĭ cuvêntarea mea.
7. Arată milele tale minunate, ajutorul celorce caută [scăpare
De ceĭce se împrotivesc drepteĭ tale.
8. Păzeşte-mĕ ca lumina ochiuluĭ,
În umbra aripilor tale ascunde-mĕ,
9. Dinaintea celor fărădelege, care mĕ asupresc,
De duşmanii meĭ de moarte care mĕ încunjură.

---

nu se clătească paşiĭ meĭ. Poetul nu e numaĭ nevinovat, ci conştienţa îĭ mărturiseşte că el şĭ-a dat silinţe a se păzi de căile aspre ale păcatuluĭ. *Pentru cuvintele buzelor tale:* pentru porunca şi cuvêntul tĕŭ sânt. Dumnezeŭ a fost motivul, din care David a fugit de căile rele. *Căĭ nesilnice:* căile păcatuluĭ sunt aspre întrucât sunt căile uneĭ inimĭ împietrite = căile celuĭ împietrit. Dreptul, după socotinţa biblică, nu umblă căĭ silnice, aspre. *Săvêrşeşte.... paşiĭ meĭ*, în LXX e imperativ, dar maĭ bine este a-l lua ca infin. abs. şi a-l lega cu v. 4. Sufletul poetuluĭ s'a ridicat din şovăirea în care căzuse momentan faţă de primejdie; acum nu cere maĭ mult scăpare, ci încrezêndu-se în Dumnezeŭ îl roagă sĕ-ĭ dee stăruinţă pânăce va voi el sĕ treacă primejdia.

Vers. 6. 7. Cererea din v. 5 sĕ continuă şi desvoltă. *Eŭ* înaintea luĭ *„strig“* exprimă: fiind aşa cum sĕ descrisese maĭ nainte, chiamă pe Dumnezeŭ care ascultă pe ceĭce sunt astfel. *Arată milele tale minunate:* mare e primejdia în care se află celce se roagă, dar milele luĭ Dumnezeŭ care sprijineşte totdeuna sunt şi maĭ marĭ. *Ceĭce . . drepteĭ tale:* lucră contra puterĭ şi orênduelilor luĭ Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Eŭ am strigat, că m'aĭ auzit Dumnezeule: pleacă . ., şi auzĭ cuvintele mele. Minunate fă milele tale, celce mântueştĭ pe ceĭce nădăjduesc spre tine de ceĭce staŭ împrotiva drepteĭ tale.*

Vers. 8. 9. Stând David cu Iehova în raportul descris maĭ nainte se vede îndemnat a-ĭ cere toate. *Lumina ochiuluĭ* sĕ zice pentrucă întrênsa sĕ oglindeşte imaginea celuĭce priveşte şi exprimă îngrijirea cea maĭ mare de ceva, apoĭ slăbiciunea noastră faţă de Dumnezeŭ care ne ia sub scut. Altă imagine este *în umbra* etc. luată dela vultur care îşĭ apără puiĭ sub aripile sale (Deut. 32, 11).

10. Grăsimea lor aŭ închis-o,
Cu gura lor grăesc sumeți.

11. Paș de paș împresuratu-m'aŭ acum,
Ochiĭ și-aŭ țintit sĕ mĕ plece la pământ.

Suferințele cântărețuluĭ sunt ca arșița, iar ajutorul luĭ Dumnezeŭ este umbră răcoritoare. Amêndouĕ imaginile exprimă efectul intern și estern al scutiriĭ dumnezeeștĭ. Umbra răcorește — aicĭ sufletul întristat, amărît se liniștește, încurajază și mângâe lăsându-se cu totul în voea luĭ Dumnezeu; iar aripile daŭ scut și păzesc. Avem decĭ espresiunea celuĭ maĭ puternic ajutor din partea luĭ Dumnezeŭ, care ne umple de siguranță, pace și încredere. *De dușmaniĭ meĭ de moarte*, în original „cu sufletul", însemnează că aceștia nu-l vrăjmășesc numaĭ în treacĕt, ci din tot sufletul, cu inima și fapta (Ezech. 25, 6); de aceea voind sĕ-l piardă îl *încunjură*, îl împresoară ca sĕ-l prindă. Traduc. rom.: *Păzește-mĕ Doamne* (LXX n'are *Doamne*).:, *întru acoperemêntul . . mĕ veĭ acoperi. De cătră fața necredincioșilor* (LXX (ἀσεβῶν), *care m'aŭ nĕcăjit pe mine, vrăjmașiĭ meĭ sufletul meŭ aŭ cuprins.*

Vers. 10. 11. descriŭ pe ceĭce îl urmăriaŭ. *Grăsimea* este inima care fiind acoperită de unsoare nu e accesibilă de compătimire și de orce sentiment maĭ nobil; iar „a închide grăsimea" adecă inima, exprimă lipsa de compătimire, nobleță, simțire, împietrire. *Gura lor* e ca „glasul meŭ" Ps. 3, 5. David caracterizază pe inimiciĭ sĕĭ ca nesimțitorĭ și îngâmfațĭ. Pe cel nesimțitor față de oamenĭ și nerușinat față de Dumnezeŭ nimic nu-l poate reține dela cele maĭ grele pĕcate. De o parte sunt aceștia nesimțitorĭ, iar de altă parte gura lor grăește lucrurĭ superbe, batjocoritoare și nerușinate. Nesimțirea și superbia sunt îmbinate; amêndouĕ purced din egoizm, care lesne duce la cele maĭ urîte viții. *Paș de paș* etc.: fiecare paș al nostru eĭ l-aŭ împresorat ca sĕ nu putem merge nicĭ înainte nicĭ înapoĭ. David e înconjurat de dușmanĭ, îndeosebĭ de Saul, dar în această situație stă în fruntea credincioșilor sĕĭ. *Ochiĭ și-aŭ țintit* etc.: spune poetul că ochiĭ dușmanilor sunt îndreptațĭ a culca la pământ pe ceĭ împresoraț, adecă a-ĭ pierde. Traduc. rom. *Grăsimea sa* (LXX *αὐτῶν*) *o aŭ încuiat, gura lor a grăit mândrie. Izgonindu-mĕ* (lăpĕdându-mĕ) *acum m'aŭ încunginrat, ochiĭ sĕĭ și-aŭ pus ca sĕ-ĭ plece în pământ. Izgonindu-mĕ:* dușmanĭ

12. Asĕmĕnarea luĭ ca unuĭ leŭ care doreşte sĕ sfăşie,
Ca un puĭ de leŭ ce şede în ascunzĕtoare.
13. Scoală-te, Doamne, întimpină-l şi-l aruncă la [pămênt,
Mântueşte sufletul meŭ de cel fărădelege cu sabia ta,

---

l-aŭ alungatântâiŭ din ţară, apoĭ l-aŭ împresorat; iar acum *şĭ-aŭ pus ochiĭ*, adecă aŭ scopul sĕ-l arunce la pămênt, sĕ-l piardă, cum face vênătorul când prinde vênatul în cursă. Traduc. rom. „ca sĕ-ĭ plece“ nu e precisă; LXX are ἐκκλῖναι ἐν τῇ γῇ, ce sĕ poate traduce lat. cu „declinare in terram“, scil. me (în înţeles tranzitiv): pe mine sĕ mĕ arunce la pămênt, orĭ intranzitiv: cugetă sĕ se culce la pămênt (sĕ mĕ pândească, cum sĕ vede din cele următoare).

Vers. 12. *Asĕmĕnarea luĭ etc.* Din mulţimea duşmanilor sĕ numeşte numaĭ unul, căpetenia, zicêndu-sĕ că e ca un leŭ care vede apropiindu-sĕ prada de dênsul şi crede că o are, aşa şi duşmaniĭ luĭ sunt siguriĭ că-l vor răpune. Traduc. rom.: *Apucatu-m'aŭ ca un leŭ gata la vênat, şi ca un puĭ de leŭ ce lăcueşte întru ascunsurĭ.* David încă nu e în mânile duşmanilor, dar eĭ se apropie tot maĭ mult de dênsul şi cred că-şĭ vor ajunge scopul cât maĭ curênd; va sĕ zică ὑπέλαβόν με (LXX) nu=m'aŭ prins (David e încă liber), ci ὑπολαμβάνειν=a presupune, a crede, a aştepta. *Gata la vênat:* leul vĕzêndu-şĭ prada o pândeşte cu privire încordată, aşa aşteaptă duşmaniĭ pe David şi-l ţin pierdut, pradă sigură lor.

Vers. 13. Espresiunea „kiddem penē“ însemnează a păşi cu reverenţă înaintea cuiva, saŭ a păşi ca duşman contra cuiva. Duşmanul sare la David ca un leŭ, iar David se roagă ca Domnul sĕ-l apere şi sĕ culce la pămênt pe acest leŭ făcêndu-l neprimejdios. Dumnezeŭ sĕ mântuească sufletul luĭ de *cel fărădelege*, iar mijloacele acesteĭ mântuirĭ sunt sabia şi mâna. Traduc. rom.: *Scoală-te Doamne, întimpină-ĭ pe eĭ şi-ĭ împiedecă, izbăveşte* (LXX ῥῦσαι) ... *cel necurat* (LXX ἀσεβοῦς), *sabia ta dela vrăjmaşiĭ mâniĭ tale.* Primejdia în care se află David era foarte mare, de aceea se roagă el ca Dumnezeŭ sĕ oprească pe duşmanĭ. *Sabia ta dela vrăjmaşiĭ mâniĭ tale:* sĕ le ia puterea asupra celor nevinovaţiĭ. „Vrăjmaşiĭ mâniĭ luĭ Dumnezeŭ“ sunt în genere toţiĭ vrăjmaşiĭ luĭ, iar „sabia ta“=putere, tărie, pentrucă toată puterea vine dela Dumnezeŭ.

14. De oamenĭ cu mâna ta, Doamne — de oamenii [lumiĭ acesteia,
A căror parte e în vieaţă şi cu bunĕtăţile tale [umpli pântecele lor,
Săturatu-s'aŭ de fiĭ şi prisosinţa lor o lasă pruncilor lor.

Vers. 14. Şi în acest vers sĕ resimţeşte „mântueşte-mĕ"; „de oamenĭ" corĕspunde luĭ „cel nelegiuit", iar „cu mâna ta" luĭ „cu sabia ta". *Oamenii lumiĭ acesteia* sunt ceĭce n'aŭ altă patrie decât lumea care trece cu toate plăcerile eĭ, fiiĭ veaculuĭ acestuĭa (cf. Ps. 9, 18. 15, 4). *A căror parte e în vieaţă* exprimă soartea şi dispoziţia acestor oamenĭ; înţelesul sĕ află din contrastul cu Ps. 15, 5 cf. Ecl. 9, 9. Partea celuĭ cuvios este Domnul, iar cel cuprins de cele lumeştĭ gândeşte numaĭ la cele temporale, vĕzute, materiale. Cuviosul rosteşte „maĭ bună e mila ta decât vieaţa" (Ps. 62, 4); contrastul e decĭ între lume şi Dumnezeŭ. În T. V. fericirea şi mărirea din ceealaltă vieaţă, cum sĕ vesteşte în T. N., e cuprinsă în Iehova; el e binele cel maĭ înalt şi cine îl are e maĭ presus de cer şi pământ, vieaţă şi moarte. Cuvintele *a căror . . . pântecele lor* exprimă că Dumnezeŭ acordându-le daruri pământeştĭ le mulţumeşte nizuinţa care e îndreptată spre acestea, şi aşa eĭ nicĭ nu se îndeamnă la pocăinţă, sĕ ceară lucruri maĭ înalte. „Pântece" însemnează în genere internul corpuluĭ. Cel cuvios nu imitează pe aceştĭ oamenĭ, căcĭ el doreşte lucruri spirituale (cf. Ps. 30, 20). Între bunurile cu carĭ Dumnezeŭ înzestrează casa şi pântecele impioşilor sĕ numĕră şi copiiĭ, care de altfel sĕ numesc binecuvântare; iar pentru aceştia sunt curse (Ps. 126, 3. 127, 3 sq.), pentrucă nu cunosc pe celce ĭ-a dat (Iob 21, 11). Traduc. rom.: *Doamne din puţin de pe pământ* (LXX *κύριε ἀπολύων ἀπὸ γῆς*), *împarţi-ĭ pe eĭ în vieaţa lor, şi de cele ascunse ale tale s'aŭ umplut pântecele lor, săturatu-s'aŭ de fiĭ şi aŭ lăsat rĕmăşiţe pruncilor lor. Din puţin etc.* David se roagă ca Dumnezeŭ sĕ despartă pe ceĭ rĕĭ de ceĭ bunĭ din puţiniĭ drepţĭ, la care se numĕră şi el, dar ceĭ rĕĭ sĕ fie scoşĭ şi din lume cu toate că aŭ toate în îmbelşugare. *Cele ascunse ale tale* sunt bunurile pământeştĭ, depuse întro vistierie, de unde Dumnezeŭ le împărtĕşeşte cuĭ voeşte. Ceĭ fărădelege le-aŭ întrebuinţat ca sĕ-şĭ umple pântecele, sĕ trăcască în necumpĕtare. *Rĕmăşiţe*: deşi ceĭ rĕĭ aŭ trăit aşa de necumpĕtaţĭ,

15. Eŭ întru dreptate vedea-voiŭ faţa ta,
Sătura-mĕ-voiŭ când mĕ deştept de chipul tĕŭ.

Psalmul 24.

1. Cătră tine, Doamne, ridic sufletul meŭ.

totuş a mai rĕmas şi urmaşilor. Cu privire la text e de observat că în loc de „puţinĭ“ (*ἀπὸ ὀλίγων*) cod. vatic. citeşte *ἀπολύων*, ce pare a fi eroare în loc de *ἀπὸ λάων*; apoĭ în loc de „fiĭ“ (*υἱῶν*) Psaltirile vechĭ aŭ *υἱων*, *ὑῶν*, „saturati sunt suilla“ saŭ „porcina“. Fericitul *Augustin* citează amĕndouĕ variantele: „Ubi dictum est, saturati sunt porcina, nonnulla exemplaria saturati sunt filiis, habent“.

Vers. 15. e contrast la cele precedente. El, care a fost dispreţuit şi batjocorit de oamenĭ, în dreptate va privi faţa luĭ Dumnezeŭ şi se va veseli de chipul acestuia. Privirea feţiĭ luĭ Dumnezeŭ trebue luată în înţelesul strict al cuvêntuluĭ (Num. 12, 8: Moisi vede faţa luĭ Dumnezeŭ). David exprimă speranţă şi *când mĕ deştept* sĕ rapoartă la învierea din morţĭ; dar nu sĕ spune aci că aceştia toţĭ vor învia deodată (deşi indegetărĭ nu lipsesc la Isaia 26, 19. Ezech. 37, 1—14. Dan. 12, 2.), ci credinţa în această înviere ca liberare din şeol. Traduc. rom.: *Iar eŭ întru dreptate mĕ voiŭ arĕta feţiĭ tale, sătura-mĕ-voiŭ când mi sĕ va arĕta mărirea ta.* David e alungat; se roagă, nu sĕ redobândească tronul, ci sĕ i-sĕ dea putinţa, harul, de a se ruga înaintea celuĭ Preasânt. Dacă Dumnezeŭ îl va scăpa de duşmanĭ, el va merge în templu *(mĕ voiŭ... feţiĭ tale)* sĕ-ĭ mulţămească pentru învingere; în pedepsirea duşmanilor şi învingirea cântăreţuluĭ sĕ arată mărirea luĭ Dumnezeŭ *(când sĕ va arĕta mărirea ta)*; atunci cântăreţul nu va fi mai mult întro stare plină de mizeriĭ (e alungat), ci gustă cea mai perfectă fericire *(sătura-mĕ-voiŭ)*.

Psalm. 24. *Al luĭ David.* Părerea cea mai lăţită este că David a compus psalmul, deşi apriat nu sĕ pot hotărî timpul şi anza. Unĭi cred că l-a compus după pĕcătuirea cu Batşeba şi că avem de înţeles duşmanĭ spiritualĭ, dar la început şi sfêrşit autorul se roagă sĕ fie scăpat din mâna duşmanilor şi din mare nevoe. Mai verosimil este că, fiind cuprinsul parenetic, David a avut intenţia a înzestra po-

2. Dumnezeul meŭ la tine rĕmân, sĕ nu mĕ ruşinez,
Nicĭ sĕ se veselească duşmaniĭ meĭ de mine.
3. Nimene din ceĭce te aşteaptă pe tine nu sĕ va [ruşina,
Ruşina-sĕ-vor ceĭce se lapĕdă de credinţă fără [temeiŭ.

---

porul sĕŭ cu o cântare ce o poate rosti în orce timp când e în primejdiĭ şi nevoĭ marĭ. Cu privire la formă e de observat că psalmul prezent începe cântările alfabetice. Literile ו şi ק lipsesc, iar ר sĕ repeţeşte. Psalmul pare că a fost foarte mult întrebuinţat în robia babiloneană şi v. 22 este adaus din timpul acesteia, pentrucă nu stă în legătură cu cuprinsul precedent.

Vers. 1. 2. Începutul psalmuluĭ e monostih. Poetul are trebuinţă de ajutorul dzeesc, de aceea îl cere luĭ Iehova care singur îĭ poate da toate ce-ĭ lipseşte. El se simţeşte deplin fericit că în nevoe i-se poate adresa, luĭ îşĭ poate descoperi tainele inimiĭ. *Cătră tine . . . . . sufletul meŭ:* în toate împrejurările vieţiĭ mele ţie am descoperit internul, căcĭ tu singur daĭ ajutor şi mângăere. Lumea orcât de marĭ bunurĭ ar promite, în urmă ne părăseşte şi sûntem agitaţi în toate părţile de nestatornicia eĭ; de aceea fuge el din ea şi se îndreaptă cătră Dumnezeŭ. „A ridica sufletul“= a dori cu mult zel (cf. Ier. 22, 27.) *Dumnezeul meŭ* zice poetul, pentrucă credinţa e plină de încredere, în care ştie că stă cu dênsul în intimă legătură. *La tine rĕmân:* nevoile în carĭ sûnt acum sĕ nu nimicească încrederea, că aceeaş mână mĕ pedepseşte şi mântueşte; este acelaş părinte care sĕvêrşeşte şi una şi alta. *Nu . . . nicĭ* exprimă ce nu voeşte el ca Iehova sĕ-ĭ facă (Ps. 30, 2. 18). *De mine* sĕ leagă la *sĕ nu se veselească:* duşmaniĭ sĕ nu rîdă de mine (Ps. 26. 2. 29, 2. Miha 7, 8). Traduc. rom.: *Cătră tine Doamne a ridicat . . . spre tine am nădăjduit, sĕ nu mĕ ruşinez în veac* (LXX n'are: în veac), *nicĭ sĕ-şĭ rîză de mine vrăjmaşiĭ meĭ.* Lumea batjocoreşte pe ceĭ pioşĭ şi pe ceĭce se pocăesc; crede că virtutea lor e numaĭ făţărnicie, pocăinţa lor slăbiciune, de accea pândeşte ocaziunea ca sĕ le dea de gol, şi cât de mare este bucuria când succede a dovedi că virtutea e numaĭ amăgire! Poetul se roagă ca Dumnezeŭ sĕ nu-l lase a se abate dela calea mântuiriĭ.

Vers. 3. *Nimene din ceĭce te aşteaptă.* Autorul ştie că cine se roagă se poate mângăia cu acea că nicĭ un credincios nu va

4. Căile tale, Doamne, arată-mĭ,
Cărările tale învaţă-mĕ.

5. Povĕţueşte-mĕ întru adevĕrul tĕŭ şi mĕ învaţă,
Că tu eştĭ Dumnezeul mântuirĭĭ mele;
Spre tine nădăjduesc în toată ziua.

---

fi ruşinat (Rom. 5, 5). Cine speră, priveşte în viitor cu deplină încredere. Nu sĕ cere ca omul multă vreme sĕ fie urmat virtutea spre a putea rĕspinge atacurile duşmanuluĭ; nu sĕ cere ca el sĕ aibă merite multe şi marĭ ca sĕ poată fi sigur de ajutorul luĭ Dumnezeŭ. Nu sĕ cere ca el sĕ fie necontenit departe de lume şi sĕ nu urmeze amăgirilor eĭ, ca sĕ scape de ispitele eĭ. În genere nu sĕ cere ca omul sĕ nu aibă nicĭ un pĕcat spre a-l încungiura. Ce sĕ cere cu toată tăria este ca el sĕ se încreadă în Dumnezeŭ şi atuncĭ nicĭ-când nu va avea ruşine. Opuşĭ acestor oamenĭ sunt ceĭce nu cred în Iehova, şi anume *fără temeiŭ*, adecă fără motiv, ci numaĭ sub deosebite pretexte. Traduc. rom.: *Pentrucă toţĭ ceĭce te rabdă pe tine nu se vor ruşina. Sĕ se ruşineze ceĭce fac fărădelege îndeşĕrt.* Espresiunea „îndeşĕrt“ poate fi luată şi în înţelesul: fără rezultat; LXX διαζενῆς=inique (iniqua) agentes supervacue=iniqua agentes sine causa (fără cauză, anză, decĭ: fărădelege).

Vers. 4. Omul pĕtruns de adevĕrata fricĭ de Dumnezeŭ ştie că acesta e calea, adevĕrul şi vieaţa: calea pe care sĕ umble, adevĕrul care sĕ-l creadă, vieaţa care s'o aibă; dar recunoaşte şi că însuş e nerecunoscĕtor. De aceea se roagă ca Dumnezeŭ sĕ-ĭ arate calea *(Căile... arată-mĭ)*, pe care sĕ umble făcêndu-ĭ voea; sĕ-ĭ facă cunoscut ce voeşte arĕtându-ĭ *(şi... învaţă-mĕ)* şi modul cum sĕ se împlinească voea luĭ preasântă (Ps. 17, 22.) „Viae“ (căĭ) şi „semitae“ (cărărĭ) sunt poruncile dzeeştĭ, legea dzească; cine o împlineşte merge aceeaş cale cu Dumnezeŭ — spre sânţenie — căcĭ el e sânt. În orient învĕţătura dzeească sĕ numeşte „calea luĭ Dumnezeŭ“. În nenorocirĭ, suferinţĭ şi strîmţorărĭ omul nu poate cunoaşte totdeuna voea luĭ Dumnezeŭ, nu poate şti totdeuna ce are sĕ facă. Traduc. rom.: *Căile.... mĕ învaţă.*

Vers. 5. *Povĕţueşte-mĕ* etc. Dumnezeŭ este cel maĭ desĕvêrşit învĕţător al adevĕruluĭ celuĭ maĭ înalt. Acest adevĕr este obiectul descoperirĭĭ dumnezeeştĭ, iar omul îl poate împlini numaĭ dacă Dumnezeŭ însuş îl conduce, pentrucă dela el poate veni adevĕrata

6. Adu-ţĭ aminte, Doamne, de îndurările şi milele tale,
Că din veac sunt ele.
7. Păcatele tinereţelor mele şi fărădelegile mele nu le ţinea minte,
După mila ta adu-ţĭ aminte de mine,
Pentru bunătatea ta, Doamne!

---

pietate, învĕţătură, religiune. *Întru adevĕrul tĕŭ*=în calea adevĕruluĭ tĕŭ, pe calea adevĕrată, recunoscută de tine, plăcută ţie (Ps. 85, 11); orĭ: după adevĕrul (credinţa ta) tĕŭ; povĕţuĕşte-mĕ după credinţa ta în promisiunĭ, căcĭ întrînsele am sperat. Această conducere sĕ cere aci ca în Ps. 118, 35. Dar Dumnezeŭ e şi medicul oamenilor, le dă vieaţă, de aceea se roagă: *Dumnezeul... mântuirĭĭ mele.* Mântuirea vine decĭ numaĭ dela Iehova, el însuş este această mântuire. Poetul cere toate dela Iehova, şi anume în *toată zina*, necontenit. Orce ar dori şi aştepta omul e cuprins în Dumnezeŭ care împărtĕşeşte graţia sa din compătimire şi condescendenţă. Mare misteriŭ sĕ descopere aci: Dumnezeŭ e conducĕtor şi cale, adevĕr şi învĕţător, vieaţă şi medic. În faţa acestor lucrurĭ aşa marĭ omul credincĭos trebue sĕ dorească a se apropia tot maĭ mult de izvorul lor. Traduc. rom.: *Îndrepteazĕ-mĕ spre.... Dumnezeŭ mântuitorul meŭ, şi pe tine te-am aşteptat toată zina.*

Vers. 6. Cine a esperiat lucrările milĭĭ dzeeştĭ nu crede că Dumnezeŭ îl poate părăsi. *Adu-ţĭ aminte* etc., revoacă oarecum în memorie luĭ Dumnezeŭ că el totdeuna numaĭ milostiv l-a cunoscut. *Că* motivează cererea: mila şi îndurarea luĭ Dumnezeŭ sunt aşa de vechĭ ca neputinţa şi pĕcatul oamenilor, sunt vecĭnice şi de aceea trebue sĕ fie durabile (Ps. 99, 5. 102, 17). Cu privire la Dumnezeŭ acestea sunt vecĭnice ca şi fiinţa luĭ şi ar nega această fiinţă, de nu s'ar descoperi că e milostiv. Traduc. rom.: *Adu-ţĭ aminte de îndurările tale Doamne, şi de . . . sunt.*

Vers. 7. Domnul sĕ nu-şĭ aducă aminte de *pĕcatele tinereţelor*, la carĭ sĕ numĕră îndeosebĭ poftele trupeştĭ, dar nicĭ de *fărădelegile* luĭ, carĭ l-aŭ răpit chiar în vêrsta maĭ înaintată rupênd aşa legătura cu dênsul, ci maĭ ales *după mila ta* etc. sĕ fie faţă de el. *Adu-ţĭ aminte* zice fericitul *Augustin:* „Memor esto quidem mei, non secundum iram, qua ego dignus sum, sed secundum misericordiam tuam, quae te digna est". *Pentru bunĕtatea:* aceasta

8. Bun şi drept e Domnul,
De aceea învaţă pe păcătoşi în calea dreaptă.

9. El îndreaptă pe ceĭ smeriţi ce este drept,
Şi învaţă pe smeriţi calea sa.

10. Toate cărările Domnuluĭ sunt milă şi adevĕr,
Celorce caută aşĕzămêntul şi mărturiile luĭ.

---

este fiinţa luĭ şi=iubire. Traduc. rom.: *Păcatele tinereţelor mele şi ale neştiinţiĭ mele nu le pomeni; după mila ta pomeneşte-mĕ tu . . . Doamne,* adecă să i-se ierte păcatele făcute din nepricepere, uşurĕtate.

Vers. 8. *Bun şi drept* etc. Dumnezeŭ vine la păcătos, îl ia de mână şi-ĭ arată calea ce duce la vieaţă, pentrucă are aceste însuşirĭ şi are plăcere numaĭ făcênd bine; la dênsul cele interne staŭ în deplină armonie cu cele esterne. *Învaţă:* arată în lăuntrul omuluĭ norma după care să vieţuească. Traduc. rom.: *Bun . . , pentru aceasta lege va pune celorce greşesc în cale:* pe ceĭce greşesc în cale îĭ învaţă adevĕrata cale; aşadar: *lege va pune*=a învĕţa.

Vers. 9. *Ce este drept* e sfera în care conduce Dumnezeŭ, iar „drept“=întrucât cineva a împlinit aceasta. *Smeriţi* să numesc aci ceĭ blânzi şi modeştĭ, în opunere cu ceĭ îngâmfaţĭ. Dumnezeŭ cere învĕţăceĭ care să-l asculte, dar şi resplata e mare! Traduc. rom.: *Îndrepta-va* (LXX ὁδηγήσει) *pe ceĭ blânzi la judecată* (LXX ἐν κρίσει), *învĕţa-va pe ceĭ blânzi căile sale.* Dumnezeŭ e conducĕtorul lor. *La judecată:* cu dreptate, drept, orĭ: la dreptate; *căile sale:* legea sa.

Vers. 10. *Toate cărările etc.* Sub „cărărĭ“ avem de înţeles acelea pe carĭ Dumnezeŭ umblă cu omul conform voiĭ şi sfatuluĭ sĕŭ preaînţelept. Ele sunt *milă,* pentrucă aŭ de scop mântuirea omuluĭ, *adevĕr,* pentrucă în tot locul să întărească promisiunile dzeeştĭ. Dar nu toţĭ dobândesc acestea, ci numaĭ ceĭce se ocupă *(caută)* cu legea luĭ Dumnezeŭ şi caută să o împlinească. *Aşĕzămênt* este legea ca mărturia voiĭ dzeeştĭ, aşadar poruncile luĭ Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Toate căile Domnuluĭ mila şi adevĕrul . . . aşĕzămêntul luĭ . . luĭ.*

11. Pentru numele tĕŭ, Doamne, iartă vina mea,
Că mare este.
12. Cine e omul care se teme de Domnul?
Învĕța-va pe acela calea care sĕ o aleagă.
13. Sufletul luĭ odihni-va în bine,
Și sĕmênța luĭ va moșteni pământul.
14. Domnul arată sfatul sĕŭ celorce se tem de el,
Și le face cunoscută legătura sa.

Vers. 11. *Vina mea* sĕ numesc pĕcatele în genere; ea sĕ se ierte, iar cererea sĕ motivează în *că mare este*. Mare e greutatea pĕcatelor ce-l apasă, dar numele luĭ Dumnezeŭ, adecă mila și adevĕrul carĭ descoper ființa luĭ, ĭĭ dă speranța că va fi iertat; nu doar că el ar merita această iertare, ci numaĭ pentru acest nume (Ier. 14, 7. Is. 43, 25). Traduc. rom.: *Pentru . . ., și curățește pĕcatul meŭ* (LXX ἱλάσῃ τῇ ἁμαρτίᾳ μου, Vulg. propitiaberis peccato meo), *că mult este*.

Vers. 12. *Cine este etc.* Scopul întrebărĭĭ este a atrage și maĭ mult atențiunea asupra celuĭce posede aceste însușirĭ spuind ce poate aștepta atare individ. *Sĕ o aleagă* sĕ zice, pentrucă cea maĭ înaltă binecuvêntare a luĭ Dumnezeŭ pentru celce se teme de el este ca acest individ sĕ nu șovăească în toate împrejurările vieții. Traduc. rom.: *Cine este omul, celce sĕ teme de Domnul? Lege va pune luĭ în calea care a ales.*

Vers. 13. *Sufletul . . în bine:* acest individ se simțește bine în toate privințele; el e asigurat de orice primejdie, petrece ca întrun loc ascuns. *Sĕmênța luĭ etc.*: urmașiĭ vor primi promisiunile făcute patriarhilor și celorce aŭ eșit din robia egipteană, adecă vor moșteni țara saŭ *pământul*, cum sĕ zice în T. N. (Mt. 5, 5 cf. Ps. 36, 11. Apoc. 5, 10). Luĭ Israil s'a promis pământul ca posesiune sub condiția că observă legea dzeească (Lev. 26, 32 sq.). Aci sĕ exprimă binecuvêntarea, harul luĭ Dumnezeŭ, de care vor fi părtașĭ celce se tem de dênsul, vor fi fericiți. Traduc. rom.: *Sufletul luĭ întru bunĕtățĭ se va sălășlui* (LXX αὐλισθήσεται), . . *pământul*.

Vers. 14. *Domnul etc.* Aci sĕ spune că Dumnezeŭ descopere fără încungiur toate tainele sale celorce se tem de el (cf. Prov. 2,

15. Ochiĭ meĭ pururea spre Domnul,
Că el va scoate din reţea picioarele mele.
16. Caută spre mine şi mĕ milueşte,
Că singur sûnt eŭ şi sărac.
17. Nevoĭ lăţitu-s'aŭ peste inima mea,
Din strîmtorările mele scoate-mĕ.
18. Vezĭ suferinţa mea şi necazul meŭ,
Şi iartă toate pĕcatele mele.
19. Vezĭ pe vrăjmaşiĭ meĭ că s'aŭ înmulţit
Şi mĕ urĕsc cu ură nedreaptă.

---

32. Gen. 18, 17). *Face cunoscută*, adecă nu numaĭ în teorie, ci şi cu esperienţa. *Legătura sa* este cuprinsul bogat, profund şi măreţ al legămêntuluĭ descoperit de Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Întărire este Domnul celorce . . ., şi făgăduinţa luĭ va arĕta lor* (LXX καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ τοῦ δηλῶσαι αὐτοῖς=şi legămêntul luĭ (există) ca sĕ se arate lor). *Întărire este Domnul etc.:* celce se tem de el sunt siguri totdeuna de ajutorul luĭ; întrênsul sunt eĭ ca întro fortăreaţă.

Vers. 15. *Ochiĭ meĭ* etc. Celce îşĭ îndreaptă ochiĭ la Domnul este totdeuna în dispoziţia a se ruga. *Pururea* corĕspunde luĭ „neîncetat" din 1. Tes. 5, 17. Scopul acesteĭ priviri continue la Domnul este, sĕ fie scos cântăreţul din laţul împrejurărilor în carĭ a ajuns nu fără vina sa. Traduc. rom.: *Ochiĭ meĭ... din laţ picioarele mele.*

Vers. 16. *Caută spre mine* etc. Cântăreţul se roagă ca numaĭ Dumnezeŭ sĕ-şĭ întoarcă faţa cătră el, căcĭ oamenĭĭ îĭ sunt duşmanĭ şi-l dispreţuesc. *Singur sûnt:* n'am soţ, sûnt părăsit. Astfel lesne sĕ 'nţelege că tot necazul, internul sĕŭ îl poate descoperi numaĭ luĭ Dumnezeŭ, cuĭ se plânge şi se roagă neîncetat. Traduc. rom.: *Caută . . ., că unul născut şi sărac sûnt eŭ.*

Vers. 17. *Nevoĭ* etc. Exigeţĭ maĭ noĭ îndreptând textul acestuĭ vers îĭ daŭ înţelesul: lărgeşte strîmtorările inimiĭ mele. Traduc. rom.: *Necazurile inimiĭ mele s'aŭ înmulţit, din nevoile mele scoate-mĕ.*

Vers. 18. 19. *Vezĭ suferinţa* etc. Iehova, sĕ cere aci, sĕ privească la starea în care se află poetul, dar înţelegêndu-sĕ că el sĕ lucreze ceva, deşi modul lucrărĭĭ e lăsat în voea luĭ. *Cu ură nedreaptă* arată ţinuta duşmanilor. Traduc. rom.: *Vezĭ smerenia*

20. Păzeşte sufletul meŭ şi mĕ mântueşte,
Nu mĕ lăsa sĕ fiŭ de ruşine, căcĭ în tine m'am [încrezut.

21. Credinţa şi dreptatea sĕ mĕ păzască,
Că spre tine nădăjduesc eŭ.

22. Mântueşte, Dumnezeule, pe Israil
De toate necazurile luĭ.

---

mea şi osteneala mea, şi lasă . . . Vezĭ pe . . ., şi cu urîciune (LXX μῖσος) *nedreaptă m'aŭ urît. Lasă*, adecă sĕ le ierte.

Vers. 20. *Păzeşte sufletul* etc. Dumnezeŭ sĕ-l scape şi sĕ-l mântuească; speranţa luĭ firmă este că aşa sĕ întâmplă, şi decĭ nu se teme că va păţi ruşine. Traduc. rom.: *Păzeşte sufletul meŭ şi mĕ izbăveşte* (LXX ῥῦσαι), *ca sĕ nu mĕ ruşinez, că am nădăjduit spre tine.*

Vers. 21. *Credinţa şi dreptatea* etc. Cântăreţul cere pietate, care nu cunoaşte făţărnicie, şi probitate care face toate după voca luĭ Dumnezeŭ. Acestea sĕ-l păzască în calea sa, care e primejdioasă din pricina duşmanilor şi a pĕcătoşieĭ sale; ele totdeuna sĕ-ĭ fie înaintea ochilor (Ps. 39, 12. Prov. 20, 28). *Că spre tine* etc. exprimă motivul pentru care poate el cere cele precedente. Traduc. rom.: *Ceĭ fără de rĕutate, şi ceĭ drepţĭ s'aŭ lipit de mine, că te-am aşteptat Doamne.* Nicĭ un om nu este cu totul lipsit de compătimirea altora când se află în împrejurărĭ grele. Poetul spune că împrejurul luĭ s'aŭ adunat mulţĭ pioşĭ şi credincioşĭ încât Dumnezeŭ şi numaĭ pentru rugăciunea lor ar trebuĭ sĕ-l mântuească; sĕ-ĭ păstreze sufletul, pe care i-l'a dăruit numaĭ din nemărginită bunĕtate.

Vers. 22. *Mântueşte Dumnezeule* etc. Duşmaniĭ fac necazurĭ nu numaĭ luĭ, ci şi poporuluĭ ales. Până când acesta e asuprit, nu poate înceta starea tristă a individuluĭ. Poetul se roagă decĭ ca întreg poporul sĕ fie scăpat din starea de acum. Traduc. rom.: *Izbăveşte* (LXX λύτρωσαι) . . . *din toate necazurile luĭ.*

LA ORA A ŞASEA.

Psalmul 53.

3. Dumnezeule, întru numele tĕŭ mântueşte-mĕ,
Şi întru puterea ta mĕ judecă.

4. Dumnezeule, ascultă rugăciunea mea,
Auzĭ graiurile gurii mele.

5. Că străinii s'aŭ sculat asupra mea,
Şi ceĭ puternicĭ caută vieaţa mea,
Pe Dumnezeŭ nu-l pun înaintea lor. Sela.

Psalm. 53. *Superioruluĭ* (LXX εἰς τέλος), *pe instrument cordat, cântare a luĭ David, când Zifeiĭ aŭ venit şi ziseră luĭ Saul, aŭ David nu este ascuns la noĭ?* Psalmul sĕ numĕră la ceĭ 8 psalmĭ din timpul când David e alungat de Saul. Ebiatar, fiul luĭ Ahimeleh, fugise la David care era în cetatea Cheila (Keïla) şi-l vesteşte că locuitoriĭ cetăţiĭ îl vor trada luĭ Saul. De aceea fuge David în deşertul Zif, iar Zifeiĭ caută sĕ-l prindă. Aflându-se în cea maĭ mare primejdie scapă prin Filisteni, care atacă pe Saul şi contra cărora acesta trebue sĕ meargă cu armate sĕ apere hotarĕle. David rosteşte această rugăciune în timpul primejdiĭ şi nu dupăce a scăpat, căcĭ cere ajutor în strîmtorare.

Vers. 1—5. *Dumnezeule, întru numele etc.* Psalmul e scurt, dar „sela“ după v. 5 îl împarte în 2 părţĭ. În partea întâia autorul cere ajutor şi ascultare. *Întru numele tĕŭ* e paralel cu *întru puterea ta:* numele luĭ Dumnezeŭ manifestă fiinţa luĭ, puterea luĭ, care e noţiunea principală a celuĭ Preaînalt. *Mântueşte-mĕ* şi *mĕ judecă* aŭ înţelesul: fă-mĭ dreptate, apĕra-mĕ; sunt paralele (Prov. 31, 9 cf. Ps. 9, 5. 7, 9 etc). Poporul israilltean cunoaşte pe Dumnezeŭ ca veciĭnic, tare, domn. David spune că cunoaşte aceste nume, ştie că ĭĭ poate ajuta; de aceea nicĭ nu caută sĕ se apere de duş-

6. Iată Dumnezeŭ este ajutorul meŭ,
Domnul sprijineşte sufletul meŭ.
7. Întoarce-va cele rele asupra pânditorilor meĭ —
Întru adevĕrul tĕŭ pierde-ĭ pe dênşiĭ.
8. De bună voe voiŭ jertfi ţie,
Voiŭ mulţumi numeluĭ tĕŭ, Doamne, că e bun.

---

manĭ cu ajutorul omenesc, deşi avea cu sine 600 bărbaţi. David nu voeşte ca pentru el sĕ se verse sânge, ci Dumnezeŭ sĕ decidă, sĕ-ĭ facă dreptate. *Că străiniĭ etc.* Sub străiniĭ sĕ 'nţeleg aicĭ Zifeiĭ care, deşi din seminţia luĭ David, dar acum s'aŭ aliat cu Saul, duşmanul luĭ, şi voesc sĕ-l dea acestuia în mânĭ. În alte locurĭ sĕ numesc aşa neisrailteniĭ. Deja fericitul *Augustin* înţelege aşa: „Qui alieni? Nonne ipse David Judaeus erat de tribu Juda? Ipse autem locus Ziph ad tribum Juda pertinebat, Judaeorum erat. Quomodo ergo alieni? Non civitate, non tribu, non cognatione, sed flore, videlicet animo affectuque“ (in ps.). *Ceĭ puternicĭ* însemnează o putere mare, adecă armata puternică a luĭ Saul; dar şi ceĭce fac silă, adecă nu se sfiesc de nedreptate. *Pe Dumnezeŭ . . . lor*: lucră fărădelege din rĕutate. Duşmaniĭ caută sĕ-l piardă fără sĕ se teamă de Dumnezeŭ, nu-l aŭ înaintea ochilor. Zifeiĭ sunt pedepsiţĭ de Dumnezeŭ pentrucă s'aŭ lăpĕdat de David, de aceea zice el că Dumnezeŭ trebue sĕ-ĭ ajute contra celorce aŭ părăsit legea luĭ. Fapta ruşinoasă a Zifeilor îĭ garantează ajutorul dzeesc, căcĭ Dumnezeŭ arĕtase îndestul că el este alesul luĭ. Traduc. rom.: *Dumnezeule . . . . şi ceĭ tarĭ caută sufletul meŭ, şi n'aŭ pus pe Dumnezeŭ înaintea lor.*

Vers. 6—9. În această parte poetul e sigur că Dumnezeŭ îl ascultă: *Iată;* de aceea îĭ mulţumeşte. *Domnul sprijineşte:* numaĭ el îĭ apĕră vieaţa ameninţată (Ps. 117, 7). Omul sĕ nu se încreadă nicĭcând în sine, dar sĕ aibă deplină încredere în Dumnezeŭ. David ne este exemplu. El neavênd încredere în puterile sale nu face nicĭ un paş sĕ se apere, nicĭ pe puţiniĭ credincioşĭ, care vieaţa şĭ-ar fi dat pentru el, nu-ĭ adună pelângă sine, şi totuş ochiul luĭ spiritual vede ajutorul dzeesc, mântuire, iar cel trupesc tradare, silă şi pierdere. Efectul rugăcĭuniĭ este că inima omuluĭ sĕ umple de mângăere şi în cele maĭ marĭ necazurĭ. *Întoarce-va etc.:* Dumnezeŭ va face ca rĕul sĕ se întoarcă asupra duşmanilor, le va răsplăti. Baza acesteĭ răsplătirĭ este stricteţa

9. Că din tot necazul el m'a mântuit,
Şi spre vrăjmaşii mei a privit ochiul meŭ.

Psalmul 54.

2. Auzi, Dumnezeule, rugăciunea mea,
Şi nu te ascunde de cererea mea.

---

dreptăţii dzeeşti (Ps. 7, 5—7). *Asupra pânditorilor:* toţi paşii lui sunt urmăriţi de oameni, care cu plăcere ar vedea că se realizează celece vorbesc de el şi-i doresc. David când cere pedepsirea duşmanilor totdeuna o face pentru preamărirea lui Dumnezeŭ, de aceea adausul: *Întru adevĕrul etc.* cu cari cuvinte — trecêndu-se la rugăciune — se atrage atenţia că psalmul se apropie de sfêrşit. Adevĕrul lui Dumnezeŭ se înfăţişază aci ca motivul pierderii. De n'ar ajuta Dumnezeŭ pe cel pios, care îşi pune toată încrederea întrênsul, atunci ar fi de ruşine; nu mai poate fi vorba, în acest caz, de un Dumnezeŭ adevĕrat care împlineşte promisiunile. *De bună voe etc.* Israiliteni fiind în nevoi făceaŭ voturi, cari trebueaŭ împlinite necondiţionat; dar pelângă jertfele promise se mai puteaŭ adauge „daruri de bună voe". Acestea avem de înţeles aici; mulţumirea lui nu se va mărgini la cele promise, ci va aduce şi darurile cari se numĕraŭ la clasa 3. a jertfelor de pace. Subiectul la *m'a mântuit* este numele lui Dumnezeŭ, pentrucă acesta se numeşte simplu „numele" (Lev. 24, 11 cf. Is. 30, 27). *A privit ochiul meŭ,* adecă asupra duşmanilor învinşi el priveşte cu dispreţ, se desfătează de căderea, pierzarea lor. Perf. „mântuit, privit" exprimă motivul mulţumitei; ce speră David acum, atunci vor fi trecute. Versul din urmă reaminteşte Ps. 34, 21 cf. 58, 11. 91, 12; iar v. 7. Ps. 16, 13. 55, 8. 58, 12 sq. şi v. 8. Ps. 21, 26. 34, 18. 39, 10 sq. Traduc. rom.: *Că iată Dumnezeŭ ajută mie, şi Domnul este sprijinitorul sufletului meŭ... vrăjmaşilor, întru.. mărturisi-mĕ-voiŭ numelui... m'ai izbăvit.. meŭ. Domnul e sprijinitorul sufletului meŭ* e opus lui „caută sufletul meŭ" (vieaţa): aceia umblă după vieaţa lui, iar Dumnezeŭ o primeşte, adecă o apĕră, păzeşte. *Mărturisi-mĕ-voiŭ*=voiŭ mulţămi, lăuda.

Psalm. 54. *Maestrului, cu strune, rugăciunea lui David* este inscripţia, din care putem deduce că psalmul s'a compus de David pe

3. Ia aminte spre mine şi-mĭ rĕspunde,
Şovăesc în plânsoarea mea şi suspin
4. De glasul vrăjmaşuluĭ, de apĕsarea celuĭ fărădelege.
Că abat asupra mea nefericire,
Şi cu mânie mĕ duşmănesc.
5. Inima mea tremură în lăuntrul meŭ,
Şi spaima morţiĭ a căzut asupra mea.
6. Temere şi cutremur năvălesc asupra mea,
Şi spaima m'a acoperit.

---

timpul când, urmărit de fiul sĕŭ Absalom, trece Iordanul dupăce aude că şi prietenul sĕŭ Ahitofel s'a alăturat celor rĕsculaţĭ (2. Împ. 15, 31). Din vechime psalmul s'a considerat mesianic, ce sĕ justifică prin împrejurarea că David în toate suferinţele sale e tipul luĭ Cristos; Ahitofel închipueşte pe Iuda. Ierusalimul întreg e rĕsculat împrotiva luĭ Cristos cum fusese contra luĭ David; şi Mântuitorul va fi avut aceleaşĭ sentimente ca David când în grădina Getsemane, după sărutarea luĭ Iuda, priveşte la cetatea necredincioasă.

Vers. 2—9. David varsă inima sa plină de întristare înaintea luĭ Dumnezeŭ şi-şĭ doreşte loc singuratic, pustia. Dar înainte de toate el nu se poate despărţi de privirea cetăţiĭ sânte, unde sĕ afla chivotul şi ajungênd pe un munte cade la pământ şi se roagă (2. Imp. 15, 32). *Nu te ascunde:* adecă dinaintea cereriĭ mele. *Şovăesc:* nevoea de acum nu-ĭ lasă linişte în cugete, ci trece dela unul la altul. *Că abat* etc.; aceştia fac sĕ vie asupra luĭ nenorociri şi în mânia lor contra luĭ îĭ pun curse, deşi el numaĭ bine le-a făcut. *De glasul* etc. David nu e sigur de va ajunge la Iordan şi sĕ scape de Absalom în pustie. Armata luĭ e slăbită, iar Bahurim, unde poposise, este foarte aproape de Ierusalim şi în fiecare moment Absalom poate sĕ-l prindă. De spaimă crede el că aude glasul oştilor duşmane. *Inima mea* etc. Ura poporuluĭ contra luĭ impresionează pe David foarte mult şi sĕ manifestă ca descurajare. Centrul puteriĭ (inima) se învârteşte întrênsul, tremură (Ps. 37, 11). *Spaima morţiĭ:* frica ce aduce cu sine moartea care ameninţă a stinge vieaţa. *Cine îmĭ va da*=de aş avea. *M'aş odihni:* s'ar aşĕza acolo şi ar fi în pace (2. Împ. 7, 10). *M'aş îndepărta fugind:* David e încungiurat de elemente carĭ caută pierderea luĭ. El ar voi sĕ scape de ele, sĕ se ascundă de ele cum face omul când

7. Şi am zis: Cine-mĭ va da mie aripĭ ca de porumb,
Aş zbura şi m'aş odihni!
8. Iată m'aş îndepărta fugind,
M'aş sălăşlui în pustie. Sela.
9. Aş alerga în loc de scăpare
Dinaintea vêntuluĭ turbat, dinaintea viforuluĭ.

---

vede apropiindu-se vijelie, saŭ porumbul care se ascunde în stâncĭ ca sĕ scape de ghiarele paserilor răpitoare. Imaginea dela porumb exprimă primejdia ce a venit asupra luĭ David răpede şi pe neaşteptate, că poate scăpa numaĭ avênd zborul răpede al porumbuluĭ; apoĭ dispoziţia internă a autoruluĭ, care în momentul acesta nu are curajul vulturuluĭ sĕ sară asupra duşmanuluĭ, ci doreşte numaĭ pace sufletuluĭ sĕŭ ca un porumb speriat. Traduc. rom.: *Auzĭ..., şi nu trece cu vederea ruga mea... şi mĕ ascultă, mâhnitu-m'am întru îngrijarea mea şi m'am turburat. De cătră glasul vrăjmaşuluĭ, şi de necazul păcătosuluĭ, că aŭ abătut asupra mea fărădelege, şi întru mânie aŭ vrăjmăşit mie. Inima mea s'a turburat întru mine, şi frica morţiĭ a căzut asupra mea... aŭ venit asupra mea, şi m'a acoperit întunerecul... şi voiŭ zbura, şi mĕ voiŭ odihni. Iată m'am îndelungat fugind, şi m'am sălăşluit în pustie. Aşteptat-am pe Dumnezeŭ, celce mântueşte de slăbirea sufletuluĭ şi de vifor. Îngrijarea* (LXX ἀδολεσχία=taifas, flecărie, scrutare profundă şi cugetare, contemplare) exprimă contraste: în lăuntru sunt mâhnit de gândurile carĭ se mişcă necontenit, iar din afară mĕ strimtorează duşmanĭĭ. *Că aŭ abătut* etc. Autorul vede pe Ahitofel cum îndeamnă pe soldaţĭ sĕ grăbească paşiĭ, care faptă se numeşte *fărădelege*, pentrucă e vorba de tradarea unuĭ prieten. *Întru mânie* etc.: ura contra luĭ David era foarte înverşunată în cetate, ce sĕ explică şi din cuvintele luĭ Chusaĭ (Chusi, 2. Împ. 17, 12. 13) „Că aŭ abătut... fărădelege“ şi „mâhnitu-m'am... vrăjmaşuluĭ“ motivează rugăciunea „nu trece... ruga mea“. *M'a acoperit întunerecul:* spaima, frica ce răpeşte nădejdea scăpărĭĭ. *Iată m'am îndelungat fugind* e evraizm=a fugi departe, iar perfect. exprimă că poetul a început sĕ fugă. David se afla în pustie, dar prea aproape de Ierusalim; decĭ caută în noaptea aceea sĕ treacă Iordanul şi sĕ meargă maĭ departe în pustie (2. Împ. 17, 16 sq.) Deşi era în mare primejdie, David nu desperă, ci zice: *Aşteptat-am* etc.

10. Inghite, Doamne, despică limba lor,
Că vĕd nedreptate şi ceartă în cetate.
11 Ziua şi noaptea o încunjură pe zidurile eĭ,
Şi nefericire şi necaz e în lăuntrul eĭ.
12. Stricăcĭune este în lăuntrul eĭ,
Şi din stradele eĭ nu sĕ depărtează impilarea şi [înşelaciunea.

Şi acum ca maĭ nainte el aşteaptă ca Dumnezeŭ sĕ-l scape de desperare (*slăbirea sufletuluĭ*) şi agitaţiile interne (*vifor*). LXX şi Vulg. încep cu v. 9 un şir noŭ de ideĭ, iar în originalul evreesc este continuarea celor precedente.

Vers. 10. În partea aceasta a psalmuluĭ autorul descrie toate nevoile din cetate care e dezbinată în partide, chiar cel maĭ intim prieten al luĭ e părtaş la rĕsculare. *Înghite*: prin ne'nţelegere şi nesucces, prin ce se vor împărţi şi nu-ĭ vor putea face rĕŭ. *Limba lor* e obiect la amĕndouĕ imper., iar „a despica limba"=sĕ nu se'nţeleagă, şi e aluziune la despărţirea limbilor la zidirea turnuluĭ din Babilon. *Nedreptate şi ceartă* etc. „Ceartă" (ἀντιλογία contradictio) nu există între duşmanĭ, care s'ar fi dezbinat, căcĭ aceasta sĕ cere acum, ci însemnează opoziţia faţă de puterea legală (seditio). Traduc. rom.: *Potopeşte, Doamne, şi împarţĭ limbile lor, că am vĕzut fărădelege şi pricire în cetate.*

Vers. 11. 12. *Ziua şi noaptea* etc.; subiectul sunt partizanĭĭ luĭ Absalom care ne'ntrerupt pândeaŭ faptele luĭ David şi ale soţilor luĭ, iar ca sĕ le cunoască aveaŭ spionĭ, pe zidurile cetăţiĭ. Din 2. Imp. 15 vedem că David e indiferent faţă de toate acestea pânăce e nevoit a eşi din Ierusalim. V. 12 este contrastul la spionajul de maĭ nainte. *Stricăciune* etc.; faptele speciale nu sunt cunoscute. *Impilare* (τόκος usura, traduc. rom. *camătă*), produsă din pofta de a câştiga. La ceĭ vechĭ nu era regulat împrumutul şi uzurariĭ apĕsaŭ cât sĕ poate pe ceĭ săracĭ, care maĭ vêrtos simţiaŭ toată greutatea acestor sarcinĭ. Iudeiĭ uraŭ uzura, deşi era foarte lăţită, şi aşa sĕ numea orce posesiune şi întrebuinţare nedreaptă. Din această descriere: revoluţie împresoră cetatea, suferinţĭ sĕ află în case, nedreptate stăpâneşte la judecătoriĭ, vedem că în cetate nu există libertate, drept şi siguranţă. De aceea strigă David ca Dumnezeŭ sĕ piardă pe duşmanĭĭ sĕĭ, care ne'nţelegêndu-se, prin sfatul

13. Că nu un vrăjmaș mĕ defaimă, aș fi răbdat;
Nu celce mĕ urĕște se sumeţește asupra mea,
M'aș ascunde de dênsul.

14. Iar tu aĭ fost om de seama mea, soţul și încre-
[zutul meŭ,

15. Care împreună aveam însoţire dulce,
În casa luĭ Dumnezeŭ mergeam în îmbulzală.

---

luĭ Chusaĭ sĕ zădărnicește planul luĭ Ahitofel (2. Imp. 17). Traduc. rom.: *Ziua și noaptea va încunjura pe ea preste zidurile eĭ, și fărădelegea și osteneala în mijlocul eĭ și nedreptatea. Și n'aŭ lipsit din uliţele eĭ camăta și vicleșugul.*

Vers. 13. motivează că în cetate există asuprire și înșelăciune. *Că nu un vrăjmaș* etc. Contra luĭ s'aŭ sculat nu dușmanĭ esternĭ, care ar avea cauză, ci prietenĭ necredincioșĭ, între care Ahitofel. *Aș fi răbdat, . . . m'aș ascunde* arată ce mare fărădelege este nerecunoștinţa. Traduc. rom.: *Că de m'ar fi ocărît vrăjmașul, aș . ., și celce mĕ urĕște de ar fi grăit marĭ asupra mea, m'aș fi ascuns de dênsul.*

Vers. 14. Aci sĕ face de rușine prietenul necredincios arĕtându-sĕ în ce raport aŭ stat eĭ. *Om de seama mea;* David nu a făcut nicĭ o deosebire între sine, regele, și prietenul, ci l-a considerat sieșĭ asemenea; l-a tratat ca cum ar fi de acelaș rang. Traduc. rom.: *Iar tu omule cel întocma la suflet, diregĕtorul meŭ și cunoscutul meŭ. Întocma la suflet:* cu care totdeuna bine m'am înţeles, sfatul căruia totdeuna l-am împlinit. *Diregĕtorul* nu exprimă rangul de principe, ci influenţa ce avea Ahitofel la David; el îl conducea oarecum. *Cunoscutul meŭ:* cuĭ David a descoperit toate tainele inimiĭ (încrezut).

Vers. 15. arată raporturile intime private și publice. *Însoţire dulce:* amiciţie intimă. *În casa . . îmbulzală:* la sĕrbătorĭ și alte ocaziunĭ festive amêndoĭ eraŭ în mulţimea poporuluĭ. Traduc. rom.: *Carele împreună cu mine te-aĭ îndulcit* (ca Vulg.; LXX *aĭ îndulcit mâncările) în mâncărĭ, în casa luĭ Dumnezeŭ am umblat cu un gând. Aĭ îndulcit mâncările:* aĭ fost cel maĭ bine vĕzut oaspe la masa mea. *Cu un gând*: în cele religioase încă eraŭ de aceeaș părere.

16. Vie moartea peste eĭ,
De viĭ sĕ se pogoare în iad,
Că rĕul este în locuinţa lor, în lăuntrul lor.

17. Eŭ strig cătră Dumnezeŭ,
Şi Domnul mĕ va mântui.

18. Sara şi dimineaţa şi la amiazĭ mĕ voiŭ jelui şi [mĕ voiŭ tângui,
Şi va auzi glasul meŭ.

19. El scapă în pace sufletul meŭ din lupta ce am,
Că mulţĭ sunt împrotiva mea.

Vers. 16. conţine afurisirea prietenuluĭ necredincios. *Vie moartea* etc.: aceasta sĕ-ĭ surprindă când eĭ n'o aşteaptă. *De viĭ* etc.: când se cred maĭ în putere, atuncĭ sĕ-ĭ răpească moartea. Aceştia sĕ aibă soartea luĭ Core şi soţilor luĭ, viĭ sĕ-ĭ înghită pământul (Num. 16). Traduc. rom.: *Sĕ vie dar moartea preste eĭ, şi sĕ se pogoare la iad de viĭ; că vicleşug este în lăcaşurile lor, în mijlocul lor. În mijlocul lor*=între eĭ, în inima şi mintea lor, în lăuntrul lor. Blăstĕmul luĭ David sĕ împlineşte, pentrucă Ahitofel se spânzură, dupăce Absalom nu-ĭ asculta sfatul (2. Imp. 17, 23).

Vers. 17. Dumnezeŭ sĕ piardă pe ceĭ fărădelege, iar pe cântăreţ sĕ-l asculte: *Eŭ strig* etc. Traduc. rom.: *Eŭ cătră Dumnezeŭ am strigat, şi Domnul m'a auzit pe mine.*

Vers. 18. 19. În aceste versurĭ până la finea psalmuluĭ sĕ exprimă deplina încredere ce are poetul în Dumnezeŭ. *Sara . . . la ameazĭ:* deşi autorul, fără îndoeală, vrea sĕ spue că ne'ntrerupt se va ruga luĭ Dumnezeŭ, totuş indică cele 3 timpurĭ, în carĭ îndeosebĭ omul trebue sĕ se roage. Obiceiŭ vechiŭ era sĕ se facă rugăciunĭ în ora 3 (când sĕ aducea jertfa de seara), a 9 şi 6 adaogându-sĕ rugăciunea înainte şi după masă. Datina a se ruga în fiecare zi de 3 orĭ sĕ întemeiază pe împărţirea acesteia în 3 părţĭ (dimineaţa, ameazĭ şi sara), cari fiind importante sĕ începeaŭ cu rugăciune. La Iudeĭ maĭ vine şi aducerea de jertfe dimineaţa şi sara. *Va auzi:* el e sigur că Dumnezeŭ îĭ va asculta rugăciunea. *El scapă* exprimă siguranţa izvorită din credinţă, iar *în pace* arată starea internă şi esternă — situaţia bună în care Dumnezeŭ îĭ va aşĕza sufletul liberându-i-l. *Din lupta ce am*: cu duşmanĭĭ; orĭ altă variantă: *sĕ nu se apropie de mine*: sĕ nu-ĭ maĭ poată

20. Auzi-va Dumnezeŭ şi le va rĕspunde,
Celce tronează din vecĭ — Sela.
Lor, care nu aŭ schimbare,
Şi nu se tem de Dumnezeŭ.

21. El îşĭ pune mâna pe prietenii sĕi,
Rupe legămêntul sĕŭ.

---

face nimic (Ps. 90, 10). Subiectul la *că mulţĭ* etc. sunt duşmanii lui care îl atacă cu rĕzbel (Iob 10, 17. 13, 19. 23, 6. 31, 13). Traduc. rom.: *Sara .. şi amiazăzi spune-voiŭ şi voiŭ vesti, ... Izbăvi-va* (*LXX λυτρώσεται*) *cu pace sufletul meŭ de ceĭce se apropie de mine, că întru mulţĭ era cu mine. Spune-voiŭ şi voiŭ vesti:* relele, primejdiile în carĭ mĕ aflu. *De ceĭce se apropie de mine* etc.: va scăpa sufletul meŭ şi-l va dărui pace dinaintea celorce cu duşmănie se apropie de mine. *Că întru mulţĭ era cu mine* sĕ poate lua în înţeles de prietenĭ şi duşmanĭ. Aci poate avea înţelesul: Fiindcă maĭ nainte aŭ fost cu mine (care acum îmĭ sunt duşmanĭ), aŭ fost partizanii meĭ şi acum pe nedreptul s'aŭ rĕsculat contra mea, Dumnezeŭ mĕ va mântui şi nu mĕ va da în mâinile celorce cu duşmănie se apropie de mine.

Vers. 20. Dumnezeŭ ascultă rugăciunea, dacă lucrul ce-l cerem e drept. Autorul va fi ascultat, pentrucă duşmanii de acum maĭ nainte l-aŭ fost supuşi. *Auzi-va Dumnezeŭ* exprimă speranţa sigură. *Va rĕspunde:* ca judecător. Judecată poate face Dumnezeŭ pentrucă are tron din vecĭ, adecă e rege din veac, decĭ judecă, ce va face şi acum când e atacată majestatea unsului sĕŭ (Ps. 73, 12. Avac. 1, 12. Deut. 33, 27): *Lor care nu aŭ* etc. motivează judecata lui Dumnezeŭ, mânia lui: aceia sunt impioşi şi nu vreaŭ sĕ părăsască această dispoziţie, nu voesc sĕ se pocăească, ce sĕ produce prin schimbarea cugetărilor, ci rĕutatea le este a doua natură. Traduc. rom.: *Auzi-va., şi va smeri pe dênşiĭ, celce este maĭ nainte de vecĭ. Că nu este lor schimbare, că nu s'aŭ temut de Dumnezeŭ: Auzi-va... va smeri:* ceĭ fărădelege s'aŭ sculat contra lui David, dar Dumnezeŭ îĭ va umili, îĭ va înfrânge. *Maĭ nainte de vecĭ*: înainte de a fi timpul (Eclez. 24, 12. 42, 21). *Că... schimbare* e de luat în înţeles moral: eĭ nu se vor re'ntoarce la credinţa ce trebue sĕ o păstreze regelui.

Vers. 21. Dintre mulţĭ duşmanĭ se aminteşte prietenul necredincios: *el îşĭ pune etc.*, iar sub *prietenii sĕi* sĕ înţelege David

22. Netede sunt cuvintele gurii lui, şi rĕzboĭ e inima;
Maĭ moĭ sunt graiurile decât oleul, şi totuş sunt [săbiĭ.

23. Aruncă spre Domnul soartea ta,
Şi el te va sprijini,
În veac nu va lăsa să şovăească cel drept.

24. Iar tu Dumnezeule, îĭ veĭ arunca în gura gropiĭ,
Bărbaţiĭ sângiurilor şi aĭ înşelăciunii nu vor [ajunge jumĕtate din vieaţă,
Iar eŭ mĕ încred în tine.

şi partizaniĭ credincioşi. *Rupe legămêntul sĕŭ:* legătura ce aŭ încheiat-o între eĭ înaintea lui Dumnezeŭ pentru apĕrare reciprocă. „A-şĭ pune mâna", a „rupe" (spurca) exprimă intenţiunea care, deşi încă nu s'a dus la îndeplinire, totuş este atentat şi spurcare. Traduc. rom.: *Întins'a mâna sa spre rĕsplătire, spurcat-aŭ aşĕzămêntul lui. Întins'a:* Dumnezeŭ; *spurcat-aŭ:* duşmaniĭ lui David, saŭ Ahitofel, reprezentantul acelora.

Vers. 22. continuă descrierea precedentă arĕtându-sĕ cum există contrast între cele interne şi esterne ale duşmanului: cuvintele lui sunt dulcĭ, iar inima e plină de planurĭ rĕzboinice; el grăeşte maĭ neted decât e oleul, şi totuş sunt săbiĭ scoase din teacă. Traduc. rom.: *Împărţitu-s'aŭ de mânia feţiĭ lui, şi s'aŭ apropiat inimile lor* (LXX *lui*), *muiatu-s'aŭ cuvintele lor, maĭ mult decât untul de lemn, şi acelea sunt săgetăturĭ* (LXX *βολίδες*). *Împărţitu-s'aŭ:* în planurile, uneltirile lor, căcĭ începuseră a nu se înţelege; Ahitofel dăduse lui Absalom sfatul sĕ ocărască pe David (2. Împ. 16, 21. 17, 1 sq.), care sfat era în ochiĭ duşmanilor neted ca oleul — plăcut şi promitea mult, dar Dumnezeŭ l'a schimbat în rĕŭ. David vede în Ahitofel unealta lui Dumnezeŭ de a pierde pe acela cât şi pe partizanĭ. *Mânia feţiĭ lui:* mânia care se arată în faţă, privire mânioasă. *Inima lui* (LXX) sĕ rapoartă la Dumnezeŭ şi exprimă sediul mâniei şi al pasiunilor; Dumnezeŭ s'a apropiat de eĭ sĕ-ĭ pe depsască. *Muiatu-s'aŭ... săgetăturĭ* arată cât de dulcĭ, atrăgĕtoare aŭ fost cuvintele lui Ahitofel, iar Dumnezeŭ le-a schimbat în săgeţĭ. Cuvintele cele maĭ dulcĭ ale oamenilor pot fi săgeţĭ otrăvite!

Vers. 23. 24. *Aruncă spre Domnul* etc. este sfatul ce şi-l dă David sieşĭ, apoĭ tuturor care nevinovaţĭ suferă (Ps. 26, 14).

Psalmul 90.

1. Celce şede sub acoperemêntul celuĭ Preaînalt,
   În umbra celuĭ Atotputernic petrece.
2. Grăesc cătră Domnul: scăparea mea şi întăritura [mea eştĭ tu,
   Dumnezeul meŭ în care mĕ încred.

Dumnezeŭ e aşa de puternic şi de bun că poartă pentru noĭ cele maĭ grele lucrurĭ. E drept că noĭ le purtăm, dar cu puterea dzeească, de aceea: *Şi el te va sprijini,* adecă ca sĕ nu fie învins de popor. Acum dreptul şovăeşte, Dumnezeŭ însă îl va întări eliberându-l din această stare; iar duşmaniĭ culcaţĭ la pămênt vor ajunge chiar în iad, şi anume înainte de a fi trăit jumĕtate din zilele vieţiĭ lor, ce ar fi putut ajunge între împrejurărĭ normale. *Iar tu, Dumnezeule* accentuă îndeosebĭ că acest Dumnezeŭ nu părăseşte pe aĭ sĕĭ, nu-ĭ lasă sĕ cadă, dar doboară pe ceĭ impioşĭ. *Iar eŭ*: cu deplină încredere David se pune pe sine în contrast cu duşmaniĭ din toate timpurile. Traduc. rom.: *Aruncă.. grija ta, şi el te va hrăni; nu va da în veac clătire dreptuluĭ. Iar tu Dumnezeule pogorî-veĭ pe dênşiĭ în puţul stricăciuniĭ... nu-şĭ vor înjumĕtăţi zilele sale, iar eŭ Doamne voiŭ nădăjdui spre tine. Aruncă.. grija ta* e ca 1. Petru 5, 7. *Clătire,* adecă sĕ şovăească. „A înjumĕtăţi“=a împărţi vieaţa în douĕ părţĭ, jumĕtăţĭ; aceia vor muri maĭ nainte.

Psalm. 90. LXX atribue acest psalm luĭ David (*αἶνος ᾠδῆς τῷ Δαβίδ*=psalmus cantici) *lauda cântăriĭ luĭ David,* şi nimic nu este contra acesteĭ ipoteze; în original lipseşte orce înscripţie. Psalmul e cea maĭ frumoasă cântare în Psaltire şi espune, că cel drept fiind sub scutul luĭ Dumnezeŭ are deplină încredere în toate împrejurările vieţiĭ (cf. Rom. 8, 31). Anza şi timpul compunerĭĭ nu sĕ pot hotărî maĭ aproape.

Vers. 1. 2. *Celce şede* etc. *Preaînalt* sĕ numeşte Dumnezeŭ fiindcă scuteşte şi de înălţimea luĭ nimene nu se poate apropia. *Atotputernic:* ne'nvins, care umbreşte; în urmă i-sĕ dă numele mântuirĭĭ „Domn“ şi ca posesiune *Dumnezeul meŭ.* La v. 1 sĕ poate compara Iob 39, 28, unde e vorba de vulturul care locueşte în cuib. *Şede:* este ca într-o casă, iar *petrece*=locueşte sigur, constant. Traduc. rom.: *Celce lăcueşte în ajutorul celuĭ Preaînalt,*

3. Că el te va mântui din laţul păsărarului, de ciuma [pierderii.
4. Cu penele sale te va apăra,
Şi sub aripile lui eşti ascuns,
Scut şi pavăză este adevărul lui.
5. Nu te veĭ teme de spaima nopţii,
De săgeata ce zboară ziua,
6. De ciuma care umblă în întunerec,
De epidemia care pustieşte la amează̆zi.
7. Cădea-vor de laturea ta o mie şi zece mii de [dreapta ta,
De tine nu se va apropia.

întru acoperemêntul Dumnezeului cerului se va sălăşlui. Zice-va Domnului: sprijinitorul meu eşti, scăparea mea, Dumnezeul meu, şi voiŭ nădăjdui spre dênsul. Ajutor: ascundere în casa Domnului=ajutor dela Dzeŭ; iar *sub acoperemêntul* lui Dumnezeŭ, în cer, se află cine are ajutorul lui. Înţelesul este: Cine se încrede în ajutorul dzeesc nu se teme de nimic, ci este sub acoperiş, adecă e sigur sub scutul celui Atotputernic.

Vers. 3—9. *Din laţul* e ca Prov. 6, 5. Is. 5, 26 şi se înţelege moartea, care se simbolizează cu cursa păsărarilor (Ecl. 9, 12); apoi orce primejdie. În v. 4. avem reminiscenţe din Deut. 32, 11, unde se zice că Dumnezeŭ scuteşte pe aĭ săĭ ca un vultur cu aripile sale. *Adevărul lui:* adevărul promisiunilor dzeeşti. *Spaima nopţii:* atacul duşmanilor în timp de noapte, neaşteptat. *Săgeata ce zboară ziua:* primejdii cunoscute. Aceleaşi primejdii se înfăţişază în cele următoare sub alte imagini: *de ciuma ... de epidemia. Cădea-vor:* săgeţile cad de dreapta dreptului şi nu-l ating, saŭ: duşmanii cad de laturea lui şi nu-i pot face nici o pagubă; dreptul totdeuna e sigur şi nevătămat. *Numaĭ:* mii cad în apropierea dreptului, iar el priveşte numaĭ primejdia şi nu se teme. *Că tu Doamne etc.* este motivul acestei siguranţe a dreptului. Cântăreţul se numără la cei drepţi, de aceea vorbeşte în persoana întâia *(scăparea mea eşti). Pe cel Preaînalt* este instruire la mărturisirea din „că tu Doamne etc.“: dacă aĭ ales pe

8. Numaĭ cu ochiĭ tĕĭ veĭ privi
Şi veĭ vedea rĕsplata pĕcătoşilor.
9. Că tu, Doamne, scăparea mea eştĭ,
Pe cel Preaînalt aĭ făcut ţie adăpost.

---

cel Preaînalt ţie scăpare, nu ţi sĕ poate întâmpla nicĭ un rĕŭ. Traduc. rom.: *Că el te va izbăvi* (LXX ῥύσεται) *din cursa vênătorilor, şi de cuvêntul turburător. Cu spatele sale va umbri ţie, şi sub aripile luĭ veĭ nădăjdui. Cu armă te va încunginra adevĕrul luĭ, nu te veĭ teme* (LXX începe cu aceste cuvinte propoziţie nouă) *de frica de noapte . . ., de lucrul ce umblă întru întunerec, de întâmplare, şi de dracul cel de ameazăzi. Cădea-va despre latura ta o mie şi zece . ., şi spre . . . Însă cu ochiĭ . . ., şi rĕsplătirea pĕcătoşilor veĭ vedea. Că tu Doamne nădejdea mea, . . . aĭ pus scăpare ţie. De cuvêntul turburător* saŭ rĕŭ: cuvênt ce produce nelinişte, apoĭ mânios, decĭ=cuvênt care purcede din afecţiune rea=rĕŭ; fie cuvênt orĭ veste saŭ însuş obiectul vestit, întâmplarea. Aci se arată că omul are cea maĭ mare trebuinţă de ajutorul dzeesc faţă de acele rele carĭ-ĭ sunt necunoscute şi carĭ aci sĕ numesc cursele vênătorilor, pentrucă ni le fac alţiĭ din adins, orĭ cuvinte rele, pentrucă vin din întâmplare. În cele următoare începe propria cântare preamărind îngrijirea dzeească, care se asamĕnă cu o pasere ce-şĭ acopere puiĭ cu întreg corpul, apoĭ cu un scut arĕtându-sĕ astfel iubirea şi puterea luĭ Dumnezeŭ. *Cu spatele*, respective „cu umeriĭ“ saŭ maĭ corect locul ce este între umerĭ (spate orĭ piept); paserea îşĭ acopere puiĭ cu întreg corpul, şi-ĭ scuteşte. *Veĭ nădăjdui:* fiind omul sub acest scut dzeesc are deplină încredere, e liniştit. Adevĕrul dzeesc e atotputernic în timp de rĕzbel (v. 5 în atacurile neaşteptate noaptea şi în luptă ziua), în timp de ciumă (v. 6), când îngerul pierzărĭĭ nu strică celorce sunt sub scutul dzeesc, nicĭ în miez de noapte nicĭ la ameazĭ. *Cu armă . . adevĕrul luĭ:* credinţa cu care ţine Dumnezeŭ promisiunile sĕ asamĕnă cu un scut care acopere pe omul întreg apĕrându-l de orce atac (Ps. 5, 13). *Frica de noapte*; *săgeata ce zboară ziua* însemnează în genere primejdiile ce sĕ pot întâmpla ziua şi noaptea. *De lucrul etc.:* spirite rele. *De întâmplare* însemnează atacul de o boală, iar *dracul de ameazăzi* pare a fi un spirit rĕŭ care ziua la ameazĭ pricinueşte boale, pagube.

10. Nu vor veni rele cătră tine,
Şi plagă nu sĕ va apropia de cortul tĕŭ.
11. Că pe îngerii sĕi i-a rênduit ţie,
Sĕ te păzască în toate căile tale.
12. Pe mâni te vor purta pe tine,
Ca sĕ nu se împiedece de piatră piciorul tĕŭ.
13. Păşi-veĭ peste leŭ şi viperă,
Călca-veĭ puĭ de leŭ şi bălaur.
14. Că el mĕ iubeşte, decĭ îl voiŭ mântui pe dênsul,
Apĕra-l-voiŭ, că cunoaşte numele meŭ.

Vers. 10—16. Poetul şĭ-a propus a deştepta în om speranţa şi încrederea în ajutorul dzeesc. În cele precedente vorbise el de duşmaniĭ nevĕzuţĭ, în cele următoare aminteşte pe prietenii nevĕzuţĭ, sânţiĭ îngerĭ care, la porunca luĭ Dumnezeŭ, ajutoră pe ceĭ pioşĭ a învinge toate primejdiile. *Nu vor veni* însemnează ce e pus înainte, lângă cineva, iar *nu se va apropia* e ca Is. 54,14. Din v. 11. 12 vedem că îngerii ajutoră pe fiecare în special. Vers. 13 spune ce pot face ceĭce sunt sub scutul îngerilor (cf. Mc. 16, 18. Lc. 10, 19) amintindu-sĕ mai multe puterĭ ale lumiĭ naturale, îndeosebĭ ale celeĭ spirituale. Ele sĕ numesc *leĭ* şi *puĭ de leŭ* avêndu-sĕ în vedere puterea lor de a pricinui stricăciune, *viperă* şi *bălaur* fiindcă sunt înveninate şi pot cauza moarte. „A păşi, a călca“= a delătura cu desĕvêrşire toate primejdiile. Aşadar cine se încrede în Dumnezeŭ învinge primejdiile, fie ascunse orĭ cunoscute, le culcă la pământ (Rom. 16, 20). *Că el mĕ* etc. este motivul pentru care piosul căştigă ajutorul dzeesc. *Cunoaşte numele meŭ*=crede în mine. În v. 15. 16 este aluziune la Ps. 49; la 15 b sĕ poate compara Gen. 46, 4. Is. 63, 9. *Cu lungime de zile* etc. Piosuluĭ dărueşte Dumnezeŭ vieaţă îndelungată şi-l face sĕ-ĭ vadă mântuirea, căcĭ şi în T. V. o vêrstă înaintată sĕ ţinea deosebită binecuvêntare dzeească şi era obiectul promisiuniĭ, pentrucă stătea în legătură cu promisiunile şi aşteptările mesianice. Israilteanul dorea sĕ ajungă anĭ mulţĭ, îndeosebĭ pentrucă multele esperienţe spirituale făceaŭ ca omul sĕ devie tot mai matur în lăuntrul sĕŭ, sĕ-şĭ arate tăria în deosebitele situaţiĭ ale vieţiĭ, în urmă era aşteptarea că cât mai curênd sĕ vor împlini promisiunile mesianice. Şi pioşiĭ T. V. aştep-

15. Striga-va cătră mine, şi-l voiŭ auzi pe el,
Cu dênsul sûnt în necaz,
Scoate-l-voiŭ pe dênsul şi-ĭ voiŭ da onoare.
16. Cu lungime de zile îl satur pe el,
Şi-l voiŭ lăsa sĕ vadă mântuirea mea.

---

taŭ sĕ fie partaşĭ măririĭ veciínice îmbinate cu descoperirea deplină a graţieĭ dzeeştĭ în Mesia. Traduc. rom.: *Nu vor veni cătră tine rele, şi bătae* (LXX μάστιξ) .... *de lăcaşul tĕŭ. Că îngerilor sĕĭ va porunci pentru tine, ca sĕ..... te vor ridica, ca nu cândva sĕ împiedecĭ... Preste aspidă şi vasilisc veĭ încăleca, şi veĭ călca preste leŭ şi preste bălaur. Că spre mine aŭ nădăjduit şi-l voiŭ izbăvi pe el; acoperi-l-voiŭ pe el, că a cunoscut numele meŭ....., şi-l voiŭ mări.. voiŭ umplea pe el, şi voiŭ arĕta luĭ mântuirea mea. Aspidă*=şarpe; *vasilisc*=viperă (şarpe veninos).

LA ORA A NOAUA.

Psalmul 83.

2. Câtu-s de plăcute lăcaşurile tale, Doamne al cetelor!
3. Doreşte şi se sfêrşeşte sufletul meŭ după curţile [Domnuluĭ,
Inima mea şi carnea mea saltă de Dumnezeul cel viŭ.

Psalm. 83. *Superiorului* (LXX *în sfêrşit), pe ghitit, psalmul fiilor luĭ Core,* este inscripţia şi arată că nu e compus de David, ci de unul care e cu dênsul când fuge dinaintea luĭ Absalom. Psalmul stă în strînsă legătură cu Ps. 41 după cuprins şi formă. În cel din urmă sĕ exprimă durerea ce simţeşte regele pentrucă e depărtat de locul sânt, iar aicĭ sĕ înfăţişază bucuria şi fericirea luĭ când este în apropierea şi în comuniunea cu Dumnezeŭ, din ce urmează dorirea de a se re'ntoarce, dar şi firma încredere în ajutorul dzeesc.

Vers. 2. 3. *Câtu-s de plăcute* etc. Poetul e lipit cu inima de lăcaşul luĭ Dumnezeŭ în Sion, îl doreşte foarte mult. Plur. *lăcaşurĭ* arată că locuinţa proprie conzista din sânta şi sânta sântelor; iar *curţile* e de înţeles curtea proprie cu alte localităţi din apropiere ca apertinenţele eĭ. Când poporul era înaintea cortuluĭ sânt şi acestea sĕ numĕraŭ la locul sânt. *Dumnezeul cel viŭ:* el este izvor nesĕcat care potoleşte setea sufletuluĭ (Ps. 41, 3). *Inima mea şi carnea mea* etc. exprimă că numaĭ cugetând eĭ la bucuriile ce poate avea în lăcaşurile luĭ Dumnezeŭ se veseleşte nu numaĭ spiritul, ci şi trupul luĭ. Sufletul, inima, carnea (trupul) arată că omul întreg doreşte pe Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Câtu-s de iubile . . Doamne al*

4. Că vrabia a aflat casă,
Şi rânduneaua şieşĭ cuib,
Unde şĭ-a pus puiĭ —
Altarele tale Doamne al cetelor,
Regele meŭ şi Dumnezeul meŭ.

5. Fericiţĭ care locuesc în casa ta,
Necontenit eĭ te vor lăuda. Sela.

6. Fericit este omul, a cărui putere este în tine,
Suişurile sunt în inimile lor.

---

puterilor.. spre curţile Domnuluĭ, inima mea şi trupul meŭ (LXX σάρξ) *s'aŭ bucurat de Dumnezeul cel viŭ.*

Vers. 4. *Vrabia şĭ-a aflat* etc. Poetul motivează de ce cere să ajungă din exil la locul sânt (v. 2. 3). Acesta dă omuluĭ nevoeş scut, siguranţă şi pace; altarele acestuia sunt pentru dênsul ce este casa pentru paserile maĭ micĭ, carĭ îşĭ fac cuib acolo ca scutire şi loc de odihnă puilor carĭ-ĭ vor scoate. „Ţippor“ însemnează paseri carĭ ciripesc, îndeosebĭ cinghiţa şi vrabia; iar „dᵉror“= rândunea. *Că* la începutul versuluĭ nu indegetează că paserile amintite într' adevĕr şĭ-ar fi avut cuiburile în altare. Traduc. rom.: *Că pasĕrea şĭ-a aflat eĭşĭ casă, şi turtureana cuib eĭşĭ, unde-şĭ va pune puiĭ sĕĭ, altarele... puterilor, împĕratul... meŭ.* Paserea (vrabia) şi turtureaua să amintesc ca simboale ale cântăreţuluĭ care e alungat (Ps. 10, 1) şi totuş e credincios (porumbul este simbolul iubiriĭ, cf. c. Înţelepc. 14, 26).

Vers. 5. Autorul fericeşte aci pe ceĭce se pot bucura de fericirea ce şĭ-o doreşte el din depărtare: *Fericiţĭ* etc. LXX a tradus evr. „od“ cu „în veciĭ vecilor“; iar uniĭ exigeţĭ maĭ noĭ cu „încă“: prezentul e posomorît, dar veni-va timpul când casniciĭ luĭ Dumnezeŭ îl vor lăuda ca pe ajutorul lor. Traduc. rom.: *Fericiţĭ..., în veciĭ vecilor te vor lăuda.*

Vers. 6. Poetul trebue să înlăture multe piedecĭ spre a putea ajunge la Sion, patria sa adevĕrată; dar el are deplină încredere că toate dorinţele luĭ să vor împlini. *A cărui putere . . . tine:* Dumnezeŭ cel atotputernic lucrează în slăbiciunea omuluĭ. *Suişurile* însemnează stradele pe carĭ mergeaŭ pelerinĭĭ de sĕrbătorĭ la Ierusalim; subiectul e cuprins în „omul“. *În inimile lor:* ceĭce se încrede în Domnul delătură piedecile în calea spre Ierusalim şi e

7. Trecênd prin valea Baca,
O schimbă în loc de izvoare,
Şi ploae timpurie o acopere întru binecuvêntărĭ.

8. Merg din putere în putere,
Staŭ înaintea luĭ Dumnezeŭ în Sion.

---

vrednic a cerceta casa Domnuluĭ. Alţiĭ înţeleg fraza: şĭ-a propus a se sui. Traduc. rom.: *Fericit e bărbatul, cărui este ajutorul luĭ dela tine, suişurĭ în inima sa a pus.* οὗ ἐστιν ἡ ἀντίληψις παρὰ σοῦ să poate traduce şi: *care caută ajutor la tine;* nu caută la altul, ci numaĭ la Domnul.

Vers. 7. *Trecênd prin valea* etc. Trist e prezentul, dar cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ să ajunge ţinta; pustiul devine un loc cu izvoare. *Baca* era o vale aproape de Ierusalim, pe unde aveaŭ să treacă pelerinĭĭ care din Palestina de nord dincoace de Iordan călĕtoreaŭ spre această cetate, şi din stâncile eĭ, unde eraŭ săpate gropĭ, curge apă închisă, de aceea valea lacrimilor (plângerĭĭ) saŭ a apeĭ ce picură. Alţiĭ iarăş sunt de părerea că *baca* este un arbore (dud saŭ un soiŭ de balzam) care să află maĭ ales aproape de Meca şi de unde s'a numit şi o vale sacă din Ţara sântă. *Şi ploae timpurie* etc. Credinţa acestora scoate apă din pustie, iar Dzeŭ le vine întrajutor trimiţênd ploae lină care, ca pe timpul sĕmĕnăturilor, îmbracă valea aceasta, îĭ dă înfăţişare plăcută. Traduc. rom.: *În valea plângerii, în locul carele a pus, că binecuvêntare va da celce pune lege. În valea plângerii:* pe aci duce calea la locul sânt, adecă omul trebue să sufere mult avênd încredere în Dzeŭ, apoĭ ajunge la locul care l-a *pus*. Vezĭ însă şi explicarea maĭ sus. Subiect la *a pus* e Dumnezeŭ care a hotărît unde oameniĭ aŭ să-i se închine, orĭ *bărbatul* celce sufere, care şĭ-a propus să meargă la locul sânt *(în locul carele a pus)*.

Vers. 8. *Merg din putere* etc. Călĕtorul după o cale îndelungată obosește, iar ceĭce se încred în Domnul se întăresc tot maĭ mult: cu cât se apropie de Sion cresc puterile lor până-ce ajung la ţinta călĕtorieĭ: Traduc. rom.: *Merge-vor din putere în putere, arĕta-se-va Dumnezeul Dumnezeilor în Sion. Arĕta-se-va* etc.: eĭ se vor înfăţişa înaintea luĭ Dumnezeŭ şi-l vor vedea, anume vor vedea cortul sânt în care troneză Dumnezeŭ.

9. Doamne Dumnezeul cetelor,
Auzĭ rugăciunea mea,
Ascultă Dumnezeul luĭ Iacob. Sela.
10. Scutul nostru, Dumnezeule, vezĭ,
Şi caută la faţa unsuluĭ tĕŭ.
11. Că maĭ bună e o zi în curţile tale decât miĭ,
Aleg maĭ bine a sta pe prag în casa Dumnezeuluĭ [meŭ,
Decât a locui în corturile fărădelegiĭ.
12. Că soare şi scut este Domnul Dumnezeŭ,
Domnul dă milă şi mărire,
Nu lipseşte de bine pe ceĭce umblă întru dreptate.

Vers. 9. 10. *Doamne* etc. este rugăciunea ce o rostesc pelerinĭĭ dupăce sunt la ţinta călĕtorieĭ. Poetul nu poate călĕtori, se întristează şi cere ajutor. *Scutul nostru* numeşte poetul pe Dumnezeŭ, pentrucă fără ajutorul luĭ David pierde toate. Dumnezeŭ sĕ caute la unsul sĕŭ, adecă la rege, sĕ-ĭ arate graţia sa (a căuta la faţa cuiva). Traduc. rom.: *Doamne Dumnezeul puterilor .... Scutitorul ... vezĭ Dumnezeule, şi ... unsuluĭ tĕŭ.*

Vers. 11. *Că maĭ bună* etc. arată foarte apriat că psalmul e compus în timpul când David e alungat de Absalom. Pentru rege e maĭ mult sĕ-ĭ dea Dumnezeŭ numaĭ o zi a fi în curţile luĭ decât sĕ trăcască miĭ de zile; maĭ fericit ar fi dacă ar putea sĕ şadă pe pragul caseĭ Domnuluĭ, adecă a fi cel din urmă, decât sĕ fie în cortul oamenilor nelegiuiţĭ. Nimic nu sĕ poate asĕmĕna cu ajutorul şi scutul ce poate da Dumnezeŭ celorce îl iubesc. Traduc. rom.: *Că maĭ .... ales-am a fi lăpĕdat în casa Dumnezeŭ meŭ maĭ vĕrtos decât a lăcui în lăcaşurile* (LXX ἐπὶ σκηνώμασιν) *pĕcătoşilor. A fi lăpĕdat* e maĭ expresiv ca *a sta pe prag* din original. Poetul spusese că iubeşte casa Domnuluĭ, îĭ mulţumeşte pentru bunĕtăţile aflate acolo şi se roagă a readuce pe David, regele uns şi stăpânul sĕŭ, care preţueşte a petrece lângă Dumnezeŭ maĭ mult decât alte bunurĭ. Dorul acesta nu-l are el pentrucă acum e alungat, ci din iubire cătră locul sânt. Lumea întreagă cu toate avuţiile eĭ nu l-ar putea ferici; palaturile boerilor faţă de cel din urmă loc în lăcaşul sânt îĭ sunt nimica; o vieaţă orcât de lungă ar da-o pentru o zi în casa Domnuluĭ. Rugându-se poetul pentru rege şi în numele luĭ grăeşte cu cuvintele acestuia: „Caută la faţa unsuluĭ tĕŭ“.

13. Doamne al cetelor,
Fericit e omul care se încrede în tine.

Psalmul 84.

2. Binevoit-aĭ Doamne pământuluĭ tĕŭ,
Întors-aĭ robia luĭ Iacob.

Vers. 12. 13. *Că soare* etc. Numaĭ aicĭ în s. Scriptură Dumnezeŭ sĕ numeşte astfel exprimându-sĕ că nimene nu se apropie de el pentru lumina luĭ cea mare. *Scut* sĕ numeşte Dumnezeŭ fiindcă apĕră pe toţĭ. *Milă, mărire* arată că lumina luĭ Dumnezeŭ astfel sĕ revarsă asupra oamenilor. Dumnezeŭ este soarele milĭĭ şi în împlinirea promisiunilor sale e tare ca scutul: e milostiv şi credincios. V. 13. samĕnă cu v. 5. Traduc. rom.: *Că mila şi adevĕrul iubeşte Domnul, Dumnezeŭ dar şi mărire va da, Domnul nu va face lipsiţĭ de bunĕtăţĭ pe ceĭce umblă întru nerĕutate. Doamne Dumnezeul puterilor, fericit e omul celce nădăjdueşte întru tine.* Cererea de maĭ nainte, a fi readuşĭ la locul sânt, sĕ motivează cu fiinţa luĭ Dumnezeŭ. El iubeşte *mila şi adevĕrul:* e milostiv şi adevĕrat. LXX a omis antropomorfizmul originaluluĭ (soare etc.); dar şi traducerea eĭ e corĕspunzĕtoare, pentrucă graţia dzeească dă mântuire, iar adevĕrul luĭ (credinţa în împlinirea promisiunilor) e scut. *Dar şi mărire*: numaĭ Dumnezeŭ le poate da. *Nu va face lipsiţĭ* etc.: pioşilor s'a promis ajutorul dzeesc. În maĭ mulţĭ psalmĭ sĕ zice că pe aceste 3 motive (mila şi adevĕrul, mântuirea şi mărirea, în urmă promisiunea făcută pioşilor) sĕ întemeiază rugăciunea, respective încrederea omuluĭ în Dumnezeŭ.

Psalm. 84. *Superioruluĭ* (LXX *în sfĕrşit), un psalm al fiilor luĭ Core.* Psalmul e compus după eşirea Evreilor din robia babiloneană. Cuprinsul nu arată că Iudeiĭ ar fi apĕsaţĭ din afară, ci luptă cu mizerie şi lipsurĭ, carĭ în aniĭ dintâĭ după scăparea din robie până la venirea luĭ Neemia eraŭ foarte grele, cu atât maĭ vĕrtos că poporul aştepta acum, dupăce a fost pedepsit de Dumnezeŭ cu atâta asprime, sĕ vadă timpurĭ maĭ fericite.

Vers. 2—4. Întorcêndu-se poporul din robia babiloneană i-s'a dat a înţelege că Dumnezeŭ iarăş l-a primit în graţia sa şi ĭ-a iertat

3. Ridicat-aĭ vina poporuluĭ tĕŭ,
Acoperit-aĭ toate pĕcatele lor.

4. Luat-aĭ toată mânia ta,
Întorsu-te-aĭ de cătră iuţimea mânieĭ tale.

5. Întoarce-ne pe noĭ Dumnezeul mântuiriĭ noastre,
Şi curmă supĕrarea ta cea asupra noastră.

6. Aŭ doar în vecĭ te veĭ mânia pe noĭ,
Saŭ veĭ întinde mânia ta din neam în neam?

7. Aŭ nu ne veĭ face iarăş viĭ pe noĭ,
Ca poporul tĕŭ sĕ se bucure de tine?

8. Lasă-ne Doamne sĕ vedem mila ta,
Şi mântuirea ta dă-nĭ-o nouĕ.

---

vina de maĭ nainte; dar nu numaĭ poporul a fost binecuvêntat, ci şi ţara. *Întors-aĭ robia* e de luat în înţeles propriŭ: poetul se roagă ca Dumnezeŭ sĕ ridice judecata de mânie deasupra poporuluĭ ales. *Vina . . pĕcatelor:* întâia exprimă pĕcatul ca sarcină a conştienţiĭ, iar *pĕcatelor* sĕ cugetă ca întinare sângeroasă. *Luat-aĭ* etc.: mânia luĭ Dumnezeŭ sĕ înfăţişază ca cum ar fi în retragere; Dumnezeŭ nu e maĭ mult mânios. Aceasta sĕ exprimă apoĭ ca faptă în *întorsu-te-aĭ de cătră:* lucrarea luĭ Dumnezeŭ acum e numaĭ iubire, nu mânie. Traduc. rom.: *Bine aĭ voit... robimea luĭ Iacob. Lăsat-aĭ fărădelegile poporuluĭ tĕŭ . . . Pololit-aĭ .... tale.*

Vers. 5—8. Poporul a scăpat din robie, care era prezisă, acum e în patrie. Dar încă nu gustă mântuirea dorită, ci sĕ vede că numaĭ puţinĭ din popor s'aŭ re'ntors şi încă nu este stat independent; iar păgâniĭ stăpânesc ca maĭ nainte. *Întoarce-ne* sĕ poate raporta la poporul re'ntors în patrie, apoĭ la ceĭ din împrăştiere, adecă la Iudeiĭ dintre păgânĭ. *Mânia pe noĭ:* Dumnezeŭ nu va fi vecĭnic contra lor; cf. Iob 10, 17. *Veĭ tinde:* ne'ntreruptă va fi mânia ta? *Aŭ nu ne* etc. e ca Ps. 70, 20 cf. Ps. 79, 19. Traduc. rom.: *Întoarce-ne... mântuirilor noastre, şi-ţĭ întoarce mânia ta* (LXX θυμόν σου) *dela noĭ.... spre noĭ? saŭ ....* (LXX ὀργήν σου)... *Dumnezeule, tu întorcêndu-te veĭ învia pe noĭ, şi poporul tĕŭ se va veseli de tine* (LXX εὐφρανθήσεται ἐπὶ σοί). *Arată nouĕ Doamne mila ta, . . . o dă nouĕ.*

9. Auzi-voiŭ ce va grăi Dumnezeŭ, Domnul,
Că pace grăeşte peste poporul sĕŭ şi peste cuvioşiĭ sĕĭ,
Ca sĕ nu se întoarcă la nebunie.

10. Cu adevĕrat aproape este mântuirea luĭ de ceĭce [se tem de dênsul,
Că iarăş sĕ locuească mărire în ţara noastră.

11. Mila şi adevĕrul s'aŭ întîmpinat,
Dreptatea şi pacea s'aŭ sărutat.

Vers. 9. La rugăciune urmează rĕspunsul luĭ Dumnezeŭ. *Auzi-voiŭ* etc.; poetul se îndeamnă pe sine însuş sĕ asculte cuvêntul luĭ Dumnezeŭ, pe care îl va păstra apoĭ cu sânţenie. *Că* întăreşte ce va vorbi Dumnezeŭ: cuvêntul luĭ conţine pace către întreg poporul, îndeosebĭ către ceĭ cuvioşĭ; acela se va bucura în viitor de mântuire, dar sĕ adaogă: *ca sĕ nu se întoarcă* etc. arĕtând că fapte nebuneştĭ aŭ cauzat starea prezentă. Probabil e că profeţiĭ Agheŭ (cap. 2) şi Zaharia (12, 8—10) păşiseră deja îndemnând şi întărind pe popor. Traduc. rom.: *Auzi-voiŭ ce va grăi întru mine Domnul Dumnezeŭ, că va grăi pace... ceĭ cuvioşi aĭ sĕĭ, şi preste ceĭce îşĭ întorc inima spre dênsul.*

Vers. 10. 11. desvoltă cele precedente cu privire la rĕspunsul luĭ Dumnezeŭ spuindu-sĕ carĭ bunurĭ pot ferici pe un popor (cf. Is. 32, 16 sq. 45, 8. 59, 14 sq.). *Mărire:* care sĕ depărtase din ţară, acum revine. *Mila şi adevĕrul* sĕ înfăţişază că umblă pe stradele Ierusalimuluĭ şi se întâlnesc, păzesc deci acest oraş; *dreptatea şi pacea* etc.: aceste două virtuţĭ sunt intime, sunt nedespărţite. Toate patru se pogoară pe pământ şi sunt la olaltă; ele sĕ personifică ca îngerĭ care aduc aceste darurĭ pe pământ (cf. Ps. 24, 10. 39, 11). În toate căile luĭ Dumnezeŭ este milă şi adevĕr, care din urmă se manifestă în credinţă; iar deplinite vor fi în timpul mesianic. Din vers. următor (12) rezultă că sub „dreptate" trebue sĕ 'nţelegem justificarea şi sânţirea. Pacea este efectul milĭĭ, adevĕruluĭ şi dreptăţĭĭ. Traduc. rom.: *Însă aproape este de ceĭce se tem de dênsul mântuirea luĭ, ca sĕ se sălăşlnească mărire în pământul nostru. Mila... sărutat.*

12. Adevĕrul va rĕsări din pământ,
Iar dreptatea va privi din cer.
13. Domnul va da cele bune,
Şi pământul nostru îşĭ va da rodul sĕŭ.
14. Dreptatea va merge înaintea luĭ,
Şi va lua seamă la calea paşilor luĭ.

Psalmul 85.

1. Pleacă, Doamne, urechia ta şi mĕ auzĭ,
Că nevoeş şi sărac sûnt eŭ!

Vers. 12. continuă cele precedente. *Adevĕrul va rĕsări* este imagine împrumutată dela plante şi exprimă că, după ce s'a lăsat credinţa dzeească pe pământ, rĕsare din el adevĕrul, credinţa legământuluĭ (Is. 45, 8). *Iar dreptatea* priveşte din cer dăruind binecuvântare. Încotro priveşte omul vede semnele adevĕruluĭ şi ale dreptăţiĭ (Ps. 14, 6). Traduc. rom.: *Adevĕrul din pământ a rĕsărit, şi dreptatea din cer a privit.* Aci sĕ înfăţişază cele viitoare ca existente.

Vers. 13. *Domnul va da etc.:* el dă tot ce sĕ poate numi bun şi fericeşte cu adevĕrat, iar pământul îşĭ dă roada sa, pentrucă este binecuvântat (Ps. 66, 7. Lev. 26, 4). Traduc. rom.: *Că Domnul* (LXX καὶ γὰρ ὁ κ.) *va da bunĕtate, şi .... sĕŭ.*

Vers. 14. *Dreptatea va merge etc.* Domnul e în ţară; dreptatea îl merge înainte ca sol şi este în urmele luĭ, adecă e nedespărţită de el, saŭ: dreptatea merge înaintea Domnuluĭ care petrece în Israil şi ia samă *la calea paşilor luĭ*, adecă urmează cu multă băgare de samă urmelor luĭ. Traduc. rom.: *Dreptatea înaintea luĭ va merge, şi va pune în cale paşiĭ sĕĭ. Va pune:* Dumnezeŭ care se arată plin de graţie lasă urmele lucrărilĭ sale, pe cale sĕ vĕd paşiĭ luĭ.

Psalmul 85. *Rugăciune a luĭ David* este inscripţia. Autorul e strîmtorat de duşmanĭ. Timpul compunerilĭ psalmuluĭ după unĭĭ este când David fuge dinaintea luĭ Saul, orĭ dinaintea luĭ Absalom, după alţiĭ. Din cuprins ar rezulta că rugăciunea prezentă e compusă din maĭ mulţĭ psalmĭ, şi anume pentru serviciul dzeesc. Mulţĭ

2. Păzește sufletul meŭ că cuvios sûnt eŭ,
Ajută robuluĭ tĕŭ, Dumnezeul meŭ,
Celuĭce se încrede în tine.
3. Milueşte-mĕ, Doamne,
Că cătră tine strig toată ziua.
4. Îmbucură sufletul robuluĭ tĕŭ,
Că cătră tine, Doamne, ridic sufletul meŭ.
5. Că tu, Doamne, eştĭ bun şi iertător,
Şi mult milostiv tuturor celorce te chiamă.
6. Ascultă, Doamne, rugăciunea mea,
Şi ia aminte glasul cererilor mele.
7. În ziua necazuluĭ meŭ strig cătră tine,
Că tu mĕ veĭ auzi.

---

dintre ceĭ vechĭ aŭ susţinut că psalmul sĕ rapoartă la Mesia, care pe cruce cere ajutorul Părinteluĭ, învingere strălucită şi întoarcerea tuturor popoarelor. Psalmiĭ la care sĕ rapoartă cel prezent sunt: (sigur) v. 14 la Ps. 53, 5. v. 15 la Ex. 34, 6. v. 9 la Ps. 21, 28 şi v. 11 la Ps. 5, 9; v. 1 la Ps. 39, 18 şi Ps. 24, 16; v. 4 la Ps. 24, 1; v. 8 la Ex. 15, 11 (probabil); maĭ puţin sigûr este însă că v. 2 s'ar raporta la Ps. 4, 4 şi v. 16 la Ps. 114, 16.

Vers. 1—5. *Pleacă, Doamne* etc. La rugăciunea de a fi ascultat sĕ poate compara Ps. 54, 3, iar motivarea eĭ este ca Ps. 39, 18. Poetul cere ajutorul dzeesc nu numaĭ fiindcă are trebuinţă de acela, ci el îl şi merită: *că cuvios sûnt eŭ.* În v. 2. avem reminiscenţe din Ps. 24, 20. 30, 7; în v. 3 din Ps. 56, 2 sq.; iar motivarea în v. 4 e ca Ps. 24, 1 cf. Ps. 129, 6. *Că tu, Doamne, eştĭ bun:* fiinţa luĭ e numaĭ iubire, de aceea iartă; apoĭ este el mare şi bogat în milă faţă de toţĭ care îl chiamă. Traduc. rom.: *Pleacă . . ., că sărac şi lipsit sûnt eŭ . . ., mântueşte pe robul tĕŭ . ., pe celce nădăjdueste spre tine . . . voiŭ striga . . Vesceleşte . . . am ridicat sufletul meŭ . . eştĭ bun şi blând . . . te chiamă pe tine.*

Vers. 6—13. Reminiscenţele din alţĭ psalmĭ sunt: v. 7 e după Ps. 16, 6; v. 8 e din Ex. 15, 11 (Ps. 88, 9); v. 8 e după Deut. 3, 24; v. 9 e după Ps. 21, 28; v. 11 e după Ps. 26, 11. 25, 3; v. 13 după Deut. 32, 22 cf. Ps. 129, 2. Emfaza este aci în

8. Nu este ca tine între zeĭ, Doamne,
Şi nu este ca faptele tale.

9. Toate neamurile carĭ aĭ făcut vor veni şi se vor [închina înaintea ta, Doamne,
Şi vor mări numele tĕŭ.

10. Că mare eştĭ tu şi facĭ minunĭ,
Tu eştĭ Dumnezeŭ singur.

11. Învaţă-mĕ Doamne calea ta,
Aş umbla întru adevĕrul tĕŭ;
Uneşte inima mea ca sĕ se teamă de numele tĕŭ.

---

v. 7. Ideea principală în cele precedente a fost: Auzi-mĕ Doamne, că eŭ strig cătră tine; iar în cele următoare: Eŭ strig, că tu mĕ auzĭ. Încrederea aceasta sĕ întemeiază pe unicul adevĕratul Dumnezeŭ care toate a făcut, cuĭ toate slujesc, care singur e puternic; iar aceasta din urmă sĕ exprimă în *toate neamurile* etc.: locuitorĭ din toate ţĕrile (Ier. 16, 19 Ps. 21, 18). Va sĕ zică, cu Dumnezeŭ nimic nu sĕ poate asĕmĕna; el va fi recunoscut şi de alte naţiunĭ (convertirea păgânilor, Apoc. 15, 4). Scurtă şi foarte frumoasă e rugăciunea din v. 11. *Uneşte inima . . . numele tĕŭ:* toate puterile inimiĭ sĕ se concentreze întrun punct, a se teme de Dumnezeŭ, a-l iubi desĕvârşit. *Mulţumi-voiŭ ţie* etc. Autorul îşĭ cunoaşte datorinţa. Dumnezeŭ ĭ-a ajutat maĭ nainte; împrejurările critice de acum nu-l împiedecă a-şĭ aduce aminte de acele binefacerĭ ale luĭ şi sĕ-ĭ mulţumească. Aducerea aminte de ajutorul esperiat îĭ este garanţie că Dumnezeŭ şi acum îĭ va sta întrajutor, de aceea: *Învaţă-mĕ* etc. „A umbla în adevĕrul luĭ Dumnezeŭ“=în vieaţă a avea totdeuna înaintea ochilor adevĕrul acestuia. Calea luĭ Dumnezeŭ este calea mântuirĭĭ; a conduce pe cineva pe această cale însemnează a-ĭ ajuta. Din *iadul cel maĭ de jos* sĕ descrie maĭ aproape în cele următoare şi nu însemnează că ar exista maĭ multe iaduri, ci=şeolul, între adâncimĭ este cel maĭ de jos. Cântăreţul e în primejdie aşa mare încât crede că sufletul luĭ e în puterea iaduluĭ. Traduc. rom.: *Ascultă . . . glasul cererĭĭ mele. În ziua . . . am strigat cătră tine, că m'aĭ auzit. Nu este asemene ţie întru dumnezeĭ . . . după faptele tale. Toate neamurile câte aĭ . . ., şi celce facĭ minunĭ, . . . însuţĭ. Povĕţueşte-mĕ . . ., şi voiŭ merge întru adevĕrul tĕŭ, veseleascăse*

12. Mulţumi-voiŭ ţie, Doamne Dumnezeul meŭ, din [toată inima,
Şi voiŭ mări numele tĕŭ în veac.
13. Că mila ta e mare spre mine,
Şi aĭ mântuit sufletul meŭ din iadul cel maĭ [de jos.
14. Dumnezeule, sumeţiĭ s'aŭ sculat asupra mea,
Şi adunarea celor violenţi caută sufletul meŭ,
Şi nu te-aŭ pus pe tine înaintea lor.
15. Iar tu, Doamne, eştĭ Dumnezeŭ îndurat şi milostiv,
Îndelungrăbdător şi mult milostiv şi adevĕrat.
16. Caută spre mine şi mĕ mileşte,
Dă tăria ta slugiĭ tale,
Şi ajută fiuluĭ slujniciĭ tale.

---

inima mea . . numele tĕŭ. Mărturisi-mĕ-voiŭ ţie . . . cu toată inima mea, şi . . . aĭ izbăvit (LXX ἐῤῥύσω) . . *jos. Veseleascâ-se inima mea* etc. Dumnezeŭ îl va conduce, iar autorul se va veseli, pentrucă are încredere în această conducere. Din v. 11 vedem că fiind cuprins sufletul de întristare, îndoeală şi nelinişte nu se poate veseli de temerea sa de Dumnezeŭ. Nu există suferinţă maĭ mare, nicĭ ispită maĭ periculoasă ca îndoeala şi neliniştea în lucrurĭ spirituale. De aceea autorul se roagă ca Dumnezeŭ sĕ-l povĕţuească în calea sa şi sĕ-l lasă a merge în adevĕrul sĕŭ.

Vers. 14—17. În aceste versurĭ sĕ descrie maĭ aproape starea luĭ David, duşmanĭ aprigĭ caută sĕ-l piardă. Această împrejurare militează maĭ mult pentru părerea că psalmul s'a compus pe timpul goaneĭ din partea luĭ Saul decât a luĭ Absalom, căcĭ în cea din urmă David nu era în primejdie de moarte aşa apropiată. Aceeaş sĕ întăreşte în urmă şi prin cuvintele „fiul slujniciĭ," căcĭ maĭ târziu el se numeşte „unsul luĭ Dumnezeŭ"; iar pe timpul luĭ Saul, fiind cel maĭ mic între fraţiĭ sĕĭ, putea sĕ se asamene cu fiul uneĭ sclave. V. 14 e din Ps. 53, 5; iar în v. 15 autorul întăreşte rugăciunea cu mărturia ce a dat-o Dumnezeŭ însuş despre sine (Ex. 34, 6). *Dă tăria ta:* ca sĕ poată învinge pe duşmanĭ; aşadar David nu cere restituirea în tronul regesc. *Fiuluĭ slujniciĭ tale* se numeşte poetul, pentrucă faţă de Dumnezeŭ e născut în robie; dela naştere

17. Fă cu mine semn spre bine,
Ca sĕ vadă ceĭce mĕ urĕsc şi sĕ se ruşineze,
Că tu, Doamne, mĭ-aĭ ajutat şi m'aĭ mângăiat.

---

este el robul celuĭ Atotputernic şi ajutorul acestuia îĭ va îndrepta soartea. *Semn spre bine:* sĕ facă o faptă, din care sĕ poată deduce el şi duşmaniĭ că Dumnezeŭ îĭ este bun, ĭ-a ascultat rugăciunea. Mântuirea ar fi această faptă care l-ar ferici. *Că tu* etc. e propoziţia obiectivă la *sĕ vadă şi sĕ se ruşineze.* Vedem că David e smerit. El nu cere ajutor pentrucă l-ar merita, ci reduce toate la îndelungărăbdarea şi mila luĭ Dumnezeŭ. Traduc rom.: *Dumnezeule, călcătoriĭ de lege* (LXX παράνομοι)..., *şi adunarea celor tarĭ aŭ căutat... Şi tu, Doamne Dumnezeul meŭ* (meŭ lipseşte în LXX) *eştĭ îndurat... şi adevĕrat. Caută spre mine... tale, şi mântueşte pe fiul... şi sĕ vază... mĭ-aĭ ajutat mie, şi m'aĭ mângăiat.*

LA OBEDNIȚĂ.

Psalmul 102 pag. 48.

Psalmul 145.

1. Laudă, suflete al meŭ, pe Domnul!
2. Lăuda-voiŭ pe Domnul în vieața mea,
   Cânta-voiŭ Dumnezeuluĭ meŭ pânăce voiŭ fi.
3. Nu vĕ încredețĭ în boerĭ,
   În fiul omuluĭ, întru care nu este mântuire.
4. Ese duhul luĭ, se re'ntoarce în țĕrîna sa,
   În ziua aceea pier cugetările luĭ.

Psalm. 145. *Aliluia, a luĭ Agheŭ și Zaharia* este înscripția în LXX și Vulg. la Ps. 145—147. Autorul psalmuluĭ prezent e necunoscut, iar din cuprins rezultă că el s'a compus în timpul când se zidește al doilea templu.

Vers. 1. 2. Poetul voind se laude pe Dumnezeŭ rostește cuvintele: *Laudă, suflete* etc. Orcât de curat ar fi trupul omuluĭ, nu poate aduce luĭ Dumnezeŭ lauda cuvenită, de aceea se provoacă sufletul se se ridice la cel Atotputernic. Lauda sufletuluĭ însă nu e mărginită la poezia prezentă, ci întreaga vieață a poetuluĭ se fie lauda luĭ Dumnezeŭ, regele atotputernic, vecĭnic, neschimbăcios în credință. Traduc. rom.: *Laudă... cânta-voiŭ* (LXX *ψαλῶ*) *... fi.*

Vers. 3. 4. *Nu vĕ încredețĭ* etc. e contrastul la cele precedente spuindu-se omuluĭ de ce se se ferească. *În boerĭ:* principiĭ lumeștĭ, orcât de puternicĭ, nu pot ajuta între toate împrejurările. *În fiul* etc. e ca în Ps. 59, 13. *Ese duhul luĭ* e propoziție ipotetică: soartea tuturor oamenilor este aceasta, decĭ nu ne putem încrede lor. Când moare omul se re'ntoarce de unde a fost luat,

5. Fericit este, căruia Dumnezeul lui Iacob este aju-
[torul lui,
Nădejdea lui spre Domnul Dumnezeul lui.

6. Celce a făcut cerul şi pământul,
Marea şi toate celece sunt întrînsele;
Celce păzeşte credinţa în veac.

7. Celce face dreptate celor apăsaţi,
Celce dă pâne celor flămânzi,
Domnul dezleagă pe ceĭ legaţi.

în pământ. *Se re'ntoarce în ţĕrîna sa* arată că poetul vorbind de „fiul omuluĭ“ a avut în vedere Gen. 2, 7. 3, 19. *În zina aceea:* în ziua morţiĭ, de care nu scapă nimene; atunci să curmă toate planurile omuluĭ. Traduc. rom.: *Nu vĕ nădăjduiţi spre boerĭ, spre fiiĭ oamenilor . . . Eşi-va duhul luĭ şi se va întoarce în pământul sĕŭ, în zina aceea vor peri toate gândurile luĭ.* Înţelesul acestor versurĭ este: omul să nu se încreadă în nicĭ un om ca cum i-ar putea ajuta totdeuna. Unul este ajutorul absolut, iar oamenĭĭ toţĭ mor şi ce folosesc propusurile, gândurile lor? Moartea nimiceşte orce ar fi voit eĭ să facă şi promisiunile lor.

Vers. 5—7. Spre a dovedi că celce se încrede în Dumnezeŭ e sigur să amintesc unele perfecţiunĭ ale luĭ, anume atotputerea, credinţa, bunătatea şi vecînicia. Dumnezeŭ, care singur poate ajuta, să numeşte aci al luĭ Iacob; apoĭ îl numeşte autorul al sĕŭ, pentrucă are nădejde întrînsul. Oamenĭĭ adeseorĭ nu pot ajuta, deşi ar voi; iar Dumnezeŭ e atotputernic — a creat cerul, pământul, marea şi toate câte există în acestea. Oamenĭĭ îşĭ schimbă părerile, iar Dumnezeŭ e adevĕrat şi credincios, pentrucă totdeuna îşĭ împlineşte promisiunile. În urmă atotputerea luĭ Dumnezeŭ se manifestă şi în fapte: el face dreptate celor asupriţĭ, dă pâne (hrană) celor flămânzĭ, ajutoră decĭ pe celce sufĕr nedreptate, se îngrijeşte de celce primesc hrana dela el. Traduc. rom.: *Fericit . . . Spre celce a făcut . . . Spre celce păzeşte adevĕrul . . ., spre celce face judecată celor năpăstuiţi, spre celce dă . . flămânzĭ,* adecă propoziţiile aceste atârnă dela *nădejdea luĭ spre . . .* Providenţa dzeească nu apĕră numaĭ pe cel drept în toate necazurile vieţiĭ, ci îndeosebĭ îl întăreşte în lăuntrul sĕŭ ca aşa să poată suporta şi învinge toate în conştienţa că Dumnezeŭ îl protejază.

8. Domnul dă vedere orbilor,
Domnul ridică pe ceĭ plecaţi,
Domnul iubeşte pe ceĭ drepţi.

9. Domnul păzeşte pe nemernicĭ,
Ajută pe orfan şi pe văduvă,
Şi strîmbă calea celor fărădelege.

10. Rege va fi Domnul în veac,
Dumnezeul tĕŭ, Sioane, în neam şi în neam.
Lăudaţi pe Domnul.

Psalmul 33.

2. Bine voiŭ cuvênta pe Domnul în toată vremea,
Pururea lauda luĭ în gura mea.

Vers. 8—10. Iubirea şi bunătatea luĭ Dumnezeŭ faţă de aĭ sĕĭ sĕ arată şi în mod extraordinar în minunĭ şi întrevenirea luĭ nemijlocită, dacă aceia în spirit adevĕrat cer ajutorul luĭ. Maĭ multe versurĭ încep cu „Domnul“ şi în original fiecare şir conzistă din 3 cuvinte. *Dă vedere orbilor:* aicĭ poetuluĭ. Lăudându-sĕ Domnul sĕ aduc exemple despre purtarea luĭ de grijă faţă de oamenĭ în deosebite stărĭ *(nemernicĭ etc.);* pe văduva şi orfan sĕ zice că-ĭ întăreşte. Domnul dă ajutor acestora în toate nevoile (cf. Ex. 22, 21—24), iar pe ceĭ nelegiuiţĭ îĭ pierde, care însuşire sĕ spune numaĭ într'un şir (9 c) arĕtând că atotstăpânia luĭ e maĭ mult iubire decât mânie. Ultimul motiv pentru care noĭ trebue sĕ ne încredem numaĭ în Dumnezeŭ este domnia luĭ vecĭnică. Oamenĭĭ sunt de azĭ până mâne, iar *Dumnezeul tĕŭ, Sioane, în neam şi în neam,* adecă a fost, este şi va fi; de accea sĕ şi fie preamărit: *lăudaţĭ pe Domnul* (aliluia). Traduc. rom.: *Domnul dezleagă pe ceĭ ferecaţĭ în obezĭ. Domnul înţelepţeşte orbiĭ, Domnul ridică pe ceĭ surpaţĭ . . . nemernicĭ* (LXX προσηλύτους). *Pe săracul şi pe văduvă va primi şi calea păcătoşilor o va pierde. Împĕrăţi-va . . . în neam.* Aliluia la fine lipseşte, căcĭ se consideră inscripţie la psalmul 146.

Psalm. 33. *Al luĭ David; când s'a făcut nebun înaintea luĭ Abimeleh şi acesta l-a slobozit sĕ se ducă.* Din această inscripţie

3. Întru Domnul se va lăuda sufletul meŭ,
Auză ceĭ pioşĭ şi sĕ se bucure.

4. Măriţĭ pe Domnul cu mine,
Şi sĕ înălţăm numele luĭ împreună.

5. Căutat-am pe Domnul şi el mĭ-a rĕspuns,
Şi din toate spaimele mele m'a mântuit.

---

este evident că psalmul s'a compus între împrejurările istorisite 1. Împ. 21. David fuge dinaintea luĭ Saul, ajunge în teritorul regeluĭ filistean Achis, anume în capitala Gat, e prins şi dus la rege. În această primejdie temêndu-se că va fi estradat luĭ Saul orĭ omorît de Filistenĭ, se face el nebun şi scapă din mânile regeluĭ, fuge în peştera Adulam, în deşĕrtul Iuda. În locul citat din 1. Împ. regele sĕ numeşte Achis, iar aci Abimeleh (Vulg. Ahimeleh), care din urmă pare a fi nume pentru toţĭ regiĭ filistenĭ, cum sĕ numeaŭ faraonĭ regiĭ egiptenĭ. Psalmul e alfabetic.

Vers. 2. 3. Poetul laudă pe Domnul, ce sĕ facă toţĭ cuvioşiĭ; în vecĭ — zice el — nu va uita ce ĭ-a făcut Dumnezeŭ. *Întru Domnul se va lăuda sufletul meŭ:* în acesta se laudă el, gloria luĭ este în Domnul. *Ceĭ pioşĭ:* ceĭce în suferinţĭ aŭ învĕţat a răbda; eĭ nu se amestecă cu lumea pĕcătoasă. *Sĕ se bucure:* întăriţĭ fiind aceştia prin cuvintele psalmistuluĭ se vor veseli ştiind că acesta laudă pe celce mântueşte pe ceĭ asupriţĭ. Traduc. rom.: *Bine voiŭ cuvênta . . ., auză ceĭ blânzĭ şi sĕ se veselească* (LXX εὐφρανθήτωσαν).

Vers. 4. *Măriţĭ... sĕ înălţăm:* lauda precedentă va fi cu atât maĭ mare, cu cât maĭ mulţĭ o sĕvêrşesc; numele cel preaînalt al luĭ Dumnezeŭ sĕ se înfăţişeze în deplină mărire cu inima, cuvêntul şi fapta. Traduc. rom.: *Măriţĭ... împreună.*

Vers. 5 motivează lauda precedentă. David a fost mântuit din nevoe, dar şi toţĭ cuvioşiĭ vor avea aceeaş soarte. El a dorit pe Dumnezeŭ, l-a căutat în rugăciune; iar acela ĭ-a rĕspuns împlinindu-ĭ cererea. Espresiunea „a căuta" nu trebue luată în înţelesul despre oracule, ci = am cerut ajutorul luĭ. Traduc. rom.: *Căutat-am . ., şi m'a auzit, şi din toate necazurile mele m'a izbăvit* (LXX ἐῤῥύσατό με). De observat este că în acest v. cod. vatic. citeşte παροικιῶν μου, iar cel. alex. θλίψεών μου. Varianta

6. Ei privesc la el şi luminează,
Şi faţa lor nu roşeşte.

7. Săracul acesta a strigat şi Domnul l-a auzit,
Şi de toate nevoile luĭ l-a mântuit.

8. Tăbărĕşte îngerul Domnuluĭ împrejurul celorce se [tem de el,
Şi-ĭ mântueşte.

ântâia este după evr. מגור (māgūr) = temere, obiect de care se teme cineva. Traducerea este: *şi din toate împrejmuirile (învecinările) mele m'a mântuit* luându-sĕ abstractul pentru concret = duşmaniĭ, primejdiile, nevoile cari-l împresoraŭ.

Vers. 6. Cele esperiate de poet sĕ generalizează ca faptă istorică. Cine aruncă o privire în istoria unuĭ popor saŭ a unuĭ individ vede urmele providenţiĭ şi bunĕtăţiĭ dzeeştĭ. De aceea: *Ei privesc la el:* orcine priveşte la Dumnezeŭ dorind mântuire sĕ luminează (Num. 21, 9. Zah. 12, 10). *Teodoret:* „Celce se apropie de Dumnezeŭ cu credinţă primeşte razele luminiĭ înţelegĕtoare". *Şi luminează:* când ştie omul că Dumnezeŭ îl ascultă, faţa luĭ tristă sĕ veseleşte, sĕ luminează. *Şi faţa luĭ* etc.: aceştĭ indivizĭ n'aŭ sĕ se teamă că, neîmplinindu-se speranţele lor, vor fi ruşinaţĭ; aşa ceva e absolut imposibil. Lumină şi vieaţă, cunoaştere şi fericire sunt pentru Evreĭ noţiunĭ analoage; una e legată de ceealaltă: din lumină izvoreşte vieaţă şi din cunoaştere fericire. Omul numaĭ sĕ-şĭ deschidă inima pentru lucrarea dzeească. Traduc. rom.: *Apropiaţi-vĕ cătră dênsul şi vĕ luminaţĭ, şi feţele voastre nu se vor ruşina* (LXX *καταισχυνθῇ*, Vulgata confundentur). *Apropiaţi-vĕ* zice poetul şi nu: rugaţi-vĕ, strigaţĭ, bateţĭ, voind sĕ exprime încrederea cu care aceştia se pot apropia de Dumnezeŭ spuindu-ĭ nevoile, necazurile lor.

Vers. 7. Adevĕrul general de maĭ nainte sĕ individualizează acum de noŭ. *Săracul acesta* este David, care se numeşte aşa smerindu-se; dar noĭ toţĭ înaintea luĭ Dumnezeŭ sûntem cu adevĕrat săracĭ. La curtea filisteană el era în mare primejdie, Dumnezeŭ l-a scăpat şi de aceea priveşte mărindu-l la toate cazurile de mântuire esperiate maĭ nainte. Traduc. rom.: *Săracul...pe dênsul, şi din toate necazurile.. mântuit* (LXX *ἔσωσεν αὐτόν*).

9. Gustaţi şi vedeţi că e bun Domnul,
Fericit bărbatul care caută scăpare la dênsul.
10. Temeţi-vĕ de Domnul sânţii lui,
Că nu aŭ lipsă ceĭce se tem de el.
11. Puiĭ de leŭ aŭ sărăcit şi aŭ flămânzit,
Iar ceĭce caută pe Domnul nu se lipsesc de niciĭ [un bine.

Vers. 8. 9. Dumnezeŭ scuteşte totdeuna pe ceĭce se tem de el, de aceea îl laudă David. *Tăbărĕşte* e poate aluziune la Gen. 32, 2 sq.; taberа de îngerĭ care s'a adaos la a lui Iacob păzindu-l. *Îngerul Domnuluĭ:* îngerul care a mijlocit comunicarea Domnuluĭ cu patriarhiĭ şi a condus pe Israil în Canaan. Fiindcă îngerii păzesc pe oamenĭ, de aceea urmează provocarea a esperia fiecare la sine prietenia luĭ Dumnezeŭ: *gustaţĭ.... Domnul,* carĭ cuvinte în biserica ortodoxă sĕ cântă la Liturgia celor înainte sânţite (cf. Constit. apost. VIII, 13). *Bun* înfăţişază pe Dumnezeŭ ca ceva ce poate fi gustat. Gustarea e pusă înainte de vedere, pentrucă esperienţa spirituală duce la cunoaşterea spirituală. Aşadar ajutorul dzeesc sĕ înfăţişază ca un ospĕţ, la care pot lua parte ceĭ buni. Şi alţiĭ, voeşte David, sĕ cunoască bunĕtatea luĭ Dumnezeŭ cum a cunoscut-o el. Traduc. rom. *Tăbărî-va..... de dênsul, şi-ĭ va izbăvi* (LXX ῥύσεται) *pe eĭ. Gustaţĭ,... că bun este Domnul, fericit bărbatul carele nădăjdueşte spre dênsul.* Poetul spune aicĭ că cât maĭ mult priveşte omul perfecţiunile luĭ Dumnezeŭ, cu atât maĭ multă dulceaţă gustă, cu atât maĭ mult se adânceşte în misteriile vieţiĭ interne, şi sufletul nu se mulţumeşte cu nimic decât numaĭ cu lucrurile dzeeştĭ. Dar această gustare spirituală recrează şi întăreşte şi corpul omenesc, ce sĕ vede din vieaţa sânţilor.

Vers. 10. 11. Sânţiĭ sĕ provoacă a se teme de Domnul, căcĭ aşa pot avea toate. *Puiĭ de leŭ* etc. exprimă că maĭ curênd vor fi lipsiţĭ aceştia de cele necesare, vor peri chiar, decât sĕ aibă lipsă ceĭce se tem de Dumnezeŭ, ceĭce caută sĕ fie în comuniune cu dênsul. Traduc. rom.: *Temeţi-vĕ.. toţĭ.., că nu este lipsă celorce se tem de dênsul. Bogaţiĭ aŭ sărăcit... nu se vor lipsi de tot binele.* Şi LXX a citit „puiĭ de leŭ“, dar a delăturat figura şi a tradus cu „bogaţiĭ“, adecă bogaţiĭ puternicĭ şi cruzĭ pier, iar cel slab, încrezêndu-se în Domnul, nu are lipsă de nimic. *De tot binele:* nu lipseşte nimic ce e bun.

12. Veniţĭ fiilor, ascultaţi-mĕ pe mine,
Frica Domnuluĭ voiŭ învĕţa pe voĭ.
13. Cine e omul celce voeşte vieaţă,
Care iubeşte zile ca sĕ vadă binele?
14. Păzeşte limba ta de rele,
Şi buzele tale a vorbi înşelăciune.
15. Fereşte-te de rĕŭ şi fă bine,
Căută pacea şi o urmăreşte pe ea.
16. Ochiĭ Domnuluĭ spre ceĭ drepţi,
Şi urechile luĭ la strigarea lor.
17. Faţa Domnuluĭ cătră ceĭce fac rĕŭ,
Ca sĕ şteargă de pe pămênt amintirea lor.

Vers. 12 este maĭ mult poem didactic, dar chiar v. 6. 9. 11. sunt maĭ mult proverbe. Poetul îndeamnă la frica de Dumnezeŭ arĕtând în ce conzistă; sĕ pot compara Ps. 31, 8. 50, 15. *Veniţĭ fiilor* e agrăire prietenoasă cătră toţĭ care voesc sĕ fie cu poetul care umblă în căile Domnuluĭ; cf. Prov. 1, 8. Traduc. rom.: *Veniţĭ .... voĭ.*

Vers. 13—15 e întrebare, sĕ rĕspunde în v. 14 sq. La astfel de întrebărĭ cu rĕspunsurĭ cf. Ps. 14, 1. 23, 8. 10. 24, 12. Luĭ *celce voeşte vieaţa* (adecă: lungă, fericită) corĕspunde *iubeşte... binele*, iar *ca sĕ vadă* exprimă ţinta. Autorul ştie că orcare om îşĭ iubeşte vieaţa, îndeosebĭ cea pacĭnică şi plină de bucurie. Atare vieaţă corĕspunzĕtoare voiĭ luĭ Dumnezeŭ poate avea omul numaĭ dacă se fereşte de neadevĕr şi duplicitate; dar acestea nu duc la scop. Calea adevĕrată este cea în frica de Dumnezeŭ, îmbinată cu iubirea aproapeluĭ. Între pĕcate cele dintâĭ sunt carĭ sĕ sĕvêrşesc cu limba (cf. Iac. 3, 2 sq.): *Păzeşte limba* etc. cf. Efez. 4, 29. În v. 15 sĕ spune că din bine iese „pacea“, carea noĭ sĕ o căutăm, sĕ umblăm după ea ca vênătorul după vênat (Rom. 14, 19). *Pacea* exprimă raporturile bune corĕspunzĕtoare iubiriĭ luĭ Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Cine este... vieaţa, carele iubeşte sĕ vază zile bune. Opreşte-ţĭ limba ta dela rĕŭ,... ca sĕ nu grăească vicleşug.... şi o urmează* (LXX. *δίωξον*) *pe ea.*

Vers. 16—23 arată că mântuirea şi fericirea vin numaĭ dela Dumnezeŭ, care apĕră pe ceĭ drepţĭ şi pedepseşte pe ceĭ rĕĭ.

18. Aceĭa strigă şi Domnul îĭ aude,
Şi-ĭ scapă din toate nevoile.
19. Aproape este Domnul celor cu inimă înfrântă,
Şi mântueşte pe ceĭ zdrobiţi cu duhul.
20. Multe sunt suferinţele dreptuluĭ,
Şi din toate îl scoate Domnul.
21. Păzeşte toate oasele luĭ,
Nicĭ unul dintrênsele nu sĕ va zdrobi.

Strigarea lor: drepţiĭ care strigă. *Faţa Domnuluĭ* e paralel cu *ochiĭ Domnuluĭ,* iar antiteza este în *cătră, asupra.* Ceĭ impioşĭ nu pot sta înaintea feţiĭ luĭ Dumnezeŭ, care li se arată cu mânie spre a-ĭ pierde. *Aceia,* adecă pioşiĭ, drepţiĭ; descrie starea desperată în care este sufletul acelora. Dar Dumnezeŭ îĭ aude şi le vine într'ajutor: *şi-ĭ scapă.. nevoile. Cu inimă înfrântă* sunt ceĭce aŭ renunţat la vieaţa egoistă, iar *zdrobiţi cu duhul* sunt care în urma unor întâmplărĭ deosebite fac pocăinţă, s'aŭ smerit (cf. Ps. 50). Domnul este aproape de aceştia, îĭ fereşte de desperare; îĭ face a înccpe o vieaţă nouă, corĕspunzĕtoare în toate voiĭ sale. Eĭ sufer mult, Domnul însă îĭ mântueşte. Suferinţiĭ aŭ şi ceĭ nedrepţiĭ, dar eĭ se opun luĭ Dumnezeŭ; strigă sub greutatea durerilor, iar inima lor rĕmâne împietrită, căcĭ inima=cugetare, dispoziţie, adecă păcătosul e îngâmfat şi îngâmfarea ĭ-a fost tocmaĭ păcatul. *Păzeşte toate oasele* etc. Domnul mântueşte şi părţile cuvioşilor; nu lasă ca suferinţele sĕ-ĭ nimicească, sĕ sucumbe rĕuluĭ. După Ioan 19, 33—37 toate acestea s'aŭ realizat în Mântuitorul — cel drept în înţeles absolut —, în care s'a recapitulat istoria luĭ Israil şi David; întrênsul s'aŭ realizat şi toate promisiunile făcute dreptuluĭ (Is. 53, 11. Ier. 23, 5. Zah. 9, 9. Acta 3, 14. 22, 14). *Moarte aduce* etc.: cel drept e scutit de Dumnezeŭ şi scapă de rĕŭ, iar păcătosul cade prin însăş rĕutatea sa. Şi dreptul moare, dar liniştit, iar păcătosul piere în urma uneĭ nenorocirĭ ce-l nimereşte şi apoĭ ajunge în muncile iaduluĭ. *Sĕ vor pedepsi:* în urma păcatuluĭ sunt vinovaţiĭ şi trebue sĕ se pedepsască. În v. 23 urmează contrastul spuindu-sĕ ce pot aştepta ceĭ drepţiĭ. Traduc. rom.: *Ochiĭ... spre rugăciunea lor. Iar faţa Domnuluĭ asupra celorce fac rele, ca sĕ piardă... pomenirea lor. Strigat-aŭ drepţiĭ şi Domnul ĭ-a auzit pe eĭ, şi din toate necazurile lor ĭ-a izbăvit* (LXX ἐῤῥύσατο αὐτούς)... *de ceĭ umiliţi*

22. Moarte aduce celuĭ nelegiuit rĕutatea,
Şi ceĭce urĕsc pe cel drept sĕ vor pedepsi.
23. Domnul mântueşte sufletul robilor sĕĭ,
Şi nu sĕ vor pedepsi toţĭ care caută scăpare la [dênsul.

Psalmul 144.

1. Înălţa-te-voiŭ Dumnezeul meŭ rege,
Şi voiŭ binecuvênta numele tĕŭ în veac şi în [veacul veaculuĭ.
2. În toată ziua bine te voiŭ cuvênta
Şi voiŭ lăuda numele tĕŭ în veac şi în veacuĭ [veaculuĭ.

(LXX συντετριμμένοις) *la inimă, şi pe ceĭ smeriţĭ cu duhul va mântui* (LXX σώσει) ... *necazurile dreptilor, şi din toate acelea va izbăvi* (LXX ῥύσεται) *pe eĭ Domnul. Păzeşte-Domnul... lor... nu sĕ vă zdrobi* (LXX συντριβήσεται). *Moartea pĕcătosuluĭ* (LXX ἁμαρτολῶν) *e cumplită* (LXX πονηρός), ... *pe dreptul vor greşi* (LXX πλημμελήσουσι). *Mântui-va* (LXX λυτρώσεται) *Domnul sufletele.., şi nu vor greşi toţĭ ceĭce nădăjduesc spre dênsul.*

Psalm. 144. *Laudă a luĭ David.* Psalmul e compus de David, deşi nu sĕ poate hotărî maĭ aproape timpul şi anza compunerĭĭ; e psalm alfabetic. David îl hotărîse pentru cultul dzeesc public. Sinagoga veche îl stimează foarte mult şi crede că cine e în stare sĕ se roage acest psalm în fiecare zi de 3 orĭ din toată inima este fiul lumiĭ viitoare. Vers. *Nun* a fost adaus de LXX şi sĕ află în traduc. siriană, arabă, Vulg. Ieronim, pare fi autentic, iar în original poate s'a omis la copiere.

Vers. 1. 2. Aci avem reminiscenţe din Ps. 29, 10. 33, 2; Dumnezeŭ sĕ numeşte *rege* ca Ps. 19, 10. 97, 6; rege absolut, de aceea nu sĕ zice „Dumnezeul meŭ şi regele meŭ“ ca Ps. 5, 3. 83, 4. Aşa sĕ mărturiseşte nemărginita majestate a luĭ Dumnezeŭ, iar autorul declară: *şi voiŭ lăuda* etc. Pĕtruns de această laudă ce sĕ cuvine luĭ Dumnezeŭ uită că vieaţa luĭ e mărginită *(în veacul veaculuĭ);* mărginită este însă numaĭ cea fizică, nu şi cea spirituală. Avem decĭ dovadă că vieaţa continuă după

3. Mare e Domnul și lăudat foarte,
Și mărimea luĭ nu poate fi cercată.

4. Neam laudă neamuluĭ lucrurile tale,
Și vestesc puterea ta.

5. Strălucirea podoabeĭ măririĭ tale,
Și faptele minunilor tale voiŭ lăuda.

6. Și vor grăi puterea faptelor tale înfricoșate,
Și mărimea ta voiŭ povesti.

7. Amintirea mărimiĭ bunătățiĭ tale să vestește,
Și dreptatea ta e lăudată.

---

moarte. Poetul va lăuda pe Dumnezeŭ ne'ncetat, ce exprimă foarte mult. Să poate întâmpla ca omul să se simțască îndemnat a mări pe Dumnezeŭ când e în fericire; dar ce va face când vine asupra luĭ întristare, când începe a lamenta, a fi mâhnit? Dacă și în aceste împrejurărĭ el se ridică asupra necazurilor, atunci zilele de întristare să schimbă în zile de sărbătoare, pace fericitoare se pogoară în sufletul luĭ. Această întărire de a preamări pe Dumnezeŭ în fericire și nevoe să căștigă numaĭ prin îndelungată esperiență și dacă avem încrederea că bunătatea, mila luĭ Dumnezeŭ lucrează când ne dă ceva, căci noĭ nu merităm nimic, și ne ia când n'am știut să folosim bine cele dăruite; dar totdeuna această bunătate nu ne părăsește. Dumnezeŭ ne dă fiindcă ne iubește, ia dela noĭ cele dăruite ca să nu ne îngâmfăm, să nu ne încredem în puterile noastre. De aceea *în toată zina* etc.: poetul totdeuna va binecuvênta pe Domnul, fie că e fericit orĭ în nevoĭ. Traduc. rom.: *Înalță-te-voiŭ... împĕratul meŭ, și bine voiŭ cuvênta... În toate zilele ... veaculuĭ.*

Vers. 3—7. *Mare e Domnul.... cercată*: mărirea luĭ Dumnezeŭ e așa adâncă că nimene nu poate ajunge la fundul eĭ (Is. 40, 28). *Neam... puterea ta* explică cele din v. 3: o generațiune lasă moștenire celeialalte mărirea faptelor dzeeștĭ și oamenĭ totdeuna știŭ spune lucrurĭ carĭ manifestă puterea luĭ Dumnezeŭ. Poetul voește să cugete la această mărire dzeească arătată în istorie și la minunile dzeeștĭ: *strălucirea... lăuda* = mărirea majestatic strălucitoare. *Și puterea... povesti:* autorul încă voește ca mărirea luĭ Dumnezeŭ să-ĭ fie obiect când spune ceva oamenilor. El nu se mărginește a povesti numaĭ mărirea luĭ Dumnezeŭ, care

8. Îndurat şi milostiv este Domnul,
Îndelungrăbdător şi mult milostiv.

9. Bun e Domnul către toţi,
Şi îndurarea luĭ peste toate lucrurile luĭ.

---

produce frică, ci va arĕta bunĕtatea, dreptatea luĭ. *Amintirea.... e lăudată:* toţĭ mărturisesc nemărginita bunĕtate a luĭ Dumnezeŭ şi se veselesc de dreptatea luĭ. Traduc. rom.: *Mare este...., şi măririĭ luĭ nu este sfîrşit. Neamul şi neamul vor lăuda..., şi puterea ta vor vesti. Mare cuviinţa măririĭ sânţiriĭ* (LXX ἁγιωσύνης) *tale vor grăi, şi minunile tale vor povesti. Şi puterea celor înfricoşate ale tale vor spune, şi mărirea* (LXX μεγαλωσύνην) *ta vor povesti. Pomenirea mulţimiĭ bunĕtăţiĭ tale vor vesti, şi de dreptatea ta se vor bucura. Lucrurile tale* sunt faptele minunate ale luĭ Dumnezeŭ către Israil. *Dreptatea ta:* pedepsele trimise de Dumnezeŭ asupra păgânilor.

Vers. 8. 9. Aci avem multă asĕmĕnare cu Ps. 102, 8. Voea luĭ Dumnezeŭ este graţie, har, favor, care compătimeşte (milă, hannūn חנון), ajută şi mângâe pe păcătos (îndurare, rahum רחום); alţiĭ cred că a milui (ἐλεεῖν) însemnează miluirea faptică, iar „a se îndura“ (οἰκτείρειν) bunăvoinţa către cel lipsit; în urmă uniĭ zic că οἰκτείρειν exprimă aceeaş noţiune a luĭ *misereri*, dar maĭ emfatic. LXX traduce evr. hanan (חנן) cu ἐλεεῖν (d. e. Ps. 50, 1 etc.) şi cu οἰκτείρειν (Ps. 144, 8). *Îndelungrăbdător* exprimă că mânia luĭ Dumnezeŭ nu e fiinţa luĭ, ci se manifestă numaĭ dupăce omul îndelungată vreme ĭ-a disprețuit şi lăpădat graţia. De aceea să spune în v. 9 că bunĕtatea luĭ e către toţĭ, *îndurarea* luĭ să revarsă peste toate creaturile. Traduc. rom.: *Îndurat... Domnul tuturor* (LXX τοῖς ὑπομένουσι), *şi îndurările... luĭ.* Varianta LXX nu să află în Psaltirile vechĭ. Vedem decĭ că Dumnezeŭ a dat omuluĭ putinţa să se spele de păcate, dar totodată îl opreşte a păcătui, pentrucă e îndelungrăbdător şi iartă. Aşadar să se ferească omul de desperare, care zice că el nu se poate mântui din cauza păcatelor, dar şi de încredere sumeaţă, care îl îndeamnă la păcătuire fiindcă Dumnezeŭ iartă. Amêndouĕ rătăcirile să le încungiurăm. Căcĭ unuia zice el: „Nu voesc moartea păcătosuluĭ, ci să se întoarcă şi să fie viŭ“ (Ezech. 33, 11. 14); iar celuilalt: „Nu întârzia a te întoarce la Domnul, şi nu lăsa din zi în zi. Că fără

10. Doamne, pe tine te laudă toate lucrurile tale,
Şi cuvioşii tĕi te binecuvintează,
11. Spun mărirea împĕrăţieĭ tale
Şi mărturisesc puterea ta.
12. Ca sĕ întipărească fiilor omuluĭ puterea luĭ,
Şi strălucita mărire a împĕrăţieĭ luĭ.
13. Împĕrăţia ta e împĕrăţia tuturor veacurilor,
Şi stăpânia ta întru tot neamul şi neamul.
14. Sprijinitor este Domnul tuturor celorce cad,
Şi îndreptător tuturor celor plecaţĭ.
15. Ochiĭ tuturor spre tine nădăjduesc,
Şi tu le daĭ lor hrană la timp.

---

de veste va eşi mânia Domnuluĭ, şi în vremea izbândirĭĭ te va pierde“ (Sirah 5, 8. 9).

Vers. 10—12. Din motivele espuse în v. 8. 9. toate lucrurile laudă pe Dumnezeŭ, toate mărturisesc nemărginita luĭ iubire; cuvioşiĭ îl binecuvêntă, căcĭ eĭ maĭ vêrtos gustă fericirea acesteĭ iubirĭ. *Spun mărirea.. mărturisesc puterea ta* arată în ce conzistă lauda cuvioşilor. Scopul mărturisirĭĭ este: *ca sĕ întipărească* etc., aşadar nu numaĭ eĭ sĕ cunoască împĕrăţia luĭ Dumnezeŭ, ci toţĭ oameniĭ. Traduc. rom.: *Mărturisască-se ţie Doamne toate... sĕ te binecuvinteze. Mărirea împĕrăţieĭ tale vor spune, şĭ puterea ta vor grăi. Ca sĕ facă cunoscută fiilor omeneştĭ puterea ta, şi mărirea mariĭ cuviinţiĭ împĕrăţieĭ tale.*

Vers. 13 exprimă că împĕrăţia luĭ Dumnezeŭ cuprinde împĕrăţiile din toate generaţiunile (Ps. 44, 18. Estir 9, 28). Fiindcă toate trec, orcare putere pământească piere; de aceea voind noĭ sĕ avem siguranţă şi linişte sĕ nu ne încredem decât numaĭ în Dumnezeŭ, căcĭ toate lucrurile în cer şi pe pământ vor fi unite în împĕrăţia luĭ prin Is. Cristos (Efez. 1, 10), care e ţinta istorieĭ. Traduc. rom.:... *Împĕrăţia ta este... neamul. Credincios este Domnul întru cuvintele sale, şi cuvios întru toate lucrurile sale.* Cuvintele *credincios... sale* lipsesc în originalul evreesc, sĕ află însă în LXX şi Vulg.

Vers. 14—16 descriŭ însuşirile regeluĭ împĕrăţieĭ de maĭ nainte. El e modelul potentaţilor pământenĭ, al păstorilor tuturor po-

16. Tu deschizĭ mâna ta,
Şi saturĭ tot ce e viŭ cu bunăvoire.
17. Drept e Domnul în toate căile sale,
Şi milostiv în toate lucrurile sale.
18. Aproape e Domnul tuturor celorce îl strigă,
Tuturor celorce îl chiamă întru adevĕr.

---

poarelor. Numaĭ urmând exemplul acestuĭ rege vecĭnic pot aceştia sĕ-şĭ fericească supuşiĭ. El e credincios în cuvinte şi fapte, sânt, fără prihană în căile sale, e bun de inimă îngrijind de toţĭ ca un adevĕrat părinte. *Sprijinitor* etc. Domnul în persoană sprijineşte pe ceĭce cad, îĭ ţine tare; iar pe ceĭ căzuţĭ îĭ ridică; apoĭ este el razimul celor *plecaţĭ*, care caută sĕ se îndrepteze. *Ochiĭ tuturor* etc. Între creaturĭ omul pare a avea maĭ mare trebuinţă de ajutorul dzeesc spre susţinerea vieţiĭ; iar cauza este raportul falz al omuluĭ cătră Dumnezeŭ. Aci sĕ zice că nu numaĭ ochiĭ oamenilor, ci al tuturor creaturilor caută la Domnul; iar el ca părintele fiinţelor raţionale şi neraţionale le dă hrana trebuincioasă. Întradevĕr vedem că animalele nu sunt îngrijate de mâncarea lor, ci cu linişte îşĭ caută hrana, căcĭ: *Tu le deschizĭ mâna;* aceasta e totdeuna plină de bunĕtăţĭ. *La timp*: când aŭ trebuinţă (Ps. 103, 27). *Cu bunăvoire* exprimă că nu mâncarea ce sĕ dă satură, ci binecuvêntarea ce o însoţeşte (cf. Mt. 4, 4. Lc. 4, 4). Traduc. rom.: *Sprijineşte Domnul pe toţĭ ceĭce cad, şi îndreptează pe toţĭ ceĭ surpaţĭ... hrană în vreme bună. Deschizĭ tu mâna... pe tot cel viŭ de bunăvoinţă.*

Vers. 17—20. *Drept e Domnul* etc. Orce cale croeşte Domnul când conduce universul e dreaptă, adecă e strîns conformă sânţenieĭ luĭ; iar faptele *(lucrurile luĭ)* în istorie îl arată milostiv, căcĭ sunt pline de nemărginita luĭ iubire. Poporul israilltean a putut sĕ se convingă că Dumnezeŭ îl scuteşte. Câte odată însă se încredea prea mult în această protecţie, de aceea zice poetul: *tuturor celorce îl chiamă*, şi adaogă *adevĕr*, pentrucă rugăciunea noastră nu e adevĕrată, dacă inima e împărţită între Dumnezeŭ şi lume, dacă vieaţa contrazice cuvintelor noastre. De ceĭ fățarnicĭ Domnul e departe ca şi inima lor de dênsul (Is. 29, 13), dar e aproape de ceĭce îl chiamă cu tărie, încredere şi adevĕr (Is. 10, 10. 48, 1). Apropierea aceasta este în graţie; împlineşte dorinţele *celorce se*

19. Face voea celorce se tem de dênsul,
Aude strigarea lor şi-ĭ mântueşte pe eĭ.
20. Domnul păzeşte pe toţĭ ceĭce îl iubesc pe el,
Şi pierde pe toţĭ ceĭ fărădelege.
21. Lauda Domnuluĭ să grăească gura mea,
Şi toată carnea să binecuvinteze numele luĭ cel
[sânt în veacul veaculuĭ.

---

tem de dênsul, pentrucă voea lor este şi a luĭ şi le dă mântuirea cerută. În v. 20 să spune că ceĭce se tem de Domnul îl iubesc (v. 19), pentrucă frica şi iubirea de Dumnezeŭ sunt strîns îmbinate. Pe uniĭ păzeşte Domnul, pe alţiĭ îĭ lapădă, căcĭ el nu e indiferent, ci caută să fie preamărit. Iubirea luĭ nu eschide stricteţa, nicĭ îndurarea luĭ dreptatea. Traduc. rom.: *Drept este. întru ..., şi cuvios întru toate lucrurile... de toţĭ ceĭce-l chiamă pe el, de toţĭ ceĭce îl chiamă pe el întru adevĕr. Voea celorce se tem de el va face, şi rugăciunea lor va auzi şi-ĭ va mântui pe dênşiĭ. Păzeşte Domnul.., şi pe toţĭ pĕcătoşiĭ va pierde.*

Vers. 21. *Lauda Domnuluĭ* etc. Psalmul încheie cu provocarea că nu numaĭ poetul, ci toate ce aŭ carne şi sânge să laude în vecĭ numele luĭ Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Lauda Domnuluĭ va grăi gura mea, şi să binecuvinteze tot trupul numele cel sânt al luĭ în veac, şi în veacul veaculuĭ.*

LA DUPĂCINAREA (PAVECERNIȚA) MARE

Psalmul 69.

2. Dumnezeule întru mântuirea mea,
Doamne spre ajutorul meŭ grăbește!
3. Sĕ se rușineze și sĕ se înfrunteze ceĭce caută [sufletul meŭ;
Sĕ se întoarcă înapoĭ și sĕ se rușineze ceĭce-mĭ [voesc rĕŭ,
4. Sĕ se întoarcă pentru rușinea lor
Ceĭce grăesc: Bine este, bine este.
5. Sĕ se bucure și sĕ se veselească toți ceĭce te [caută pe tine,
Și care zic pururea: „Mărit fie Dumnezeŭ“, ceĭce [iubesc mântuirea ta.

Psalm. 69. *Superiorului* (LXX *în sfîrșit*), *a lui David, spre aducere aminte*, este inscripția în originalul evreesc, iar LXX a mai adaogat *că m'a mântuit pe mine Domnul*. Psalmul e scurtare din Ps. 39, 14—18, care e al lui David, conține mulțumită și cerere.

Vers. 2—6. *Întru mântuirea mea* sĕ leagă la *grăbește*. Necazurile sunt mari, Dumnezeŭ sĕ-l scape. *Caută sufletul meŭ* sĕ explică în Ps. 39, 15 prin „sĕ-l piardă.“ *Pentru rușinea lor*, care consistă în aceea că aŭ fost rușinați. *Bine este, bine este* exprimă ironie din partea celorce se bucură de nenorocirea altora. *Sĕ se bucure .. mântuirea ta* e ca Ps. 35, 27. Autorul cere ca pioșii

6. Iar eŭ sărac sûnt şi lipsit,
Dumnezeule, grăbeşte mie!
Ajutorul şi mântuitorul meŭ eştĭ tu,
Doamne, nu zăbovi!

Psalmul 4.

2. Când strig rĕspunde-mĭ Dumnezeul dreptăţiĭ mele,
Care mĭ-aĭ făcut larg întru necaz;
Milostiveşte-te spre mine şi ascultă rugăciunea mea.

---

totdeuna să se bucure în Dzeŭ, ţinta doririĭ lor, şi să rostească „Mărit fie Dumnezeŭ“ pentru mântuirea ce s'a descoperit şi pe care eĭ o iubesc. *Iar eŭ* arată starea tristă a autoruluĭ ca apoĭ să poată mărturisi speranţa mântuiriĭ sigure, pentrucă Domnul este mântuitorul luĭ. Traduc. rom.: *Dumnezeule spre ajutorul meŭ ia aminte, Doamne ca să-mĭ ajuţĭ mie grăbeşte ..... voesc mie rele, întoarcă-se îndată-şi ruşinându-se ceĭce-mĭ grăesc mie ..... veselească de tine toţĭ .... Dumnezeule* (LXX nu are „Dzeule“), *şi să zică pururea mărească-să Domnul* (LXX Dumnezeŭ), *şi* (LXX nu are καί) *ceĭce iubesc .... şi mişel, Dumnezeule ajută-mĭ; ajutorul meŭ şi izbăvitorul* (LXX ῥύστης) *meŭ eştĭ tu, Doamne nu zăbovi.*

Psalm. 4. *Superioruluĭ* (LXX *în sfîrşit*), *pe instrumente cu corzĭ, psalmul luĭ David.* Psalmul prezent stă în strînsă legătură cu Ps. 3, cu deosebirea numaĭ că acesta e rugăciune de dimineaţa, iar cel prezent de sara. Timpul compuneriĭ este când David e alungat de Absalom.

Vers. 2. *Când strig rĕspunde-mĭ*, adecă: auzi-mă. *Dumnezeul dreptăţiĭ mele:* al cauzeĭ mele drepte, apărătorul eĭ, saŭ Dumnezeul cel drept, Dumnezeŭ care-mĭ face dreptate. El e izvorul, posesorul dreptăţiĭ şi justifică dreptatea perzecutată pe nedrept. David numeşte pe acest Dumnezeŭ al sĕŭ, pentrucă dreptatea luĭ e întru acesta şi dela el o aşteaptă. *Care... necaz* motivează cele precedente: esperienţa de până aci îl întăreşte în speranţa ajutoruluĭ dumnezeesc *(făcut larg).* Traduc. rom.: *Când am strigat eŭ, auzitu-m'aĭ ..., întru necaz m'aĭ desfătat* (LXX ἐπλάτυνάς μοι), *milostiveşte-te* (LXX οἰκτείρησον)... *mea.*

3. Fiiĭ bărbatuluĭ până când mărirea mea sĕ defaimă,
Iubiţĭ deşĕrtăciunea, căutaţĭ minciuna? Sela.

4. Sĕ ştiţĭ că a distins Domnul pe cuviosul sĕŭ,
Domnul mĕ aude când strig cătră el.

Vers. 3. David admonează pe duşmaniĭ sĕĭ cu linişte, blândeţe, ca un părinte. Motivul acesteĭ dispoziţiĭ este că fiul sĕŭ, Absalom, rĕsculase poporul; mulţĭ aŭ urmat acestuia fiind seduşĭ, pe aceştia îĭ compătimeşte David şi e îngrijat numaĭ că eĭ nu se vor pocăi. *Fiiĭ bărbatuluĭ* are emfază şi exprimă tărie, putere, curaj; iar „fiiĭ oamenilor“ însemnează pe bărbaţiĭ care dispar în mulţime, nu escelează în nimic (Ps. 48, 3. 61, 10. Prov. 8, 4. Is. 2, 9. 5, 15). Aicĭ este partida aristocratică, al căreĭ aliat este Absalom. *Până când:* câtă vreme va fi defăimată cinstea mea de voĭ. Propoziţiunile următoare sunt determinative subordinate. *Iubiţĭ deşĕrtăciunea:* eĭ se înalţă, dar aceasta sĕ bazează numaĭ pe aparenţă, fiindcă eĭ mânecă dela minciună; cu deosebite minciunĭ caută a nimici vaza regeluĭ legitim. Când există principiĭ falze, închipuirĭ greşite, omul caută minciuna spre a-şĭ justifica lucrarea. Astfel a fost şi în rĕscoala luĭ Absalom; mulţimea ĭ-a dat dreptate şi consimţa cu principiile greşite despre stat ale partizanilor luĭ. Totdeuna aşa sĕ întâmplă când patima vine în coliziune cu legea pozitivă a statuluĭ. Traduc. rom.: *Fiiĭ oamenilor, până când greĭ la inimă? Pentru ce iubiţĭ deşĕrtăciunea, şi căutaţĭ minciuna? Greĭ la inimă* (βαρυκάρδιοι): inimă impietrită; oamenĭ neaccesibilĭ pentru sentimente nobile (Ex. 9, 12. Lc. 21, 34).

Vers. 4. În opunere cu însuşirile duşmanilor, David se provoacă la împrejurarea că el este alesul luĭ Dumnezeŭ şi la raportul sĕŭ personal cu acesta. *Sĕ ştiţĭ* provoacă pe duşmanĭ sĕ ia aminte la celece va spune. *A distins:* Dumnezeŭ l-a aşĕzat pe tron luându-l dela turma de oĭ şi aşa toţĭ trebue sĕ se mire de graţia ce i-s'a dăruit (Ps. 77, 70). Întreaga vieaţă a luĭ David a fost minune şi astfel el nicĭ acum n'a putut sĕ se îndoească că Dumnezeŭ îl va ajutora, îl va scăpa. *Pe cuviosul sĕŭ:* acesta e distins astfel; în s. Scriptură însemnează pe un credincios, servitor; omenĭ aleşĭ după voea luĭ. Stând David cu Dumnezeŭ în acest raport, rugăciunea luĭ nu va fi trecută cu vederea, decĭ: *Domnul mĕ aude* etc. Traduc. rom.: *Şi sĕ ştiţĭ, că minunat a făcut* (LXX ἐθαυμάστωσε Vulg. mirificavit) *Domnul pe cel cuvios al sĕŭ, Domnul mĕ va auzi, când voiŭ striga cătră dênsul.*

5. Mâniaţi-vĕ şi nu pĕcătuiţi,
Grăiţi în inimile voastre în aşternuturile voastre şi
[tăceţi. Sela.
6. Jertfiţi jertfa dreptăţii,
Şi vĕ încredeţi în Domnul.

Vers. 5. În original v. acesta este: „Tremuraţi etc.“; dar foarte veche e varianta: „Mâniaţi-vĕ etc.“ Agrăirea din cele precedente continuă: duşmanii sĕ nu fie mândri, ci sĕ se pocăească. *Mâniaţi-vĕ* etc.: de voiţi sĕ vĕ mâniaţi feriţi-vĕ de pĕcătuire, adecă de hulire şi dispreţuire (Ps. 27, 1. Ios. 6, 18. Is. 12, 1). Duşmanii sĕ se ferească de patimi şi spre a nu pierde mântuirea sĕ cugete serios asupra stării lor când fiecare e singur; rĕscoala a fost izvorită numai din mânie. „A vorbi în inimă“=a cugeta singur asupra unui lucru. Noaptea e timpul cel mai potrivit pentru astfel de meditaţiuni; atunci dispar chipurile înşelătoare ale zilei şi sĕ deşteaptă în inima omului puterea adevĕrului dzeesc, care-l provoacă la căinţă ori mulţumită şi adorare. De aceea: *În aşternuturile voastre.* Din contemplaţiunea espusă rezultă sfat, înţelepciune, carĕ sĕ deşteaptă în inimile noastre prin spiritul lui Dumnezeŭ. *Tăceţi:* dupăce s'aŭ liniştit, aŭ delăturat mânia cugetând serios asupra ei, s'o părăsască. Traduc. rom.: *Mâniaţi-vĕ şi nu greşiţi* (LXX ἁμαρτάνετε), *celece ziceţi în inimile voastre, întru aşternuturile voastre vĕ umiliţi* (LXX κατανύγητε). Înţelesul este: Pentru celece cugetaţi întru voi împotriva mea sĕ vĕ pară rĕŭ în aşternuturile voastre, sĕ vĕ căiţi acolo când, cugetând serios, puteţi vedea nedreptatea ce mi-aţi făcut.

Vers. 6. pare a fi paradox, căci cum poate provoca David pe duşmanii sĕi sĕ aibă încredere în Dumnezeŭ?! Tocmai fiindcă admonează la cele drepte, desfăţueşte ca un părinte de cele nedrepte — de jertfe aduse în fărădelege şi de încrederea în puterea armatelor. *Jertfiţi* etc. este jertfa care corĕspunde voii lui Dumnezeŭ, cu intenţiune bună, nu cu făţărnicie, cum fac ei care aducând jertfe caută sĕ se linguşască lui Dumnezeŭ. Această jertfă adevĕrată va fi dacă părăsesc pĕcatele, mânia şi-şi împlinesc datoriţele. *Vĕ încredeţi în Domnul:* sĕ lapede încrederea în sine, în urma căreia se opun regelui lipsit de ajutor omenesc. Având ei încredere în Dumnezeŭ sĕ va risipi nemulţumirea care a produs rĕscoala. Traduc. rom.: *Jertfiţi.., şi nădăjduiţi spre Domnul.*

7. Mulţi zic: Cine ne va face să vedem cele bune?
Doamne, ridică peste noi lumina feţii tale!
8. Dat-ai bucurie în inima mea
Mai mult decât când e multă pânea şi mustul lor.
9. Cu pace mă voiu culca, şi îndată voiu adormi,
Că tu, Doamne, în singurătate
Mă laşi să locuesc fără grijă.

Vers. 7. David priveşte în urmă la ceata mică care i-a rămas credincioasă, la care observă descurajare: *Cine ne va face* etc., adecă: va face să vedem lucruri bune? (2. Imp. 13, 15. Is. 42, 23). Aceste cuvinte exprimă dorinţă şi întrebare. Doamne îndură-te spre noi! şi: Se va îndura oare? E multă vreme de când David cu ai săi e în strîmtoare, încep a descuraja. David se roagă pentru ai săi: *Doamne ridică* (= lasă să lumineze) etc. — e ca Num. 6, 24—26, dar a doua şi a treia cerere sunt îmbinate. *Lumina feţii:* faţa luminată de graţie, aceasta însaş. Aci să zice: Domnul să facă a le lumina faţa sa; să ridice asupra lor lumina feţii sale — cum e soarele pe cer —; aceasta să le fie steag care să-i conducă la învingere contra duşmanilor. Ideea din urmă să exprimă lămurit în LXX cu „însămnatu-s'a etc." Traduc. rom.: *Mulţi zic, cine va arăta nouă; însămnatu-s'a preste noi lumina feţii tale Doamne. Însămnatu-s'a*: s'a făcut cunoscută prin un semn, străluceşte şi e lesne de cunoscut.

Vers. 8. exprimă contrastul la cele precedente. Duşmanii s'au înmulţit şi întărit prin roadele grâului, vinului şi untului de lemn, iar David cu ai săi au primit bucuria Spiritului sânt. Bucuria, de care e plină inima lui David, e mai mare decât au aceia când au roadă multă în grâu şi vin (*când e multă pânea şi mustul lor).* Traduc. rom.: *Dat-ai veselie* (LXX εὐφροσύνην)..., *din rodul grâului, al vinului şi al untului de lemn al lor s'au înmulţit.* Înţelesul poate fi: Eu am în inima mea bucurie supranaturală şi sunt bogat, iar ei s'au îmbogăţit (înmulţit) în bunuri pământeşti şi se bucură de ele; sau: Tu îmi dai mie mai mare bucurie decât de roadele grâului, cu cari ei se îmbogăţesc. De observat este că „untdelemnul" după „vinului" lipseşte la Origen, Ieronim etc.

Vers. 9. Deşi lipsit de bunuri pământeşti, depărtat de ai săi, pribegeşte în pustie, David totuş nu e lipsit de liniştea şi bucuria

Psalm 6.

2. Doamne, nu cu mânia ta să mĕ mustri pe mine,
Nicĭ cu iuţimea ta să mĕ pedepseştĭ.
3. Miluĕşte-mĕ Doamne că m'am vestejit,
Vindecă-mĕ Doamne că oasele mele s'aŭ turburat,
4. Şi sufletul meŭ foarte s'a turburat,
Şi tu Doamne, până când?!

---

internă. El se culcă şi adoarme *îndată*, adecă fără grijă; fiind singur Dumnezeŭ îĭ dă să poată locui în siguranţă. *În singurĕtate:* regele e singur, dar Dumnezeŭ îĭ este scut, de aceea n'are trebuinţă de nimene altul. Traduc. rom.: *Cu pace împreună mĕ voiŭ culca, şi voiŭ adormi, că tu Doamne deosebĭ întru nădejde m'aĭ aşĕzat.* LXX *ἐπὶ τὸ αὐτό in id ipsum:* la un loc, împreună, îndată. David zice că el se culcă şi cu aceea adoarme, adecă îndată cum s'a culcat îĭ vine somnul. LXX *κατὰ μόνας* (*καταμόνας*) *singulariter* = osebit, izolat. Regele e acum alungat, despărţit de popor, nimene nu-l apĕră (d. e. garda de curte), totuş are deplină nădejde în viitor: *întru nădejde m'aĭ aşĕzat.*

Psalm. 6. *Superiorului* (LXX *în sfârşit), pe instrument cu corzĭ, pe octavă, psalm al luĭ David.* David a compus acest psalm, după rabinĭ şi unĭĭ exigeţĭ creştinĭ, când căzuse întro boală grea după adulteriul cu Batşeba (Virsavee); iar alţiĭ cred că l-a compus când Saul îl goneşte şi aflându-se în această stare de multă vreme începe a presupune că Dumnezeŭ îl urĕşte şi de aceea lasă să vie asupra luĭ atâtea pedepse. Adaosul „pe octavă“ (LXX *ὑπὲρ τῆς ὀγδοῆς*, Vulg. pro octava) însemnează după LXX şi sânţiĭ Părinţi ziua Duminiciĭ, când a înviat Mântuitorul; alţiĭ iarăş înţeleg deplinirea viitoare care urmează după cele şapte epoce ale lumiĭ. Exigeţiĭ maĭ noĭ cred că psalmul s'a cântat după tonul al 8 (poate e octava în bas, saŭ cu acompaniarea unuĭ instrument cu 8 strune).

Vers. 2—4. *Doamne, nu cu mânia ta etc.* Dumnezeŭ pedepseşte pe om, fie pentrucă iubindu-l voeşte să-l lămurească moraliceşte, fie, din mânie pentrucăs'a opus graţieĭ dzeeştĭ, iar dreptatea dzeească cere satisfacţiune (Ps. 93, 12. 117, 17. Prov. 3, 11 sq). David recunoaşte că e vinovat înaintea luĭ Dumnezeŭ; se supune pedepseĭ luĭ, dar îl roagă să nu fie rĕspins cu totul; el nu rĕspinge

5. Întoarce-te, Doamne, scoate sufletul meŭ,
Mântueşte-mĕ pentru mila ta.

6. Că nu este în moarte celce te pomeneşte pe tine,
În iad cine sĕ-ţĭ mulţumească ţie?

7. Ostenit-am întru suspinul meŭ,
Spăl în toate nopţile patul meŭ,
Cu lacrimile mele ud aşternutul meŭ.

8. Stinsu-s'a de mâhnire ochiul meŭ,
Îmbĕtrânit-a de toţĭ duşmaniĭ meĭ.

---

graţia dzeească, nu lucră contra mântuirĭĭ sale. David cere decĭ sĕ nu fie pedepsit din mânie — ce poate rezulta din păcatul sĕŭ cu Batşeba saŭ fiindcă cu cât maĭ mult cunoaşte omul iubirea luĭ Dumnezeŭ, cu atât maĭ bine cunoaşte natura rĕuluĭ şi urĕşte păcatul. Starea luĭ e aşa de rea încât crede că Dumnezeŭ l-a lăpĕdat, el e fără mângăere. *Miluĕşte-mĕ Doamne etc.* El s'a pocăit, pedeapsa sĕ se schimbe în iubire, sĕ fie mijloc de creştere şi lămurire. Dumnezeŭ sĕ-ĭ arate favorul, blândeţele sale, căcĭ frica internă ĭ-a stors vieaţa trupească, a vestejit de tot. Rugăciunea după mântuire sĕ motivează: *oasele mele etc.* Durerĭ marĭ sufleteştĭ înrîuresc în mod distrugĕtor asupra corpuluĭ întreg, corpul poetuluĭ a degenerat. Maĭ turburat e însă sufletul. În această stare însă nu poate crede decât că Dumnezeŭ nu-l maĭ iubeşte, vrea sĕ-l piardă; de aceea întreabă: *Şi tu, Doamne* etc., adecă până când nu mĕ veĭ mântui. Foarte mişcătoare sunt aceste cuvinte, exprimă lamentare şi desperare. Sufletul celuĭce se roagă tremură, e turburat şi Dumnezeŭ? El vede şi sĕ nu fie mişcat? Dar cuvintele: *până când* conţin şi mângăere; căcĭ câtă vreme omul strigă la Dumnezeŭ, nu poate fi cuprins cu totul de desperare. Tocmaĭ chiemarea luĭ Dumnezeŭ întrajutor exprimă speranţă întrînsul, care nicĭcând nu va fi ruşinată. Traduc. rom.: *Doamne nu cu mânia* (LXX θυμῷ).....*nicĭ cu iuţimea* (LXX ὀργῇ)..*certĭ*..., *că neputincios sînt*... *când?*

Vers. 5—8. *Întoarce-te:* arată-ţĭ faţa. Poetul crede că Dumnezeŭ s'a întors şi s'a depărtat dela el. *Scoate sufletul meŭ*=mântueşte vieaţa mea exprimând că David era în primejdiĭ marĭ; dar cea maĭ puternică cauză a desperărĭĭ este părăsirea spirituală. De aceasta, de părăsirea din partea luĭ Dumnezeŭ, se teme el maĭ mult decât de moarte. Dumnezeŭ sĕ-l scoată din suferinţele în

9. Depărtaţi-vĕ dela mine toţi care lucraţi fărădelege,
Că Domnul a auzit glasul plângerii mele.

10. Auzit-a Domnul cererea mea,
Domnul va primi rugăciunea mea.

---

cari se află sufletul luĭ. Cererea sĕ motivează pe mila dzească *(pentru mila ta)*, care se manifestă faţă de pĕcătoşĭ. Alt motiv al cereriĭ este apoĭ dorinţa luĭ de a preamări pe Dumnezeŭ, ca cum ar zice: de voiŭ muri nu te maĭ pot lăuda; toate creaturile sunt pentru tine, doar nu veĭ nimici lucrul mânilor tale? *Iad* (şeol) sĕ numeşte locul morţilor, a căruĭ gură e groapa. Psalmiĭ cunosc numaĭ un loc unde petrec sufletele morţilor. Aci ele sunt despărţite de lumina prezenţiĭ luĭ Dumnezeŭ, se află întro stare foarte tristă, vieţuesc în umbră, nu pot sĕ preamărească pe Dumnezeŭ. Acest loc poate simboliza iadul creştinesc. David se teme de moarte fiindcă aduce nefericire. Cuprins de această frică suspină el necontenit, îşĭ udă aşternutul cu lacrimile ce le varsă în toată noaptea. *Ochiul meŭ* exprimă întreaga stare a omuluĭ. În urmă sĕ spune şi cine îĭ cauzează atâtea necazurĭ: duşmaniĭ. Traduc. rom.: *Întoarce-te Doamne, izbăveşte* (LXX ῥῦσαι).... *întru moarte*.... *şi în iad* (LXX ἐν δὲ τῷ ᾅδῃ) *cine se va mărturisi ţie?*..., *spăla-voiŭ*..., ...*aşternutul meŭ voiŭ uda. Turburatu-s'a de mânie* (LXX ἀπὸ θυμοῦ)..., *învechitu-m'am întru toţi vrăjmaşiĭ meĭ. Învechitu-m'am:* nevoea mea e de multă vreme că am îmbătrânit între duşmanĭ, adecă în ne'ntrerupte primejdiĭ; saŭ: sûnt istovit, puterile mĭ-aŭ sĕcat, ce vĕd şi duşmaniĭ meĭ.

Vers. 9—11. Pe neaşteptate, în toiul vaetelor, sĕ arată poetuluĭ mângăerea dzeească, deşi duşmaniĭ îşĭ bat joc de el, pentrucă Dumnezeŭ l-a părăsit. *Depărtaţi-vĕ* etc. e triumfător. *Glasul plângeriĭ;* orientaliĭ nu pot sĕ fie triştĭ în tăcere. Poetul spune că Dumnezeŭ ĭ-a ascultat cererea, rugăciunea luĭ, rostite cu glas înalt. *Va primi* exprimă rezultatul la *auzit-a*. Ce sĕ pare acum duşmanilor că sufere el, eĭ vor suferi cu adevĕrat în viitor, vor peri: *ruşina-se-vor* etc. *Se vor turbura* sĕ rapoartă la v. 2. 3: soartea de care s'aŭ bucurat duşmaniĭ, care credeaŭ că va fi a luĭ David, îĭ va ajunge pe eĭ; o putere maĭ înaltă îĭ va alunga, şi anume *de grab:* pe neaşteptate, fără ca eĭ sĕ ştie în ce chip s'a întâmplat. Traduc. rom.: *Depărtaţi-vĕ*..., *că a auzit Domnul*..., *Domnul rugăciu-*

11. Ruşina-se-vor şi se vor turbura toţi vrăjmaşii mei,
Întoarce-se-vor, ruşina-se-vor, degrab.

Psalmul 12.

2. Până când, Doamne, mĕ uiţi tu pururea,
Până când ascunzi faţa ta dinaintea mea?
3. Până când voiŭ pune sfaturi în sufletul meŭ,
Mâhnire în inima mea ziua?
Până când se va ridica duşmanul meŭ asupra mea.

---

nea mea a primit. Sĕ se ruşineze şi sĕ se turbure..., sĕ se întoarcă, şi sĕ se ruşineze foarte de grab.

Psalm. 12. *Superiorului* (LXX *în sfĕrşit*), *psalm al luĭ David.* Acest psalm s'a compus în timpul din urmă al goaneĭ luĭ David din partea luĭ Saul. Lungă vreme David se vede perzecutat, duşmanul creşte; de aceea sufletul luĭ strîmtorat fiind se întreabă: Până când? adecă aĭ uitat de mine Doamne?

Vers. 2. 3. Întrebările exprimă starea sufletuluĭ, când sperând desperă şi desperând speră. Contrazicerile în întrebărĭ sĕ explică din lupta între spirit şi carne. Căcĭ întâia primejdie în stăruinţa curajoasă până în sfĕrşit rezultă din sentimentul că Dumnezeŭ părăseşte pe om. Impulzul puternic al graţieĭ sĕ stinge, Dumnezeŭ se retrage tot maĭ mult şi sufletul rĕmâne singur pe terenul de luptă ca sĕ-şĭ exerciteze forţele. Dacă această luptă e timp maĭ îndelungat, apoĭ sufletul descurajază şi desperând strigă: Până când Doamne m'aĭ uitat? A doua primejdie a stăruinţiĭ sĕ naşte din împrejurarea că nu sûntem statornicĭ, ci propusurile sĕ perândează şi totdeuna învinovăţim deprinderea. De aceea inima strigă că Dumnezeŭ a uitat pe om pentru totdeuna, iar spiritul, nemulţumindu-se cu aceasta, produce îndoeală: Până când sĕ pare că tu m'aĭ părăsit? Omul sub mânia luĭ Dumnezeŭ simţeşte înainte durerile iaduluĭ, credinţa însă pune faţă în faţă mărirea şi iubirea luĭ Dumnezeŭ, care fiind ascunsă acum îndĕrĕtul mânieĭ, poetul se roagă sĕ i-se descopere cât maĭ curênd. De treĭ orĭ David pune această întrebare a credinţiĭ. El face multe planurĭ *(pune sfaturĭ în sufletul meŭ)* cum sĕ scape din starea de acum; o grijă alungă

4. Caută, răspunde-mĭ, Doamne Dumnezeul meŭ,
Luminează ochiĭ meĭ ca să nu adorm întru moarte.

5. Ca să nu zică duşmanul meŭ: L-am învins pe el,
Asupritoriĭ meĭ se bucură că mă clatin.

---

pe ceealaltă, căcĭ abia s'a născut una, a şi dispărut. *Ziua;* noaptea face omul planurĭ, iar ziua când vede nevoea cu ochiĭ, inima e cuprinsă de durere văzêndu-şĭ starea desperată. Între acestea duşmanul e deasupra, adecă s'a înălţat deasupra capuluĭ luĭ şi se făleşte. Traduc. rom.: *Până... mĕ veĭ uita până în sfêrşit... întorcĭ* (LXX ἀποστρέψεις) *faţa ta de cătră mine..., durerĭ în inima mea ziua şi noaptea* (LXX ἡμέρας)... *se va înălţa vrăjmaşul.. mea.* Espresiunea ἡμέρας (LXX) în loc de τῆς ἡμέρας per diem=zilnic; de regulă stă καθ' ἡμέραν; traducătoriĭ românĭ n'aŭ înţeles-o.

Vers. 4. 5. Cele douĕ primejdiĭ amintite maĭ nainte sunt de mare importanţă, urmările lor trebue apreciate şi cunoscute. Timpul îndelungat făcu pe autor să se obicĭnuească a nu avea cu sine pe Dumnezeŭ; dar ochiul totuş şi-l îndreaptă la bunurile carĭ i-să par aşa îndepărtate. De aceea se roagă ca Dumnezeŭ să-ĭ răspundă, adecă să-ĭ dea ajutor; altfel zi de zi lumina ochilor s'ar abate tot maĭ mult dela lucrurile maĭ înalte, el ar deveni tot maĭ puţin atent faţă de adevĕrurile dzeeştĭ, în urmă ar adormi de tot, iar somnul ar fi moarte, dacă Dumnezeŭ nu-l milueşte. Şi atuncĭ triumful duşmanilor ar fi şi maĭ mare. *Luminează ochiĭ:* să-ĭ dea putere nouă de vieaţă (Ezra 9, 8), care se manifestă îndeosebĭ în strălucirea vioae a ochilor (1. Imp. 14, 27. 29). Lumina de aicĭ este iubirea luĭ Dumnezeŭ (Ps. 30, 17), vieaţa; iar contrastul lor este: întunerec, mânie, moarte. Dacă Dumnezeŭ priveşte la cineva cu iubire, acela dobândeşte nouă putere de vieaţă, nu va durmi somnul morţiĭ (Ier. 51, 39. 57 cf. Ps. 75, 6) = somnul să schimbă în moarte. Frumos şi emfatic e contrastul: *Caută!* la „Până când"?, căcĭ numaĭ Dumnezeŭ poate ajuta în nevoĭ şi primejdiĭ făcênd ca omul să nu adoarmă somnul morţiĭ. În v. 5 să spune că altă urmare tristă a acestor primejdiĭ este, că diavolul începe a ne stăpâni. Omul e slab, primejdiile ce-l împresoară sunt foarte marĭ; iar diavolul pândeşte totdeuna ca să aducă pe om a se clătina, a cădea şi să-l ia cu totul în a sa stăpânire. *Ca să nu zică* etc. exprimă de ce autorul cere lumina dzeească: duşmanul să nu se poată

6. Iar eŭ mĕ încred întru mila ta,
Bucure-se inima mea de mântuirea ta,
Cânta-voiŭ Domnuluĭ, că mĭ-a făcut bine.

Psalmul 24 pag. 96.

Psalmul 30.

2. Întru tine Doamne am căutat scăpare,
Sĕ nu mĕ ruşinez în veac,
Întru dreptatea ta mântueşte-mĕ.

---

făli că e mai puternic decât el. Traduc. rom.: *Caută auzi-mĕ....*, *ca nu cândva sĕ adorm întru moarte. Ca nu cândva sĕ zică vrăjmaşul meŭ, întăritu-m'am asupra luĭ, ceĭce mĕ nĕcăjesc se vor bucura de mĕ voiŭ clăti.*

Vers. 6. Aci spune poetul că în situaţiĭ ca a sa nu este altă scăpare decât a se încrede cu desĕvârşire în Dumnezeŭ, căcĭ cine voeşte numaĭ pe acesta, nu umblă în întunerec, deşi recunoaşte că el însuş e întunecos şi sărac. *Iar eŭ* e în opunere cu duşmaniĭ, care-ĭ doresc moartea; iar el se încrede în Dumnezeŭ, care va pune capĕt nevoiĭ luĭ. *Mĕ încred* este credinţa care se razimă tare în Dumnezeŭ. *Bucure-se* exprimă nădejdea sigură. *Cânta-voiŭ* etc., dacă mântuirea esperiată îl va inspira. *Că mĭ-a făcut bine;* sufletul cântăreţuluĭ s'a liniştit, inima luĭ e pĕtrunsă de pace. Traduc. rom.: *Iar eŭ spre mila ta am nădăjduit., bucura-se-va...,. Domnului celuĭce a făcut bine mie, şi voiŭ cânta* (LXX ψαλῶ) *numelui Domnuluĭ celuĭ înalt.* Cuvintele: „şi voiŭ cânta... înalt" lipsesc în originalul evreesc.

Psalm. 30. *Superiorului* (LXX *în sfĕrşit*), *psalmul luĭ David pentru spaimă* (saŭ *în extază*) este inscripţia în LXX. Psalmul e compus de David, şi din cuprins rezultă că în timpul întâiŭ când era urmărit de Saul (1. Împ. 23, 26). „Pentru spaimă" lipseşte în originalul evreesc şi pare adaus din v. 23 exprimând că David de frică, întristare şĭ-a eşit din fire; iar Mântuitorul rosteşte pe cruce v. 6 cf. Lc. 23, 46, din care cauză psalmul sĕ consideră tipomesianic.

3. Pleacă mie urechea ta, grăbeşte, mântueşte-mĕ;
Fii mie stâncă de scăpare,
Casă de munte spre a mĕ mântui.

4. Că stânca şi cetatea mea eştĭ tu,
Şi pentru numele tĕŭ mĕ veĭ povăţui şi purta.

5. Scoate-mĕ-veĭ din mreaja care întrascuns aŭ pus mie,
Că tu eştĭ scutitorul meŭ.

Vers. 2. 3. Rugăciunea începe exprimându-sĕ încrederea şi speranţa autoruluĭ: *Doamne etc.* Această încredere în Domnul care nicĭcând nu înşală face pe poet sĕ se bucure înainte, căcĭ rugăciunea luĭ va fi ascultată; de aceea speranţa luĭ sĕ va împlini totdeuna. Întâia cerere este: *Sĕ nu mĕ rusinez,* înţelegem nu numaĭ ruşinarea temporală, esterioară, ci pe cea internă, continuă. Căcĭ după v. 12—15 în cele pământeştĭ este elĭ ruşinat, trebue decĭ sĕ aibă interese maĭ înalte în carĭ sĕ nu fie ruşinat, promisiunile dzeeştĭ, chiemarea şi alegerea, în urmă încrederea luĭ. *Mântueşte-mĕ:* Dumnezeŭ, fiind atotdrept, deşi examinează pe om în multe chipurĭ, dar îl mântueşte. *Pleacă mie urechea ta, grăbeşte* exprimă cu multă finеţă iubirea cea maĭ intimă. Dumnezeŭ este părinte, pe care îl cuprindem după grumaz cerêndu-ĭ sĕ ne asculte. *Stâncă .... a mĕ mântui*; o casă pe vêrful unuĭ munte este azil sigur. Din v. 3 vedem că primejdia trebue sĕ fie fost mare încât poetul, care se obicinuise a răbda şi sĕ aştepte, cere grabnic ajutor. Traduc. rom.: *Spre tine Doamne am nădăjduit, ... izbăveşte-mĕ* (LXX ῥῦσαι) *şi mĕ scoate. Pleacă cătră mine urechea ta, grăbeşte de mĕ scoate, fiĭ mie Dumnezeŭ scutitor, şi spre casă de scăpare, ca sĕ mĕ mântueştĭ.*

Vers. 4. 5. conţin motivele ajutoruluĭ grabnic din partea luĭ Dumnezeŭ. El sĕ-ĭ fie ce crede poetul, ce aşteaptă el cu încredere. *Mĕ veĭ povăţui şi purta* exprimă că Dumnezeŭ sĕ-l conducă cu graţia sa. Traduc. rom.: *Că puterea mea şi scăparea mea ... şi ... mĕ veĭ hrăni. Scoate-mĕ-veĭ din cursa aceasta care aŭ ascuns mie, ... scutitorul meŭ Doamne.* Autorul numeşte tărie şi scăpare pe Dumnezeŭ şi-l roagă ca cu acest nume sĕ-ĭ stea întrajutor. Lipsa de încredere în Dumnezeŭ la ceĭ maĭ mulţĭ îşĭ are temeiul în împrejurarea că ţin foarte mult la sine şi nu aşteaptă toate dela graţia dzeească. Aceştia cred, se roagă luĭ Dumnezeŭ, îşĭ împli-

6. În mâna ta pun duhul meŭ,
Tu mĕ mântueştĭ, Doamne, Dumnezeul adevĕrului.

7. Urît-am pe ceĭce cinstesc idoliĭ zădarnicĭ,
Iar eŭ în Domnul m' am încrezut.

8. Sălta-voiŭ şi mĕ voiŭ bucura de mila ta,
Că aĭ căutat la nevoea mea,
Aĭ cunoscut necazurile sufletuluĭ meŭ.

9. Şi nu m'aĭ închis în mâna duşmanuluĭ,
Pus-aĭ în loc departe picĭoarele mele.

---

nesc trebile, dar aŭ prea multă încredere în sine, nu sunt modeştĭ, nu cunosc îndestul neputinţa lor. Eĭ voesc ca toate sĕ li sĕ împlinească după dorinţă şi fără multă încordare.

Vers. 6. Fiind Dumnezeŭ al adevĕruluĭ, aşteaptă ajutorul luĭ cu siguranţă; acestuia încredinţază duhul sĕŭ, pentrucă la dênsul toate sunt asigurate contra primejdiilor şi nevoilor. *Duhul meŭ* sĕ zice, pentrucă rugăciunea are în vedere izvorul vieţiĭ omeneştĭ, pe Dumnezeŭ, cuĭ sĕ recomandă acum spre îngrijire; de aceea *în mâna ta. Tu mĕ mântueştĭ* exprimă cele viitoare ca cum s'ar întâmpla în prezent. *Dumnezeul adevĕruluĭ:* el e adevĕrul şi ca atare se adevereşte în descoperire, îndeosebĭ în promisiunĭ. Traduc. rom.: *În mânile tale voiŭ pune .., izbăvitu-m'aĭ* (LXX ἐλυτρώσω) .. *adevĕruluĭ.*

Vers. 7. David arată apoĭ în ce conzistă încrederea sa în Dumnezeul adevĕruluĭ: *Urît-am* etc. Idoliĭ *(zadarnicĭ)* nu folosesc celorce îĭ cinstesc, ci-ĭ înşală; iar poetul nădăjdueşte numaĭ spre Domnul. De observat este că toate traducerile aŭ persoana a doua: *Urît-aĭ pe ceĭce păzesc deşertăciunile înzădar, iar eŭ spre Domnul am nădăjduit.*

Vers. 8. 9 spune autorul ce va face în viitor: *Sălta-voiŭ* etc. Poetul e sigur că Domnul îl va asculta, de aceea el cu bucurie va mărturisi graţia luĭ, că ĭ-a cunoscut suferinţele şi a căutat sĕ le delăture. *Nu m'aĭ închis:* nu l-a lăsat sĕ fie de tot în puterea duşmanuluĭ. *În loc departe* saŭ loc deschis, e contrast la starea de acum = în libertate (cf. Ps. 17, 20. 25, 12). Traduc. rom.: *Bucura-mĕ-voiŭ şi mĕ voiŭ veseli .., spre smerenia mea, mântuit-aĭ* (LXX ἔσωσας) *din nevoĭ sufletul meŭ. Şi nu m'aĭ închis în mânile vrăjmaşilor, în loc desfătat picioarele mele.*

10. Milueşte-mĕ Doamne că strîmt este mie,
Topitu-s'aŭ de necaz ochiul, sufletul şi trupul meŭ.
11. Că s'a stins în mâhnire vieaţa mea,
Şi aniĭ meĭ în suspinurĭ,
Clătinatu-s'a în fărădelegea mea puterea mea,
Şi oasele mele aŭ sĕcat.
12. Dela toţĭ vrăjmaşiĭ meĭ ocară m'am făcut
Şi sarcină vecinilor meĭ şi spaimă prietenilor meĭ;
Ceĭce mĕ vĕd pe afară cu sfială mĕ feresc.
13. Uitat sûnt din inimă ca un mort,
Ajuns-am ca un vas ce sĕ strică.

Vers. 10—13. Aci sĕ espune nevoea în care se află cântăreţul. *Strîmt este mie* e ca Ps. 68, 18 cf. Ps. 17, 7; iar *topitu-s'aŭ* etc. e ca Ps. 6, 8 cu deosebirea, că aicĭ la ochiŭ sĕ adaogă sufletul, care leagă spiritul şi corpul; toate la olaltă însemnează omul întreg. În v. 11 mărturiseşte David că păcatul e cauza că puterile luĭ trupeştĭ s'aŭ clătinat, căcĭ cu cât maĭ mult ţine starea critică de acum, cu atât maĭ mult trebuea sĕ se convingă că Dumnezeŭ îl lămureşte. *Şi sarcină* etc.: avênd David foarte mulţĭ duşmanĭ, chiar şi ceĭ maĭ aplecaţĭ luĭ începură a-l ţinea revoltant, usurpator; vecinĭĭ sĕ simţesc molestaţĭ, pentrucă el cauza primejdiĭ cu prezenţa sa; *şi*=aicĭ: chiar şi. În urmă chiar ceĭ maĭ intimĭ îl încungiură, d. e. Abimeleh şi preoţiĭ din Nob. *Ceĭce mĕ vĕd pe afară:* strĕiniĭ pe care-ĭ întâlneşte din întâmplare pe stradă. Astfel el e maĭ mult mort decât viŭ, care sĕ uită îndată *(din inimă*=de tot cf. Deut. 31, 21) cum a fost scos din casă şi aşĕzat în mormênt. El e ca un vas care sĕ pierde, piere, nimene nu-ĭ poartă maĭ mult grija (Ps. 8, 8. Ier. 22, 28. 48, 38). Traduc. rom.: *Milueşte-mĕ ... că mĕ nĕcăjesc* (LXX θλίβομαι), *turburatu-s'a întru mânie ochiul meŭ, sufletul meŭ şi pântecele meŭ. Că.. întru durere..., slăbit-a întru sărăcie vîrtutea mea* (LXX ἰσχύς), *şi oasele mele s'aŭ turburat. Despre..., şi vecinilor meĭ foarte, şi frică cunoscuţilor meĭ. Ceĭce mĕ vedea, afară aŭ fugit dela mine. Uitat am fost ca un mort dela inimă, făcutu-m'am ca un vas pierdut. Întru sărăcie;* espresiunea trebue luată în înţelesul cel maĭ larg. παρὰ πάντας τοὺς ἐχθρούς e maĭ mult decât: duşmanĭĭ meĭ; dar deja s. Atanasie înţelege παρά: la = dela, de. *Foarte* sĕ leagă la *ocară*=spre foarte mare ocară.

14. Că eŭ aud defaima multora,
Spaimă jur împrejur;
Când se sfătuesc împreună asupra mea,
Sĕ ia vieata mea caută.

15. Iar eŭ întru tine mĕ încred Doamne,
Zis-am: Tu eştĭ Dumnezeul meŭ.

16. În mâna ta sunt sorţiĭ meĭ;
Scoate-mĕ din mâna vrăjmaşuluĭ meŭ şi de ceĭce [mĕ gonesc!

17. Lumineze faţa ta spre robul tĕŭ,
Mântueşte-mĕ cu mila ta.

Vers. 14. motivează de ce s'a comparat cu un vas de lăpĕdat. Mulţĭ îl defaimă că e criminalist, de toate părţile îl împresoară spaimă, se sfătuesc asupra luĭ şi toţĭ caută sĕ-l piardă *(sĕ ia vieaţa* cf. 1. Împ. 19, 10. Prov. 1, 19). Traduc. rom.: *Că am auzit ocara a multora din ceĭce lăcuesc împrejur, când se aduna eĭ împreună asupra mea, ca sĕ ia sufletul meŭ s'aŭ sfătuit. Multora din ceĭce lăcuesc împrejur*: multora care sunt împrejurul meŭ = tuturor celor împrejurul meŭ. *Când se aduna eĭ*: în adunările lor saŭ or unde conveniaŭ; exprimă că orunde şi orcând conveneaŭ îndată (ἅμα e despre timp) hotăraŭ sĕ-mĭ răpue vieaţa (ἅμα şi ἐπ' ἐμέ sĕ leagă la ἐβουλεύσαντο). Lamentarea aceasta a luĭ David sĕ confirmă de istoria aceluĭ timp. Excomunicat de regele sĕŭ, alungat de aĭ sĕĭ trebue sĕ pară ocară acelora de care se apropia, sĕ fie spaima tuturor rudeniilor şi partizanilor sĕĭ (1. Împ. 22, 4.) Zece anĭ a fost el alungat, decĭ trebuea sĕ se creadă uitat de aĭ sĕĭ ca un mort.

Vers. 15—17. Suferinţele ce vin asupra poetuluĭ nicĭ cum nu-l pot depărta de încrederea în Dumnezeŭ. *Iar eŭ* accentuă şi maĭ mult contrastul (v. 7). Sĕ pare că în mânie Domnul l-a părăsit, el însă se încrede luĭ şi-l roagă. *Sorţiĭ meĭ* (ittôth) sunt întâmplările din un anumit timp, schimbările în vieaţa omenească. Timpul cu toate schimbările sale e în mâna Domnuluĭ, soartea şi întâmplările. Din această conştienţă urmează rugăciunea din v. 16. 17, cf. Num. 6, 25. *Lumineze faţa ta:* Dumnezeŭ sĕ privească asupra luĭ cu graţie. Traduc. rom.: *Iar eŭ spre tine Doamne am*

18. Doamne, să nu fiŭ ruşinat, că te chiem pe tine,
Să se ruşineze ceĭ fărădelege, să tacă în iad.
19. Amuţască buzele minciunii,
Carĭ vorbesc cele neruşinate asupra dreptuluĭ,
Întru sumeţie şi dispreţ.
20. Cât de mare este bunătatea ta, care o păstrezĭ
[celorce se tem de tine,
O facĭ celorce speră în tine înaintea fiilor oamenilor.
21. Tu-ĭ acoperĭ pe eĭ cu acoperemêntul feţiĭ tale de
[turburarea oamenilor,
Îĭ ascunzĭ pe eĭ în cort de cearta limbilor.

---

nădăjduit,.... mânile tale sorţiĭ meĭ, izbăveşte-mĕ.. vrăjmaşilor meĭ.... Arată faţa ta preste.... ta.

Vers. 18. 19. *Că te chiem pe tine* motivează speranţa exprimată în cele precedente. Poetul nu va fi ruşinat, iar ceĭ fărădelege vor amuţi în vecĭ: *să se ruşineze; să tacă în iad:* vor tăcea şi vor merge în iad. *Amuţască buzele* etc.: Dumnezeŭ judecă şi le face să amuţască. *Cu dispreţ, defăimare:* dacă e tratat rĕŭ un bărbat cinstit, apoĭ e dispreţ, batjocură. Traduc. rom.: *Doamne, să nu mĕ ruşinez, că te-am chiemat pe tine; să se ruşineze necredincioşiĭ* (LXX οἱ ἀσεβεῖς), *şi să se pogoară în iad. Mute să se facă buzele cele viclene* (LXX τὰ χείλη τὰ δόλια), *carĭ grăesc asupra dreptuluĭ fărădelege, cu mândrie şi cu defăimare.*

Vers. 20. 21. Speranţa descrisă în cele precedente să înfăţişază ca siguranţă, de aceea să laudă bunătatea luĭ Dumnezeŭ. *Cât de mare este* etc. exprimă mirare, iar bunătatea luĭ Dumnezeŭ cuprinde tot ce e bun şi să dărueşte celorce îl iubesc. *Care o facĭ* e manifestarea bunătăţiĭ ca dintro vistierie; el o împărtăşeşte (acestora) astfel că toţĭ oameniĭ o vĕd. Dumnezeŭ arată că e atotputernic şi ruşinează pe duşmanĭ (Ps. 22, 5). *Înaintea fiilor oamenilor*: el ia sub scutul sĕŭ pe ceĭ plăcuţĭ luĭ, iar oameniĭ care se adună să clevetească asupra lor nu le strică nimic. *Acoperemêntul feţiĭ tale:* în nemijlocita apropiere a luminiĭ care se revarsă din faţa luĭ Dumnezeŭ (Ps. 26, 5. 60, 5). *În cort:* ajutorul dzeesc să înfăţişază ca un cort care ascunde pe cel prigonit. Traduc. rom.: *Cât este de multă mulţimea bunătăţiĭ tale Doamne, care aĭ ascuns*

22. Binecuvêntat e Domnul,
Că minunată milă mĭ-a arĕtat în cetate întărită.

23. Iar eŭ am zis în spaima mea:
„Lăpĕdat sûnt eŭ dinaintea ochilor tĕĭ.“
Totuş tu aĭ auzit glasul cererĭĭ mele când am strigat
[cătră tine.

---

celorce se tem de tine; făcut-aĭ celorce se nădăjduesc spre tine înaintea fiilor omeneştĭ. Ascunde-veĭ pe dênşiĭ întru ascunsul feţiĭ tale de turburarea oamenilor. Acoperi-veĭ pe eĭ în cort de grăirea împotrivă a limbilor. Mulţimea bunĕtăţiĭ însemnează natura şi lucrarea graţieĭ faţă de celce se tem de Dzeŭ, iar *ascunde-veĭ pe dênşiĭ întru ascunsul feţiĭ tale* arată modul în care se manifestă aceasta. Avem deci: Dumnezeŭ îşĭ arată graţia că toţĭ oamenĭĭ o vĕd; graţia aceasta e numaĭ dulceaţă (bunĕtate); ea se descopere aşa că pe aĭ sĕĭ îĭ scuteşte sub ascunsul feţiĭ sale. Espresiunea „mulţimea bunĕtăţiĭ“ exprimă lucrările interne, minunile ce sĕvêrşeşte Dumnezeŭ în suflet, care se umple de încredere, linişte şi de toate binecuvêntările luĭ. „Ascunsul (întunerecul) feţiĭ luĭ“ e sânta sântelor din templu; Dumnezeŭ locueşte în lumină neaccesibilă; pe cine primeşte el în nemijlocită apropiere, acela e primit în întunerecul feţiĭ luĭ, e scutit de zgomotul lumiĭ exprimându-sĕ în această imagine scutul şi ajutorul dzeesc.

Vers. 22. *Binecuvêntat* etc.; David trece la esperienţă, iar lauda sĕ rapoartă la fapta mântuirĭĭ, care în credinţă sĕ anticipase. *În cetate întărită:* graţia dzeească s'a arĕtat faţă de el, l-a asĕzat ca întro cetate tare înţelegênd unĭĭ interpreţĭ pe Dumnezeŭ cu ajutorul sĕŭ puternic, iar alţiĭ cetatea Ziclag. Traduc. rom.: *Bine este cuvêntat Domnul, că minunată a făcut mila sa în cetatea îngrădiriĭ. În cetatea îngrădiriĭ* este o cetate împrejurul căreia Saul a voit sĕ se aşĕze, o cetate a îngrădiriĭ de duşmanĭĭ luĭ David.

Vers. 23. *Iar eŭ am zis* etc. espune ce credea poetul despre sine înainte de a primi ajutorul dzeesc; în strîmtorare şi spaimă crede că Dumnezeŭ nu-ĭ maĭ poartă grija. Esperienţa de acum l-a învĕţat însă: *Totuş tu aĭ auzit* etc. Traduc. rom.: *Iar eŭ am zis întru... de cătră faţa ochilor tĕĭ. Pentru aceasta aĭ auzit glasul rugăciuniĭ mele, când.. tine. Pentru aceasta* exprimă emoţiune: Dumnezeŭ l-a auzit aşa curênd, pentrucă era aproape de desperare.

24. Iubiţĭ pe Domnul toţĭ cuvioşiĭ luĭ,
Domnul păzeşte pe ceĭ credincioşĭ,
Şi rĕsplăteşte cu prisosinţă celuĭce face mândrie.
25. Întăriţi-vĕ şi inima voastră sĕ se îmbărbăteze,
Toţĭ ceĭce nădăjduiţĭ spre Domnul!

Psalmul 90 pag. 114.
Psalmul 50 pag. 58.

Psalmul 101.

2. Doamne, auzĭ rugăciunea mea,
Şi strigarea mea la tine sĕ vie.

Vers. 24. 25. *Iubiţĭ pe Domnul* etc.; astfel provoacă autorul, pentrucă are esperienţa din cele precedente. Între toate împrejurările sĕ adeverească promisiunile luĭ Dumnezeŭ: *Domnul păzeşte* etc., dar rĕsplăteşte în mĕsură bogată celor mândri, căcĭ eĭ sĕvârşesc izvorul pĕcatuluĭ *(mândrie)* înaintea luĭ Dumnezeŭ. Psalmul încheie cu îmbărbătarea cuvioşilor, că eĭ sĕ se încreadă în Dumnezeŭ, care rĕsplăteşte tuturor. Traduc. rom.: *Iubiţĭ..., că adevĕrurile caută Domnul, şi rĕsplăteşte celorce de prisosit fac mândrie. Îmbărbătaţi-vĕ, şi sĕ se întărească inima voastră, toţĭ ceĭce nădăjduiţĭ spre Domnul.* Esperienţa autoruluĭ este a nu despera niciĭcând, niciĭ a se teme de oameniĭ. *Adevĕrurile caută Domnul:* caută, păzeşte, adecă le ţine, saŭ: caută sĕ rĕsplătească, fie că remunerează orĭ pedepseşte. Multă mângăere conţin aceste cuvinte pentru ceĭce aŭ sĕ lupte cu lumea pĕcătoasă; de puterea cuvêntuluĭ dzeesc toţĭ se ascund. După LXX *περισσῶς* sĕ leagă la *ποιοῦσιν* (şi traduc. rom.) nu la *rĕsplăteşte.*

Psalm. 101. *Rugăciunea unuĭ sărac, când e întristat şi înaintea Domnuluĭ varsă rugăciunea sa.* Cuprinsul psalmuluĭ dovedeşte că s'a compus cătră sfĕrşitul robieĭ babilonene şi descrie nevoea în care se afla poporul întreg. Părţile frumoase şi greutăţile psalmuluĭ ies maĭ bine în relief, dacă ne reamintim că robia a fost pedeapsă dzeească pentru fărădelegile poporuluĭ, în care timp încetase activitatea bisericĭ şi graţia dzeească nu se manifesta ca maĭ nainte. Poporul recunoscêndu-şĭ vina cerea cu suspinurĭ sĕ se ridice pedeapsa deasupra luĭ. Maĭ departe ştim că Dumnezeŭ şi

3. Nu ascunde fața ta de mine în ziua când sûnt [strîmtorat,
Pleacă către mine urechea ta,
În ziua când strig de grab auzi-mĕ.
4. Că s'aŭ trecut în fum zilele mele,
Și oasele mele ard ca arsura.

---

poporul israiltean eraŭ în căsătorie spirituală. Israil, umblând după zeĭ străinĭ, s'a făcut necredincios; de aceea Dumnezeŭ despărțindu-se de el l-a trimis în robie, unde cu lacrimĭ și lamentărĭ cere sĕ fie primit în legătura de maĭ nainte. Nu maĭ puțin trebue sĕ se considere că toate promisiunile eraŭ legate de țara făgăduințiĭ, de Canaan; aci sĕ întemeia binecuvêntarea și mântuirea. Dupăce Israil a fost alungat de aci, îĭ lipsea baza; toate puterile luĭ trebueaŭ sĕ dispară, sĕ se vestejască ca o floare scoasă din rădăcinĭ. Dar cu toate acestea poporul nădăjduește; profețiile îĭ daŭ putere nouă, îl mângăe cu încrederea că el nu e lăpădat pentru totdeuna; zorile uneĭ zile frumoase aŭ rĕsărit în inima poporuluĭ care geme sub urmările purtărĭĭ sale față de Dumnezeŭ.

Vers. 2. 3. Psalmul începe cu cuvintele obicĭnuite la rugăciunĭ (Ps. 38, 13. 87, 3), iar la v. 3. sĕ poate compara Ps. 26, 9. 58, 17. 55, 10 etc. În psalmĭ ocură maĭ multe formule cu carĭ sĕ agrăește Dumnezeŭ; autorul le îmbină ca semn al încrederiĭ sale în acesta. Rugăciunea descrie cu colorĭ viĭ strîmtorarea, dar dă a înțelege speranța că ea va fi ascultată, și decĭ sĕ va da ajutorul cerut. Credință neclătită în Dumnezeŭ, în bunĕtatea și fidelitatea luĭ exprimă cuvintele: *În ziua când strig, de grab auzi-mĕ.* Traduc. rom.: *Doamne, auzĭ... Sĕ nu întorcĭ fața ta dela mine, or în ce zi mĕ nĕcăjesc, pleacă....; or în ce zi te voiŭ chiema, de grab mĕ auzĭ.*

Vers. 4. *În fum:* vieața grăbește spre moarte ca fumul sĕ se împrăștie, cf. Ps. 36, 20. Asĕmĕnându-sĕ vieața cu fumul exprimă cât de răpede trece ea. *Oasele mele:* locul puterĭ omenești; unde sunt oase puternice și vieața este așa. *Ard:* oasele luĭ ard de frigurĭ ca vatra de focul deasupra eĭ. Traduc. rom.: *Că s'aŭ stins ca fumul zilele mele, și oasele mele ca uscăciunea s'aŭ uscat.* Zilele puterĭĭ aŭ trecut, așijderea și fericirea, liniștea și bucuria; numaĭ amintirea a maĭ rĕmas. *Ca uscăciunea* etc.: oasele autoruluĭ sunt fără suc și putere ca uscăturile.

5. Bătută ca iarba şi uscată este inima mea,
Că am uitat să mânc pânea mea.

6. De glasul suspinuluĭ meŭ s'a lipit osul meŭ de [carnea mea.

7. Asĕmĕnatu-m'am cu pelicanul pustieĭ,
Făcutu-m'am ca buha ruinelor.

8. Privighiind sûnt ca o pasere singură pe coperiş,

9. Toată ziua mĕ defaimă duşmanii meĭ,
Ceĭ turbaţĭ contra mea, pe mine se joară.

Vers. 5. 6. exprimă acceaş în altă imagine. *Bătută ca iarba* etc., adecă lovită, vătămată, şi anume iarba de soare; ĭar aci să spune de ce poate zice că e bătută inima: *uscată* etc. Cum iarba se-uscă de arşiţa soareluĭ, aşa şi centrul vieţiĭ luĭ (inima) s'a apropiat de peire, ĭ-a secat puterea de vieaţă. *Am uitat* etc.: durerea şi suferinţele l-aŭ împiedecat să mănânce; n'are nicĭ o plăcere la aceasta. *S'a lipit* etc.: pe corpul sĕŭ e aşa de puţină carne că i-să vĕd oasele (Iob 19, 20). Esperienţa dovedeşte că incordărĭ ne'ntrerupte, întristare, îndeosebĭ rugăciune intenzivă, slăbesc corpul *(de glasul suspinuluĭ etc.)* În orient a nu mânca este semnul şi urmarea jaleĭ (1. Imp. 1, 7. 20, 34. 2. Imp. 12, 16). Traduc. rom.: *Rănit am fost ca iarba, şi s'a uscat inima mea, că mĭ-am uitat a mânca pânea mea. De glasul.... mea.*

Vers. 7—9. În opunere cu fericirea de maĭ nainte să înfăţişază nevoea prezentă; plaiurilor mănoase ale Canaanuluĭ să opune pustia exiluluĭ; paserilor carĭ iubesc lumina zileĭ să opun celece se simţesc bine în timpul nopţiĭ, petrec în stâncĭ şi rîturĭ; iar încrederiĭ e opus dorul ce-l are paserea (vrabia) singuratică. *Pelicanul* şi cucuvaea, *buha* sunt paserĭ necurate, iubesc singurĕtatea în pustie. În atare pustie e şi poetul. Despre pelican (cf. Is. 34, 11) să ştie că petrece aproape de maluri stâncoase, zile întregĭ aşteaptă nemişcat până vede vrun peşte. Ceĭ vechĭ aveaŭ despre el mitul: „Dicuntur hae aves tanquam colaphis rostrorum occidere parvulos suos, eosdemque lugere per triduum; postremo dicunt matrem seipsam graviter vulnerare et sanguinem suum super filios fundere, quo illi reviviscunt" *(Augustin* în h. l.) — şi dacă e adevĕrat mitul, zice acest fericit Părinte, apoĭ pelicanul are multă asĕmĕnare

10. Că cenușă am mâncat ca pâne,
Și beutura mea am amestecat cu plâns.
11. Pentru urgia ta și mânia ta,
Că tu m'aĭ ridicat și m'aĭ aruncat.
12. Zilele mele sunt ca o umbră întinsă,
Și eŭ însumĭ mĕ usc ca iarba.

---

cu Cristos „cujus sanguine vivificati sumus". *Νυκτικόραξ* (LXX nycticorax) este cucuvaea (pasere de noapte), *Ieronim* are „bubo" (buha); dar și cucuvaea iubește singurĕtatea: „avis est loca amans deserta" (Gesn. Thes. v.), de aceea *οἰκόπεδον* (LXX in domicilio) casă, loc de casă, aicĭ o casă părăsită, ruinată. *Privighiind sînt* etc.: grijile și suferința ĭĭ sperie somnul. *Țippor* e orce pasere mică și vrabia. El e slab și neputincios ca o păsĕrică care singură șede pe coperiș și se cântă după puiĭ carĭ i-s'aŭ luat. Asĕmĕnările de aci descriŭ în colorĭ vioĭ starea luĭ Israil în robia babiloneană. Frumoasele plaiurĭ ale Eufratuluĭ ĭĭ sunt pustie, în cetatea foarte populată, Babilon, el se află ca vrabia pe coperiș. Cât de mult dorea poporul sĕ se re'ntoarcă din robie sĕ poate vedea din Ps. 120. 122. *Toată ziua* etc. Alt motiv al durerĭĭ este că dușmanĭĭ îl defaimă. Ce mare bucurie aŭ avut popoarele dimprejur când a căzut Ierusalimul! *Pe mine se joară:* când voesc sĕ blasteme, cf. Is. 65, 15. Ier. 29, 22. Num. 5, 21. 27. Traduc. rom.: *Asĕmĕnatu-m'am.. de pustie,. ca corbul de noapte, în loc nelăcuit. Priveghiat-am, și m'am făcut ca o pasere ce este osebită pe casă . .m'aŭ ocărît vrăjmașiĭ meĭ, și ceĭce mĕ lăuda, asupra mea se jura. Ceĭce mĕ lăuda:* care a fost martorĭĭ fericirĭĭ luĭ de maĭ nainte, pentrucă Dumnezeŭ era în mijlocul luĭ și-l scutia, mărturisesc acum nenorocirea luĭ, care și lor e așa de mare și neauzită, că joară la ea; când voesc sĕ întărească ceva cu jurămĕnt zic: Sĕ mi se întâmple și mie ca ludeuluĭ, de nu e adevĕrat. Va sĕ zică dușmanĭĭ sunt identicĭ cu „ceĭce mĕ lăuda".

Vers. 10—12. *Că cenușă* etc. Aci sĕ mărturisește conștiența pĕcatuluĭ și căința. Orce s'a întâmplat cu el, a meritat pentru pĕcatele sale; mânia dzeească ĭĭ rĕsplătește, și anume cu deplină dreptate. „A mânca cenușă ca pâne, a amesteca lacrimĭ în beutură" este semnul jalei, al întristărĭĭ, nenorocirĭĭ; aceasta însemnează și presărarea capuluĭ cu cenușă. Orientalul, când jălește, șede pe pămĕnt

13. Iar tu, Doamne, tronezĭ în veac,
Și pomenirea ta în neam și în neam.

14. Tu te veĭ scula, te veĭ îndura de Sion,
Că vreme este să-l milueștĭ, venit-a timpul hotărît.

15. Că cu iubire se lipesc robiĭ tĕĭ de pietrile luĭ,
Și le e milă de țĕrîna luĭ.

---

dupăce a presărat cenușă, saŭ îșĭ presară capul cu cenușă (cf. 2. Imp. 12, 16); iar autorul zice că rĕspirând pulbere și cenușă, mâncă cenușa ca pâne. La beutură nu poate transpune aceasta, decĭ: *și beutura* etc. *Pentru urgia* etc. este asĕmĕnare cu un vifor care ridică obiectele și le aruncă la pământ cu vehemență. Astfel s'a întâmplat și cu Israil: grația a fost nespus de mare, iar acum cu atât maĭ simțită este pedeapsa. *Că tu m'aĭ ridicat* etc.: Dumnezeŭ dintre popoare și l-a înălțat dându-ĭ descoperirea sa; dar tocmaĭ de aceea acum e batjocorit maĭ mult, căcĭ Dumnezeŭ, șĕ vede, anume l-a ridicat ca cu atât maĭ mult să simțască căderea când e scos din patrie și dus în străinĕtate. *Zilele mele* etc., adecă sunt ca umbra care spre sfârșitul zileĭ e tot maĭ lungă pânăce să pierde de tot în întunerec (Ps. 108, 23). *Mĕ usc ca iarba:* în străinĕtate Israil e ca o plantă scoasă din rădĕcinĭ. Traduc. rom.: *Că cenușă ca pânea am mâncat, și beutura mea cu plângere am amestecat. De către fața iuțimiĭ tale, și a mâniciĭ tale* (LXX τῆς ὀργῆς σου καὶ τοῦ θυμοῦ σου), *că înălțându-mĕ m'am* (LXX *m'aĭ*) *surpat. Zilele mele ca umbra s'aŭ plecat, și eŭ ca iarba m'am uscat. De către fața* e evraizm = pentru, din cauza. *S'aŭ plecat:* se apropie de sfârșit, pier așa îngrabă ca umbra când înoptează.

Vers. 13—15. Deși Israil e smerit, dar n'a degenerat; el speră în Dumnezeul mântuirĭĭ. *Tronezĭ în veac.:* ca rege vecĭnic al teocrațieĭ. *Și pomenirea ta* etc. Domnul și-a făcut nume care nicĭcând nu să va uita (Ps. 9, 8. Plâng. 5, 19). Dumnezeŭ să numește după lucrurile ce le face, din acestea să cunoaște el; de aceea „pomenirea“ stă în loc de lucrările în carĭ și-o face. Vecĭnic e Dumnezeŭ, din neam în neam, decĭ și pomenirea luĭ, adecă lucrul luĭ. Atare pomenire este Israil cu istoria sa, care lucru trebue să aibă un scop vecĭnic. Această pomenire Dumnezeŭ o va rezidi și deplini în mod miraculos, dupăcum promisese. El va rezidi Ierusalimul, iar acum a sosit vremea să se realizeze această

16. Și se vor teme neamurile de numele Domnului,
Și toți regii pământului de mărirea ta.
17. Pentrucă Domnul a zidit Sionul,
S'a arătat întru mărirea sa.
18. Întorsu-s'a spre rugăciunea celui nefericit,
Și nu a disprețuit rugăciunea lor.

---

promisiune: *Tu te veĭ scula* etc. *Că vreme este:* e momentul când Israil să mântuește judecându-să dușmanii lui (Ps. 68, 14. 74, 3. Avac. 2, 3); a trecut timpul mâniei asupra lui Israil și a sosit al îndurării și milostivirii. *Că cu iubire* etc. motivează că a sosit vremea ca Israil să fie miluit; acum știe aprecia fericirea ce constă în a fi poporul lui Dumnezeŭ, a avea o cetate sântă și întrînsa locuința lui Dumnezeŭ. *De pietrile lui* să explică în *țĕrîna lui* = pietri și praf = cetatea risipită. *Le e milă* e paralel la „cu iubire"; ei compătimesc cetatea pentrucă o iubesc. Această iubire de patrie, dorul de a se re'ntoarce în ea, este cântărețului semn că s'a apropiat timpul îndurării dzeești. Cei 70 de ani ai robiei erau pe sfîrșite, Iudeii incep a dori tot mai tare ziua liberării. Traduc. rom.: *Iar tu Doamne în veac rĕmâĭ, și... Tu sculându-te veĭ milui* (LXX οἰκτειρήσεις) *Sionul, că vremea este a te milostivi* (LXX οἰκτειρῆσαι) *spre el, că a venit vremea. Că bine aŭ voit robiĭ tĕĭ pietrile lui, și de țĕrîna lui le va fi milă. Rĕmâĭ în veac* nu să rapoartă la veĕnicia lui Dumnezeŭ, ci exprimă că el totdeuna rămâne credincios legămîntului încheiat cu Israil.

Vers. 16—18. *Și se vor teme* conțin urmarea după ce Sionul va fi miluit. Atunci păgânii impresionați de cele întâmplate vor lăuda pe Domnul; ei se vor întoarce la Dumnezeul adevărat, cf. Is. 40—66, special 59, 19. 60, 19. *Pentrucă* e motivul adorării. *A zidit* e zis cu privire la *se vor teme:* păgânii se vor teme abia după rezidirea Ierusalimului. Aceștia vor recunoaște că nu om, ci Domnul a zidit Sionul și că toată mărirea și-o arată întrînsul; dar și bunătatea dzeească care este asupra Sionului va atrage lumea păgână (Is. 65, 22. 24. 18. 24, 18). *Celui nefericit:* așa să numește poporul din exil, adecă fără patrie, putere, onoare; fără viitor înaintea oamenilor. *Și n'a disprețuit* etc. e reminiscență din Ps. 21, 25. Traduc. rom.: *Și se vor...., și toți împărații... Că*

19. Să va scrie aceasta pentru neamul viitor,
Şi un popor ce să crează va lăuda pe Domnul.

20. Că a căutat din înălţimea sa cea sântă,
Domnul din cer a privit pe pământ.

21. Ca să audă gemetul celuĭ prins,
Să dezlege pe fiiĭ morţiĭ.

22. Ca să vestească eĭ în Sion numele Domnuluĭ,
Şi lauda luĭ în Ierusalim.

23. Când se vor aduna popoarele împreună
Şi împăraţiĭ să slujască Domnuluĭ.

---

va zidi Domnul Sionul, şi se va arăta întru mărirea sa. Căutat-a spre rugăciunea celor smeriţi, şi n'a defăimat cererea lor.

Vers. 19. *Să va scrie:* Dumnezeŭ va face poporuluĭ ales cele cuprinse în v. 17. 18, carĭ apoĭ să vor însămna pentru urmaşi. Evangelia mântuiriĭ prin Domnul nu rămâne necunoscută, chiar un popor, care acum e în formaţiune, îl va lăuda. *Neamul viitor* e ca Ps. 47, 18. 77, 4, iar *un popor ce să crează* are, poate, privire la Is. 43, 7. Traduc. rom.: *Să se scrie aceasta întru alt neam, şi poporul ce să zideşte, va lăuda pe Domnul.*

Vers. 20. 21. *Că a căutat* etc.; să poate compara Is. 63, 15. 42, 7. 61, 7 şi Ps. 78, 11. Poporul din exil e în cătuşe şi aproape de peire, dacă Dumnezeŭ nu-ĭ vine întrajutor; aşadar *fiiĭ morţiĭ* = ceĭce mor. Traduc. rom.: *Că a privit dintru înălţimea cea sântă a luĭ, Domnul din cer pe pământ s'a uitat. Ca să audă susţinul celor fercaţi, să dezlege pe fiiĭ celor omoriţi. Fiiĭ celor omoriţi:* urmaşiĭ Iudeilor omoriţi în exil.

Vers. 22. 23. *Ca să vestească* etc.; subiectul sunt ceĭ re'ntorşi în patrie. De aci vedem că poporul israiltean în robie credea că îndată după dezrobirea luĭ lumea păgână se va converti la Dumnezeul de pe muntele Sionuluĭ; faptele ce le va face el prin Mesia vor fi aşa de marĭ că nu vor maĭ putea rezista, ci vor începe să laude pe Dumnezeŭ. Înainte de profeţia luĭ Dan. 9, 24 sq. să poate că Iudeiĭ ţineaŭ că venirea Mesieĭ şi eşirea lor din robie sunt in acelaş timp. Traduc. rom.: *Ca să vestească în Sion . . . ., ca să slujască Domnuluĭ.*

24. Aplecat-a în cale puterea mea,
Scurtat-a zilele mele.
25. Zic, Dumnezeul meŭ, nu mĕ lua la jumĕtatea [zilelor mele,
Din neam în neam sunt anii tĕi.
26. De demult aĭ întemeiat pământul,
Şi lucrul mânilor tale sunt cerurile.
27. Acelea vor pieri, iar tu rĕmâĭ,
Ele toate se vor învechi ca o haină,
Ca îmbrăcămintea le schimbĭ, şi sĕ schimbă.

Vers. 24. *În cale puterea mea:* drumul făcut de el în exil cu poporul a fost foarte greŭ; zilele i-s'aŭ scurtat şi maĭ are puţin până va muri. Unele Msse citesc aicĭ „puterea luĭ", ce s'ar raporta la popor. Traduc. rom.: *Rĕspuns'a luĭ în calea tărieĭ luĭ, împuţinarea zilelor mele spune-mĭ.* Subiect poate fi aci „poporul" şi „rĕspuns'a" are înţelesul luĭ: a începe, a grăi; iar „tărie" este cea manifestată de Dumnezeŭ când a pedepsit pe popor cu robie. În vremea ce Dumnezeŭ îşĭ arată această putere, poporul îl întreabă de-l va pierde de tot saŭ sĕ nădăjduească scăpare.

Vers. 25. *Zic* introduce rugăciunea următoare. *Nu mĕ lua* etc: vieaţa este ca o linie de anumită lungime; cine moare înainte de timp, e scos din această linie, restul eĭ nu-l trăeşte (Ps. 54. 24. Is. 38, 10). Dumnezeŭ nu-l va lăsa sĕ moară înainte de ce n'a vĕzut pe Israil restabilit; aceasta sĕ accentuă aicĭ maĭ mult decât vecĭnicia luĭ Dumnezeŭ (*din neam ... tĕĭ*). Traduc. rom.: *Nu mĕ duce pe mine întru jumĕtăţirea zilelor mele, în neamul neamurilor anii tĕi.*

Vers. 26—28. spun că Dumnezeŭ e creatorul universuluĭ, cf. Is. 48, 13. 44, 24. V. 26. e maĭ mult întroducere. *Acelea* sĕ raportă la cele douĕ parţĭ ale universuluĭ: cer şi pământ, pe carĭ Dumnezeŭ le va înoi (Is. 34, 4. 51, 6. 16; 65, 17. 66, 22). *Şi toate ca o haină* etc. e imagine împrumutată dela profeţĭ (Is. 51, 6. 50, 9); exprimă cât de uşor schimbă (reface) Dumnezeŭ cerul şi pământul. În ce chip lapădă omul o haină, aşa delătură Dumnezeŭ cerul şi pământul, adecă le nimiceşte, nu maĭ există, căcĭ a schimba o haină însemnează a face că nu maĭ este haină. *Tu rĕmâĭ acelaş* încă e împrumutat (Is. 41, 4. 43, 10. 46, 4. 48,

28. Iar tu rămâĭ acelaş şi aniĭ tĕĭ nu sĕ sfîrşesc.

29. Fiiĭ robilor tĕĭ vor veni sĕ locuească,
Şi sĕmênţa lor va sta înaintea ta.

---

12). *Aniĭ tĕĭ nu se vor sfîrşi* cf. Ps. 103, 35. Lev. 26, 39. 1. Imp. 2, 9. Psalmul espune apriat că cerul şi pământul acesta vor trece, ce nu contrazice cu alte locurĭ ale s. Scripturĭ, carĭ vorbesc de un noŭ cer şi pământ carĭ vor exista totdeuna, ci cântăreţul priveşte numaĭ o parte a creaturiĭ, care sĕ schimbă în fiecare moment, iar ce rămâne neschimbat nu bagă în seamă. Schimbările în creatură (învechirea eĭ) Dumnezeŭ le produce cum schimbă omul hainele. Traduc. rom.: *Întru început tu Doamne pământul aĭ întemeiat, şi lucrurile...: veĭ rĕmânea, şi toţĭ ca o haină sĕ vor învechi, şi ca un veşmênt veĭ învĕli pe eĭ, şi sĕ vor schimba. Iar tu acelaş eştĭ,.. nu vor lipsi.* LXX consună cu originalul evreesc avênd *κατ' ἀρχὰς=ἀρχήν* (ca adverb) olim; Vulg. are „initio“ = dintru început, maĭ întâiŭ, aluziune la Gen. 1, 1 (in principio); căreia urmează traduc. rom. Contrastul este: la început a creat Dumnezeŭ cerul şi pământul, în urmă el le nimiceşte, el însuş însă rĕmâne. Dacă „acelea“ sĕ rapoartă la cer şi pământ, apoĭ nu e tradus corect „toţĭ“ (LXX *πάντες*), ci *toate*, niciĭ, *„pe eĭ“* (LXX *αὐτούς*), ci *pe ele. Ca un veşmênt;* LXX *περιβόλαιον* = manta.

Vers. 29. *Fiiĭ robilor* etc. Psalmul încheie ca Is. 65, 9. 66, 22 spuindu-sĕ că urmaşiĭ celor din robie vor stăpâni totdeuna ţara sântă. Traduc. rom.: *Fiiĭ.. vor lăcui.. în veac se va îndrepta;* LXX *κατευθυνθήσεται*: va sta tare, neclătită.

LA DUPĂCINAREA MICĂ.

Psalmul 50 pag. 58.
Psalmul 69 pag. 145.
Psalmul 142 pag. 54.

LA MEZONOPTICA (POLUNOȘNIȚA) DE TOATE ZILELE.

Psalmul 50. pag. 58.

Psalmul 118.

1. Fericiţi ceĭ fără prihană în cale,
Care umblă in legea Domnuluĭ.

Psalm. 118. Psalmul conţine în 22 de strofe de câte 8 versurĭ sentenţe, admoniărĭ şi mărturisirĭ — în genere sĕ laudă legea luĭ Dumnezeŭ. În fiecare strofă (22 după literile alfabetuluĭ) încep şirurile cu aceeaş literă a alfabetuluĭ, de aceea lipseşte strînsa legătură între versurile singuratice. În evreeşte nu este inscripţie, iar LXX are *Aliluia*. Autorul şi timpul compunerĭĭ nu sĕ pot hotărî. Între multele ipoteze maĭ verosimilă este că psalmul e compus în exilul babilonean de un tênĕr (v. 9), care espune esperienţele şi rugămintele conaţionalilor zeloşĭ ca el în împlinirea legiĭ luĭ Dumnezeŭ.

2. Fericiţi ceĭce păzesc mărturiile luĭ,
Care din toată inima îl caută pe el.
3. Şi nicĭ nu fac nedreptate,
În căile luĭ umblă.
4. Tu aĭ poruncit orênduelile tale,
Ca sĕ le păzască foarte.
5. O de s'ar îndrepta căile mele,
Sĕ păzască îndreptările tale.
6. Atuncĭ nu mĕ voiŭ ruşina,
Când caut la toate poruncile tale.
7. Mulţumi-voiŭ ţie cu inimă dreaptă,
Când învĕţ judecăţile dreptăţiĭ tale.
8. Păzi-voiŭ îndreptările tale,
Ci nu mĕ părăsi de tot.

Vers. 1—8. Poetul fericeşte pe ceĭce observă cuvêntul luĭ Dumnezeŭ; între aceştia voeşte el sĕ fie numĕrat; v. 3 continuă descrierea acestor fericiţi; v. 4. exprimă scopul poruncilor, iar v. 5. e ţinta. *Atuncĭ* exprimă ce urmează după împlinirea celor precedente. *Judecăţile dreptăţiĭ tale*: sunt hotărîrile dreptăţiĭ dzeeştĭ cu privire la drept şi nedrept. *Când învĕţ* sĕ rapoartă la scriptură în legătură cu istoria; se înţelege pĕtrunderea adevĕrată a legiĭ care face bucurie celuĭce o observă. Graţia efectueşte aceasta; decĭ cine învaţă a cunoaşte legea se simţeşte totdeuna îndemnat a mulţumi şi a mări. *De tot*: o părăsire absolută. Traduc. rom.: *Fericiţi... ceĭce cearcă mărturiile, cu toată inima vor căuta pe dênsul. Că nu ceĭce lucrează fărădelege... aŭ umblat. Tu.. poruncile tale..., când voiŭ căuta spre toate poruncile tale. Mărturisi-mĕ-voiŭ ţie întru îndreptarea inimiĭ, ca sĕ mĕ învĕţ... Îndreptările tale voiŭ păzi, nu mĕ părăsi până în sfêrşit. Fără prihană în cale*: legea Domnuluĭ e calea pe care sĕ umble oamenĭĭ; cine umblă în această lege e fără prihană în calea sa, adecă în vieaţă. *Ceĭce cearcă mărturiile luĭ*: în toate faptele observă mărturiile dzeeştĭ, ca sĕ nu lucreze ceva contra lor. Contrastul este în: *că nu ceĭce lucrează* etc. *Sĕ păzască îndreptările tale*: evr. hoc (חק) LXX l-a tradus cu *δικαίωμα*=judicium, înţelegênd efectele şi urmările legiĭ; ceva determinat „deasupra“ omuluĭ, nu „pentru“ om. *Atuncĭ nu mĕ voiŭ*

9. Cum poate tênĕrul sĕ-şĭ păstreze curată vieaţa sa?
De se va ţinea după cuvêntul tĕŭ.
10. Cu toată inima mea te-am căutat pe tine,
Sĕ nu mĕ abat dela poruncile tale.
11. Întru inima mea păstrez spusele tale,
Ca sĕ nu pĕcătuesc ţie.
12. Binecuvêntat eştĭ Doamne,
Învaţă-mĕ îndreptările tale.
13. Cu buzele mele vestesc
Toate judecăţile gurii tale.
14. În calea mărturiilor tale mĕ desfătez eŭ
Maĭ mult decât de o avuţie.
15. La orênduelile tale voiŭ cugeta,
Şi privirea mea la căile tale.
16. Întru îndreptările tale fie plăcerea mea,
Nu voiŭ uita cuvêntul tĕŭ.

---

ruşina etc.; sub poruncĭ sĕ înţeleg promisiunile date cu împlinirea legiĭ, carĭ promisiunĭ nu ruşinează pe celce ţin poruncile. *Întru îndreptarea inimiĭ* = întru inimă dreaptă. *Până în sfêrşit*, LXX ἕως σφόδρα, Vulg. *detoa le părţile:* încât e prea mult. Celce se roagă recunoaşte că el e vina, dacă e asuprit acum, că e ruşinat, deoarece n'a luat seamă la promisiunile dzeeştĭ, respective n'a împlinit poruncile în mĕsura recerută.

Vers. 9—18. Tênĕrul umblând după cuvêntul luĭ Dumnezeŭ e nevinovat; poetul cere sĕ fie aşa cu ajutorul dumnezeesc. Răspunsul la *Cum poate* etc. urmează în: *De se va ţinea* etc. *Cuvêntul* şi *spusele* sunt luate colectiv. Cuvêntul e ascuns în inimă când totdeuna e prezent, nu numaĭ ca prescript estern, ci ca principiŭ intern care determină toate acţiunile (Iob 23, 12). În v. 12 este începutul rugăciunĭĭ *Binecuvêntat eştĭ Doamne* etc.: numaĭ Dumnezeŭ ne poate învĕţa legea sa, altul nu; el sĕ deschidă inima noastră cuvêntuluĭ sĕŭ, căcĭ altfel auzim numaĭ sunete. Combinând acest vers cu v. 7 vedem că în acest din urmă poetul mulţumeşte pentru ceeace cere aicĭ. Înţeles potrivit avem schimbându-le: Învaţă-mĕ îndreptările tale, căcĭ tu eştĭ binecuvêntat, adecă mare, glorios. *Cu buzele ... gurii tale:* cuvêntul luĭ Dumnezeŭ nu e în-

17. Ia aminte de servul tĕŭ ca sĕ vieţuesc,
Şi voiŭ păzi cuvêntul tĕŭ.
18. Deschide-mĭ ochiĭ ca sĕ vĕd
Minunĭ din legea ţa.
19. Nemernic sûnt eŭ pe acest pământ,
Nu ascunde de mine poruncile tale.
20. Sfărîmat e sufletul meŭ de dor
După judecăţile tale în toată vremea.

---

fricoşat, ci omul poate vorbi despre el. *În calea mărturiilor tale:* mărturiile ce le-a făcut Dumnezeŭ despre sine descoperindu-se luĭ Israil; aşadar avem sĕ înţelegem vieaţa conformă poruncilor dzeeştĭ. Norma vieţiĭ cuprinsă în aceste poruncĭ orĭ a umbla pe calea legiĭ îĭ face luĭ maĭ mare bucurie ca orce avuţie. *Avuţie* saŭ posesiune, adecă orce avere cf. Ps. 43, 13. *La orênduelile tale voiŭ cugeta* etc. exprimă că poetul totdeuna va observa calea propusă de cuvêntul luĭ Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Întru ce-şĭ va îndrepta tênĕrul calea sa? Când va păzi cuvintele mele..., sĕ nu mĕ lapezĭ ... inima mea am ascuns cuvintele tale, ca sĕ nu greşesc ţie* (LXX ἁμάρτω). *Bine eştĭ cuvêntat... am vestit toate... m'am desfătat, ca întru toată bogăţia. Întru poruncile tale mĕ voiŭ deprinde, şi voiŭ cunoaşte căile tale. Întru.. voiŭ cugeta, nu voiŭ uita cuvintele tale. Îndrepta,* în original: va face saŭ păstra curat; înţelesul LXX (κατορθώσει) e maĭ pregnant, pentrucă poetul nu-şĭ închipueşte un tênĕr abătut dela calea luĭ Dumnezeŭ. *Sĕ nu mĕ lapezĭ:* poetul declară că fără ajutorul luĭ Dumnezeŭ nu poate împlini poruncile luĭ; acesta sĕ nu-ĭ detragă graţia, căcĭ atunci fără îndoeală se va abate dela legile luĭ. *Întru inima mea am ascuns* exprimă că întâiul mijloc contra păcatuluĭ este a-şĭ aduce aminte ne'ntrerupt de voea luĭ Dumnezeŭ. *Voiŭ cugeta* (μελετάω, v. 16): voiŭ avea grijă, mĕ voiŭ ocupa cu sirguinţă. Cuvintele luĭ Dumnezeŭ sĕ-ĭ fie zilnic obiectul cugetăriĭ, aşadar el nu voeşte sĕ le uite.

Vers. 17—24. Scopul vieţiĭ ĭul este a nu se lăpĕda nicĭcând de Dumnezeŭ, chiar de ar fi prigonit. *Ca sĕ vieţuesc* exprimă binele ce cere poetul dela Dumnezeŭ. Orig. *niflaoth* însemnează ceva supranatural şi tainic, ce mintea omenească nu poate cuprinde, de aceea trebue sĕ le credem. Legea conţine multe fapte supra-

21. Amenințat-aĭ pe cel sumeț,
Blăstĕmațĭ sunt ceĭce se abat dela poruncile tale.

22. Ia dela mine ocara și defăimarea,
Că eŭ păzesc mărturiile tale.

23. Deși șĕd principiĭ, se sfătuesc asupra mea,
Sluga ta cugetă la îndreptările tale.

24. Totuș mărturiile tale sunt desfătarea mea,
Oamenĭĭ sfatuluĭ meŭ.

---

naturale, poetul se roagă ca Dumnezeŭ sĕ-ĭ dea ajutor a le înțelege. *Pe acest pămînt:* oamenĭĭ nu sunt totdeuna pe el, ci sunt ca niște străinĭ; iar Dumnezeŭ sĕ-ĭ arate cum sĕ viețuească învățându-l poruncile sale. Numaĭ atâta dorește sufletul luĭ (v. 20), de aceea în acesta este frămîntare necontenită după judecățile luĭ Dumnezeŭ, adecă nizuința sĕ le cunoască tot maĭ mult. *Blăstĕmațĭ sunt:* de Dumnezeŭ. *Principiĭ* țin sfat contra luĭ ca sĕ-l piardă, el însă se ocupă numaĭ cu mărturiile luĭ Dumnezeŭ; acestea sunt sfetniciĭ luĭ care niciĭcând nu-l părăsesc orcât de strîmtorat ar fi el. Traduc. rom.: *Răsplătește robuluĭ tĕŭ, viează-mĕ... cuvintele tale. Descopere ochiĭ meĭ, și voiŭ cunoaște minunile... Nemernic sînt eŭ pe pămînt, sĕ nu ascunzĭ dela... Iubit-a sufletul meŭ, ca sĕ dorească de judecățile tale... Cercetat-aĭ pe ceĭ mîndri, blăstĕmațĭ ceĭce..., că mărturiile tale am căutat. Pentrucă aŭ șĕzut boerĭĭ, și asupra mea clevetia, iar robul tĕŭ se învĕța îndreptările tale. Că mărturiile tale cugetarea mea este, și sfaturile mele îndreptările tale.* „A răsplăti" în s. Scriptură nu sĕ zice totdeuna cînd premerge un merit, ci = Dumnezeŭ sĕ se arate binevoitor (Ps. 130, 2). Răsplătirea deci este aicĭ ca Dumnezeŭ sĕ lase pe poet a fi viŭ, sĕ nu piară. Motivul este, că fiind el în vieață, va păzi poruncile luĭ, atât poetul cât și poporul israiltean. *Descopere ochiĭ meĭ:* Dumnezeŭ sĕ depărteze vĕlul de pe ochiĭ poetuluĭ și atuncĭ vede legătura între lege și ființa dzeească. Legea în sine e de ordine maĭ înaltă, ce poate observa însă numaĭ ochiul deschis de Dumnezeŭ. *Sĕ nu ascunzĭ* însemnează aceeaș ca precedentul „descopere etc."; iar motivul este: *nemernic sînt pe pămînt,* adecă sînt sărac, fără ajutor, n'am nicĭ o mângăere fără numaĭ cuvêntul dzeesc. *Sĕ dorească judecățile tale:* sunt manifestările și efectele cuvêntuluĭ dzeesc. Sufletul poetuluĭ dorește sĕ se descopere în-

25. Lipitu-s'a sufletul meŭ de pulbere,
Viează-mĕ după cuvêntul tĕŭ.

26. Spus-am căile mele şi tu îmĭ rĕspunzĭ mie,
Învaţă-mĕ îndreptările tale.

27. Calea orênduelilor tale fă sĕ o înţĕleg,
Şi voiŭ cugeta asupra minunilor tale.

28. Topeşte-se sufletul meŭ de mâhnire,
Ridică-mĕ după cuvêntul tĕŭ.

29. Calea minciunĭĭ depărtează-o dela mine,
Şi cu legea ta mĕ miluieşte.

30. Calea credinţĭĭ am ales,
Judecăţile tale am pus înaintea mea.

---

trênsul toată puterea legiĭ dzeeştĭ dând ajutor celuĭ pios şi sânţindu-l. *Cercetat-aĭ* sĕ explică în: *blăstĕmaţĭ sunt* etc. *Mărturiile tale am căutat* cf. v. 2. 8, carĭ sĕ explică în cel de faţă. *Boerĭĭ:* principiĭ, căpeteniile, puternicĭĭ popoarelor se sfătuesc contra cântăreţuluĭ; iar el caută sfat, mângăere şi ajutor în cuvêntul luĭ Dumnezeŭ, nu la oamenĭ, ce sĕ exprimă îndeosebĭ în v. următor. În v. 24 LXX are μελέτη (traduc. rom. cugetarea mea) = grija mea, căcĭ ce iubeşte omul, de aceea şi grijeşte foarte mult; iar în loc de „oamenĭĭ sfatuluĭ" are abstractul *sfaturile* spuind deadreptul subiectul ce trebue adaos în original.

Vers. 25—32. Autorul fiind în mare nevoe cere mângăere şi ajutor dela cuvêntul luĭ Dumnezeŭ. Sufletul luĭ e lipit de ţĕrînă, nu se maĭ poate ridica; de aceea Dumnezeŭ sĕ-ĭ dea nouă putere de vieaţă, după cuvêntul luĭ; *pulbere* exprimă starea deprimată a sufletuluĭ orĭ starea esternă de asuprire (exil). El a povestit toată vieaţa sa luĭ Dumnezeŭ, care rĕspunzêndu-ĭ a dovedit că-l binevoeşte, decĭ sĕ-l conducă a pĕtrunde tot maĭ mult cuvêntul luĭ ca aşa avêndu-l ajutor sĕ nu se teamă de oamenĭ, carĕ-ĭ sunt duşmanĭ. În v. 28. sĕ înoeşte plângerea şi cererea din v. 25. În v. 29. 30 sĕ opun căile minciunĭĭ cu ale credinţĭĭ saŭ stăruinţĭĭ în adevĕr. *Lipitu-m'am de mărturiile tale,* iar Domnul sĕ nu-l lase a fi ruşinat, ci sĕ-ĭ împlinească speranţa, ce a scos el din acestea. *Alerg:* umblă cu veselie şi plin de vieaţă în ele. *Că:* această umblare îĭ lărgeşte inima, dă celor prigonitĭ puterea mărturisirĭĭ şi încrederea

31. Lipitu-m'am de mărturiile tale,
Doamne nu mĕ ruşina.

32. Pe calea poruncilor tale alerg,
Că tu lărgeştĭ inima mea.

33. Învaţă-mĕ Doamne calea îndreptărilor tale,
Ca s'o păzesc până în urmă.

34. Înţelepţeşte-mĕ şi voiŭ păzi legea ta,
Şi o voiŭ ţinea din toată inima.

---

speranţiĭ. Traduc. rom.: *Lipitu-s'a de pământ sufletul meŭ.... Căile mele le-am mărturisit, şi m'aĭ auzit ... Calea îndreptărilor ..., şi mĕ voiŭ deprinde întru minunile tale. Dormitat-a sufletul meŭ de trândăvie, întăreşte-mĕ întru cuvintele tale. Calea nedreptăţiĭ.... Calea adevĕruluĭ am ales, şi judecăţile tale n'am uitat... tale Doamne, nu mĕ ruşina. Pe... am alergat, când aĭ desfătat inima mea. Căile.. mărturisit*: cu încredere a spus Domnuluĭ nevoea, luptele sale; iar acum cere sĕ-l înveţe poruncile luĭ ca cunoscêndu-le tot maĭ bine sĕ nu fie ruşinat în nicĭ o nevoe, strîmtoare. *Mĕ voiŭ deprinde* etc. exprimă că învĕţătura nu va fi zadarnică; el totdeuna va avea înaintea ochilor poruncile luĭ Dumnezeŭ şi se va deprinde în ele, cf. v. 18. *Dormitat-a* şi *ἀχήδια* (taedium scârbă): negrijire, melancolie, trândăvie. Înţelesul: Sufletul meŭ adoarme de negrijă, decĭ Doamne îndreaptă-l (deşteaptă-l) prin cuvêntul tĕŭ; saŭ: sufletul meŭ adoarme (lăncezeşte) de scârbă (necaz), de aceea îmbărbătează-l, întăreşte-l prin cuvêntul tĕŭ. *Calea nedreptăţiĭ* în contrast cu legea = calea căderiĭ, călcăriĭ legămêntuluĭ. *Cu legea ta mĕ miluieşte:* Dumnezeŭ sĕ depărteze calea nedreptăţiĭ, dar sĕ-ĭ dee legea luĭ, adecă sĕ o cunoască şi sĕ ia parte la binecuvêntările eĭ. *N'am uitat*, în orig. „am pus“ ad. înaintea ochilor, cu acelaş înţeles; e contrast la precedentul „calea nedreptăţiĭ“. *Când aĭ desfătat* (LXX *ἐπλάτυνας* aĭ lărgit); a lărgi inima = a scăpa din necaz, strîmtorare; a o mângâia, întări, înălţa. De această graţie voeşte el sĕ se învrednicească, de aceea ţine cu scumpĕtate poruncile luĭ Dumnezeŭ.

Vers. 33—40. Poetul se roagă aci sĕ fie astfel învĕţat şi condus ca sĕ nu rătăcească în egoizm şi lăpĕdare de Dumnezeŭ. *Sĕ o păzesc:* calea. *Căştig:* din lăcomie sĕ nu caute a căştiga numaĭ el chiar cu pierderea aproapeluĭ, anume prin forţă, înşelăciune, pre-

35. Povĕţueşte-mĕ în cărarea poruncilor tale,
Că în aceea am plăcere.

36. Pleacă inima mea la mărturiile tale,
Şi nu la căştig.

37. Abate ochiĭ meĭ sĕ nu vadă deşĕrtăciune,
În calea ta mĕ viează.

38. Împlinească-sĕ robuluĭ tĕŭ spusa ta,
Care este sĕ se teamă de tine.

39. Şterge defaima mea, de care mĕ tem,
Că judecăţile tale sunt bune.

40. Iată mult am dorit orênduelile tale,
Întru dreptatea ta viează-mĕ.

---

siune (1. Împ. 8, 3); în genere orce patimă egoistă. *Deşĕrtăciune* are înţeles general ca „căştig“ din cele precedente = tot ce este contra luĭ Dumnezeŭ; dar putem înţelege şi zeiĭ păgânĭ, care încă sĕ numesc astfel. *În calea ta* etc.: calea mântuiriĭ pe care sĕ umble omul (2. Cron. 17, 6). *Împlinească-sĕ robuluĭ* etc.: sĕ se realizeze spusele dzeeştĭ. *Care este sĕ se teamă* etc. sĕ rapoartă la „spusa ta.“: scopul spuseĭ luĭ Dumnezeŭ către robul sĕŭ este ca sĕ aibă frică de dênsul (Ps. 129, 4. 39, 4). *Şterge defaima* etc.: poetul se teme că e lăpĕdat, iar sub *judecăţile tale* înţelegem dreptăţile descoperite ale luĭ Dumnezeŭ: ele sunt bune pentrucă celce le împlineşte e fericit. Dumnezeŭ ştie că el totdeuna a căutat sĕ cunoască poruncile luĭ, de aceea cere ca acesta sĕ-l învieze ca celce totdeuna este drept: când pedepseşte şi când remunerează. Traduc. rom.: *Lege pune mie Doamne în..., şi o voiŭ căuta pe dênsa totdeuna. Înţelepţeşte-mĕ, şi voiŭ căuta legea ta, şi o voiŭ păzi pe ea cu toată inima..., aceea am voit..., şi nu la lăcomie. Întoarce ochiĭ..., Pune robuluĭ tĕŭ cuvêntul tĕŭ întru frica ta. Şterge ocara mea, carea am prepus... Iată am dorit de poruncile tale,... mĕ viează. Lege pune:* lege, normă a vieţiĭ sĕ fie calea orênduelilor dzeeştĭ. Iar dacă graţia l-a adus sĕ-şĭ facă acestea normă a vieţiĭ, atunci va căuta-o, va cerceta-o. *Pune robuluĭ* etc.: sĕ întărească, iar cuvêntul luĭ Dumnezeŭ stă când sĕ împlineşte. *Carea am prepus* (LXX ὃν ὑπώπτευσα): de care mĕ tem; mĕ înfricoşez că sĕ va întâmpla. Probabil este

41. Şi sĕ vie peste mine milele tale Doamne,
Mântuirea ta după cuvêntul tĕŭ.

42. Şi voiŭ rĕspunde cuvênt celuĭce mĕ defaimă,
Că eŭ mĕ încred în cuvêntul tĕŭ.

43. Şi sĕ nu iaĭ din gura mea cuvêntul adevĕruluĭ cu [totul,
Căcĭ eŭ sper în judecăţile tale.

44. Aş păzi legea ta pururea,
Totdeuna şi în veac.

45. Aş umbla în lărgime,
Căcĭ orênduelile tale caut.

46. Şi voiŭ grăi de mărturiile tale înaintea regilor,
Şi nu voiŭ fi ruşinat.

47. Şi mĕ voiŭ desfăta întru poruncile tale,
Pe carĭ le iubesc.

48. Şi voiŭ ridica mânile mele la poruncile tale carĭ [le iubesc,
Şi voiŭ cugeta la îndreptările tale.

---

că el se teme că duşmaniĭ îl vor pierde saŭ că el se va lăpĕda de legea luĭ Dumnezeŭ.

Vers. 41—48. Împărtĕşind Dumnezeŭ graţia sa poetul îl va mărturisi drept şi credincios. Plur. *milele* exprimă că dovezile graţieĭ dzeeştĭ (întărire internă orĭ ajutor estern) îĭ vor da puterea a rĕspunde celuĭce îl defaimă. Aceeaş datorinţă a mărturisirĭĭ conţine şi v. 48. Înţelesul cererĭĭ este: Dumnezeŭ sĕ nu-l lase a ajunge întro stare ca el sĕ nu poată zice ceva pentru adevĕr, căcĭ el toată nădejdea şĭ-a pus-o în judecăţile luĭ Dumnezeŭ, în acestea are el toată încrederea. *Cuvêntul adevĕruluĭ:* va rĕspunde că toţĭ vor recunoaşte adevĕrul spuselor luĭ. V. 44—48 espun ce doreşte el sĕ facă cu ajutorul graţieĭ dzeeştĭ. *Aş umbla în lărgime:* fără frică şi nepreocupat; simbolizează fericirea. *Voiŭ ridica mânile* însemnează dorinţă profundă, e paralel la: *mĕ voiŭ desfăta* etc. din v. 47; sĕ foloseşte şi la rugăciune (Ps. 27, 2. 62, 5. 133, 2 etc.). El recunoaşte aceste poruncĭ, le stimează şi e gata sĕ le împlinească. *Carĭ le iubesc* corĕspunde celor precedente, căcĭ noĭ întindem mâna după ce iubim. *Voiŭ cugeta:* va medita serios asu-

49. Adu-ţi aminte de cuvêntul cătră robul tĕŭ,
Pentru care m'aĭ făcut să nădăjduesc.

50. Aceasta îmĭ fie mângăere în nevoea mea,
Că cuvêntul tĕŭ m'a viat.

51. Ceĭ sumeţi cu batjocură m'aŭ întimpinat,
Dela legea ta eŭ nu m'am abătut.

52. Adusu-mĭ-am aminte de judecăţile tale din veac, [Doamne,
Şi m'am mângăiat.

53. Văpae de mânie m'a cuprins pentru ceĭ fărădelege,
Care părăsesc legea ta.

---

pra lor. Traduc. rom.: *Şi.. mila ta... celorce mĕ ocărĕsc, că am nădăjduit întru cuvintele tale... adevĕrulnŭ până în sfêrşit, că întru judecăţile tale am nădăjduit. Şi voiŭ păzi legea ta pururea în veac şi în veacul veaculuĭ. Şi am umblat întru lărgime, că poruncile tale am căutat. Şi am grăit întru.. împĕraţilor, şi nu m'am ruşinat. Şi am cugetat la poruncile tale, carĭ am iubit foarte. Şi am ridicat mâinile mele spre.., carĭ le-am iubit, şi m'am deprins întru îndreptările tale. Am nădăjduit întru cuvintele tale:* eŭ voiŭ rĕspunde şi aşa ruşinez pe ceĭce mĕ batjocuresc. *Până în sfêrşit* (LXX ἕως σφόδρα cf. v. 8): nu-l lua tot. V. 44. 45 încă sunt în strînsă legătură (42. 43). V. 45 e motivul: ajutorul dzeesc nu ĭ-a lipsit când ţinea porunca, aceasta va face şi în viitor. *Şi am grăit.. nu m'am ruşinat* exprimă alipirea de lege. El a grăit asupra eĭ şi nu a fost ruşinat, dar nicĭ însuş nu s'a ruşinat a grăi despre ea. Dacă luăm că e aluziune la robia babiloneană, apoĭ n'avem decât să ne aducem aminte de Danil, care înaintea regilor a vorbit despre legea luĭ Dumnezeŭ şi aşteptările luĭ Israil şi n'a fost dat de gol. Ştim că Cir dă libertate celor în robie.

Vers. 49—56. Cuvêntul luĭ Dumnezeŭ e nădejdea şi mângăerea în starea critică de acum. *De cuvêntul:* cu care m'aĭ făcut să nădăjduesc, m'aĭ mângăiat că sfêrşitul va fi fericit, la ce s'aŭ îndreptat toate aşteptările mele. Dumnezeŭ e credincios în toate promisiunile sale, acum încă le va împlini. *Aceasta* e evraizant; haec scil. res, LXX αὕτη scil. ἐλπίς (v. 50. 56). *Că cuvêntul tĕŭ*

54. Cântări îmi sunt îndreptările tale,
În casa pelerinării mele.

55. Adusu-mi-am aminte noaptea de numele tĕu, [Doamne,
Şi am păzit legea ta.

56. Aceasta s'a făcut mie:
Să păzesc orênduelile tale.

---

m'a viat: deşi se află în mare necaz, dar mângăerea izvorîtă din cuvêntul lui Dumnezeŭ îi dă nouă putere de vieaţă. *Cei sumeţi* să descriŭ ca oameni frivoli (Prov. 21, 24). *Judecăţile tale din veac:* dreptăţile lui Dumnezeŭ descoperite de demult. În istoria poporului israiltean s'aŭ dovedit judecăţile lui Dumnezeŭ, şi anume ca pedeapsă d. e. asupra Egiptenilor etc., orĭ ca lege cu deplină valoare. *M'am mângăiat*: adese şĭ-a adus el aminte de aceste judecăţi şi recunoscênd raportul adevĕrat către ele s'a simţit bine. *Cântări:* îndreptările dzeeşti îi sunt plăcute ca cântările. *În casa pelerinării mele:* aşa să numeşte vieaţa pământească, căci pământul nu e omului locuinţă statornică (Ps. 114, 16. 1. Cron. 29, 15. Ecl. 12, 5). Dispoziţiile dzeeşti îl înveselesc, îi uşurează greutăţile vieţii. El îşĭ aduce aminte de numele lui Dumnezeŭ nu numaĭ ziua, ci şi noaptea, de aceea şi păzeşte legea lui; această observare este unica lui datorinţă în vieaţă (v. 56). „Noaptea" poate fi explicat şi: „în nevoea mea" (v. 50), iar „a-şĭ aduce aminte de numele Dlui"=a-şĭ aduce aminte de faptele, minunile lui, în carĭ s'a manifestat acest nume; de aceea se va întări de noŭ în calea lui Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Pomeneşte cuvintele tale robului tĕŭ, de carĭ mi-aĭ dat nădejde. Acestea m'aŭ mângăiat întru smerenia mea, . . m'a viat. Cei mândri aŭ făcut călcare de lege foarte, iar dela legea . . . Mâhnire m'a cuprins despre ceĭ păcătoşi, care părăsesc legea ta. Lăudate craŭ de mine . ., în locul nemerniciei mele . . ., că îndreptările tale am căutat. M'aŭ mângăiat . . m'a viat* exprimă cauza şi efectul. Poetul e încă în nevoe, dar învioşarea a început. El ştie că aceasta e darul lui Dumnezeŭ, de aceea speră că va înceta toată mizeria. *Cei mândri:* ceĭce dispreţuesc legea lui Dumnezeŭ, păgânii. Popoarele care asupresc pe Israil îi fac multe necazuri, dar el nu se lapădă de legea lui Dumnezeŭ. *Despre ceĭ păcătoşi:* aceştia îi pricinuesc mâhnire.

57. Doamne, partea mea eşti tu,
Zis-am să păzesc cuvintele tale.

58. Cu toată inima mĕ rog ţie:
Miluieşte-mĕ după cuvêntul tĕŭ.

59. Recugetând toate căile mele,
Întors-am picioarele mele la mărturiile tale.

60. Grăbit-am şi n'am pregetat
Să păzesc poruncile tale.

61. Împrejurul meŭ sunt funiile celor fărădelege,
Legea ta nu o uit.

Care părăsesc legea ta=o calcă; legea e calea, cine o calcă părăseşte calea mântuirii. *Lăudate* (LXX ψαλτά, cantabiles): vrednice a fi cântate. *Aceasta s'a făcut mie:* poetul consideră dar dzeesc că el observă, împlineşte legea luĭ Dumnezeŭ.

Vers. 57—64. Soartea luĭ este a înţelege cuvêntul luĭ Dumnezeŭ, a face ce pretinde acesta şi el îşĭ dă toată silinţa a răspunde acesteĭ datorinţe. *Partea mea eştĭ tu* este legat la olaltă, iar *zis-am* etc. e deducere. *Mĕ rog ţie* exprimă o rugăciune plină de iubire. În v. 59 să zice că păzirea cuvêntuluĭ dzeesc este rezultatul examinăriĭ faptelor sale. Grija luĭ este necontenit a împlini acest cuvênt, deşi oamenĭ răĭ îĭ pun multe curse. *În miezul nopţiĭ:* recunoştinţa îl îndeamnă ca şi în acest timp să se scoale din aşternutul sĕŭ, să se proştearnă înaintea luĭ Dumnezeŭ şi să se roage. *Părtaş sînt* etc.: această însuşire îl pune în legătură cu ceĭce se tem de Dumnezeŭ. *Învaţă-mĕ îndreptările tale:* graţia dzeească e foarte bogată şi se manifestă în multe chipurĭ; poetul cere numaĭ să-l înveţe cuvêntul luĭ Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Partea mea eştĭ Doamne, zis-am să păzesc legea ta. Rugatu-m'am feţiĭ tale cu toată inima mea,... Cugetat-am la căile tale, şi am întors... Gătitu-m'am şi nu m'am turburat a păzi poruncile tale. Funiile păcătoşilor s'aŭ înfăşurat împrejurul meŭ, şi legea ta n'am uitat... m'am sculat să mĕ mărturisesc ţie, spre judecăţile dreptăţiĭ tale... păzesc poruncile tale. De mila ta Doamne este plin pământul, îndreptările tale mĕ învaţă. Rugatu-m'am feţiĭ tale:* graţieĭ; faţa dzeească să-ĭ fie graţioasă, căcĭ Dumnezeŭ îşĭ întoarce faţa dacă nu iubeşte pe cineva. *Cugetat-am.. mărturiile tale:* am cugetat

62. În miezul nopţii mĕ scol sĕ-ţi mulţumesc ţie,
Pentru judecăţile dreptăţii tale.

63. Părtaş sûnt eŭ tuturor celorce se tem de tine,
Şi celorce păzesc orênduelile tale.

64. Doamne, de mila ta e plin pământul,
Învaţă-mĕ îndreptările tale.

65. Bine aĭ făcut cu robul tĕŭ,
Doamne, după cuvêntul tĕŭ.

66. Bunĕtate, hotărîre şi cunoştinţă învaţă-mĕ,
Că eŭ cred poruncilor tale.

67. Rătăcit-am înainte de ce am fost apĕsat,
Iar acum păzesc spusa ta.

---

asupra vieţii mele din trecut şi am ajuns la convingerea că mântuirea şi vieaţa sunt condiţionate de împlinirea poruncilor tale. *Gătitu-m'am... turburat:* orcât de marĭ ar fi greutăţile în împlinirea acestor porunci, nu m'am turburat, ci m'am hotărît sĕ le învîng cu puterea dzeească. *Funiile.... n'am uitat:* păcătoşii voesc ca ei sĕ părăsască legea, dar nu izbutesc. Versul sĕ rapoartă la popoarele păgâne carĭ caută sĕ abată poporul israilltean dela legea luĭ Dumnezeŭ, apoĭ la orce cursă vicleană. *De mila* etc. cf. v. 12 cu deosebirea, că acolo sĕ accentuă mărirea, iar în versul prezent bunĕtatea luĭ Dumnezeŭ.

Vers. 65—72. Dumnezeŭ dăduse autoruluĭ multe bunĕtăţi; nicĭ acum sĕ nu-l lipsască de cuvêntul sĕŭ, izvorul a tot binele; iar acesta sĕ învaţă în smerenie. Trecutul este dovada bunĕtăţiĭ dzeeştĭ, care vrea sĕ-l mântuească. *Bunĕtate, hotărire* etc.; el ţine tare la poruncile luĭ Dumnezeŭ, iar acesta sĕ-l înzestreze cu puterea a deosebi binele şi rĕul şi a se hotărî pentru bine. *Rătăcit-am etc.*: Dumnezeŭ l-a smerit ca sĕ-l scoată din rătăcirea în care se afla şi sĕ-ĭ dea cele din v. 66. *Spusa ta*: cuvêntul luĭ Dumnezeŭ obligă. *Bun eştĭ:* Dumnezeŭ sĕ numeşte aşa pentrucă e prietenul oamenilor, iar *făcĕtor de bine* pentrucă lucră în această dispoziţiune. *Învaţă-mĕ îndreptările tale:* avênd Dumnezeŭ atâta iubire sĕ-l şi înveţe. *Ceĭ sumeţi etc.*: aceştia făuresc minciunĭ asupra luĭ, dar el nu se abate dela calea luĭ Dumnezeŭ. *Ca grăsimea e inima lor* exprimă că aceştĭ oamenĭ sunt împietriţĭ, nesimţitorĭ faţă de îm-

68. Bun eşti tu şi făcĕtor de bine,
Învaţă-mĕ îndreptările tale.

69. Ceĭ sumeţi născocesc asupra mea minciună,
Iar eŭ cu toată inima păzesc orênduelile tale.

70. Nesimţitoare ca grăsimea e inima lor,
Eŭ mĕ desfătez în legea ta.

71. Bine este mie că am suferit,
Ca sĕ învĕţ îndreptările tale.

---

presiunile cuvêntuluĭ dzeesc; iar el are în acesta cea maĭ mare plăcere. În v. 71. 72 sĕ spune că şcoala smereniеĭ a fost luĭ spre mântuire, de aceea i-e maĭ scumpă decât orce avere, iar prezentul (*bine e . . ca sĕ învĕţ*) exprimă că această învĕţătură continuă, e ne'ntreruptă. Traduc. rom.: *Bunĕtate aĭ făcut cu robul tĕŭ, Doamne, . . . Bunĕtate şi învĕţătură şi cunoştinţă mĕ învaţă, că poruncilor tale am crezut. Maĭ nainte de ce m'am smerit, eŭ am greşit, pentru aceasta cuvêntul tĕŭ am păzit. Bun eştĭ tu Doamne, şi întru bunĕtatea ta mĕ învaţă îndreptările tale. Înmulţitu-s'a asupra mea nedreptatea mândrilor, . . . voiŭ cerca poruncile tale. Închiegatu-s'a ca laptele inima lor, iar eŭ la legea ta am cugetat . . . că m'aĭ smerit, ca sĕ mĕ . . . Bună este mie legea guriĭ tale, maĭ vêrtos decât miĭ de aur şi de argint. Bunĕtate*: manifestările graţieĭ şi ajutoruluĭ dzeesc, căcĭ numaĭ el e bun (Ps. 72, 1). *Învĕţătură* (παιδεία, disciplina): ce sĕ efeptueşte la elev prin creştere, iar *cunoştinţă* (înţelepciune) sunt principiile carĭ normează lucrarea omuluĭ. Cine le are pe amêndouĕ are binele care îl duce la fericire şi binecuvêntare. *Că poruncilor tale am crezut:* acestea conţin învĕţătura şi cunoştinţa, de aceea se roagă sĕ-l înveţe sĕ le afle în poruncile luĭ. *Pentru aceasta:* fiindcă am fost ajuns în smerenie, am păzit cuvêntul tĕŭ. *Am greşit* sĕ rapoartă la timpul înainte de exil, când Israil ne'ntrerupt se abătea dela legea luĭ Dumnezeŭ. Dar fiind scos din ţară, cea maĭ adâncă smerire, şĭ-a venit în fire şi acum ţine poruncile dzeeştĭ. La *bun eştĭ* cf. v. 12. *Întru bunĕtatea ta:* fiind Dumnezeŭ bun se roagă poetul sĕ-l înveţe, căcĭ pământul e plin de această bunĕtate (v. 64). *Înmulţitu-s'a asupra mea* etc.: păcătoşiĭ aŭ adaogat, aŭ înmulţit rĕutatea lor faţă de mine. *Închiegatu-s'a ca laptele* etc. Laptele închiegat simbolizează grăsimea (Ps. 67, 16), iar o inimă grasă = inimă împietrită,

72. Mai bună este mie legea gurii tale,
Decât mii de aur și de argint.

73. Mânile tale m'au făcut și m'au zidit,
Înțelepțește-mă ca să învăț poruncile tale.

74. Ceice se tem de tine mă vor vedea și se vor [bucura,
Că eu sper în cuvêntul tău.

75. Știu, Doamne, că judecățile tale sunt dreptate,
Și întru credință m'ai smerit.

76. Fie mila ta mie spre mângăere,
După promisiunea ta către robul tău.

---

nesimțitoare (Ps. 16, 10. 72, 7). Înțelesul v. 69. 70 este: Cei răi mă pândesc, iar eu caut legea ta; observarea legii tale e arma și scutul meu.

Vers. 73—80. Dumnezeu a dat poetului existența, el să-l facă și a cunoaște legea lui, căci dacă smerește pe cineva, îl ridică iarăș. Poetul să fie pildă de mângăere tuturor celorce se tem de Dumnezeu și să nu fie spre rușine înaintea dușmanilor săi. *Mânile tale* etc. exprimă că Dumnezeu nu poate părăsi pe om, creatura sa, ci-i va da puterea să cunoască și înțeleagă cuvêntul său ca să fie fericit (Deut. 32, 6. Iob 10, 8. 31, 15). *Mă vor vedea* etc.: ceice se tem de Dumnezeu văzênd cum a răsplătit el poetului se vor convinge, că și ei vor avea soartea lui (Ps. 33, 3. 34, 27. 68, 33 etc.). *Știu Doamne* etc.: dreptatea e baza judecăților dzeești, adecă ele sunt normate de sânțenia lui și au scopul a mântui pe om, pe care Dumnezeu îl smerește ca în necazurile vieții să învețe a prețui și mai mult cuvêntul lui Dumnezeu. *Fie mila* etc. Fiecare necaz e amar, de aceea Dumnezeu să mângăe cu grația sa, cum a promis. V. 79 să explică din Ps. 72, 10. Ier. 15, 19 cf. Prov. 9, 4. 16. *Întoarcă-se*: cunoștința lor să se îmbogățască din esperiența cântărețului. *Pururea fie inima mea* etc.: cere statornicie în cuvêntul lui Dumnezeu, care singur îl scapă de amăgiri. Traduc. rom.: *Mânile..., și mă voiu învăța.... Și se vor veseli, că întru cuvintele tale am nădăjduit. Cunoscut-am Doamne, că drepte sunt (LXX dreptate) judecățile tale, și întru adevăr m'ai smerit. Facă-să dar mila ta ca să mă mângăe, după cuvêntul tău robului tău... îndurările tale, și voiu fi viu,... cugetarea mea este,*

77. Sĕ-mĭ vie mie îndurarea ta şi sĕ trăesc,
Că legea ta este desfătarea mea.

78. Sĕ se ruşineze ceĭ sumeţi, că cu minciună m'aŭ [împresorat,
Iar eŭ cuget asupra orênduelilor tale.

79. Întoarcă-se cătră mine ceĭce se tem de tine,
Şi ceĭce cunosc mărturiile tale.

80. Pururea fie inima mea întru îndreptările tale,
Ca sĕ nu mĕ ruşinez.

81. Stinge-se sufletul meŭ după mântuirea ta,
Întru cuvêntul tĕŭ am nădăjduit.

82. Bolnavĭ sunt ochiĭ meĭ de dorul după spusa ta,
Zicênd: Când mĕ veĭ mângâia?

83. Făcutu-m'am ca foiul în fum,
Îndreptările tale nu le-am uitat.

Sĕ se ruşineze ceĭ mândri, că cu nedreptate aŭ făcut fărădelege asupra mea,.. mĕ voiŭ învĕţa întru poruncile tale. Sĕ mĕ întoarcă pe mine ceĭce se tem de tine,... Fie inima mea fără prihană..., nu mĕ ruşinez. Mĕ vor vedea: vor vedea că tu mântueştĭ, ajuţĭ; atunci se vor veseli. *Am-nădăjduit* sĕ rapoartă la „vor vedea“: cine se încrede în Dumnezeŭ nicĭcând nu va fi de ruşine. *Cunoscut-am:* am esperiat şi ştiŭ. În smerirea sa poetul vede dreptatea şi adevĕrul luĭ Dumnezeŭ. *Întru adevĕr:* judecăţile dzeeştĭ sunt drepte, pentrucă sunt conform adevĕruluĭ; Dumnezeŭ împlineşte orce ar fi zis. La v. 77 sĕ poate compara v. 17 cu deosebirea, că aicĭ cugetarea la poruncĭ este motivul, pentru care sĕ cere viaţă dela Dumnezeŭ. *Sĕ se ruşineze* etc.: el împlineşte legea luĭ Dumnezeŭ, ceĭce fac rele sĕ fie de ruşine. *Ceĭ mândri* sunt păgânĭĭ care fac rele poporuluĭ ales, pentru aceasta sĕ fie ruşinaţĭ. *Sĕ mĕ întoarcă* etc.: cântăreţul e singur, Dumnezeŭ sĕ îndemne pe ceĭ bunĭ a-l primĭ în societatea lor. Aceasta sĕ întâmplă dacă Dumnezeŭ ajută, face de ruşine pe ceĭ mândri. *Fie inima* etc. exprimă că numaĭ viaţa adevĕrată în legea luĭ Dumnezeŭ poate spera sĕ nu fie ruşinată.

Vers. 81—88. Dorul ajutoruluĭ îl consumă, şi acum are cea maĭ mare trebuinţă de întărirea luĭ Dumnezeŭ, căcĭ duşmanĭĭ îl

84. Puţine sunt zilele robuluĭ tĕŭ,
Când veĭ face judecată celorce mĕ prigonesc?

85. Ceĭ sumeţĭ săpatu-mĭ-aŭ mie gropĭ,
Ceĭce nu sunt după legea ta.

86. Toate poruncile tale sunt adevĕr,
Fără dreptate m'aŭ gonit, ajută-mĭ.

87. Puţin lipsia de nu m'aŭ stins de pe pământ,
Iar eŭ nu părăsesc orênduelile tale.

---

pierd aproape cu totul. Sufletul şi ochiĭ luĭ doresc mântuirea dzeească. *Făcutu-m'am* etc. exprimă că nimic nu poate depărta cuvêntul luĭ Dumnezeŭ din conştienţa luĭ, deşi samănă cu un foiŭ care în fum a negrit şi s'a uscat, de aceea să lapădă ca nefolositor. *Puţine sunt zilele* etc.: vieaţa omuluĭ e scurtă, deci şi timpul când să poate descoperi dreptatea dzeească. *Ceĭce nu sunt după legea ta* caracterizază pe ceĭ sumeţĭ în opunere cu legea dzeească. *Toate poruncile etc.:* credinţa este baza acestora, de aceea trebue păzite cu credinţă. *Puţin lipsia etc.*: pentru credinţa sa poetul e gonit până la moarte. *De pe pământ:* în ţara unde cred eĭ că sunt stăpânitorĭ caută să-l piardă, dar el nu şovăeşte în credinţă. Dumnezeŭ să-ĭ înoească graţia sa ca să nu piară (v. 88). Traduc. rom.: *Stinge-se spre mântuirea ta sufletul meŭ, întru cuvintele tale.. Sfêrşitu-s'aŭ ochiĭ meĭ întru cuvêntul tĕŭ, zicênd... Că m'am făcut ca un foale în brumă,.... Câte sunt... mie judecată de către ceĭce mĕ gonesc? Spusu-mĭ-aŭ mie călcătorĭĭ de lege bârfele, ci nu sunt ca legea ta Doamne. Toate.. adevĕrul,.... Puţin nu m'aŭ sfêrşit pe mine pe pământ, iar eŭ n'am părăsit poruncile tale... mărturiile gurĭĭ tale. Stinge-se:* devine neputincios, slăbeşte; iar aicĭ: după *mântuirea ta. Zicênd* să rapoartă la ochĭ: ochiĭ spiritualĭ, căror să atribue grăire; iar *sfêrşitu-s'aŭ* exprimă că aceştia tânjesc, pier de acest dor. *Ca un foale în brumă;* foalele în brumă saŭ în frig se strînge şi devine nefolositor, aşa şi poetul e eşofat şi deprimat. În acest vers să motivează v. 82. *Câte sunt zilele* etc.: adecă el n'are multe; vieaţa omuluĭ e foarte scurtă, de aceea Dumnezeŭ să nu întârzie a judeca pe duşmanĭ. *Spusu-mĭ-aŭ* etc.: ceĭ rĕĭ multe ĭ-aŭ spus scoţênd din înţelepciunea lor falză, dar toate sunt mincinoase şi nu să pot asĕmĕna cu legea Domnuluĭ. *Puţin nu m'aŭ*

88. După mila ta viează-mĕ,
Şi voiŭ păzi mărturia gurii tale.

89. În veac, Doamne, cuvêntul tĕŭ
Este aşĕzat în cer.

90. În neam şi în neam este credinţa ta,
Întemeiat-aĭ pământul şi el stă.

91. După hotărîrile tale staŭ ele astăzĭ,
Că toate sunt slugile tale.

92. De n'ar fi fost legea ta desfătarea mea,
Aş fi perit în nevoea mea.

93. În vecĭ nu uit orênduelile tale,
Căcĭ printrênsele m'aĭ înviat.

94. Al tĕŭ sânt eŭ, mântueşte-mĕ,
Eŭ caut orênduelile tale.

95. Cei fărădelege mĕ pândesc sĕ mĕ piardă,
Eŭ bag seamă la mărturiile tale.

96. Vĕzut-am sfêrşitul la toată deplinĕtatea,
Iar porunca ta e largă foarte.

---

sfêrşit etc., adecă puţin a lipsit că nu m'aŭ răpus. *Pe pământ* sĕ leagă cu *pe mine:* pe mine care sânt în ţară era sĕ mĕ prăpădească. *Eu n'am părăsit poruncile tale:* nu părăsesc pietatea, nu scad în încrederea ce am în Dumnezeŭ şi promisiunile luĭ.

Vers. 89—96. Cuvêntul luĭ Dumnezeŭ e vecĭnic, neschimbăcios; el este în cer, ale căruĭ însuşirĭ le are, îndeosebĭ statornicia. *În neam şi în neam* etc.: credinţa luĭ Dumnezeŭ rĕmâne totdeuna, iar pamêntul creat de el încă mărturiseşte aceasta. El a promis că nu va maĭ cerceta pământul cu potop, şi nicĭ nu sĕ întâmplă. *După hotărîrile tale* etc.; subiectul poate fi: cerul şi pământul, orĭ în genere: toate fiinţele sunt supuse (slugĭ) luĭ Dumnezeŭ şi împlinesc judecăţile luĭ. *Astăzĭ* exprimă că aceste judecăţĭ aŭ fost înainte de legea mozaică. *De n'ar fi fost* etc.: cuvêntul luĭ Dumnezeŭ l-a întărit în toate nevoile; l-a înviat, deşi era întristat până la moarte şi numaĭ acesta îl va mântui în viitor (v. 91—94). *Cei fărădelege* etc.: duşmanĭĭ îl pândesc ca sĕ-l piardă, iar el îşĭ aduce aminte de mărturiile luĭ Dumnezeŭ, carĭ îĭ arată că toate lucrurile de

97. Cât iubesc eŭ legea ta,
Toată ziua gândirea mea este.

98. Maĭ mult decât pe vrăjmaşiĭ meĭ mĕ înţelepţesc [poruncile tale,
Că în veac sunt ele pentru mine.

99. Maĭ mult înţeleg eŭ decât toţĭ învĕţătoriĭ meĭ,
Că mărturiile tale sunt gândirea mea.

100. Maĭ mult decât bĕtrâniĭ am priceput,
Că eŭ păzesc orênduelile tale.

---

pe pământ sĕ sfârşesc; iar porunca acestuia e nemărginită după durată şi valoare (Iob. 11, 9). Traduc. rom.: *În veac... rĕmâne în cer... adevĕrul tĕŭ,... şi rĕmâne. Cu rênduеala ta rĕmâne ziua, că toate-s slujitoare ţie. Că de n'ar fi fost legea ta gândirea mea, atunci aş fi perit întru smerenia mea. În veac nu voiŭ uita îndreptările tale, că întrênscle..., că îndreptările tale ami căutat. Pe mine m'aŭ aşteptat păcătoşiĭ sĕ mĕ piardă, mărturiile tale am cunoscut. A tot sfârşitul am vĕzut sfârşit, desfătată* (LXX πλατεῖα) *e porunca ta foarte. Rĕmâne în cer* e paralel la *în veac;* vecĭnic e Domnul, vecĭnică şi legea luĭ. *Rĕmâne ziua:* ziua este până a sosit timpul sĕrĭĭ; ziua şi noaptea se schimbă după anumită poruncă a luĭ Dumnezeŭ. *Că de n'ar fi fost* etc.: fără legea luĭ Dumnezeŭ el ar fi perit. *M'aĭ înviat:* promisiunile dzeeştĭ l-aŭ păstrat vieaţa. Vers. 93 e motivul de ce cântăreţul a observat legea în nevoea sa. *Pe mine m'aŭ aşteptat:* ceĭ rĕĭ cred sigur că le voiŭ cădea în mânĭ, eŭ însă cunosc mărturiile tale şi nu slăbesc în încrederea în tine. *Am cunoscut:* le-am pĕtruns şi de aceea sûnt mângâiat. *A tot sfârşitul am vĕzut:* orce sĕ părea a fi complet, desĕvârşit, am vĕzut că piere; adecă toate sunt defectuoase, nestatornice. *Desfătată e porunca ta:* aceasta nu are margini; perfecţiunea eĭ nu sĕ termină nicĭunde. Asĕmĕnarea e luată dela spaţ. Orce putere, mărime, mărire omenească poate fi privită şi are hotară carĭ o limitează; iar cuvêntul luĭ Dumnezeŭ e maĭ presus de toate, nu e supus acestor scăderĭ.

Vers. 97—104. Poetul laudă înţelepciunea luĭ Dumnezeŭ care izvoreşte din cuvêntul luĭ şi spune că se ocupă ne'ntrerupt cu legea luĭ, cu care el întrece pe toţĭ învĕţătoriĭ şi bĕtrâniĭ în inteligenţă şi judecată. E firesc ca ceĭce învaţă, dar nu împlinesc, adecă în

101. Dela toată calea rea am oprit picioarele mele,
Ca să ţin cuvêntul tĕŭ.

102. Nu mĕ abat dela judecăţile tale,
Că tu m'aĭ învĕţat.

103. Câtu-s de dulcĭ gâtlejuluĭ meŭ spusele tale,
Maĭ mult decât mierea pentru gura mea.

104. Din orênduelile tale m'am înţelepţit,
De aceea urĕsc toată calea minciunii.

---

vieaţă vin în contrazicere cu învĕţătura lor, să-l gonească, pentrucă el împlineşte legea luĭ Dumnezeŭ. *Pentru mine:* poruncile ca un ce unitar sunt partea, proprietatea luĭ. Legea luĭ Dumnezeŭ este gândirea luĭ, întrênsa află el plăcere nu în prezentul înstrăinat de aceasta; ea îl face capabil a examina spiritele, a urî calea minciunĭĭ, adecă căile spiritului rătăcit al timpuluĭ. Traduc. rom.: *Cât am iubit.. Doamne, toată.. m'aĭ înţelepţit cu porunca ta, că în veac a mea este. Maĭ mult decât toţĭ cĕice mĕ învaţă am înţeles,.. tale gândirea mea este... ceĭ bĕtrânĭ..., că poruncile tale am căutat. Despre toată...., ca să păzesc cuvintele tale. Dela judecăţile tale nu m'am abătut, că tu aĭ pus lege mie...., gâtlejuluĭ meŭ cuvintele tale, maĭ mult decât mierea gurii mele. Din poruncile tale am cunoscut, pentru aceasta am urît toată calea nedreptăţii.* Frica luĭ Dumnezeŭ este începutul înţelepciunĭĭ. Duşmanii cântăreţuluĭ nu se tem de Dumnezeŭ, de aceea sunt nebunĭ, adecă vor fi de ruşine cu înţelepciunea lor; căcĭ toate trec, dar cuvêntul luĭ Dumnezeŭ, izvorul adevĕrateĭ înţelepciunĭ, rĕmâne în veac. În v. 99. 100 să neagă învĕţătorilor şi bĕtrânilor adevĕrata înţelepciune, pentrucă eĭ înţelepciunea nu o scot din acelaş izvor cu cântăreţul. Sub învĕţătorĭ şi bĕtrânĭ avem să înţelegem pe aceiaşĭ, pe care maĭ nainte îĭ numise duşmanĭ; e lumea păgână considerată din altă parte. Aceasta voeşte să înveţe pe Israil înţelepciune, şi poporul maĭ nainte ĭ-a şi dat ascultare; dar acum s'a desfăcut de ea şi caută înţelepciune numaĭ în legea luĭ Dumnezeŭ. *Dela judecăţile tale* etc. exprimă că învĕţătura dzeească este întărire internă; iar *nu m'am abătut* arată că Dumnezeŭ prin lege grăeşte către noĭ. Vers. 103. 104 sunt strîns legate. Autorul primeşte poruncile luĭ Dumnezeŭ, căcĭ ele conţin înţelepciunea care satură desĕvêrşit; înţelepciunea este pânea sufletuluĭ. Din această înţelepciune urmează şi că el urĕşte *calea nedreptăţii.*

105. Făclie piciorului meŭ este cuvêntul tĕŭ,
Și lumină cărării mele.

106. Juratu-m'am și am ținut:
Sĕ păzesc judecățile dreptății tale.

107. Asuprit sûnt eŭ foarte,
Doamne viează-mĕ după cuvêntul tĕŭ.

108. Fie-ți plăcute, Doamne, cele de bună voe ale gurii mele,
Și judecățile tale mĕ învață.

109. Sufletul meŭ în mâna mea este pururea,
Iar legea ta eŭ nu o uit.

110. Pus-aŭ păcătoșii cursă mie,
Iar eŭ nu rătăcesc dela orênduelile tale.

111. Moștenit-am mărturiile tale în veac,
Că ele sunt bucuria inimii mele.

112. Plecat-am inima mea sĕ facă îndreptările tale
În veac, până în sfêrșit.

Vers. 105—112. Conducĕtor veĕnic este luĭ cuvêntul luĭ Dumnezeŭ, care e făclie și lumină, căcĭ în vieață întimpinăm întunerec și abizurĭ. *Juratu-m'am etc.*: sĕ observe totdeuna judecățile luĭ Dumnezeŭ, ce nu este ușor, de aceea se roagă ca Dumnezeŭ sĕ-l vieze cum a promis. *Cele de bună voe*, adecă jertfa; așa sĕ numește rugăciunea, cu care el mulțumește și se încrede grației dzeești (Ps. 49, 14. 140, 2). Dumnezeŭ sĕ-ĭ asculte rugăciunea, căcĭ el e asuprit foarte. *Sufletul meŭ etc.*: vieața e necontenit în primejdie, nu știe momentul când o poate pierde (Jud. 12, 3. 1. Reg. 19, 5. Iob 13, 14); dar el nu se abate dela cuvêntul luĭ Dumnezeŭ. Așa explică deja *Ieronim* „Omnes apud Graecos ecclesiastici interpretes istum locum sic (meis) edisserunt, et est breviter hic sensus: Quotidie periclitor et quasi in manibus meis sanguinem meum porto et tamen legem tuam non obliviscor". *Moștenit-am mărturiile tale:* dela părinți mĭ-a rĕmas moștenire porunca ta, și aceasta îmĭ va fi în veac; iar motivul: *că ele sunt bucuria etc.* Traduc. rom.: *Făclie picioarelor mele este legea ta, și lumină cărărilor mele. Juratu-m'am și am pus, ca . . . Smeritu-m'am până în sfêrșit . . . Cele de bună voe ale gurii mele bine le voește*

113. Pe cei îndoioşi urĕsc,
Şi legea ta iubesc.

114. Acoperemêntul şi scutul meŭ eştĭ tu,
Întru cuvêntul tĕŭ sperez.

115. Depărtaţi-vĕ dela mine făcĕtorilor de rele,
Iar eŭ voiŭ păzi porunca Dumnezeuluĭ meŭ.

116. Sprijineşte-mĕ după cuvêntul tĕŭ şi voiŭ fi viŭ,
Şi sĕ nu mĕ ruşinez pentru nădejdea mea.

117. Ajută-mĭ şi mĕ voiŭ mântui,
Şi voiŭ căuta la îndreptările tale pururea.

118. Defăimat-aĭ pe toţi ceĭce rătăcesc dela îndreptările tale,
Că minciună este înşelăciunea lor.

119. Ca zgură aĭ delăturat pe toţi ceĭ fărădelege aĭ [pământuluĭ,
Pentru aceea iubesc mărturiile tale.

120. Înfricoşatu-s'a carnea mea de frica ta,
Şi mĕ tem de judecăţile tale.

Doamne, . . . în mânile tale . . , şi legea ta n'am uitat . . ., şi dela poruncile tale n'am rătăcit . . ., că bucurie inimiĭ mele sunt. Plecat-am inima mea, ca să fac . . în veac, pentru rĕsplătire. Şi am pus: sûnt firm hotărît, iar *juratu-m'am* e aluziune la jurămêntul de pe Sinaĭ (Ex. 24, 3. 7). *În mânile tale* aŭ cele maĭ multe Msse ale Psaltirilor, la ce zice *Augustin:* „Nonnulli codices habent in manibus meis, sed plures in manibus tuis, et hoc quidem planum est; justorum enim animae in manu Dei sunt, anima vero in manibus meis quomodo intelligatur, ignoro". *Pentru rĕsplătire,* adecă am plecat inima mea la lege, pentrucă împlinirea eĭ sĕ rĕsplăteşte (Ps. 18, 12).

Vers. 113—120. Poetul urĕşte rĕul, iubeşte binele; iar speranţa luĭ sĕ întemeiază pe cuvêntul luĭ Dumnezeŭ, de care nu-l poate abate nimene. *Pe ceĭ îndoioşi*: care ţin la adorarea Domnuluĭ, dar nicĭ păgânizmul nu-l reproabă; decĭ nu sĕ poate şti apriat de sunt serviĭ luĭ Dumnezeŭ orĭ aĭ luĭ Baal. *Depărtaţi-vĕ dela mine* strigă poetul celorce voesc sĕ-l îndemne a nu crede, spera şi iubi pe Dumnezeŭ care s'a descoperit. Dar spre a fi statornic în acest

121. Făcut-am judecată și dreptate,
Nu mĕ veĭ lăsa pe mine celorce mĕ asupresc.

122. Prinde-te pentru robul tĕŭ spre bine,
Sĕ nu mĕ asupreascâ ceĭ sumeți.

---

principiŭ cere grația dzeească (v. 116. 117). *Că minciună* etc.: direcțiunea lor seducĕtoare nu conține nimic adevĕr; eĭ se înșală pe sine și pe alțiĭ, pentrucă așa e sistemul lor, deși e alcătuit cu multă măestrie. *Pe toți ceĭ fărădelege* etc.: orcât de mulți ar fi eĭ pe pământ, Dumnezeŭ îĭ pierde ca zgura. *Mĕ tem de judecățile tale:* sunt dreptățile dzeești, după carĭ judecă. Poetul știe că Dumnezeŭ pedepsește cu asprime pe pĕcătoșĭ, de aceea se roagă ca avênd frică de Dumnezeŭ, adecă împlinind poruncile luĭ sĕ nu aibă a se teme de judecățile luĭ. Traduc. rom.: *Pe călcătoriĭ de lege am urît, și legea ta am iubit. Ajutorul meŭ și sprijinitorul... cuvintele tale am nădăjduit. Depărtați-vĕ dela mine ceĭce viclenițĭ, și voiŭ cerca poruncile Dumnezeuluĭ meŭ. Apĕră-mĕ după cuvêntul tĕŭ, și mĕ viează, și nu mĕ rușina pe mine dela așteptarea mea. Ajută-mĭ..., și voiŭ cugeta întru... depărtează..., că nedrept este gândul lor. Călcătorĭ de lege am socotit pe toțĭ pĕcătoșiĭ pământuluĭ, pentru aceasta am iubit... Pĕtrunde cu frica ta cărnurile mele, că de judecățile tale m'am temut.* Îmbinând v. 114. 115 avem: Dumnezeŭ este ajutorul și sprijinitorul meŭ, decĭ depărtați-vĕ dela mine făcĕtorilor de rele, lăsați-vĕ a mĕ pândi și dușmăni; iar motivul este: *Și voiŭ cerca*, adecă voiŭ păzi *poruncile Dumnezeuluĭ meŭ. Și nu mĕ rușina etc.:* sĕ nu se dovedească că sûnt departe de ceeace am așteptat, n'am sĕ vĕd împlinindu-mi-sĕ speranța. *Defăimat-aĭ etc.:* fiind Dumnezeŭ sânțenia absolută urĕște rĕul, de aceea pe cine disprețuește el îl și lapădă. *Călcătoriĭ de lege etc.:* pĕcătoșiĭ se abat dela calea prescrisă, de aceea pier. *Pĕtrunde cu frica ta etc.:* după LXX (*κατάπηλωσον*): pironește, adecă răstignește trupul meŭ cuprins de pĕcate. Poetul cere ca Dumnezeŭ sĕ-ĭ omoară poftele cărniĭ, pentrucă se teme de judecățile aspre ce l-ar nimeri dacă aceasta nu se întâmplă.

Vers. 121—128. Autorul a căutat totdeuna dreptatea luĭ Dumnezeŭ, de aceea el sĕ-l scutească și învețe acum când toțĭ se lapădă și-l gonesc. *Făcut-am judecată* etc.: el e conștient că a împlinit

123. Ochiĭ meĭ se sting după mântuirea ta,
Şi după cuvêntul dreptăţiĭ tale.

124. Fă cu robul tĕŭ după mila ta,
Şi îndreptările tale mĕ învaţă.

125. Robul tĕŭ sûnt eŭ, înţelepţeşte-mĕ,
Ca sĕ cunosc mărturiile tale.

126. Vremea este Domnuluĭ a face,
Stricat-aŭ legea ta.

---

poruncile lui Dumnezeŭ, speră deci că asupritoriĭ nu-l vor putea pierde; dar această speranţă îĭ impune datorinţa a cere necontenit ajutorul dzeesc, care sĕ fie între el şi duşmanĭ. *Spre bine:* în folosul meŭ (Ps. 85, 17. Neem. 5, 19). *Ochiĭ meĭ* etc. cf. v. 81 sq. *După cuvêntul dreptăţiĭ tale* este promisiunea care purcede dela Dumnezeŭ cel drept, de aceea nu poate rĕmânea neîmplinită. *Ca sĕ cunosc* etc. e rugăciune specială. Ceĭ maĭ mulţĭ calcă legea luĭ Dumnezeŭ, deci e vremea ca el sĕ lucreze: *vremea este* etc. *Stricat-aŭ legea:* pentru ceĭ reĭ n'are valoare, o calcă fără pedeapsă; de aceea Dumnezeŭ sĕ arate puterea eĭ. *Pentru aceasta* etc.: poetul iubeşte din inimă poruncile luĭ Dumnezeŭ, ele îĭ sunt maĭ preţioase decât aurul şi alte lucruri, pe carĭ le-ar dobândi lăpĕdându-se de poruncile acestea; el iubeşte şi cele maĭ micĭ orênduelĭ ale luĭ Dumnezeŭ, le observă şi doreşte că ce e falz sĕ dispară. Traduc. rom.: *Făcut-am..., nu mĕ da pe mine celorce îmĭ fac strîmbătate. Primeşte pe robul tĕŭ întru bunĕtate* (LXX εἰς ἀγαθόν), *ca sĕ nu mĕ clevetească* (LXX μὴ συκοφαντησάτωσαν) *ceĭ mândri... s'aŭ stins spre.., şi spre cuvêntul..., şi întru îndreptările* (LXX τὰ δικαιώματα)..., *şi voiŭ cunoaşte.. Vremea este a face Domnuluĭ... am iubit... şi topazia... spre toate poruncile tale m'am îndreptat, toată calea nedreaptă am urît.* În loc de ἀδικῶν (LXX), *Augustin* citeşte ἀντιδίκος, de aceea şi observă: „Miror omnium, quos in promptu habere potui codicum nusquam me legisse adversantibus, cum sine controversia quod Graece ἀντίδικος, hoc Latine adversarius appelletur." *Primeşte pe robul tĕŭ:* primeşte-mĕ client, ca sĕ mijloceştĭ pentru mine, fi-mĭ garant spre bine; adecă cauza mea sĕ aibă s'êrşit bun. Unele Psaltirĭ vechĭ aŭ „excipe": substitue-mĕ, păşeşte în locul meŭ. *Spre bine* (întru bunĕtate) sĕ rapoartă la poet=spre binele meŭ. *Sĕ*

127. Pentru aceasta iubesc poruncile tale,
Mai mult decât aurul și lamura aurului.

128. Pentru aceasta țin drepte toate orênduelile tale,
Urêsc toată calea minciunii.

129. Minunate sunt mărturiile tale,
Pentru aceea le păzește sufletul meŭ.

130. Deschiderea cuvintelor tale luminează,
Înțelepțește pe ceĭ proștĭ.

131. Gura mea am deschis și poftesc,
Că poruncile tale doresc.

132. Caută spre mine și mĕ miluește,
După judecata celorce iubesc numele tĕŭ.

---

nu mĕ clevetească: a face cuiva rĕŭ, a-l pândi, căcĭ *συκοφαντέω* (LXX) trebue luat în general. *Augustin:* „Qui interpretati sunt non calumnientur me, Graecam locutionem secuti sunt, Latinae linguae minus usitatam.“ *Topazion* este topazul celor vechĭ (chrysolith); mineral străveziŭ, lucește ca aurul. *M'am îndreptat:* norma mea sunt poruncile tale, în vieață am urmat direcțiunea indicată de ele.

Vers. 129—136. Legea luĭ Dumnezeŭ conține minunile celeĭ maĭ profunde înțelepciunĭ, de aceea și dorește autorul lumina cuvêntuluĭ dzeesc, dar se întristează pentru ceĭce o disprețuesc. *Minunate* sunt etc., adecă după ființă și lucrarea lor sunt maĭ presus de vieața de toate zilele și decât mintea omenească. *Le păzește sufletul meŭ:* caută sĕ le pĕtrundă. *Deschiderea etc.* exprimă că descoperindu-se cuvêntul luĭ Dumnezeŭ produce lumină, căcĭ el face pe ceĭ simpli sĕ fie înțelepțĭ, adecă sĕ priceapă cuvêntul luĭ. *Gura mea* etc.: poetul încă dorește sĕ învețe; el ține gura deschisă ca sĕ primească învĕțătura cerească. Imagineа e luată dela omul care, aproape a se îneca, deschide gura după aer; aicĭ exprimă dorință ferbinte, lupta omuluĭ intern a dobândi aerul dzeesc de vieață. Cine iubește pe Dumnezeŭ e sigur de rĕsplată; el, iubirea absolută, nu poate trece cu vederea pe ceĭce îl iubesc. Pe această bază urmează rugăciunea din v. 133—135. *Pașiĭ meĭ întărește-ĭ:* sĕ-ĭ conducă sigur, ca sĕ nu se poticnească; sĕ 'nțelege păzirea esternă, ce rezultă din: *și nu lăsa sĕ mĕ stăpânească,* cf. Ps. 18, 14. *Întru cuvêntul tĕŭ* este voința luĭ Dumnezeŭ în

133. Pașii mei întărește-i întru cuvêntul tĕŭ,
Și nu lăsa sĕ mĕ stăpânească nicĭ o fărădelege.

134. Scapă-mĕ de asuprirea oamenilor,
Și voiŭ păzi orênduelile tale.

135. Fața ta arată-o robuluĭ tĕŭ,
Și mĕ învață îndreptările tale.

136. Rîurĭ de apă izvorĕsc ochiĭ meĭ,
Pentru ceĭce nu păzesc legea ta.

137. Drept eștĭ tŭ Doamne,
Și drepte sunt judecățile tale.

138. Poruncit-aĭ ca dreptate mărturiile tale,
Și ca credință foarte.

139. Nimicitu-m'a zelul meŭ,
Că asupritoriĭ meĭ aŭ uitat cuvintele tale.

---

genere, căcĭ el a promis ajutor celor drepțĭ. *Nicĭ o fărădelege* înțelege în genere pĕcatul lăpĕdărĭĭ de Dumnezeŭ, în care poate cădea fiind asuprit de toate părțile. *Fața ta* etc. cf. Ps. 79, 4. *Rîurĭ de apă* etc.: el plânge pe ceĭce nu păzesc legea luĭ Dumnezeŭ, nu e indiferent față de soartea lor, ci-ĭ compătimește. *Nu păzesc* etc.; subiectul sunt oamenĭĭ saŭ dușmanĭĭ, cf. v. 139. Traduc. rom.: *Minunate.., pentru aceasta le-a cercat pe ele... Arĕtarea..., și înțelepțește pe pruncĭ..., și am tras duh, că de poruncile tale am dorit.... îndreptează-ĭ după cuvêntul tĕŭ, și sĕ nu mĕ stăpânească toată fărădelegea. Izbăvește-mĕ de clevetirea* (LXX *λύτρωσαί με ἀπό συκοφαντίας*) *oamenilor,... poruncile tale... preste robul tĕŭ.... Izvoarĕ de apă aŭ izvorît ochiĭ meĭ, pentrucă n'am păzit legea ta. Clevetirea oamenilor* (cf. v. 112): ce le ridică ceĭ rĕĭ asupra luĭ. Dacă Dumnezeŭ îl părăsește, el nu-ĭ mai poate împlini poruncile, deși împlinirea lor îĭ este cea mai mare bucurie (cf. v. 88. 77. 17).

Vers 137—144. Dumnezeŭ stăpânește cu dreptate și credință, iar poetul e zelos pentru cuvêntul acestuia. *Dreptate, adevĕr* exprimă că poruncile luĭ Dumnezeŭ arată sânțenia luĭ și doresc numaĭ binele omuluĭ. Poetul vede disprețuită această lege dzeească de dușmanĭĭ sĕĭ, de aceea el e foarte zelos și a ajuns în cea mai mare primejdie. *Lămurită este spusa ta:* ca metalul trecut prin foc (Ps. 17, 31) este ce a zis Dumnezeŭ; iar el o iubește și nu

140. Lămurită este spusa ta foarte,
Și robul tĕŭ o iubește.

141. Mic sûnt eŭ și disprețuit,
Nu uit orênduelile tale.

142. Dreptatea ta este dreptate în veac,
Și legea ta adevĕr.

143. Necaz și strîmtoare m'aŭ aflat,
Poruncile tale sunt desfătarea mea.

144. Mărturiile tale sunt dreptate în veac,
Învață-mĕ și voiŭ fi viŭ.

145. Din toată inima strig, rĕspunde-mĭ,
Doamne, îndreptările tale voiŭ păzi.

146. Te chiem pe tine, ajută-mĭ,
Și voiŭ păzi mărturiile tale.

147. În zorĭ am mânecat și am cerut ajutor,
În cuvêntul tĕŭ am sperat.

---

ascultă sfaturile altora, deși e maĭ tênĕr decât eĭ și disprețuit. În cele următoare sĕ spune că descoperirea dzeească e vecĭnică, legea luĭ așijderea, chiar mărturiile luĭ Dumnezeŭ sunt vecĭnice, drepte și de aceea creatura sĕ-l adoreze. În urmă cere poetul de a pĕtrunde tot maĭ mult în cunoașterea acesteĭ perfecțiunĭ: *Învață-mĕ . . viŭ.* Traduc. rom: *Drept eștĭ Doamne, și drepte . . . Poruncit-aĭ dreptatea a fi mărturiile tale, și adevĕrul foarte. Topitu-m'aŭ râvnirea ta, că aŭ uitat cuvintele tale vrăjmașiĭ meĭ. Cu foc lămurit este cuvêntul tĕŭ foarte, . . . l-a iubit pe el. Maĭ tênĕr . . și defăimat, îndreptările tale nu le-am uitat . . . . adevĕrul. Necazurĭ și nevoĭ m'aŭ . . . gândirea mea. Dreptate sunt mărturiile tale în veac, înțelepțește-mĕ . . . viŭ.* În v. 138 *mărturiile* e obiect, iar *dreptatea, adevĕrul* apoziție.

Vers. 145—152. Poetul se roagă ca Dumnezeŭ sĕ-l facă credincios în cuvêntul luĭ și sĕ-l mântuească, cum ĭ-a promis. Des de dimineață se roagă, atuncĭ strigă el; chiar veghiile nopțiĭ, când totul doarme, nu află ochiul luĭ durmind. *La spusa ta* însemnează cuvintele luĭ Dumnezeŭ ca poruncă și promisiune. *După judecata ta* este ordinea de mântuire a luĭ Dumnezeŭ saŭ dispozițiunile în

148. Ochiĭ meĭ întimpină veghiile nopții,
Sĕ cuget la spusa ta.

149. Glasul meŭ auzi-l întru mila ta,
Doamne, după judecata ta mĕ viează.

150. Se apropie ceĭce urmăresc cele rușinoase,
Se depărtează dela legea ta.

151. Aproape eștĭ tu, Doamne,
Și toate poruncile tale sunt adevĕr.

152. De demult am cunoscut din mărturiile tale,
Că pentru vecie le-aĭ așĕzat.

153. Vezĭ necazul meŭ și scoate-mĕ,
Căcĭ eŭ nu uit legea ta.

---

privința acesteia. *Se apropie etc.*, adecă dușmaniĭ cu intențiunea de a-l pierde. *Cele rușinoase:* fapte stigmatizate astfel prin lege. *Aproape etc.:* cu ajutorul sĕŭ. Ceĭ fărădelege umblă numaĭ după fapte rușinoase, iar poetul de mult are convingerea că legea nu are valoare temporală. Traduc. rom.: *Strigat-am cu toată inima mea, auzi-mĕ Doamne! îndreptările tale voiŭ căuta. Strigat-am cătră tine, mântuește-mĕ, și voiŭ . . . Apucat-am înainte fără de vreme, și am strigat: întru cuvintele tale am nădăjduit. Întimpinat-aŭ ochiĭ meĭ cătră dimineață, ca sĕ cuget la cuvintele tale. Glasul meŭ auzi-l Doamne după mila ta, după judecata . . . Apropiatu-s'aŭ ceĭce mĕ gonea fără de legĕ, și dela legea ta s'aŭ depărtat. . . ., și toate căile tale sunt adevĕr. Din început am . ., că în veac le-aĭ întemeiat pe ele.* La v. 145. 146 sĕ poate compara v. 134. *Apucat-am înainte fără de vreme:* a surprins pe Dumnezeŭ cu rugăciunea sa, s'a apropiat la el întrun timp neobicĭnuit (în miezul nopții orĭ foarte de dimineață), strigă la Dumnezeŭ când nu e obicĭnuit a se ruga. *Întru cuvintele tale am nădăjduit:* speranța este motivul și îndemnul rugăciuniĭ, poetul se încrede în promisiunile din lege. *Întimpinat-aŭ . . dimineață* nu spune pe cine, căcĭ sĕ exprimă în genere alergarea de dimineață la Dumnezeŭ după ajutor. *Din început:* de când există legea. Poetul vorbește în numele poporuluĭ care cunoaște legea luĭ Dumnezeŭ dela începutul eĭ.

154. Judecă judecata mea şi mĕ mântueşte,
După spusa ta mĕ viează.

155. Departe e mântuirea de ceĭ nelegiuiţĭ,
Că nu caută îndreptările tale.

156. Multe sunt îndurările tale, Doamne,
După judecăţile tale viează-mĕ.

157. Mulţĭ sunt ceĭce mĕ gonesc şi mĕ asupresc,
Dela mărturiile tale eŭ nu mĕ abat.

158. Vĕzut-am pe trădătorĭ şi m'am îngrozit,
Că eĭ nu păzesc spusa ta.

159. Vezĭ că eŭ iubesc orênduelile tale,
Doamne, după mila ta viează-mĕ.

160. Suma cuvêntuluĭ tĕŭ este adevĕr,
Şi vecĭnică toată judecata dreptăţiĭ tale.

161. Principĭ mĕ gonesc fără vină,
Dară de cuvintele tale se înfricoşază inima mea.

162. Mĕ bucur de spusa ta,
Ca celce află pradă multă.

Vers. 153—160. Dumnezeŭ nu lasă sĕ piară ceĭce păzesc cuvêntul luĭ; ajutorul luĭ îl cere autorul contra duşmanilor. *După spusa ta* însemnează normă (Is. 11, 3), cauză (Ps. 24, 2. Is. 55, 5. Iob 42, 5). La v. 156 cf. v. 149. *M'am îngrozit:* vĕzênd el pe pĕcătoşĭ scârbă l-a cuprins de eĭ. *Suma cuvêntuluĭ* etc.: el a socotit cuvêntul luĭ Dumnezeŭ şi a aflat că conzistă numaĭ din adevĕr. Traduc. rom.: *Vezĭ smerenia mea şi mĕ scoate, că legea ta n'am uitat... izbăveşte* (LXX λύτρωσαι), *pentru cuvêntul tĕŭ... dela pĕcătoşĭ mântuirea. că îndreptările.. n'aŭ căutat. Îndurările tale multe sunt., după judecata ta mĕ viează... şi mĕ nĕcăjesc... nu m'am abătut. Vĕzut-am pe ceĭ ne'nţelegĕtorĭ şi mĕ topeam, că cuvintele tale nu le-aŭ păzit. Vezĭ că poruncile tale am iubit Doamne, întru mila.. Începătura cuvintelor tale este adevĕrul, şi în veac toate judecăţile dreptăţiĭ tale. Mĕ topeam:* m'a supĕrat, mĭ-a cauzat durerĭ. *Începătura* (LXX ἀρχή)=baza, fundamentul, fiinţa: toate descoperirile dzeeştĭ sunt adevĕr. Alţiĭ explică: principiul din care purced poruncile luĭ Dumnezeŭ, ce rostesc şi ce aŭ de scop, este numaĭ adevĕr.

163. Minciuna urĕsc eŭ şi mĕ îngreţoşez de ea,
Iubesc legea ta.

164. De şapte orĭ în zi te laud pe tine,
Pentru judecăţile dreptăţiĭ tale.

165. Pace multă aŭ ceĭce iubesc legea ta,
Şi nu este lor sminteală.

166. Aştept mântuirea ta, Doamne,
Şi fac poruncile tale.

167. Păzeşte sufletul meŭ mărturiile tale,
Şi eŭ le iubesc foarte.

168. Păzesc orênduelile şi mărturiile tale,
Că toate căile mele sunt înaintea ta.

Vers. 161—168. În mijlocul goanelor cuvêntul luĭ Dumnezeŭ ĭ-a fost frica, bucuria şi dragostea, obiectul mulţămiteĭ şi temeiul nădejdiĭ. *Principĭ mĕ gonesc:* nu numaĭ oamenĭ de rênd, ci şi aceştia îl perzecută fără motiv; dar el nu se teme de eĭ, ci numaĭ de cuvêntul luĭ Dumnezeŭ ca sĕ nu-l calce. *Mĕ bucur* etc: frica luĭ e îmbinată cu bucurie foarte mare, cum are celce în rĕzboiŭ ia prăzĭ marĭ (Jud. 5, 30. Is. 9, 2.) *Minciuna urĕsc* etc.: nu numaĭ acum, ci şi în viitor. *De şapte orĭ* etc: el nu mulţumeşte luĭ Dumnezeŭ numaĭ dimineaţa, la amiazĭ şi sara (Ps. 54, 18), ci de 7 orĭ, adecă de multe orĭ, adese; biserica încă are 7 timpurĭ de rugăciune în zi. Obiectul este cuvêntul luĭ Dumnezeŭ care judecă drept, conduce bine, e izvorul bucurieĭ nemărginite pentru ceĭce îl iubesc şi delătură dela eĭ orce primejdie. La v. 166 sĕ poate compara Gen. 49, 18. *Păzeşte sufletul meŭ* etc.: el caută conştienţos sĕ împlinească legea luĭ Dumnezeŭ, ce ştie acesta: *că toate-căile* etc.; deşi ar voi, nimic nu poate ascunde de el. Traduc. rom.: *Boerĭĭ m'aŭ gonit înzădar, şi de .. s'aŭ înfricoşat .. Bucura-mĕ-voiŭ eŭ de cuvintele tale, ... dobânzĭ multe. Nedreptatea am urît şi m'am scârbit, iar legea ta am iubit ... în zi te-am lăudat pentru .. Pace este multă celorce iubesc .... Aşteptat-am .., şi poruncile tale am iubit. Păzit-a ..., si le-a iubit foarte. Păzit-am poruncile tale şi mărturiile tale .... înaintea ta sunt, Doamne. Nu este lor sminteală:* în vieaţă nu se împiedecă de nimic. *Pace* sĕ rapoartă la vieaţa internă, iar *sminteală* la cea esternă.

169. Să se apropie rugăciunea mea înaintea ta, Doamne,
După cuvêntul tĕŭ mĕ înţelepţeşte.

170. Să intre ruga mea înaintea ta,
După cuvêntul tĕŭ mântueşte-mĕ.

171. Buzele mele izvorască laudă,
Că mĕ înveţi îndreptările tale.

172. Spune limba mea spusa ta,
Că toate poruncile tale sunt dreptate.

173. Fie mâna ta să-mi ajute,
Că am ales orênduelile tale.

174. Doresc mântuirea ta, Doamne,
Şi legea ta e desfătarea mea.

175. Vieze sufletul meŭ ca să te laude pe tine,
Şi judecata ta îmĭ va ajuta mie.

176. De am rătăcit, ca o oae pierdută caută pe robul tĕŭ,
Că eŭ nu uit poruncile tale.

Vers. 169—176. Dumnezeŭ să asculte lauda, rugăciunea robuluĭ sĕŭ, care e în mare primejdie şi să-ĭ dea milă şi mântuire. *Mĕ înţelepţeşte, mântueşte-mĕ* sunt corelate, pentrucă poetul e persecutat pentru credinţa sa şi are trebuinţă de întărire, să fie liberat din strîmtoarea esternă. În v. 169 rinnā' (רנה) însemnează rugăciunea rostită cu glas înalt, iar *ruga* (תחנה t^ehinnā') pe cea intimă, sirguincioasă. Motivul cereriĭ să spune în v. 171: buzele luĭ vor izvorî (vor pronunţa) laude luĭ Dumnezeŭ (cf. Ps. 44, 2. 49, 23). *Spune limba mea* etc.: poetul ştie ce bunurĭ înalte ĭ-a dăruit Dumnezeŭ, de aceea să-ĭ dăruească ce-ĭ lipseşte. *Mântuirea ta*: de lumea pĕcătoasă, în care vieaţa luĭ e primejduită. *Judecata ta*: a luĭ Dumnezeŭ, să-ĭ fie într'ajutor. El cere ajutorul mâniĭ şi al cuvêntuluĭ luĭ Dumnezeŭ; cuvêntul e mediul mâniĭ. *De am rătăcit*: etc.: deşi va rătăci, nu se lapădă de Dumnezeŭ; acesta să-l caute ca pe o oae rătăcită, care e în primejdie a pieri. El poate cere aceasta: *că eŭ nu uit poruncile tale*. Traduc. rom.: *Să se apropie rugăciunea mea.... rugăciunea mea înaintea ta, Doamne după cuvêntul tĕŭ mĕ izbăveşte* (LXX ῥῦσαι). *Răspunde-vor buzele mele laudă, când mĕ veĭ învĕţa.. Spune-va limba mea cuvintele tale..*

Psalmul 120.

1. Ridic ochiĭ meĭ la munţi,
De unde va veni ajutorul meŭ?
2. Ajutorul meŭ dela Domnul,
Celce a făcut cerul şi pământul.
3. Nu va lăsa sĕ se clatine piciorul tĕŭ,
Nu va dormita păzitorul tĕŭ.
4. Iată nu dormitează, nicĭ doarme
Celce păzeşte pe Israil.
5. Domnul este păzitorul tĕŭ,
Domnul umbra ta la mâna ta dreaptă.

---

dreptatea.. sĕ mĕ mântuească, că poruncile tale am voit. Dorit-am de mântuirea ta... cugetarea mea este. Viiŭ va fi sufletul meŭ şi te va lăuda, şi judecăţile tale vor ajuta mie. Rătăcit-am ca o oae pierdută, caută pe robul tĕŭ, că poruncile tale n'am uitat.

Psalm. 120. *Cântarea suirilor.* Psalmiĭ 119—133 aŭ inscripţia: *Cântarea suirilor* (treptelor). Uniĭ cred că inscripţia îşĭ are originea dela împrejurarea că însemnează tonul, alţiĭ zic că peleriniĭ îĭ cântaŭ mergênd la Ierusalim la cele 3 sĕrbătorĭ marĭ; în urmă afirmă uniĭ că ar fi cântărĭ cântate la re'ntoarcerea din robie.

Autorul psalmuluĭ prezent pare ar fi unul care se re'ntoarce din robie.

Vers. 1—4. *La munţi:* Cântăreţul priveşte cătră munţiĭ din patrie, îndeosebĭ spre Sion, şi întrabă cât maĭ are sĕ aştepte ajutorul luĭ Dumnezeŭ? *De unde va veni* etc. sĕ poate lua şi afirmativ: Sionul e locuinţa luĭ Dumnezeŭ, autorul priveşte la el şi aşteaptă ajutor de acolo. Această încredere o motivează el cu atotputerea luĭ Dumnezeŭ: *Celce a făcut* etc. Vers 3. 4 exprimă dorinţă şi încredere. *Nu va lăsa etc.*: Dumnezeŭ sĕ nu-l lase ca între grelele împrejurărĭ el sĕ şovăească, ci sĕ-ĭ poarte grija. *Iată nu dormitează* etc. este deplina încredere că teama exprimată maĭ nainte nu sĕ realizează. Traduc. rom.: *Ridicat-am ochiĭ . . . de unde va veni ajutorul meŭ . . . . Sĕ nu daĭ întru clătire . . , nicĭ sĕ dormiteze celce te păzeşte. Iată nu va dormita, nicĭ va adormi . . . Israil.*

6. Ziua soarele nu te va arde,
Nicĭ luna noaptea.
7. Domnul te va păzi de tot rĕul,
Păzi-va sufletul tĕŭ.
8. Domnul va păzi eşirea ta şi intrarea ta,
De acum şi până în veac.

Psalmul 133.

1. Iată binecuvêntaţi pe Domnul toate slugile Domnuluĭ,
Care slujiţi în casa Domnuluĭ nopţile.

Vers. 5—8. *Păzitorul tĕŭ* e aluziune la Gen. 28, 15: Dumnezeŭ apĕră pe poporul ales şi pe fiecare membru al acestuia. *La mâna ta dreaptă:* Dumnezeŭ ajută mâna celuĭce este de dreapta luĭ. *Ziua soarele* etc. exprimă că luĭ Israil nimic nu-ĭ strică, căcĭ Domnul totdeuna îl scuteşte. În orient nopţile sunt recĭ şi decĭ tot aşa de primejdioase sânĕtăţiĭ ca căldura mare ziua. Credinţa poporală este că luna cauzează recelile nopţiĭ. De altfel în timpul maĭ noŭ este dovedit că razele lunĭĭ nasc boale de ochĭ, chiar aprinderĭ de creerĭ. *De tot rĕul* e trecere dela influenţele rele ale naturiĭ la rĕŭ în genere, de care Domnul scapă pe ceĭce se încred întrênsul. *Sufletul tĕŭ:* vieaţa internă şi esternă. *Eşirea ta şi intrarea ta*, adecă din casă: Dumnezeŭ îl scuteşte orunde ar fi, orce ar face (Deut. 28, 6. 31, 2). *De acum ... veac:* totdeuna şi în toate părţile. Traduc. rom.: *Domnul te va păzi, Domnul este acoperemênt ţie, preste mâna ta cea dreaptă ..... păzi pe tine .... Domnul. Domnul ... întrarea ta şi eşirea ta ... veac. Acoperemênt* are acelaş înţeles ca *umbra* în original; îl scuteşte, apĕră. *Preste mâna ta:* Dumnezeŭ ca scutitor sĕ închipueşte asupra omuluĭ, peste capul luĭ.

Psalm. 133. *Cântarea suirilor.* Persoanele carĭ aveaŭ grija cultuluĭ dzeesc sĕ provoacă sĕ binecuvinteze şi noaptea pe Dumnezeŭ, care e prezent în sanctuar. Cine provoacă nu sĕ poate hotărî maĭ aproape, iar preoţiĭ rĕspund binecuvêntând poporul.

Vers. 1. *Iată binecuvêntaţi* etc. După serviciul de sara membriĭ adunaţi părăsaŭ templul şi rĕmâneaŭ numaĭ preoţiĭ şi leviţiĭ, care aveaŭ sĕ aducă în ordine unele lucrurĭ; sĕ aşĕza straja tem-

2. Ridicați mânile voastre cătră sanctuar,
Și binecuvêntați pe Domnul.
3. Sĕ te binecuvinteze Domnul din Sion,
Celce a făcut cerul și pământul.

---

plului etc. Pe ceĭ rĕmașĭ poporul provoacă sĕ laude pe Dumnezeŭ. *Slugile Domnului:* persoanele carĭ aveaŭ dreptul și datorințele cultuluĭ dzeesc (urmașiĭ luĭ Aron, leviții). *Ridicați mânile voastre* etc.: serviciul levitic sĕ continuă noaptea (1. Cron. 9, 33); aci sĕ provoacă celce străjuesc sĕ nu înceteze a se ruga. Traduc. rom.: *Iată acum... care stați... Domnului, în curțile caseĭ Dumnezeului nostru. În nopți ridicați.. cele sânte și binecuvêntați pe Domnul. Care stați:* slujesc în casa Domnuluĭ. *În curțile caseĭ Dumnezeului nostru* lipsesc în original. *Ilarie* zice: „Reperi quosdam ambiquos circa hoc in atriis domus domini fuisse; dicentes idcirco a translatoribus primis adjectum esse, quia sub iisdem versibus sequenti psalmo continetur. Sed novi interpretes quae volunt tractent; nobis vero obsequendum est et auctoritati translationum et vetustati". *În nopți* etc.: liniștea nopțiĭ este celor vechĭ cel maĭ potrivit timp pentru rugăciune (Plâng. 2, 19. etc.); exprimă că Dumnezeŭ și noaptea sĕ fie lăudat.

Vers. 3. *Sĕ te binecuvinteze etc.*: e formula binecuvêntării preoțești (Num. 6, 24). Comuna sĕ agrĕește aci ca o persoană, avêndu-sĕ însă în vedere și fiecare individ. Salutării prietenești din cele precedente ceĭ salutați rĕspund cu o scurtă binecuvêntare. Trad. rom.: *Binecuvênta-te-va Domnul.... pământul. Din Sion* cf. Ps. 127, 5. *Celce a făcut cerul și pământul* cf. Ps. 114, 15. 120, 2. 123, 8.

LA MEZONOPTICA SÂMBETEÏ.

Psalmul 64.

2. Ţie sĕ daŭ supunere, laudă, Dumnezeule, în Sion,
Şi ţie sĕ daŭ voturĭ.
3. Celce auzĭ rugăciunea, către tine vine toată carnea.

Psalm. 64. *Superiorului, psalmul luĭ David cântare (a luĭ Ieremia şi Ezechil pentru poporul nemerniciĕ când a început a se re'ntoarce).* Din aceste cuvinte rezultă că psalmul e rugăciune de mulţămită a poporuluĭ adunat la cultul dzeesc pentru binecuvêntarea dzeească, în urma căreĭa a redobândit poziţia sa între popoare şi priveşte cu bucurie la plaiurile bogate de cele necesare vieţiĭ. David sĕ vede că a compus psalmul la finea unuĭ an mănos ca cântare de laudă şi mulţămită pentru binefacerile luĭ Dumnezeŭ, îndeosebĭ că a dăruit ţĕriĭ ploae abundantă, care o ceruse poporul şi după care holdele aŭ re'nviat. Cuvintele „a luĭ Ieremia etc." lipsesc după Teodoret şi Vasile în Hexapla şi în traducerile maĭ vechĭ, sĕ află decĭ numaĭ în unele Msse ale LXX, Vulg. şi arab. şi la Augustin, şi par a sĕ fi adaos după robia babiloneană, pentrucă atât ceĭ 2 profeţĭ cât şi poporul re'ntors recitaŭ psalmul foarte adeseorĭ. Despre Ieremia nicĭ nu e hotărît de a fost în Babilon; amêndoĭ profeţiĭ mor înainte de sfêrşitul robieĭ şi amintirea are bază în multele legende asupra lor.

Vers. 2—5. Comuna israilteană e adunată înaintea Dumnezeuluĭ sĕŭ, îĭ mulţumeşte şi face voturĭ pentru binefacerĭ. *Supunere,* (abnegaţiune) e subiectul, iar *„laudă"* e predicatul: abnegaţiunea este ţie laudă. Această abnegaţiune, smerire, are efectul că omul aflându-sĕ în nevoĭ aşteaptă toate numaĭ dela ajutorul luĭ Dumnezeŭ.

4. Cuvintele păcatelor de sunt mai tarĭ decât mine,
Tu curăţeştĭ fărădelegile noastre.

5. Fericit pe care aĭ ales să locuească aproape de [tine în curţile tale,
Sătura-ne-vom de bunătatea caseĭ tale, de sân- [ţenia templuluĭ tĕŭ.

În Sion: aci să aduc luĭ Dumnezeŭ rugăciunĭ şi voturĭ, iar el le primeşte, cum să dovedeşte în v. 3: *Celce auzĭ* etc. *Toată carnea* exprimă slăbiciunea, neputinţa oamenilor. Cu cât e maĭ slab celce se roagă, cu atât maĭ mult motiv este a-l asculta. Dar nu numaĭ Israil e slab, ci poetul vede adunate toate fiinţele de pe pământ ca să mulţămească luĭ Dumnezeŭ pentru binefacerea prezentă (ploae); de aceea: *Către tine* etc. Vedem că omenirea, respective fiinţele, avênd trebuinţă de ajutorul luĭ Dumnezeŭ aleargă la el şi el le ascultă. *Cuvintele.... mine* e ipotetic, iar *tu... noastre* e siguranţă. Când păcatele aŭ devenit sarcină nesuportabilă, atunci Dumnezeŭ singur le şterge. *Fericit pe care* etc.: bine este celuĭce însuş Dumnezeŭ îĭ dă a sta aproape de sine, a fi în nemijlocita luĭ apropiere, să locuească în curţile luĭ, unde tronează el şi se descopere. Israil are această prerogativă între toate popoarele; el se veseleşte de această graţie pentrucă are în mijlocul sĕŭ templul, din care ies toate bunătăţile graţieĭ ce pot potoli foamea spirituală a oamenilor. Traduc. rom.: *Ţie să cuvine cântare Dumnezeule.., şi ţie să va da rugăciune în Ierusalim. Auzĭ ruga mea, către tine tot trupul va veni. Cuvintele celor fărădelege ne-aŭ biruit pe noĭ, şi păgânătăţile noastre tu le veĭ curăţi. Fericit este pe carele aĭ ales şi l-aĭ primit, lăcui-va în curţile tale. Umplea-ne-vom de bunătăţile caseĭ tale, sântă este biserica ta. În Ierusalim* lipseşte în original, pare a fi fost scris de cinevaântâiŭ la margine, apoĭ a trecut în text. *Cuvintele celor fărădelege ne-aŭ biruit*: poporul s'a supus puterĭ păcatuluĭ (a păcătuit), dar singur nicĭ acum nu-l poate espia, învinge. Poporul israilltean şi când mulţumeşte luĭ Dumnezeŭ pentru binefacerĭ temporale este îndatorat a-şĭ aduce aminte de păcatele carĭ i-s'aŭ iertat, căcĭ orce necaz asupra omuluĭ este cauzat de păcatele luĭ. Şi el a fost învins de păcat, a suferit urmările luĭ, dar acum Dumnezeŭ l-a iertat, căcĭ aceste urmărĭ nu maĭ există. *Bunătăţile caseĭ tale:* bunurile carĭ dă Dumnezeŭ din locuinţa sa celorce îl cinstesc.

6. Minunate cu dreptate ne răspunzi nouĕ, Dumne-
[zeul mântuirii noastre,
Nădejdea tuturor marginilor pământuluĭ şi a mării
[celeĭ maĭ depărtate.
7. Celce întăreşte munţiĭ cu tăria sa, încins cu
[putere.
8. Celce linişteşte turbarea mărilor, furia valurilor lor
Şi freamĕtul popoarelor.
9. Şi se tem locuitoriĭ marginilor pământuluĭ de
[semnele tale.
Tu faci sĕ salteze eşirile dimineţiĭ şi ale sĕriĭ.

Vers. 6—9. *Minunate cu* etc. exprimă ce esperiază Israil necontenit. Dumnezeŭ totdeuna aude pe poporul sĕŭ, ce i-sĕ face cunoscut prin fapte minunate carĭ corĕspund sânţenieĭ absolute, şi anume asupra celorce asupresc poporul; el scapă pe ceĭ asupriţi. *Nădejdea tuturor* etc.: e credinţa că Dumnezeŭ este pentru Israil judecător şi mântuitor. *Marginilor pământului* e metonimie: oamenii care locuesc la marginile pământuluĭ. *A mării celeĭ maĭ depărtate:* locuitoriĭ inzulelor celor maĭ depărtate. *Celce întăreşte* e contrast la cele din v. 8. Dumnezeŭ a dovedit în natură şi omenire că e încins cu putere, totul se supune luĭ. El a creat lumea, o susţine şi guvernă; el întăreşte munţiĭ şi linişteşte valurile mării; el stĕmpĕră mărĭ şi popoarele turburate (Is. 17, 12—14). *De semnele tale:* faptele marĭ ale luĭ Dumnezeŭ, semnele atotputerii luĭ. Deplină bucurie va fi când el va nimici tirănia împĕrăţieĭ lumeştĭ şi va şterge robia. *Eşirile dimineţiĭ şi sĕriĭ:* ţinuturile unde răsare şi apune soarele, decĭ locuitoriĭ din ost şi apus=întreagă lumea. Poetul descrie că acest Dumnezeŭ tare, de care toate se tem, este nădejdea tuturor; toate aŭ întrĕnsul încredere şi-ĭ cer cele trebuincioase, căcĭ el nu întrebuinţază puterea ca sĕ piardă, ci sĕ mântuească. Aceasta sĕ îndemne pe om a nu se depărta cândva de Dumnezeŭ, fiindcă se teme de puterea luĭ, căcĭ el nu e ca potentaţiĭ lumiĭ, ci este scăparea, tăria şi stânca luĭ. Traduc. rom.: *Minunată întru dreptate, auzi-ne pe noĭ, Dumnezeul mântuitorul nostru, nădejdea..., şi a celor de pe mare departe. Celce găteştĭ munţiĭ întru tăria ta, încins fiind cu putere. Celce turburĭ adâncul mării, sunetele valurilor eĭ cine le va suferi? Turbura-se-vor neamurile, şi se vor spăimênta celce lăcuesc pe margiнĭ de semnele*

10. Cercetat-aĭ pământul şi a prisosit,
Mult l-aĭ îmbogăţit pe el.
Rîul luĭ Dumnezeŭ s'a umplut de ape,
Grijit-aĭ de rodurile lor, că aşa l-aĭ gătit pe el.

11. Adăpĭ brazdele luĭ, spălăceştĭ bulgăriĭ luĭ,
Îl moĭ cu ploĭ dese, binecuvinteză ce rĕsare el.

---

tale, eşirile dimineţiĭ şi ale sĕriĭ le veĭ veseli. Minunată întru dreptate: biserica ca locuinţa luĭ Dumnezeŭ; exprimă o însuşire a acestuia. *Celce găteştĭ* = celce întăreştĭ, facĭ să fie întemeiaţĭ, aşĕzaţĭ. *Cine le va suferi* lipsesc în cod. vatic şi alex. al LXX.

Vers. 10—14. *Cercetat-aĭ pământul etc.* Dumnezeŭ să laudă pentru binecuvântarea trimisă asupra ţĕriĭ poporuluĭ ales, iar perfect. exprimă ce a obicĭnuit el să facă totdeuna. *Rîul luĭ Dumnezeŭ:* ploaea să numeşte astfel, iar poetul îşĭ închipueşte un rîŭ în înălţimile cerului ca izvorul ploiĭ; orĭ aceasta să numeşte apă cerească spre deosebire de cea pământească. *Grijit-aĭ de rodurile* etc. Înţelesul este: Dumnezeŭ a grijit rodurile pâmântuluĭ necesare oamenilor în chipul, că în urma nemărginiteĭ sale abundanţe, a muiat brazdele şi bulgărĭĭ pământuluĭ dând ploae la timp potrivit. *Încununat-aĭ etc.* înfăţişază anul ca bunĕtate a luĭ Dumnezeŭ, iar secerişul binecuvântat ca cunună pusă luĭ pe cap. *Urmele etc.:* este abundanţă pretutindene; *colinele* să personifică (Is. 44, 23. 49, 13) zicându-să că *se încing* ca cu haină de veselie, iar *văile se acopĕr cu grâne* carĭ să asamănă uneĭ mantale. *Strigă, cântă,* adecă oamenĭĭ; pretutindene e veselie şi bucurie. Traduc. rom.: *Cercetat-aĭ pământul şi l-aĭ îmbĕtat pe dênsul, înmulţit-aĭ a-l îmbogăţi pe el.. de ape; gătit-aĭ hrană lor, că aşa este gătirea. Brazdele luĭ îmbată-le, înmulţeşte rodurile luĭ, întru picăturile luĭ veseli-se-va rĕsărind. Binecuvênta-veĭ cununa anuluĭ bunĕtăţiĭ tale, şi câmpiĭ tĕĭ să vor umplea de grăsime. Îngrăşa-se-vor cele frumoase ale pusticĭ, şi cu bucurie dealurile se vor încinge. Îmbrăcatu-s'aŭ berbecĭĭ oilor,... vor înmulţi grâŭ, striga-vor, pentrucă vor câuta. Înmulţit-aĭ:* l-aĭ umplut ca să-l îmbogăţeştĭ. *Gătit-aĭ hrană lor:* celor drepţĭ (v. 4. 6). *Aşa e gătirea:* a pământuluĭ care aşa prin ploae devine apt a produce nutrimente. Vulg. are „praeparatio ejus", dar *αὐτῆς* lipseşte în LXX. În orient ploaea este mare binefacere şi anume dacă plouă la vreme: timpurie şi târzie. Lipsind ploaea e nimicit şi secerişul. *Brazdele luĭ* etc. Dumnezeŭ a întocmit pă-

12. Încununat-aĭ anul bunĕtăţiĭ tale,
Şi urmele tale picură grăsime.
13. Picură câmpiile deşertuluĭ
Şi colinele se încing cu veselie.
14. Îmbrăcatu-s'aŭ păşunile cu turme
Şi văile se acopĕr cu grâne,
Strigă, cântă.

Psalmul 65.

1. Strigaţĭ Dumnezeuluĭ tot pământul,

---

mêntul aşa că îl adapă sĕ producă roduri şi atuncĭ se veseleşte creatorul luĭ, el îĭ dă ploae la vreme şi-ĭ stêmpĕră setea. *Întru picăturile luĭ* e umezeala, picăturile ploiĭ carĭ pică pe pământ şi înviorează sĕmĕnătura dându-ĭ putere sĕ crească. „Rĕsărind" sĕ poate raporta şi la „pământ", care poate fi subiect la „veseli-se-va"=dacă îl facĭ umed se veseleşte (pământul) rĕsărind din el sĕmînţele. *Cununa anuluĭ:* productele ţĕriĭ, binecuvêntarea eĭ, podoaba ce Dumnezeŭ ĭ-o dă în fiecare an. În anul acesta sĕ fie cununa dăruită de Dumnezeŭ îndeosebĭ bogată. *Cele frumoase ale pustieĭ:* păşunile, oazele. LXX citeşte τὰ ὄρη (munţiĭ), iar unele Msse maĭ nainte aŭ avut οἱ ὅροι, *fines, deserti* (Ilarie, Augustin etc). *Dealurile se vor încinge:* verdeaţa colinelor este obiectul bucurieĭ, de aceea sĕ poate zice că ele se îmbracă, se încing cu veselie. Totul e vieaţă nouă, veselă: câmpiile, pustia, munţiĭ; toate îmbracă haina primăverĭĭ împodobindu-se în deosebite chipurĭ. *Îmbrăcatu-s'aŭ berbecĭĭ:* păşunile sunt bune, de aceea berbecĭĭ pun multă lână şi grăsime, se îmbracă în ele; anume lână albă, frumoasă şi preţioasă. Şi animalele iaŭ parte la veselia pământuluĭ ce o manifestă prin îmbrăcăminte. *Striga-vor* etc. Pământul se deşteaptă la vieaţă nouă, iar omul, toată carnea, laudă şi preamăreşte pe Dumnezeŭ. Subiectul la „striga-vor" sunt *văile*, respective oamenĭĭ care locuesc în ele.

Psalm. 65. *Superiorului, cântarea psalmuluĭ (LXX în sfîrşit.. învierii).* Cuvêntul „învierii" din inscripţie lipseşte în originalul evreesc şi în Hexapla, dar îl aŭ mulţĭ s. Părinţĭ. Sĕ crede

2. Cântaţi mărirea numeluĭ luĭ,
Daţi mărire spre laudă luĭ.

3. Ziceţi luĭ Dumnezeŭ: câtu-s de înfricoşate lucru-
[rile tale!
Pentru mulţimea puterii tale îţi vor mînţi duş-
[manii tĕi.

4. Tot pămêntul se va închina ţie şi va cânta ţie,
Va cânta numeluĭ tĕŭ. Sela.

---

de unii explicători că psalmul e cântare de mulţămită pentru liberarea poporuluĭ israiltean din robia babiloneană (la ce contrazic v. 9. 17. 18); mai târziŭ creştinii l-aŭ raportat la învierea luĭ Cristos şi a credincioşilor (în botez şi la judecata din urmă). Dacă adaogăm „luĭ Dumnezeŭ“ (*θεοῦ*), apoĭ putem înţelege cuprinsul psalmuluĭ despre ridicarea luĭ Dumnezeŭ să ajute poporuluĭ sĕŭ.

Din cuprins rezultă că psalmul s'a compus dupăce poporul a scăpat din mânile duşmanilor, care poate fi Sanherib pe timpul luĭ Ezechia (4. Împ. 19, 20). Sanherib e învins, ce produce senzaţiune între păgâni, care încep a crede că Dumnezeul luĭ Israil e mai puternic decât zeiĭ lor, e unicul Dumnezeŭ. Probabil e că psalmul e compus de însuş regele Ezechia (Is. 38) în semn de mulţămită pentru scăparea din mânile duşmanilor.

Vers. 1—4. *Strigaţi Dumnezeuluĭ* etc.: după smerirea puterniculuĭ rege Sanherib poetul poate provoca toate popoarele să se închine Dumnezeuluĭ care tronează în Ierusalim şi să-ĭ admire minunile. *Faceţi mărire* etc.: să-ĭ mărească lauda luĭ, să-ĭ dea mărire cu scopul de a-l lăuda, să-l laude dându-ĭ mărire. Traduc. rom.: *Strigaţi Domnuluĭ.., cântaţi numeluĭ luĭ, daţi mărire laudeĭ luĭ... întru mulţimea puteriĭ tale mînţi-vor ţie vrăjmaşiĭ tĕi. Tot pămêntul să se închine ţie, şi să cânte ţie; să cânte adecă numeluĭ tĕŭ prea înalte. Mînţi-vor ţie* etc.: la Asirieni s'a dovedit deplin că duşmaniĭ linguşesc luĭ Dumnezeŭ, căci el ĭ-a silit să-ĭ recunoască atotputerea, dar contra voiĭ lor. Mărirea luĭ Dumnezeŭ este tocmaĭ, că toate trebue să-ĭ slujască, cu voe orĭ fără de voe trebue să-ĭ recunoască puterea. *Să cânte* etc.: fiind el aşa puternic făptura e silită a-l lăuda ca pe regele atotputernic. *Prea înalte* lipsesc în LXX, iar citindu-le este vocativ (*ὕψιστε*) şi nu *ὕψιστα*.

5. Veniţi şi vedeţi lucrurile luĭ Dumnezeŭ,
Înfricoşat în faptele sale asupra fiilor oamenilor.
6. El a schimbat marea în uscat,
Prin rîŭ trecut-aŭ ei pedestru,
Atuncĭ ne-am bucurat noĭ de dênsul!
7. Celce stăpâneşte cu tăria sa în vecĭ,
Ochiĭ luĭ iaŭ samă la popoarĕ,
Ceĭ îndĕrĕtnicĭ sĕ nu se înalţe. Sela.

Vers. 5—7. *Veniţi şi vedeţi* etc. sĕ rapoartă la faptele minunate ale luĭ Dumnezeŭ cuprinse în istorie, pare a fi împrumutat din Ps. 45, 9. *Atuncĭ:* când s'aŭ întâmplat minunile amintite. *Ne-am bucurat noĭ:* comuna întreagă; noĭ ne-am bucurat în părinţiĭ nostri, căcĭ Israil se simţeşte corporaţiune veşnică (Osea 12, 5). Cântăreţul voind sĕ descrie puterea luĭ Dumnezeŭ înşiră (v. 7) întâmplările la eşirea Evreilor din Egipet: poporul trece Marea roşie, apoĭ Iordanul fără pod şi corabie; dar totodată sĕ spune că această putere e veşnică, cum a fost în trecut va fi în viitor *(în vecĭ). Ochiĭ luĭ* etc: el examinează pe toţi şi sĕ se teamă de pedeapsă ceĭce nu împlinesc poruncile luĭ saŭ gonesc poporul ales. *Sĕ nu se înalţe:* în mândria lor se cred siguri de orce primejdie, dar fiinţa prea înaltă ştie toate şi-ĭ supune puteriĭ sale. Traduc. rom.: *Veniţi....., cât este de înfricoşat în sfaturĭ, maĭ mult decât fiiĭ oamenilor. Celce întoarce marea în uscat, în rîŭ vor trece cu piciorul, acolo ne vom veseli* (LXX εὐφρανθησόμεθα) *de dênsul. De celce stăpâneşte întru puterea sa veacul, ochiĭ luĭ spre neamurĭ privesc, ceĭce amărĕsc sĕ nu se înalţe întru sine. Maĭ mult decât fiiĭ oamenilor* e comparativ, care în LXX sĕ circumscrie cu ὑπέρ şi acuzat.: Dumnezeŭ în fapte e maĭ înfricoşat decât oameniĭ. Maĭ nainte provocase poetul popoarele sĕ vadă faptele luĭ Dumnezeŭ, de aceea trecerea Mărĭi roşiĭ şi a Iordanuluĭ sĕ înfăţoşază ca cum s'ar întâmpla acum, totdeuna sĕ re'noeşte. El poate face aceasta pentrucă efectele sĕ vĕd şi acum, dela carĭ trebue sĕ se conchidă la cauză. Dumnezeŭ şi acum apĕră şi conduce poporul sĕŭ ca atuncĭ; trecerea amintită maĭ nainte este o zală în lanţul lung al minunilor sĕvârşite în decursul veacurilor până în ziua când s'a recitat psalmul prezent. De aceea: *Celce întoarce* etc. *Celce stăpâneşte.. veacul:* Dumnezeŭ n'a descoperit numaĭ atuncĭ puterea şi stăpânirea sa, ci totdeuna când e lipsă dovedeşte ce poate face

8. Binecuvêntaţi popoarĕ pe Dumnezeul nostru,
Şi faceţi sĕ se audă glasul laudeĭ luĭ.
9. Celce a pus sufletul nostru în vieaţă,
Şi n'a dat spre clătire piciorul nostru.
10. Că ne-aĭ cercat pe noĭ, Dumnezeule,
Lămuritu-ne-aĭ cum sĕ lămureşte argintul.
11. Băgatu-ne-aĭ pe noĭ întro întăritură,
Pus-aĭ sarcină grea pe coapsele noastre.
12. Lăsat-aĭ oameni sĕ călărească pe capul nostru,
Intrat-am in foc şi în apă,
Dară ne-aĭ scos la prisosinţă.

---

lumiĭ (exemple Faraon, Sanherib etc.). *Celce amărĕsc:* păgâniĭ care nu recunosc pe Dumnezeŭ şi astfel îl amărĕsc. *Întru sine*: în internul lor, cu puterea lor.

Vers. 8—12. Poporul e în mare nevoe, deşi nu putem şti care fapt istoric sĕ are în vedere. Comparând însă 4. Imp. 18. 19 sĕ poate afirma că la invaziunea Asirienilor şi necazurile pricinuite de eĭ sĕ pot aplica toate tablourile psalmuluĭ. Sanherib asupreşte cetatea, caută sĕ nimicească încrederea poporuluĭ în regele pământesc şi în Dumnezeŭ; dar acesta îl scapă întrun chip miraculos, după ce urmează nouă vieaţă şi bucurie. De aceea poporul îl laudă pentru această faptă, în care Dumnezeŭ a dovedit că e atotputernic: *Binecuvêntaţi* etc. *Celce a pus sufletul* etc., adecă l-a făcut sĕ vieze; din regiunea morţiĭ l-a pus în vieaţă, în libertate; aşa piciorul luĭ n'a şovăit sĕ cadă. *Că ne-aĭ cercat* etc.: Dumnezeŭ a lămurit pe poporul sĕŭ ca prin suferinţe sĕ se lapede de toată zgura păcatuluĭ; imaginea e mult întrebuinţată de Isaia şi Ieremia, cf. Zah. 13, 9. Mal. 3, 3. *Băgatu-ne-aĭ pe noĭ în întăritură* însemnează pierderea libertăţiĭ (Ez. 19, 9), la ce sĕ adaogă *sarcină grea* (nevoe, necaz) pe coapse. Acestea sĕ numesc pentrucă la sarcinĭ grele, carĭ trebue ridicate, coapsele aŭ rolul principal ca sediul tărieĭ (Ps. 68, 3. Is. 8, 23, 14, 6. 29, 3). *Lăsat-aĭ... pe capul nostru*: oameni puternicĭ, volnicĭ, cruzĭ aŭ fost puşi asupra poporuluĭ ales; iar *pe capul nostru* exprimă că nicĭ acesta nu e liber ca sĕ-l poată ridica, ci e smerit, subjugat. *În foc şi în apă* însemnează nevoe mare, primejdie de moarte (Is. 43, 2). Israil era aproape de peire, iar Dumnezeŭ l-a scăpat şi ĭ-a dat îmbelşugare. Traduc. rom.:

13. Intra-voiŭ în casa ta cu arderĭ de tot,
Da-voiŭ ţie voturile mele,

14. Carĭ aŭ deschis buzele mele,
Şi le-a grăit gura mea când eram în strîmtoare.

15. Arderĭ de tot din oĭ grase îţĭ voiŭ aduce ţie,
Cu miros de berbecĭ,
Jertfi-voiŭ vită cu ezĭ. Sela.

16. Veniţĭ, auziţĭ, şi voiŭ spune, voĭ toţĭ care vĕ [temeţĭ de Dumnezeŭ,
Câte a făcut el sufletuluĭ meŭ.

17. Cătră dênsul am strigat cu gura mea,
Şi laudă era sub limba mea.

Binecuvêntaţĭ neamurĭ..., şi auzit faceţĭ... Al celuĭce a pus sufletul meŭ întru..., ...picioarele mele..., cu foc ne-aĭ lămurit pe noĭ, precum sĕ lămureşte... în cursă, pus-aĭ necazurĭ pe umĕrul nostru. Ridicat-aĭ oamenĭ pe capetele noastre, trecut-am prin foc şi prin apă, şi ne-aĭ scos întru repaos. Băgatu-ne-aĭ pe noĭ în cursă: aĭ admis sĕ se primejduească libertatea noastră politică. *Ridicat-aĭ oamenĭ* etc. este imaginea subjugărĭĭ celeĭ maĭ ruşinoase.

Vers. 13—15. Dupăce s'a descris ajutorul dat de Dumnezeŭ, poetul îĭ mulţumeşte în numele poporuluĭ întreg. În fruntea jertfelor staŭ arderile de tot, iar sub voturĭ înţelegem special voturile de pace. *Aŭ deschis* etc: voturile aŭ purces din inimă şi aŭ constrîns gura sĕ le pronunţe. In. v. 15 sĕ înşiră jertfele ce va aduce: mieĭ graşĭ şi viţeĭ (sĕ jertfeaŭ în genere), iar „berbecĭ“ jertfeaŭ ca ardere de tot arhiereul, principiĭ seminţiilor şi poporul (Num. 6, 14 cf. 7). *Cu miros de berbecĭ:* părţile carĭ sĕ aruncaŭ în foc şi sĕ înălţaŭ ca abur de jertfă. Traduc. rom.: *Intra-voiŭ.. rugăciunile mele. Care le-aŭ osebit.., şi a grăit gura mea în necazul meŭ. Arderĭ de tot cu mădulhă voiŭ aduce ţie, cu tămâe şi cu berbecĭ aduce-voiŭ boĭ cu ţapĭ. Le-aŭ osebit*=aŭ deschis buzele mele etc.

Vers. 16—20. Poetul spune că Dumnezeŭ ĭ-a primit votul, pentrucă a fost din inimă curată. *Toţĭ care vĕ temeţĭ* etc.: orunde ar fi aceştia sĕ vie şi el le va povesti binefacerile luĭ Dumnezeŭ faţă de el. *Sufletuluĭ meŭ* sĕ poate raporta şi la comună. *Cătră dênsul* etc.: cătră Dumnezeŭ a strigat el, ĭar sub limba sa l-a

18. De aş fi căutat la nelegiuire în inima mea,
Nu ar asculta Domnul.
19. Totuş a auzit Dumnezeŭ,
A luat aminte glasul rugăciunii mele.
20. Binecuvêntat e Dumnezeŭ,
Care n'a depărtat rugăciunea mea,
Şi mila sa dela mine.

Psalmul 66.

2. Dumnezeŭ să ne miluească şi să ne binecuvinteze,
Lumineze faţa sa spre noi. Sela.

înălţat, adecă era sigur că acesta îl ascultă şi de aceea imnul de laudă era gata, să-l cânte îndată dupăce i-s'a acordat cererea. *De aş fi căutat* etc.: dispoziţia sufletească era în consonanţă cu limba, ce să spune şi mai lămurit în v. 19. *Care n'a depărtat* etc. Aci *rugăciunea* şi *mila* să pun la olaltă, căci staŭ în strînsă legătură. Dela cine Dumnezeŭ ia mila şi rugăciunea e semn că nu-l ascultă; pe poet Dumnezeŭ nu l-a răpit nici de una din acestea. *Augustin:* „Cum videris non a te amotam deprecationem tuam, securus esto, quia non est a te amota misericordia ejus". Traduc. rom.: *Veniţi de auziţi, şi voiŭ povesti voue, toţi cei ce .. cu gura mea am strigat, şi l-am înălţat sub limba mea. Nedreptate de am văzut în inima mea, să nu mă audă Domnul. Pentru aceasta m'a auzit Dumnezeŭ, luat-a aminte ... Bine este cuvêntat ... dela mine.*

Psalm. 66. *Superiorului, pe instrument cordat, cântarea psalmului* (LXX *lui David*). După unii explicători autorul mulţumeşte lui Dumnezeŭ pentru rodirea câmpului; alţii iarăş zic că să doreşte convertirea păgânilor la Dumnezeul lui Israil, ce ar fi îndemnat pe poet să-şi aducă aminte şi de rodirea câmpului. După inscripţiunea din LXX şi Vulg. autorul e David, ce nu e imposibil, căci acesta adeseori a fost învrednicit să privească în viitorul mesianic; el a putut şti că păgânii se vor întoarce la Dumnezeŭ. Sânţii Părinţi aŭ raportat psalmul la venirea lui Logos în carne şi la chiemarea păgânilor în împărăţia mesianică.

3. Ca să se cunoască pe pământ calea ta,
Între toate neamurile mântuirea ta.
4. Să te laude pe tine popoarele, Dumnezeule,
Să te laude pe tine toate popoarele.
5. Să se bucure şi să se veselească naţiunile,
Că tu veĭ judeca popoarele cu dreptate,
Şi veĭ povăţui naţiunile pe pământ. Sela.
6. Să te laude popoarele, Dumnezeule,
Să te laude popoarele toate.

Vers. 2. 3. Psalmul începe cu cuvintele binecuvêntăriĭ preoţeştĭ din Num. 6, 24—26. *Lumineze faţa sa etc.*: comuna doreşte prezenţa descoperită a feţiĭ luminoase a luĭ Dumnezeŭ, precum umple soarele cu bucurie şi binecuvêntare când trimite razele sale luminoase şi călduroase pe pământ. *Ca să cunoască etc.*: lumea (ludeĭ şi păgânĭ) să cunoască calea Domnuluĭ şi mântuirea luĭ, care în Israil s'a pregătit şi păgânilor. Cu cât maĭ mare e graţia luĭ Dumnezeŭ în Israil, cu atât maĭ mult va fi el cunoscut peste tot pământul. Sub „cale“ înţelegem realizarea continuă a sfatuluĭ dzeesc, iar mântuire este ţinta acestuia: mântuirea omenirĭ întregĭ. Traduc. rom.: *Dumnezeule, milostiveşte-te spre noĭ şi ne binecuvêntă, luminează faţa ta preste noĭ şi ne miluieşte. Ca să cunoaştem . ., în toate neamurile mântuirea ta. Şi ne miluieşte* lipsesc în original şi LXX.

Vers. 4. 5. Vorbind poetul de mântuirea, de care se vor împărtăşi şi păgânĭ, îĭ provoacă să laude şi preamărească pe Dumnezeŭ. Motivul acesteĭ îndatoriri este că el judecă popoarele cu dreptate şi conduce naţiunile, adecă nu le-a scos din îngrijirea sa şi le-a chiemat la împărăţia mesianică. *Că tu veĭ judeca etc.* însemnează guvernarea luĭ Dumnezeŭ cu dreptate şi blândeţă (Ps. 44, 7. 71, 12 sq. Is. 11, 3 sq.). Despre Mesia să credea că sub sceptrul luĭ pe întreg pământul va fi drept şi dreptate. Traduc. rom.: *Mărturisască-se ţie popoarele Dumnezeule, mărturisască-se ţie popoarele toate. Veselească-se şi să se bucure* (LXX εὐφρανθήτωσαν καὶ ἀγαλλιάσθωσαν) *neamurile, că veĭ judeca popoarele întru dreptate, şi neamurile pe pământ veĭ povĕţui.*

Vers. 6—8. Dorinţa poporuluĭ să motivează prin o esperienţă: pământul a dat cu prisos rodurile sale, cum să aşteptaseră. Dum-

7. Pământul a dat rodul său,
Ne va binecuvênta pe noĭ Dumnezeŭ Dumnezeul [nostru.
8. Ne va binecuvênta pe noĭ Dumnezeŭ,
Şi se vor teme de el toate marginile pământuluĭ.

Psalmul 67.

2. Sĕ se scoale Dumnezeŭ, sĕ se spulbere duşmaniĭ luĭ,
Şi sĕ fugă dela faţa luĭ ceĭce îl urĕsc pe el.

---

nezeŭ va binecuvênta pe poporul său, îl va face să prospereze încât şi cele maĭ depărtate popoarĕ *(marginile pământuluĭ)* se vor teme de Dumnezeul luĭ; bunătăţile date acestuĭ popor vor convinge pe toţĭ oamenii că el este Dumnezeŭ viŭ şi milostiv. Traduc. rom.: *Mărturisască-se ţie popoarele Dumnezeule, mărturisască-se ţie . . . şi-a . ., binecuvintează-ne pe noĭ Dumnezeule, Dumnezeul nostru. Binecuvintează-ne pe noĭ Dumnezeule, şi sĕ se teamă de dênsul . . pământuluĭ.*

Psalm. 67. *Superiorului* (LXX *în sfêrşit), psalmul cântării luĭ David.* Din inscripţie cred uniĭ că psalmul s'a compus pe timpul rĕzboiuluĭ contra Sirienilor (2. Imp. 11, 11), terminat cu învingere pe partea luĭ David, şi espune că Dumnezeŭ merge înaintea poporuluĭ în Sion, locuinţa sa; toate seminţiile sunt adunate la sĕrbătoare cu cântăreţĭ şi fecioare, sĕ aduc daruri, în urmă sĕ aşteaptă că toate popoarele vor aduce omagiŭ. Chivotul este centrul poezieĭ, de aceea pare că psalmul s'a cântat când acésta cu procesiune e dus din taberă la locul său în sanctuar. Alţiĭ iarăş sunt de părerea că psalmul s'a cântat când chivotul sĕ transpoartă din casa luĭ Obededom pe muntele Sion (2. Împ. 6, 5) bazându-se pe v. 5. 18. 25, apoĭ că în v. 17 sĕ zice că Dumnezeŭ şĭ-a ales locuinţa în Sion şi sĕ mustră ceialalţĭ munţĭ care îl învidiază, în urmă sĕ tratează în mod istoric şi profetic blăstĕmul şi binecuvêntarea ce provine dela chivot.

Din Efez. 4, 8 rezultă că psalmul e mesianic, ce cred şi ceĭ maĭ mulţĭ s. Părinţi; iar uniĭ îl iaŭ în înţeles tipo-mesianic.

Vers. 2—4. La începutul psalmuluĭ sĕ doreşte ca Dumnezeŭ sĕ învingă pe toţĭ duşmaniĭ şi dreptiĭ sĕ se bucure de această în-

3. Cum se împrăştie fumul să-i împrăştii,
Cum se topeşte ceara de faţa foculuĭ,
Piară nelegiuiţiĭ de faţa luĭ Dumnezeŭ.
4. Şi dreptiĭ să se bucure şi să se veselească înain-
[tea luĭ Dumnezeŭ,
Şi să se desfăteze în bucurie.
5. Cântaţi luĭ Dumnezeŭ, cântaţi numele luĭ,
Cale faceţi celuĭce umblă în deşerturĭ,
Domnul e numele luĭ şi vă veseliţi înaintea luĭ.

---

vingere; iar pasagiul întreg ne transpune în timpul eşirii poporuluĭ israilltean din Egipet, la petrecerea luĭ în Arabia, când Dumnezeŭ şĭ-a manifestat graţia în deosebite chipurĭ, şi aşa ceĭ de acum să se îmbărbăteze. Poporul avea grea luptă cu duşmaniĭ care îl împiedecă a ocupa ţara promisiuniĭ; dar el nu luptă singur, ci Dumnezeŭ e cu dênsul arĕtându-i-se prezent în columna de foc şi în chivotul legiĭ. De aceea aducêndu-şĭ aminte poporul israilltean de această prezenţă a luĭ Dumnezeŭ în mijlocul sĕŭ, când să ridica chivotul, trebue să aibă deplină încredere că va învinge pe duşmanĭ (cf. Num. 10, 35). *Cum să împrăştie* etc. e rugăciune cătră Dumnezeŭ, iar *fumul* şi *ceara* însemnează neputinţa omenească. Dumnezeŭ merge înaintea poporuluĭ sĕŭ (Ex. 33, 14), de aceea trebue să se risipească duşmaniĭ luĭ Israil. *Şi dreptiĭ* etc. e contrastul la cele din v. 3: poporul luĭ Dumnezeŭ, în opunere cu păgânĭ care îl asupresc, se bucură de graţia acestuia. Traduc. rom.: *Să se scoale Dumnezeŭ, şi să se răsipească vrăjmaşiĭ luĭ, şi să fugă dela... dênsul. Precum să stinge fumul să se stingă, precum...., aşa să piară păcătoşiĭ dela faţa luĭ Dumnezeŭ.... să se veselească, şi să se bucure înaintea luĭ Dumnezeŭ, să se desfăteze întru veselie.*

Vers. 5. *Cântaţi luĭ Dumnezeŭ* etc. În timpul când să ridică chivotul legiĭ să cânta; „Să se scoale Dumnezeŭ“ etc., iar după-ce a început procesiunea să provoacă ceĭ de faţă să cânte luĭ Dumnezeŭ şi să se veselească, căcĭ acesta se re'ntoarce între cântărĭ în sinul luĭ Israil. *Cale faceţi* etc.: cu cântărĭ şi jertfe poporul să facă cale celuĭce merge înaintea luĭ, şi anume prin *deşĕrturĭ* ca să-ĭ ajute şi să învingă pe duşmanĭ. În înţeles istoric aci să are în vedere deşĕrtul Moab, pe unde avea poporul să treacă contra Amoniţilor (1. Cron. 19 ,7 cf. 2 Imp. 10, 7 sq.) Scopul celuĭce

6. Tatăl orfanilor şi apĕrătorul vĕduvelor
E Dumnezeŭ în locuinţa sa sântă.

7. Dumnezeŭ face pe singuraticĭ sĕ locuească acasă,
Scoate pe ceĭ prinşĭ la fericire,
Iar ceĭ înderĕtnicĭ locuesc în pustie.

8. Dumnezeule, când aĭ eşit tu înaintea poporuluĭ tĕŭ,
Când aĭ păşit tu în pustie. Sela.

9. Pamêntul s'a cutremurat,
Şi cerurile aŭ picurat înaintea luĭ Dumnezeŭ,
Acest Sinaĭ înaintea luĭ Dumnezeŭ, Dumnezeul
[luĭ Israil.

---

merge pe acest drum e sĕ mântuească poporul sĕŭ, iar numele luĭ este *Domnul*, înaintea căruia sĕ se veselească. Traduc. rom.: *Cântaţĭ.. numelueĭ luĭ, cale faceţĭ celuĭce s'a suit preste apusurĭ, Domnul este.., şi vĕ bucuraţĭ înaintea luĭ. Celuĭce s'a suit* etc. exprimă că Dumnezeul legămêntuluĭ spre apus s'a suit pe muntele Sion; şi întradevĕr în Canaan aŭ intrat Israilteniĭ de cătră apus.

Vers. 6. 7. *Tatăl orfanilor* etc. desvoltă cele precedente spuindu-sĕ că Celce locueşte în cer întru mărire poartă grija celor smeriţĭ şi le ajută; aicĭ luĭ Israil. *Apĕrătorul vĕduvelor:* când li sĕ calcă drepturile. *Face.. acasă:* care maĭ nainte n'aveaŭ soţ, acum ĭ-a aşĕzat în locuinţă sigură; pe Iudeĭ din pustie în Canaan. *Scoate pe ceĭ prinşĭ* etc.: pe Israil din robia egipteană, dar şi altă dată de câte orĭ a fost supus altora. De această binefacere a graţieĭ dzeeştĭ nu se bucură *ceĭ înderĕtnicĭ*; eĭ vor locui în pămênt ars de soare, în pustiŭ. Traduc. rom.: *Sĕ se turbure de faţa luĭ, a părinteluĭ celor săracĭ, şi a judecătoruluĭ vĕduvelor, Dumnezeŭ este în locul cel sânt al sĕŭ. Dumnezeŭ face a lăcui pe ceĭce sunt întrun fel în casă, scoţênd pe ceĭ din obezĭ cu vitejie, aşijderea pe ceĭce amărĕsc, pe ceĭce lăcuesc în mormênturĭ. Dumnezeŭ este în locul* etc. sĕ leagă la v. 6: „a părinteluĭ celor săracĭ... vĕduvelor"; Dumnezeŭ ajută pe Israil din Sion, locul unde izvoreşte graţia. *Ceĭce sunt întrun fel în casă* poate avea înţelesul: singuraticĭ, saŭ: de o părere, morală. *Pe ceĭce amărĕsc:* Dumnezeŭ n'a scos din Egipet numaĭ pe Iudeiĭ care îl ascultaŭ, ci şi pe aceia care de multe orĭ l-aŭ amărît şi eraŭ osândiţĭ la moarte. *Lăcuesc în mormênturĭ*: mormênturile Israilteniloŕ necredincioşĭ în pustie (Evr. 3, 17).

10. Cu ploae prisositoare aĭ stropit Dumnezeule moş-
[tenirea ta,
Şi a ostenit, tu aĭ întărit-o.
11. Turmele tale aŭ locuit întrênsa,
Gătit-aĭ întru bunĕtatea ta săraculuĭ, Dumnezeule.

Vers. 8—11. *Când aĭ eşit* etc. sĕ rapoartă la stâlpul de foc care a condus poporul israilltean la eşirea din Egipet şi în pustie (Ex. 19, 15 sq. Deut. 33, 2). Espresiunea *aĭ eşit* arată că Dumnezeŭ s'a pogorît din înălţimile ceruluĭ şi păşeşte înaintea poporuluĭ, iar *aĭ păşit* exprimă că însoţeşte pe acesta cu paşĭ sigurĭ de învingere. *Pământul s'a cutremurat* etc. Minunate întâmplărĭ s'aŭ petrecut în timpul când Dumnezeŭ conduce poporul ales în pustie, dar toate le întrec fenomenele de pe muntele Sinaĭ. Când sĕ dă legea mozaică sĕ întâmplă tunete, cutremur de pământ, nor gros *(cerurile aŭ picurat)* — deşi Ex. 19 nu sĕ amintesc cele 2 din urmă, ci Judec. 5, 4. Acolo se întâlneşte Domnul cu poporul sĕŭ şi-l asigură prin semnele amintite de continua luĭ apĕrare şi conducere. *Dumnezeul luĭ Israil* e zis cu intenţiune, pentrucă dela încheierea legământuluĭ pe Sinaĭ există un noŭ raport între Dumnezeŭ şi poporul ales; de atuncĭ înainte Dumnezeŭ e regele luĭ (Deut. 33, 5). *Cu ploae prisositoare* etc. descrie binecuvêntarea şi scutul dzeesc date poporuluĭ ales: mana, apa din stâncă şi introducerea în ţara făgăduinţiĭ. *Moştenirea ta:* Canaanul (Ps. 78, 1. Ier. 2, 7). *Şi a ostenit* etc. este aluziune la scoaterea apeĭ din stâncă: poporul s'a întărit dându-ĭ-sĕ mana şi alte darurĭ; dar sĕ poate raporta şi la ploaea ce trimitea Dumnezeŭ Canaanuluĭ când pământul era uscat. *Turmele tale* etc.: poporul israilltean; descrie pe scurt introducerea acestuia în Canaan. *Întrênsa:* în moştenirea ta. *Gătit-aĭ întru bunĕtatea etc.:* Dumnezeŭ în bunĕtatea sa a gătit poporuluĭ ales o ţară în care sunt numaĭ bunĕtăţĭ (curge lapte şi miere) şi l-a dăruit cu ea. *Săraculuĭ:* Israil: Traduc. rom.: *Dumnezeule când eşaĭ..., când treceaĭ.., că cerurile aŭ picat de cătră faţa Dumnezeuluĭ Sinaĭĭ, de cătră faţa Dumnezeuluĭ luĭ Israil. Ploae de bunăvoe veĭ osebi Dumnezeule moşteniriĭ tale, şi a slăbit, iar tu o aĭ sĕvêrşit pe dênsa. Dobitoacele tale lăcuesc întrênsa... Dumnezeule. Aŭ picat*=picurat. *Dumnezeuluĭ Sinaĭĭ*=τοῦ θεοῦ τοῦ Σινᾶ (LXX). *Ploae de bunăvoe*=ploae cu darurĭ benevole, a bunĕtăţiĭ dzeeştĭ, căcĭ sĕ zice „mană a plouat din cer". *Veĭ osebi*

12. Domnul va da cuvênt de putere,
Mare este ceata vestitoarelor de învingere.
13. Regii oştilor vor fugi, vor fugi,
Şi ceeace locueşte în casă va împărţi pradă.
14. De vĕ aşĕzaţi între târle,
Spoite sunt aripile porumbuluĭ cu argint
Şi penele luĭ cu strălucire de aur.

---

pare a fi aluziune la osebirea unor părţĭ ale jertfelor spre anumite scopurĭ; aşa este ploaea de aicĭ poporuluĭ ales. *O aĭ sĕvêrşit*=aĭ întărit-o. *Gătit-aĭ:* ţara pentru Israil.

Vers. 12. 13. Urmează un şir noŭ de ideĭ; poetul priveşte în viitor, ce sĕ marchează îndeosebĭ prin întrebuinţarea numeluĭ „Domnul". *Cuvênt:* puternic, cu care el se amestecă în comună şi-ĭ ajută; iar aceasta produce o nouă situaţiune: mulţime de femeĭ carĭ vestesc învingere. Cuvêntul Domnuluĭ e însoţit de învingere şi triumf. Din Ex. 15, 20. sq. Judec. 5, 12; 1. Împ. 18, 6 vedem că era obiceiŭ ca fecioare şi femeĭ sĕ preamărească biruinţele cu cântărĭ. Obiectul acesteĭ sĕrbătorĭ de învingere sĕ spune în v. 13. *Regiĭ oştilor*: regiĭ păgânĭ care atacă pe Israil. Domnul grăeşte şi eĭ trebue sĕ fugă, sĕ dispară; iar învingĕtoriĭ se întorc cu prăzĭ multe. *Vor fugi, vor fugi* arată graba cu care s'aŭ risipit duşmaniĭ. *Ceeace locueşte în casă:* femeea care rĕmâne acasă când bărbatul e dus în rĕzboiŭ. Învingĕtoriĭ împărţaŭ între sine prada, iar de părţile venite fiecăruia dispune femeea din casă. Traduc. rom.: *Domnul va da cuvênt celorce binevestesc cu puterea multă. Împĕratul puterilor al celuĭ iubit* (LXX τοῦ ἀγαπητοῦ τοῦ ἀγαπητοῦ, καὶ), *cu înfrumseţarea caseĭ sĕ împartă prăzĭ.* Sub *cuvênt* sĕ poate înţelege vestea că Domnul a învins orĭ cântarea de biruinţă. *Celorce binevestesc* e masc. şi sĕ rapoartă la toţĭ care vestesc învingerea. *Cu puterea multă* sĕ leagă la *celorce binevestesc:* eĭ vestesc cu tărie, cu glas înalt; saŭ ca apoziţie: vestitoriĭ ca putere mare, oaste puternică. *Împĕratul puterilor* sĕ leagă la „Domnul" determinându-l. *Al celuĭ iubit:* Israil, ale căruĭ oştirĭ le stăpâneşte şi conduce Dumnezeŭ (Deut. 32, 15). *Înfrumseţarea caseĭ* = cea frumoasă a caseĭ, e stăpâna caseĭ; ea împarte casnicilor prada adusă de bărbat din rĕzboiŭ.

Vers. 14. descrie starea poporuluĭ care cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ a învins şi acum locueşte în linişte. *Între târle* exprimă de-

15. Când împrăştie cel Atotputernic regii întrênsa,
Atunci ninge în Ţalmon.

16. Munte al luĭ Dumnezeŭ este muntele Basan,
Munte cu multe creştete este muntele Basan.

---

plina pace şi belşugul în toate; are în vedere cântarea Deboreĭ (Judec. 5, 16. cf. Gen. 49, 14.) Aşa e acum Israil. Toate vor străluci de aur şi argint. Israil e porumbiţa luĭ Dumnezeŭ (Ps. 73, 19. 55, 1. Os. 7, 11. 11, 11); de aceea starea luĭ sĕ compară cu jocul de pe penele unuĭ porumb care se încălzeşte la razele soareluĭ, ale cărui aripĭ sunt de argint, iar penele de zburat cu verde auriŭ, şi adecă de aurul cel maĭ curat. Traduc. rom.: *De aĭĭ dormi în mijlocul hotarelor, aripile porumbiţiĭ sunt cu argint poleite, între umerile eĭ cu strălucire de aur. În mijlocul hotarelor:* de locuiţĭ în tihnă în pămêntul ce vĭ-a căzut prin sorţĭ la împărţirea ţĕriĭ între seminţiĭ. *Aripile porumbiţiĭ* etc.: în această stare de fericire asĕmĕnaţĭ voĭ cu penele strălucitoare ale porumbuluĭ (Ps. 73, 19); omul care vĕ priveşte simţeşte aceeaş bucurie ca privind la porumb. *Cu strălucire de aur;* colorile argintuluĭ şi ale auruluĭ simbolizează bunăstarea, bogăţia.

Vers. 15. *Când împrăştie* etc. Imaginea de aicĭ contrastează cu cea precedentă arĕtând urmările învingeriĭ date de Dumnezeŭ. *Întrênsa:* pămêntul luĭ Israil (Is. 8, 21. 65, 9). *Ţalmon* e munte în Efraim nu departe de Sichem. Imaginea *ninge* exprimă: Dumnezeŭ a împrăştiat şi nimicit pe duşmanĭ, iar peste Israilteni a nins, adecă eĭ aŭ făcut pradă dela regiĭ învinşĭ aşa multă, cum cad fulgiĭ de nea. Traduc. rom.: *Când osebeşte cel ceresc împĕraţĭ preste dênsa, ca zăpada se vor albi în Selmon.*

Vers. 16. 17. Învingerea luĭ Israil asupra regilor păgânĭ este garanţia că Dumnezeŭ locueşte în Sion. Dela Ţalmon sĕ trece la *Basan,* care simbolizază popoarele duşmane dinspre rĕsăritul Iordanuluĭ. Acestea sĕ opun poporuluĭ ales cum Sionul Basanuluĭ care e cu mult maĭ înalt şi are multe culmĭ. Muntele Basan conzistă din zgură, lavă, îndeosebĭ din basalt, care din urmă îĭ dă numele „muntele luĭ Dumnezeŭ", pentrucă se deosebeşte de alte făpturĭ. Basaltul are forma unuĭ con ciuntit saŭ uneĭ înălţimĭ maĭ ca o columnă cu vêrf ascuţit, de aceea numele Basanuluĭ: „munte cu multe creştete". Sionul e format maĭ mult din var şi pietri sfără-

17. De ce căutaţi munţilor cu multe culmi
Muntele care a binevoit Dumnezeŭ a locui în-
[trênsul,
Domnul va locui în veci.
18. Carĕle de luptă ale luĭ Dumnezeŭ miriade, miĭ
[de miĭ,
Domnul e între ele, un Sinaĭ în sânţenie.

---

măcioase. Astfel sunt şi cele 2 popoarĕ duşmane: Israil e slab, celalalt foarte puternic. Pe acest munte Basan întrabă poetul: *De ce căutaţi* etc. *Domnul va locui în veci:* să spune ce a făcut Dumnezeŭ cu muntele cel slab: nu numaĭ l-a ales sieşĭ tron, ci va rĕmânea acolo în veci. Sionul totdeuna va fi preferit faţă de Basan. Traduc. rom.: *Muntele luĭ Dumnezeŭ munte gras, munte închiegat, munte gras, pentru ce socotiţi munţiĭ cei închiegaţi? Muntele.... a lăcui întrênsul, pentrucă Domnul va lăcui până în sfârşit.* Munţĭ închiegaţĭ, graşĭ sunt împĕrăţiile puternice carĭ pândesc şi dispreţuesc pe Israil. Dar toate înzadar, Dumnezeŭ locueşte în Israil în Sion; acesta e muntele luĭ. *Închiegat:* mănos, bogat; imaginea e luată dela laptele închiegat. LXX are ὄρη τετυρωμένα ca nom.: ce socotiţĭ voĭ cu pizmă, voĭ munţĭ închiegaţĭ? Munţiĭ avuţĭ dela natură privesc cu pizmă la Sion. LXX începe cu „Pentru ce etc.“ v. 17. *Muntele care* etc. Înţelesul: De ce căutaţĭ la munţiĭ roditorĭ şi cugetaţĭ că aceştia ar fi maĭ demnă locuinţă a luĭ Dumnezeŭ ca Sionul?

Vers. 18. Acum să spune motivul pentru care Sion e munte gras faţă de celalalţĭ, adecă de ce nicĭ o putere lumească nu-l poate învinge. În Sion sunt oştirile luĭ Dumnezeŭ, miĭ de miĭ; iar în mijlocul lor este el însuş (Is. 45, 14). *Miriade* (zecĭ de miĭ) însemnează o sumă nespus de mare, ce să exprimă şi în *miĭ de miĭ* (Dan. 7, 10); celce locueşte în Sion e încongiurat de zecĭ de miĭ de carĕ. Astfel să arată ce ajutor puternic poate să dee Domnul poporuluĭ sĕŭ faţă de oştirile duşmanilor. „Carĕ de rĕsbel“ exprimă putere şi oştire în genere; 4. Imp. 2, 11. 6, 17 încă să amintesc carĕ şi caĭ de foc în apropierea luĭ Dumnezeŭ; puterile îngereştĭ în acest chip să fac vĕzute. *Un Sinaĭ* să aminteşte pentrucă Dumnezeŭ aci însoţit de sânţĭ s'a arĕtat la darea legiĭ (Deut. 33, 2 sq.). *În sânţenie,* adecă Sinaĭ dă şi acum o privelişte cum a fost când Dumnezeŭ l-a sânţit cu arĕtarea sa pe el (Ex. 15, 11).

19. Suitu-te-aĭ la înălțime, robit-aĭ prinși,
Primit-aĭ daruri între oameni,
Și dela cei îndărătnici, ca să locuească Domnul [Dumnezeŭ.

20. Binecuvêntat fie Domnul zi de zi,
El poartă sarcina noastră,
Dumnezeŭ e mântuirea noastră. Sela.

21. Dumnezeŭ ne este Dumnezeŭ de mântuire,
Și Domnul Domnul are eșiri pentru moarte.

Dar să poate înțelege: Sinaĭ a intrat în sanctuarul din Sion, și *bakkodeș*=în sanctuar. Traduc. rom.: *Carul lui Dumnezeŭ cu miile înmulțit, mii de cei prisosesc* (LXX εὐθηνούντων), *Domnul întru ei, în Sinaĭ în cel sânt. Cei prisosesc*: îngerii care încungiură pe Dumnezeŭ conduc aceste care ale lui; ei sunt fericiți și-l laudă fiind față în Sion cu Dumnezeŭ. *În Sinaĭ în cel sânt:* Dumnezeŭ care pe Sinaĭ s'a manifestat ca legislator, este acum în sanctuarul din Sion, tronează deasupra chivotului legii și dă legi poporului; Sionul s'a schimbat în Sinaĭ.

Vers. 19. Că Dumnezeŭ e scut poporului ales să dovedește din cazul special al aducerii chivotului din războiŭ, din care se întorc cu prisoneri și pradă. *Suitu-te-aĭ la înălțime:* în muntele Sion (Ier. 31, 12 cf. Ezech. 17, 33. 20, 40), exprimă că învingătorul a supus dușmani, a luat darurile ce i-le-aŭ adus aceștia (Deut. 28, 38 etc.) de când a ocupat Sionul — acolo tronează el asupra oamenilor și primește daruri ca tribute ce plătesc învingătorilor supușii. *Robit-aĭ prinși*: pe cei prinși în războiŭ îi duce în triumf cu sine acasă. *Între oameni:* în mijlocul acestora saŭ: aĭ primit daruri să împarți între oameni, oamenilor (*Ieronim* cf. Efez. 4, 8). *Și dela cei îndărătnici*: el a primit acestea nu dela oameni în genere, ci și dela cei îndărătnici; iar scopul este: *ca să locuească* etc.: și aceștia să locuească la Domnul Dumnezeŭ; saŭ: mărirea Domnului Dumnezeŭ va fi și între cei îndărătnici care se pocăesc. Traduc. rom.: *Suitu-te-aĭ... robime, luat-aĭ daruri întru oameni, pentrucă pe cei nu se pleca a se sălășlui.* Înțelesul: și cei nu credeaŭ sunt în privința sălășluirii, adecă între daruri. Cuvintele *Domnul Dumnezeŭ* LXX le leagă la v. următor.

Vers. 20—22. Poetul privește acum la prezent, când Israil este încă apăsat de jugul străin, dar nu e părăsit de Dumnezeŭ.

22. Cu adevĕrat Dumnezeŭ va sfărîma capul duşma-
[nilor sĕĭ,
Creştetul pĕros al celuĭce umblă în vinile sale.
23. Zis-a Domnul: Din Basan voiŭ re'ntoarce, îndĕrĕt
[din adâncurile măriĭ,
24. Ca sĕ mişti piciorul tĕŭ în sânge,
Limba cânilor tĕĭ sĕ aibă parte din duşmanĭ.

Poartă sarcina noastră este asuprirea din partea lumiĭ duşmane, care Domnul ajută comuneĭ a o suporta. *Dumnezeŭ e mântuirea noastră* exprimă bogăţia puteriĭ şi graţieĭ mântuitoare a luĭ Dumnezeŭ. *Are eşiri pentru moarte:* el poate porunci sĕ nu murim; chiar ceĭce se află în gura morţiĭ pot scăpa de ea prin puterea luĭ. *Capul duşmanilor:* pe principele acestora, iar *creştetul* sĕ aminteşte arĕtând puterea mare şi sumeţia luĭ ne'nfrânată (Deut. 32, 42.) Pĕrul e podoaba capuluĭ; în pĕr era puterea luĭ Samson şi Absalom era renumit pentru pĕrul frumos. Un duşman puternic păşĕşte, dar e învins. Traduc. rom.: *Domnul Dumnezeŭ bine este cuvêntat, bine este cuvêntat Domnul din zi în zi, sĕ sporească* (LXX *καὶ κατευοδώσει*) *nouĕ Dumnezeul mântuirilor noastre. Dumnezeul nostru Dumnezeŭ a ne mântui, şi ale Domnuluĭ, ale Domnuluĭ sunt eşirile morţiĭ. Însă Dumnezeŭ va sfărîma capetele vrăjmaşilor sĕĭ, creştetul pĕruluĭ celorce umblă în greşelile lor. Sĕ sporească nouĕ* e traducere liberă a evreesculuĭ „poartă sarcina noastră“ însĕmnând că aşa el ne face uşoară calea unde avem sĕ umblăm. *Celorce umblă în greşelile lor:* duşmaniĭ sĕ numesc pĕcătoşi, pentrucă luptă contra luĭ Dumnezeŭ, fie că sunt afară de Israil orĭ sunt membriĭ luĭ; iar *umblă* exprimă siguranţa, negrija, în care sunt eĭ.

Vers. 23. 24. *Zis-a,* poate prin urim şi tumim. *Din Basan voiŭ re'ntoarce etc.:* Dumnezeŭ va aduce pe duşmaniĭ luĭ Israil chiar de s'ar fi ascuns în cele maĭ depărtate locurĭ şi va face ca Israil sĕ judece asupra lor. Aceştĭ duşmanĭ se ascund cu prada lor departe în rĕsărit (Basan) orĭ apus (mare), şi cred că sunt în siguranţă (aflându-se în ţară muntoasă orĭ în loc neaccesibil *(adâncurile măriĭ),* dar vor trebui sĕ se re'ntoarcă ca Israil sĕ-şĭ rĕzbune asupra lor. Astfel sĕ dovedeşte că nicĭ un făcĕtor de rele nu scapă de pedeapsa luĭ Dumnezeŭ. *Ca sĕ mişti* etc. continuă descrierea precedentă. Dumnezeŭ scoate pe duşmanĭ din cele maĭ

25. Vĕzut-aŭ mersul tĕŭ Dumnezeule,
Mersul Dumnezeuluĭ meŭ, regeluĭ meŭ în sân-
[ţenie.

26. Înainte merg cântăreţĭ, înapoĭ ceĭce mişcă corzile.
În mijlocul fecioarelor carĭ bat timpane.

27. Întru adunărĭ binecuvêntaţĭ pe Dumnezeŭ,
Pe Domnul, voĭ din izvorul luĭ Israil.

28. Acolo Veniamin cel maĭ tênĕr, povăţuitorul lor,
Principiĭ luĭ Iuda — ceata lor,
Principiĭ luĭ Zebulon, principiĭ luĭ Naftali.

---

secrete ascunderĭ şi-ĭ omoară în ziua judecăţiĭ; sângele lor cure părae, în care se scaldă piciorul drepţilor şi ling câniĭ, cum s'a întâmplat cu Iezabel. Traduc. rom.: *Zis-a... mĕ voiŭ întoarce, întoarce-mĕ-voiŭ întru adâncurile măriĭ. Pentruca sĕ se întingă piciorul... tĕĭ, din vrăjmaşiĭ dela dênsul. Dela dênsul:* dela orcare duşman.

Vers. 25—28 exprimă bucuria ce va simţi Israil când vede judecata şi mântuirea din partea luĭ Dumnezeŭ, regele sĕŭ. *Mersul tĕŭ* este conductul triumfal al luĭ Dumnezeŭ dupăce a învins pe duşmanĭ. Israil a învins pe duşmanĭ, deci şi regele sĕŭ care stăpâneşte în sânţenie a supus şi smerit lumea pĕcătoasă. *În sânţenie* e ca v. 18, iar subiectul la *vĕzut-aŭ* e lumea întreagă, îndeosebĭ cea păgână care a scăpat de baea sângeluĭ. *Înainte*: aŭ ocupat loc. Cântăreţiĭ încep conductul, lor urmează cântăreţĭ cu citare şi harfe, iar de amêndouĕ părţile sunt fecioare cu timpane. Mântuirea de acum e contrast la cea din Egipet. *Întru adunărĭ:* aci sĕ fie lăudat Dumnezeŭ. *Izvorul luĭ Israil* sĕ numeşte patriarhul din care poporul s'a înmulţit ca dintrun izvor (Is. 48, 1. 51, 1). Adunarea festivă a luĭ Israil reprezentă întreg poporul. Urmează apoĭ câte 2 seminţiĭ din cele sudice şi nordice. Din *Veniamin* a fostântâiul învingĕtor al păgânilor şi în mijlocul luĭ sĕ afla sanctuarul luĭ Israil (Deut. 33, 12. Ios. 18, 16 sq.) El sĕ numeşte *cel maĭ tênĕr*, pentrucă este ultimul între fiiĭ luĭ Iacob. *Principiiĭ luĭ Iuda:* prin David această seminţie ajunge pe tronul ţĕriĭ şi din ea în vecĭ aveaŭ sĕ fie regĭ. *Zebulon* şi *Naftali* sunt seminţiile lăudate de Debora pentru patriotizm (Judec. 5, 18 cf. 4, 6). Traduc. rom.: *Vĕzutu-s'aŭ umbletele tale Dumnezeule, umbletele Dumnezeuluĭ meŭ*

29. Poruncit-a Dumnezeul tĕŭ puterea ta,
Întăreşte, Dumnezeule, ce aĭ făcut nouĕ!
30. Dela templul tĕŭ deasupra Ierusalimuluĭ
Ţie sĕ-ţĭ aducă regiĭ daruri.
31. Ceartă fiara trestieĭ, ceata taurilor cu viţeiĭ popoa-
[relor,
Ca sĕ se proştearnă cu drugĭ de argint,
Împrăştiat-a popoarĕ, carĭ iubesc luptele.

---

ale împĕratuluĭ, celuĭ din cel sânt. Maĭ nainte aŭ apucat boeriĭ ţiindu-se de cĕlce cânta, în mijlocul fecioarelor celorce zicea în timpene. Întru adunărĭ... Domnul din izvoarele luĭ Israil. Acolo Veniamin... întru spaimă, boeriĭ Iudeĭ povĕţuitoriĭ lor, boeriĭ luĭ Zavulon, boeriĭ luĭ Neftalim. E dela sine înţeles că David nu descrie aci conductul întreg, ci părţile luĭ principale. *Întru spaimă,* LXX *ἐν ἐκστάσει*: e emoţionat, şĭ-a eşit din fire, e cuprins de mirare şi spaimă asupra minunilor luĭ Dumnezeŭ şi pentrucă luĭ sĕ dă sanctuarul. *Povăţuitoriĭ lor:* conducĕtoriĭ convoiuluĭ sunt principiĭ Iudeĭ, căcĭ sceptrul avea sĕ rĕmăe la el până va veni principele păcĭĭ.

Vers. 29. 30. Aci sĕ descriŭ urmările judecăţiĭ şi mântuiriĭ luĭ Dumnezeŭ între păgânĭ. *Poruncit-a* etc. este agrăire cătră Israil, maĭ corect zis cătră Dumnezeŭ, regele: el fiind maĭ presus de toate a dat luĭ Israil învingere şi putere peste lumea întreagă. La această înălţime însă îl poate ţinea numaĭ Dumnezeŭ, de aceea: *întăreşte* etc. *Dela templul tĕŭ:* templul este maĭ sus decât Ierusalimul şi dela el sĕ aducă regiĭ daruri celuĭ Preaînalt care tronează acolo; templul şi Ierusalimul sĕ devie metropola lumiĭ. Traduc. rom.: *Porunceşte Dumnezeule puteriĭ tale; întăreşte Dumnezeule aceasta, carea aĭ făcut întru noĭ. Dela biserica ta în Ierusalim, ţie vor aduce împĕraţiĭ daruri. Porunceşte.. puteriĭ tale:* sĕ o trimită ca pe un ânger şi sol. *Dela biserica ta* leagă uniĭ cu „porunceşte“: din templu, unde locueşti, porunceşte puteriĭ tale; alţiĭ iaŭ *dela*= pentru, şi înţelesul: pentru templul, pentru cultul în Ierusalim, care le place, îţĭ vor aduce jertfe.

Vers. 31 este provocare, profeţie. *Fiara trestieĭ.* Trestia este emblema Egipetuluĭ (Is. 36, 6), şi decĭ numirea „fiara trestieĭ“ însemnează crocodilul — emblema Faraonilor şi a puteriĭ egiptene

32. Vin fruntaşi din Egipet,
Etiopia grăbi-va mânile sale spre Dumnezeŭ.

33. Împĕrăţiile pământuluĭ cântaţĭ luĭ Dumnezeŭ,
Cântaţĭ cu strune Domnuluĭ. Sela.

34. Celuĭce umblă în cerul cerurilor străvechimiĭ,
Iată el face să răsune glasul sĕŭ, glas puternic.

(Ezech. 29, 3. Ps. 73, 13 sq.), saŭ rinocerul, simbolul aceleiaş ţĕrĭ (Is. 30, 6). Domnul va smeri şi această putere mare. *Ceata taurilor* etc. Sub taurĭ să înţeleg regiĭ, iar sub viţeĭ popoarele pe carĭ le stăpânesc. Regiĭ se încred în puterea lor, iar popoarele se află în siguranţă şi în belşug de toate. *Ca să se proştearnă* etc. înfăţişază mândria nimicită. *Cu drugĭ de argint*: avuţia întrebuinţată până acum de păgânĭ spre scopurĭ lumeştĭ să aduce jertfă Dumnezeuluĭ luĭ Israil. *Împrăştiat-a* etc.: Dumnezeŭ a sfârşit războiul, a realizat pacea lumiĭ. Traduc. rom.: *Ceartă fiarele trestieĭ, adunarea taurilor întru junincele popoarelor, ca să se încue cei ispitiţi cu argint, răsipeşte neamurile celece voesc războae.* LXX Vulg. încep cu *adunarea* etc. propoziţie nouă, şi înţelesul este: află loc adunarea taurilor între popoare cu scopul să scoată din moştenire pe ludeĭ, care sunt probaţi ca argintul.

Vers. 32—35. Autorul şĭ-a propus să descrie pacea, de aceea nu se ocupă maĭ departe cu învingerea duşmanilor, ci trece la urmările păciĭ, carĭ să manifestă în generala adorare a luĭ Dumnezeŭ: *Vin fruntaşi* etc. Sub „fruntaşi“ să înţeleg dignitarĭĭ de stat din Egipet care vin să cinstească pe Dumnezeul luĭ Israil; iar Etiopia se grăbeşte a aduce daruri luĭ ca să-l împace. Aşadar împĕrăţiile marĭ ale pământuluĭ se întorc la Dumnezeŭ; în fruntea lor sunt Egipetul şi Etiopia. Cugetând poetul la mărirea în timpurile viitoare provoacă toate împĕrăţiile: *cântaţĭ luĭ Dumnezeŭ. Celuĭce umblă* etc.: Dumnezeŭ umblă în cerul cerurilor, care să zice că e foarte vechiŭ, însoţit de Cheruvimĭ care arată lucrările luĭ în toate depărtările şi înălţimile infinite. *Face să răsune glasul sĕŭ* e aceeaş idee ca v. 12 şi înfăţişază vocea luĭ Dumnezeŭ care ca un trăsnet nimiceşte tot ce-ĭ stă în cale. *Glas puternic* e apoziţie la precedentul „glasul sĕŭ“. *Daţi mărire* etc.: Dumnezeŭ are putere (*mărire*), care însă să i-se dea înderĕt în cântărĭ de laudă. Mărirea luĭ Dumnezeŭ asupra luĭ Israil să arată îndeosebĭ ca scutire, iar pu-

35. Daţi mărire luĭ Dumnezeŭ!
Peste Israil este majestatea luĭ
Şi puterea luĭ în ceruri.

36. Înfricoşat este Dumnezeŭ din sanctuarele tale,
Dumnezeul luĭ Israil dă putere şi întărire poporuluĭ.
Binecuvêntat fie Dumnezeŭ.

---

terea cuprinde întreaga creatură: pământul şi cele maĭ înalte regiunĭ ale ceruluĭ. Traduc. rom.: *Veni-vor solĭ dela Egipet, Etiopia maĭ nainte va apuca mâna eĭ la Dumnezeŭ...., cântaţĭ Domnuluĭ. Celuĭce s'a suit preste cerul ceruluĭ, spre resăriturĭ, iată va da glasul sĕŭ, glas de putere. Daţĭ mărire luĭ Dumnezeŭ, preste Israil mare e cuviinţa luĭ, şi puterea luĭ în norĭ. Va apuca mâna eĭ:* Etiopia va preveni în privinţa ridicărĭĭ mânilor la Dumnezeŭ, adecă va căuta să întreacă celelalte popoare să adoreze pe Dumnezeŭ. *Celuĭce s'a suit* etc.: el nu locueşte numaĭ în Sion, ci fiind cel Preaînalt tronează în cerul cel maĭ deasupra *(cerul ceruluĭ)*, unde s'a suit şi anume dela resărit, regiunea luminiĭ care îl simbolizază. LXX are: *Câutaţĭ Domnuluĭ* (sela). *Câutaţĭ luĭ Dumnezeŭ celuice s'a suit* etc.. *Va da glasul sĕŭ, glas de putere:* în glasul sĕŭ face să se audă glasul puterĭĭ, pentrucă Dumnezeŭ se arată în furtună, cu care se sue şi la cer. *Daţĭ mărire* etc.: ce este în norĭ să vede pretutindenea; mărirea luĭ Dumnezeŭ străluceşte în lumea întreagă, în cer şi pe pământ.

Vers. 36. conţine răspunsul împĕraţiilor de maĭ nainte (v. 33 sq.): *Înfricoşat este* etc. *Din sanctuarele tale:* cel din Ierusalim şi celelalte locurĭ sânte. Lumea păgână recunoaşte că Dumnezeŭ e înfricoşat din sanctuarul luĭ Israil, poporul luĭ ales. *Dumnezeul luĭ Israil* este partea a 2. a mărturisirĭĭ. *Poporuluĭ:* al căruĭ Dumnezeŭ este (Ps. 28, 11). Păgâniĭ aŭ esperiat în puterea luĭ Israil pe a luĭ Dumnezeŭ. Toate popoarele trebue să se supună Dumnezeuluĭ luĭ Israil. *Binecuvêntat* etc. cf. 20. Acolo să vorbeşte de suirea Domnuluĭ în triumf, aicĭ de triumful luĭ Dumnezeŭ asupra lumiĭ păgâne. Traduc. rom.: *Minunat este Dumnezeŭ întru sânţiĭ sĕĭ, Dumnezeul luĭ Israil, însuş va da putere, şi întărire poporuluĭ sĕŭ, bine este cuvêntat Dumnezeŭ.* Victoria luĭ David e mărturie eclatantă că Dumnezeŭ e minunat, dă putere şi tărie poporuluĭ sĕŭ. *Întru sânţiĭ sĕĭ* exprimă însuşirile morale ale persoanelor res-

Psalmul 68.

2. Mântuește-mĕ Dumnezeule, că ape intră până [la suflet.
3. Afundatu-m'am în noroiul adâncului și nu este stare,
Venit-am în adâncurile apeĭ și repejunea mĕ înecă.
4. Ostenit-am strigând, amorțit-a gâtlejul meŭ,
Slăbit-aŭ ochiĭ meĭ așteptând pe Dumnezeul meŭ.
5. Înmulțitu-s'aŭ maĭ presus decât periĭ capuluĭ meŭ [ceĭce mĕ urĕsc înzădar,
Întăritu-s'aŭ pierzĕtoriĭ meĭ, dușmaniĭ meĭ pentru [minciună,
Celece n'am răpit, atunci am sĕ plătesc.

---

pective. LXX ἐν ὁσίοις care sĕ poate lua și ca neutru: sânte, sanctuare; iar plur. arată că sanctuarul avea maĭ multe despărțĕminte.

Psalm. 68. *Superiorului, asupra crinilor, a luĭ David* (LXX *în sfârșit, pentru ceĭce se vor schimba, a luĭ David).* Din inscripție rezultă că psalmul e compus de David, deși în timpul maĭ noŭ unĭĭ exigeți îl atribue luĭ Ieremia. După unĭĭ David a compus psalmul când era prigonit de Saul — dar că David ar fi fost părăsit și de frații sĕĭ (v. 8—13) nu sĕ împacă cu 1. Imp. 22, 1 sq.; de aceea e maĭ probabilă părerea că el l-a compus pentru serviciul dzeesc, și anume a avut în vedere pe un drept în genere care suferă pentru Dumnezeŭ defăimare și batjocură. Crinul simbolizază nevinovăția, curăția.

Mesianitatea psalmuluĭ o dovedesc Mântuitorul (Mt. 23, 38. Is. 15, 25) și apostolii (Io. 2, 17. 19, 28. Mt. 27, 34. Rom. 11, 9, 15, 9. Acta 1, 20). Teodoret etc. îl iaŭ în înțeles tipo-mesianic.

Vers. 2—5. Sĕ cere ajutor pentru celce se află în mare nevoe. *Până la suflet* arată că vieața luĭ e în primejdie (Jona 2, 6. Ier. 4, 10), moare, respirațiunea e oprită (cf. Ps. 17, 17. 31, 6. 123, 5 etc). *Nu este stare:* loc sigur unde ar putea sĕ calce fără sĕ se cufunde. Sub „apă" avem de înțeles pe dușmaniĭ, sub „noroiŭ" starea nesigură, fără scăpare și loc sigur, iar tradarea este furtuna care l-a adus acolo. *Mĕ înecă:* trec peste capul meŭ. Celce se roagă e aproape de înecare, strigă demult după ajutor, a ostenit strigând, gâtlejul i-s'a uscat, ochiĭ i-aŭ slăbit. *Așteptând pe Dum-*

6. Dumnezeule, tu cunoşti nebunia mea,
Şi greşelile mele ţie nu sunt ascunse.
7. Să nu se ruşineze întru mine ceĭce nădăjduesc
[spre tine, Doamne, Doamne al puterilor,
Nicĭ să se defaime întru mine ceĭce te caută pe tine,
[Dumnezeul luĭ Israil!
8. Că pentru tine am purtat ocară,
Defăimare a acoperit faţa mea.
9. Înstrăinat am fost fraţilor meĭ,
Şi nemernic fiilor maicĭi mele.
10. Că rîvna pentru casa ta m'a mâncat pe mine,
Şi ocările celorce te ocărĕsc pe tine aŭ căzut
[asupra mea.

---

nezeul meŭ: omul priveşte cu încordare la obiectul ce doreşte. Autorul cere ajutor dela Dumnezeŭ şi adecă cu seriozitate, de aceea priveşte în sus până îĭ slăbesc simţurile. *Înmulţitu-s'aŭ* etc.: are foarte mulţĭ duşmanĭ. *Celece n'am răpit* etc. să aduce ca exemplu: ce n'am făcut eŭ, trebue să răsplătesc (Ier. 15, 10). *Atunci:* când eĭ pretind dela mine pe nedrept. Înţelesul: Am trebuit să recunosc că sûnt vinovat şi pentru lucrurĭ, de carĭ eram curat în conştienţa mea; am jertfit toată libertatea ca să le arat că iubesc pacea. Traduc. rom.: *Mântueşte-mĕ.. aŭ întrat ape până la sufletul meŭ.. mărĭi, şi viforul m'a potopit...., nădăjduind eŭ spre Dumnezeul meŭ... vrăjmaşiĭ meĭ, ceĭce mĕ gonea pe mine cu nedreptate, celece n'am jefuit, atunci am plătit.*

Vers. 6—14. Urmează mărturisirea păcatelor ca în Ps. 39, 13. Oamenĭĭ îl gonesc pe nedrept, el însă vede pedeapsa meritată din partea luĭ Dumnezeŭ. *Tu cunoştĭ nebunia mea*: tu eştĭ atotştiutor şi ştiĭ că tot omul e păcătos; se roagă deci să-l ierte, căcĭ păcatele luĭ sunt nebunie şi greşelĭ (Ps. 37, 6. 2. Cron. 28, 10). *Să nu se ruşineze etc.* Lăsând Dumnezeŭ ca el să piară, apoĭ toţĭ ceĭce nădăjduesc în Domnul ar fi de ruşine aducêndu-să el ca exemplu. *Ceĭce nădăjduesc* să numesc eĭ după credinţă, iar *ceĭce te caută* după dragostea lor. *Că pentru tine* etc: el recunoaşte că e păcătos, dar oamenĭĭ n'aŭ drept să-l perzecute, căcĭ el pătimeşte pentru Domnul care acum să defaimă în el. De aceea se roagă să se delăture starea de acum, când chiar fraţiĭ luĭ s'aŭ înstrăinat

11. Şi am plâns, sufletul meŭ e în ajunare,
Şi mĭ-a fost mie spre ocară.
12. Îmbrăcăminte mĭ-am făcut mie sacul,
Şi am fost lor spre pildă.
13. Asupra mea limbuţesc ceĭce şĕd în poartă,
Şi cântecele de batjocură ale beţivilor.
14. Iar eŭ mĕ rog ţie Doamne în timp de bunăvoinţă,
Dumnezeule, întru mulţimea milelor tale,
Rĕspunde-mĭ întru adevĕrul mântuirii tale!

---

de el (Ps. 37, 12. 87, 9. Iob 19, 13—15. Ier. 12, 6). *M'a mâncat* exprimă intenzitatea zeluluĭ ce l-a avut pentru casa Domnuluĭ, adecă pentru sânţenia eĭ şi a poporuluĭ ales, pentru cinstea celuĭce tronează acolo (delăturarea idololatrieĭ etc.), carĭ mistue oasele luĭ ca un foc nestins. Din acestea a urmat pentru el ocară dela ceĭce urĕsc pe Dumnezeŭ. *Sufletul meŭ.. îmbrăcăminte.. sacul* (adecă de jale) exprimă durerea luĭ pentru nevoile publice. Dar şi această jale ĭ-a adus ocară peste ocară. *Şĕd în poartă:* era obiceiŭ sĕ se adune la porţĭ nu numaĭ a face judecăţĭ, ci şi de petrecere. Înţelesul este: toţĭ îl batjocuresc. *Iar eŭ mĕ rog* etc. spune ce face el: se roagă, şi anume cu deplină încredere că Dumnezeŭ îl ascultă. Espresiunile *Domn, Dumnezeŭ* arată că acesta s'a descoperit în istoria mântuiriĭ şi stăpâneşte toate absolut. Acesta e bogat în milă şi mărire, decĭ sĕ-ĭ rĕspundă *cu adevĕrul mântuiriĭ*: el e înfalibil şi va împlini mântuirea conform promisiuniĭ. Traduc. rom.: *Dumnezeule tu aĭ cunoscut nepriceperea mea, şi.. dela tine nu s'aŭ ascuns... pentru mine ceĭce te aşteaptă pe tine Doamne, Doamne.. sĕ se înfrunteze pentru.. suferit ocară, acoperit-a ruşinea obrazul meŭ.... casiĭ tale.. Şi am acoperit cu post sufletul meŭ, şi s'a făcut spre ocară mie. Şi am pus îmbrăcămintea mea sac, şi m'am făcut lor spre pildă. Împrotiva mea limbuţa ceĭce şedea în porţĭ, şi împrotiva mea cânta ceĭce bea vin. Iar eŭ cu rugăciunea mea cătră tine Doamne, vreme este de bunăvoinţă, Dumnezeule întru mulţimea miliĭ tale auzimĕ, întru adevĕrul mântuiriĭ tale. Am acoperit cu post etc.:* a luat asupraş post greŭ. „Sacul" era haină de jale şi sĕ făcea din perĭ de capră. *Spre pildă*=a fi în gura tuturor oamenilor. *Rugăciunea mea cătră tine,* adecă o îndreptez. *Vreme este de bunăvoinţă:* a sosit timpul când sĕ-ţĭ arĕţĭ bunăvoinţa. *Întru adevĕrul mântuiriĭ tale* este credinţa cu care Dumnezeŭ împlineşte mântuirea promisă.

15. Scoate-mĕ din noroiŭ, ca sĕ nu mĕ afund,
Sĕ mĕ mântuesc de ceĭce mĕ urĕsc şi de adân-
[curile apelor.
16. Sĕ nu mĕ înece viforul apeĭ,
Nicĭ sĕ mĕ înghită adâncul,
Nicĭ puţul sĕ-şi închidă gura deasupra mea.
17. Rĕspunde-mĭ, Doamne, că bună e mila ta,
După mulţimea îndurărilŏr tale caută spre mine.
18. Şi sĕ nu ascunzĭ faţa ta de sluga ta,
Că sûnt strîmtorat, de grab rĕspunde-mĭ.
19. Apropie-te de sufletul meŭ, mântueşte-l,
Pentru duşmanii meĭ mântueşte-mĕ,
20. Tu cunoştĭ ocara mea şi ruşinea şi defaima mea,
Înaintea ta sunt toţĭ contrariĭ meĭ.

Vers. 15—17. Aicĭ continuă rugăciunea. Primejdia creşte necontenit cu durata eĭ, ajutorul e decĭ foarte necesar. *Sĕ nu mĕ înece* etc.: nimic sĕ nu se întâmple ce l-ar putea pierde. *Sĕ-şĭ închidă gura* etc.: apa din puţ sĕ nu-ĭ acopere capul pe neaşteptate. *Rĕspunde-mĭ* saŭ „auzi-mĕ“ sĕ întemeează pe împrejurarea că mila luĭ Dumnezeŭ e bună şi mântueşte de tot rĕul. La *după mulţimea* etc. cf. Ps. 50, 3. Plâng. 3, 32. Traduc. rom.: *Mântueşte-mĕ de ţinĕ.., izbăveşte-mĕ* (LXX ῥῦσθείην) *de..., de adâncurile apelor. Ca sĕ... pe mine viforul apeĭ,...., nicĭ sĕ închiză preste mine puţul gura sa. Auzi-mĕ.. îndurărilor tale caută spre mine.*

Vers. 18—22 motivează rugăciunea cu starea sa critică. *Pentru duşmanii meĭ:* onoarea celuĭ Atotputernic nu poate permite ca duşmanii sĕ învingă pe cel drept (Ps. 5, 9. 26, 11 etc.). În v. 20 avem sinonime ca la Ier. 13, 14. 21, 5. 7. 32, 37. *Înaintea ta:* nu sunt ascunşĭ. *Ocara a frânt* etc. cf. Ps. 50, 19. Ier. 23, 9. *Nădăjduit-am mângăere* resp. compătimire; espresiunea din urmă în Psaltire nu ocură, ci Ier. 15, 5 etc. şi însemnează că sĕ recunoaşte mărimea rĕuluĭ ce apasă pe cineva. *Datu-mĭ-aŭ fiere* etc. exprimă cel maĭ mare rĕŭ ce sĕ face cuiva (Ier. 8, 14. 9, 14. 23, 15). Evr. *roş* însemnează o plantă cu roduri în capsule (mac, pelin). Înţelesul este: ceva amar îmĭ daŭ sĕ mânc şi ceva acru sĕ beaŭ=îmĭ amărĕsc şi maĭ mult suferinţele. Traduc. rom.:

21. Ocara a frânt inima mea şi m'am bolnăvit,
Nădăjduit-am mângăere şi nu este,
Şi mângăitorĭ, şi nu am aflat.

22. Datu-mĭ-aŭ fiere spre mâncare
Şi pentru setea mea m'aŭ adăpat cu oţĕt.

23. Facă-sĕ masa lor înaintea lor laţ,
Şi celor fără grijă cursă.

24. Întunece-sĕ ochiĭ lor ca sĕ nu vadă,
Şi coapsele lor pururea sĕ se clatine.

25. Varsă peste dênşiĭ iuţimea ta,
Şi focul mâniei tale sĕ-ĭ cuprinză pe eĭ.

26. Fie curtea lor pustiită,
În corturile lor sĕ nu fie locuitorĭ.

27. Că eĭ gonesc pe care tu l-aĭ bătut,
Şi povestesc de durerea celor împunşĭ aĭ tĕĭ.

28. Adaogă vinovăţie la vinovăţia lor,
Şi sĕ nu intre întru dreptatea ta.

Sĕ nu întorcĭ faţa ta dela sluga ta, că mĕ nĕcăjĕsc, degrab mĕ auzĭ. Ia aminte spre.., şi-l mântueşte pe el, pentru vrăjmaşiĭ meĭ izbăveşte-mĕ. Că tu.. înfruntarea mea... ceĭce mĕ nĕcăjesc. Ocară a aşteptat sufletul meŭ, şi ticăloşie, şi am aşteptat pe celce s'ar mâhni cu mine, şi nu era, şi pe ceĭce m'ar mângăia, şi nu am aflat. Şi aŭ dat spre mâncarea mea fiere, şi spre.. oţĕt. Ocară a aşteptat etc.: duşmanĭĭ sunt aşa mulţĭ, că eŭ nu pot aştepta scăpare, ci va fi din rĕŭ înspre maĭ rĕŭ. *Că tu cunoştĭ:* Dumnezeŭ ştie ce şi dela cine suferă el, decĭ va şti şi cum sĕ-ĭ ajute. Această atotştiinţă a luĭ Dumnezeŭ îl mângâe că va fi mântuit.

Vers. 23—37 conţin blăstĕme asupra duşmanilor. *Facă-sĕ masa* etc. corĕspunde v. 22: celuĭce suferia aŭ dat fiere şi oţĕt, de aceea masa lor acoperită cu tot felul de mâncărĭ sĕ le fie cursă, de care nu pot scăpa; când se desfătează maĭ bine şi nu se tem de primejdie, atunci sĕ le vie rĕsplătirea. Masa acoperită, gătită însemnează orce bucurie, fericire, poziţie aleasă. *Înaintea lor:* în timpul când masa e gătită, e plină de bucate. În orient mesele sunt o piele rotundă care sĕ întinde pe pământ, iar când nu sĕ

29. Să fie șterși din cartea celor vii,
Și să nu fie scriși cu cei drepți!
30. Iar eu sunt aplecat și cu durere,
Ajutorul tău, Dumnezeule, mă va înălța.
31. Lăuda-voiu numele lui Dumnezeu cu cântare,
Și-l voiu înălța întru mulțămită.
32. Și va plăcea Domnului mai mult decât viței tineri,
Celece au coarne, unghia despicată.
33. Vedea-vor ceîce pătimesc, se vor bucura;
Ceîce caută pe Dumnezeu, învioșeze-se inima [voastră!

întrebuințază e împăturată ca un rol. Astfel masa poate simboliza cursa. *Celor fără grijă:* care în cele trupești sunt în pace; pierzarea să-i surprindă când se cred mai siguri. *Întunece-se* etc.: să spune că dușmanii se veseliau cu toate simțurile de suferințele lui; de aceea ei să orbească, să li se ia puterea și siguranța *(coapsele lor* etc.). *Varsă peste* etc.: Dumnezeu să trimită asupra lor pierzare. *Facă-se curtea* etc. Sub *curte* înțelegem locul îngrădit de mai multe corturi ale nomazilor. Pentru Semiți pustiirea casei — moartea neamului — este cea mai mare nenorocire. În v. 27 poetul se crede îndreptățit la blăstemul de mai nainte, pentrucă dușmanii îl perzecută, deși vĕd că Dumnezeu l-a pedepsit îndeajuns și anume pentru pĕcate, cari suferințe ei le măresc prin necompătimire, necruțare. *Povestesc:* în bătae de joc. *Celor împunși ai tăi* sunt ceîce trăind în timpuri rele sunt întristați (Ps. 108, 22. Ier. 8, 18). *Adaogă vinovăție* etc.: Dumnezeu luând dela ei grația să-i lase a cădea din vină în vină, și astfel judecata le va fi foarte aspră (Ier. 16, 18). Viața lor să se întocmească ca să fie împietriți cu desĕvârșire, și așa *să nu intre întru dreptatea ta:* să nu fie părtași acesteia. *Cartea celor vii:* alungați din sinul viilor pe pământ. Espresiunea e luată din viața civilă și militară. Cea mai mare defaimă și rușine era dacă cineva să șterge din ele, iar în împărăția lui Dumnezeu numai drepții au loc, deci *să nu fie scriși* dușmanii cu aceștia. *Iar eu sunt aplecat* etc. e în opunere cu dușmanii: ei sunt acum puternici, dar vor fi smeriți; el e mizer și plin de dureri, va fi însă înălțat, să va mântui prin ajutorul lui Dumnezeu (Ps. 58, 2. 90, 14). *Lăuda-voiu numele* etc. exprimă ce va face poetul

34. Că Domnul ia aminte la ceĭ lipsiţĭ,
Şi nu dispreţueşte pe ceĭ prinşĭ aĭ sĕĭ.

35. Laude-l pe dênsul cerul şi pământul,
Mările şi tot ce se mişcă întrênsele.

36. Că Dumnezeŭ va mântui Sionul şi va zidi ce-
[tăţile Iudeĭ,
Şi vor locui acolo şi le vor stăpâni.

37. Şi sĕmênţa robilor sĕĭ o va moşteni,
Şi ceĭce iubesc numele luĭ vor locui întrênsa.

Psalmul 69 pag. 145.

---

după̆ce Dumnezeŭ l-a mântuit: el îĭ va aduce jertfe carĭ îĭ plac maĭ mult decât cele din animale *(viţeĭ tineri). Ceĭce aŭ coarne, unghia despicată* arată însuşirea animalelor de jertfire. *Vedea-vor ceĭce* etc.: aceştia, împreună suferind cu el, se bucură văzêndu-l că aduce jertfă de mulţămire. *Înviorează-se inima voastră:* se vor mângâia de starea luĭ de acum (Ps. 21, 27). *Domnul ia aminte* etc. aplică poetul această esperienţă la poporul care se întoarce din robia babiloneană. De aceea provoacă toată creatura să laude pe Dumnezeŭ, care va mântui Sionul, va rezidi cetăţile Iudeiĭ şi urmaşiĭ servilor luĭ vor moşteni ţara *(O va moşteni... întrênsa).* Traduc. rom.: *Facă-se.. spre cursă, şi spre răsplătire şi spre sminteală. Întunece-se.., şi spinarea lor pururea o gârboveşte...,* şi mânia iuţimiĭ tale... pustie, şi în lăcaşurile lor să nu fie lăcuitorĭ. Că pe carele tu l-aĭ bătut, eĭ l-aŭ gonit, şi spre durerea ranelor mele aŭ adaos. Adaoge fărădelege spre fărădelegea lor... Şteargă-se..., şi cu ceĭ drepţĭ să nu se scrie. Sărac şi cu durere sûnt eŭ, mântuirea ta Dumnezeule să mĕ sprijinească.. Dumnezeuluĭ meŭ cu cântare, mări-l-voiŭ pe el întru laudă. Şi va plăcea luĭ Dumnezeŭ... viţelul tênĕr, ce-ĭ răsar coarne, şi unghiĭ. Vază săraciĭ şi să se veselească, căutaţĭ pe Dumnezeŭ, şi va fi viŭ sufletul vostru. Că a auzit pe ceĭ săracĭ Domnul, şi pe ceĭ în obezĭ ferecaţĭ aĭ sĕĭ nu ĭ-a urgisit. Laude-l.. cerurile., marea şi toate câte să tîrăsc întrênsa..., şi să vor zidi cetăţile Iudeĭ, şi vor lăcui acolo, şi-l vor moşteni pe el. Şi se-

LA MEZONOPTICA DUMINECII

Psalmul 50 pag. 58.

---

minţia robilor tĕĭ vor stăpâni pe el, şi . . tĕĭ vor lăcui întrĕnsul. Spre rĕsplătire: pentru purtarea lor faţă de mine. *Spinarea . . o gârboveşte:* să ajungă a fi subjugaţi, în nevoi. *Aŭ adaos:* aŭ mărit-o. Vers. 35—37 după explicătoriĭ maĭ noĭ este adaos psalmuluĭ din timpul exiluluĭ babilonean, alţiĭ susţin că adaosul e dela v. 33 sq.

ADAUS.

Psalmul 134.

1. Lăudaţĭ numele Domnuluĭ,
   Lăudaţĭ slugile Domnuluĭ.
2. Ceĭce staţĭ în casa Domnuluĭ,
   În curţile caseĭ Dumnezeuluĭ nostru.
3. Lăudaţĭ pe Domnul că e bun Domnul,
   Cântaţĭ numeluĭ luĭ că e bun.
4. Că pe Iacob şĭ-a ales Domnul,
   Pe Israil de proprietate luişĭ.

Psalm. 134. *Lăudaţĭ pe Domnul* (=Aliluia) este inscripţia. Psalmul e compilat din alţĭ psalmĭ după eşirea poporuluĭ din robia babiloneană (v. 7. cf. Ier. 10, 13. 51, 16. v. 14 cf. Deut. 32, 36. v. 15—20 cf. Ps. 113, 12 sq. v. 6 Ps. 115, 3. v. 1. 2 Ps. 133). Poetul provoacă pe Israilteni, preoţĭ şi popor sĕ laude pe Dumnezeŭ, pentrucă ĭ-a ales sieşĭ popor.

Vers. 1—4. Începutul e ca Ps. 133, 1, iar v. 2. samĕnă cu Ps. 115, 19; v. 4 e reminiscenţă din Deut. 7, 6. *Slugile Domnuluĭ:* toţĭ ceĭce îl cinstesc, nu numaĭ ministrĭĭ luĭ oficialĭ, ce rezultă din împrejurarea că *curţile* sunt locul unde staŭ, apoĭ din v. 19. 20. *Că e bun* din v. 3^{b} are înţelesul: a cânta Domnuluĭ e ceva bun, plăcut; aceasta sĕ facă Israil, care e poporul ales, proprietatea luĭ Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Lăudaţĭ.. ,. slugĭ.... că este bun...., că este bun.... luĭ Domnul,.. spre moştenire luişĭ.*

5. Că eŭ ştiŭ că e mare Domnul,
Şi Domnul nostru peste toţi dumnezeiĭ.
6. Toate câte voeşte Domnul le face,
În cer şi pe pământ,
În mărĭ şi în toate adâncurile.
7. Celce ridică noriĭ dela marginea pământuluĭ,
Face fulgere spre ploae,
Celce scoate vêntul din cămările sale.
8. Celce a bătut cele întâĭnăscute ale Egipetuluĭ,
Dela om până la dobitoc.
9. Trimis-a semne şi minunĭ
În mijlocul tĕŭ Egipte,
Contra luĭ Faraon şi toate slugile luĭ.
10. Celce a bătut neamurĭ marĭ,
Şi a ucis regĭ puternicĭ.

Vers. 5—7. Începe lauda luĭ Dumnezeŭ, a căreĭ îndatorire sĕ motivează în v. 4 cu *că*, iar *că* din v. 5 arată că provocarea e îndreptăţită. Israil ştie că Domnul e vrednic de laudă, căcĭ îĭ este Domn şi e maĭ mare decât zeiĭ. *Cer, pământ, mare* însemnează cele 3 regnurĭ ale creaţiunĭĭ (Ex. 20, 4). *Face fulgere spre ploae:* fulgerile sunt în scopul ploiĭ, avêndu-sĕ în vedere observaţiunea, că întâiŭ sĕ vĕd fulgere şi sĕ aud trăsnete, apoĭ urmează ploaea; orĭ: el face fulgere lângă ploae=fulgere şi ploae. *Din cămările sale;* imaginea e ca Iob 38, 22 şi însemnează atotputerea luĭ Dumnezeŭ care dă impulzul la celece sĕ întâmplă în natură. Traduc. rom.: *Că eŭ am cunoscut că este..,... toţi dumnezeiĭ. Toate câte a vrut Domnul a făcut... Ridicând norĭ..; fulgerile spre ploae le-a făcut, celce scoate vênturile din vistieriile sale. Ridicând*=produce, pentrucă noriĭ se ridică departe în orizont ca cum ar rĕsări la marginile pământuluĭ.

Vers. 8. 9 arată că Domnul e vrednic de laudă, fiindcă a mântuit pe Israil din Egipet. Traduc. rom.: *Carele a .., întru Faraon şi întru toate slugile luĭ.*

Vers. 10—12. Acest Dumnezeŭ a ocupat ţara promisiunĭĭ. V. 10 aminteşte Deut. 4, 38. 7, 1. 9, 1. 11, 23. Ios. 23, 9. *Neamurĭ marĭ*=popoarĕ tarĭ exprimându-sĕ maĭ mult puterea decât

11. Pe Sion, regele Emoreilor,
Şi pe Og, regele Basanului,
Şi toate împărăţiile Canaanului.

12. Şi a dat pământul lor moştenire,
Moştenire luĭ Israil poporuluĭ sĕŭ.

13. Doamne numele tĕŭ e în veac,
Doamne amintirea ta în neam şi în neam.

14. Că va judeca Domnul pe poporul sĕŭ,
Şi de slugile sale i-va părea rĕŭ.

15. Zeiĭ păgânilor sunt argint şi aur,
Lucruri de mâni omeneşti.

16. Gură aŭ şi nu pot grăi,
Ochĭ aŭ şi nu pot vedea.

17. Urechĭ aŭ şi nu pot auzi,
Dar nicĭ nu este suflare în gura lor.

18. Asemene lor sĕ fie ceĭce i-aŭ făcut,
Tot celce se încrede întrênşiĭ.

---

numĕrul lor (Deut. 7, 1. Ios. 2, 2. Is. 53, 12). *Toate împărăţiile* e ca Deut. 3, 21; iar *a dat moştenire* e ca Deut. 4, 38. *A bătut, a ucis* sĕ rapoartă la regiĭ şi împărăţiile din Canaan. Tráduc. rom.: *Carele a bătut neamurĭ multe, . . . împĕraţĭ tarĭ . . împĕratul Amoreilor, . . . împĕratul Vasanuluĭ . . luĭ Canaan . . poporuluĭ sĕŭ.*

Vers. 13. 14. Dumnezeŭ care lucrează cu atâta putere în Israil este totdeuna acelaş. Vers. 14 e din Ex. 3, 15, iar v. 14 din Deut. 32, 36, cf. Ps. 89, 13. Traduc. rom.: *Doamne . . în veac, şi pomenirea . . . se va umili. Va judeca:* va face dreptate poporuluĭ sĕŭ. Întâmplându-sĕ ca Israil sĕ fie tras în judecată orĭ neamurĭ străine sĕ-l judece, atuncĭ Dzeŭ ia asupraş cauza şi o decide. *Se va umili*=îĭ va părea rĕŭ de poporul sĕŭ; LXX παρακλη-θήσεται ἐπί . .: va fi chiemat întrajutorul servilor sĕĭ, le va fi apĕrător şi mângăitor.

Vers. 15—18. Dumnezeul luĭ Israil este izvorul vieţiĭ, iar idoliĭ păgânilor sunt nimica, cf. Ps. 113, 4—8. *Dar nicĭ nu este suflare* etc.: în gura lor nu este nicĭ o urmă de suflare. Traduc. rom.: *Idoliĭ neamurilor argint . . şi nu vor grăi . . ., şi nu vor vedea*

19. Casa luĭ Israil, binecuvêntaţĭ pe Domnul!
Casa luĭ Aron, binecuvêntaţĭ pe Domnul!
20. Casa luĭ Levi, binecuvêntaţĭ pe Domnul!
Ceĭce vĕ temeţĭ de Domnul, binecuvêntaţĭ pe [Domnul!
21. Bine e cuvêntat Domnul din Sion!
Celce locueşte în Ierusalim, Aliluia!

Psalmul 135.

1. Mulţămiţĭ Domnuluĭ că e bun,
Că în veac e mila luĭ.
2. Mulţămiţĭ Dumnezeuluĭ Dumnezeilor,
Că în veac e mila luĭ.
3. Mulţămiţĭ Domnuluĭ Domnilor,
Că în veac e mila luĭ.
4. Celuĭce face minunĭ marĭ, el singur,
Că în veac e mila luĭ.

.. nu vor auzi, că nicĭ este duh .. ceĭce fac acestea, şi toţĭ ceĭce nădăjduesc întrênşiĭ.

Vers. 19—21. Întreg poporul israilltean sĕ laude pe Domnul, care e maĭ presus de zeiĭ păgânilor. Provocarea e quadruplă, pentrucă se adaogă *casa luĭ Levi* (Ps. 113, 9—11. 117, 2—4), iar binecuvêntarea din Ps. 138, 3 devine laudă. Din Sion manifestă Dumnezeŭ activitatea sa, de aci sĕ se lăţască şi mărturisirea luĭ prin gura oamenilor. Traduc. rom.: *Casa luĭ Israil .. lăcueşte în Ierusalim.*

Psalm. 135. Cuprinsul acestuĭ psalm e înrudit cu al celuĭ precedent: sĕ provoacă a lăuda pe Dumnezeŭ cel bun, preaînalt, atotputernic, creatorul lumiĭ, mântuitorul milostiv, judecătorul şi regele luĭ Israil, de care a purtat grijă îndeosebĭ în exilul babilonean. La Evreĭ psalmul sĕ numeşte „Aliluia cel mare“ (în înţeles maĭ larg aşa sĕ numesc Ps. 119—135) şi-l cântă la sĕrbătoarea paştelor după Aliluia (Ps. 112—117).

5. Celuĭce a făcut cerul cu pricepere,
Că în veac e mila luĭ.

6. Celuĭce a întins pământul peste ape,
Că în veac e mila luĭ.

7. Celuĭce a făcut luminătorĭ marĭ,
Că în veac e mila luĭ.

8. Soarele spre stăpânirea zileĭ,
Că în veac e mila luĭ.

9. Luna şi stelele spre stăpânirea nopţiĭ,
Că în veac e mila luĭ.

10. Celuĭce a bătut pe Egiptenĭ întru întâĭnăscuţiĭ lor,
Că în veac e mila luĭ.

11. Şi a scos pe Israil din mijlocul lor,
Că în veac e mila luĭ.

12. Cu mână tare şi cu braţ întins,
Că în veac e mila luĭ.

13. Celuĭce a despărţit Marea trestieĭ în părţi,
Că în veac e mila luĭ.

14. Şi a trecut pe Israil prin mijlocul eĭ,
Că în veac e mila luĭ.

15. Şi a scuturat pe Faraon şi puterea luĭ în Marea trestieĭ,
Că în veac e mila luĭ.

Vers. 1—9. Şi aci avem reminiscenţe din Deut. V. 2ª 3ª sunt din Deut. 10, 17. *Celuĭce face... el singur* e ca Ps. 71, 18 cf. Ps. 85, 10; în v. 5ª poetul a avut în vedere Prov. 3, 19. Ier. 10, 12. *Cu pricepere* exprimă înţelepciunea luĭ Dumnezeŭ la creare. V6ª aminteşte Is. 42, 5. 44, 24. *Peste ape* e ca Ps. 23, 2, pentrucă apele sunt parte vĕzute, parte nevĕzute. Traduc. rom.: *Mărturisiţi-vĕ... Măturisiţi-vĕ... marĭ unuia.. cerurile cu înţelegere. Celuĭce a întărit pământul.. luminătorĭ marĭ unuia .. nopţiĭ.*

Vers. 10—26. Dumnezeŭ mântuitorul e vrednic de laudă. Regele egiptean sub care aŭ eşit Israilteniĭ din Egipet sĕ chiamă Menoftas. V. 12ª e din Deut. 4, 34. 5, 15; 16ª din Deut. 8, 15.

16. Celuĭce a povățuit pe poporul sĕŭ în pustie,
Că în veac e mila luĭ.
17. Celuĭce a bătut regĭ marĭ,
Că în veac e mila luĭ.
18. Și a ucis regĭ puternicĭ,
Că în veac e mila luĭ.
19. Pe Sion, regele Emoreilor,
Că în veac e mila luĭ.
20. Și pe Og, regele Basanuluĭ,
Că în veac e mila luĭ.
21. Și a dat țara lor moștenire,
Că în veac e mila luĭ.
22. Moștenire luĭ Israil slugiĭ sale,
Că în veac e mila luĭ.
23. Care în umilirea noastră și-a adus aminte de noĭ,
Că în veac e mila luĭ.
24. Și ne-a mântuit de vrăjmașiĭ nostri,
Că în veac e mila luĭ.
25. Celce dă pâne la toată carnea,
Că în veac e mila luĭ.
26. Mulțămiți Domnuluĭ ceruluĭ,
Că în veac e mila luĭ.

Ier. 2, 6.; V. 17—22 sunt împrumutate din Ps. 134, 10—12 cu unele schimbări. *Slugiĭ sale* e reminiscență din Deut. 32, 36 cf. Ps. 134, 14. 89, 13, îndeosebĭ Is. 40—66. *Celce dă pâne* etc. arată un timp când scumpetea era îmbinată cu asuprire. *Domnuluĭ ceruluĭ* e numire maĭ nouă a luĭ Dumnezeŭ (Neem. 1, 4. 2, 4). Traduc. rom.: *Celuĭce a bătut Egiptul cu ceĭ întâĭnăscuțĭ aĭ luĭ .. braț înalt. Celuĭce a împărțit Marea roșie întru despărțituri .. în Marea roșie .. Celuĭce a trecut poporul sĕŭ în pustie .. a bătut împerațĭ marĭ .. omorît împerațĭ tarĭ .. Sion împeratul .. Og împeratul Vasanuluĭ .. Și le-a dat pământul .. Că întru smerenia noastră și-a adus aminte de noĭ Domnul. Și ne-a izbăvit pe noĭ .. Celce dă hrană la tot trupul .. Mărturisiți-vĕ Dumnezeuluĭ ceresc ... luĭ.*

Psalmul 136.

1. La rîurile Babilonuluĭ am şĕzut şi am plâns,
   Când ne-am adus noĭ aminte de Sion.
2. De sălcile în mijlocul luĭ
   Am aninat citarele noastre.
3. Că acolo aŭ cerut dela noĭ duşmaniĭ nostri
   Cuvinte de cântărĭ,
   Şi asupritoriĭ nostri bucurie:
   Cântaţi-ne nouĕ o cântare din Sion.

Psalmul 136. Psalmul nu s'a compus multă vreme după re'ntoarcerea Iudeilor din robia babiloneană; autorul este între cei re'ntorşĭ în patrie. În original psalmul nu are inscripţie; LXX are: *luĭ David, a luĭ Ieremia*, ce explică uniĭ că David prevĕzênd timpurile viitoare a scris psalmul, iar Ieremia, care a fost în exil, l-ar fi dat Israilteniloř. Alţiĭ iarăş zic că psalmul l-a compus Ieremia după modelele luĭ David, saŭ l-a încorporat colecţiuniĭ psalmilor luĭ David. Dacă în v. 8. s'ar vorbi de risipirea Babilonuluĭ, apoĭ psalmul nu poate fi compus înainte de al 6. an al luĭ Dariŭ Histaspe, care a poruncit să se dărîme zidurile şi porţile Babilonuluĭ, care oraş nu mult după aceea cade de tot.

Vers. 1—6. Cuprinsul acestor versurĭ dovedeşte că psalmul s'a scris după exilul babilonean ca aducere aminte. *La rîurile Babilonuluĭ: Eufrat* cu canalurile sale; *Tigrul, Chabora* (Chobar) şi *Eulăus* (Ezech. 1, 3. Dan. 8, 2). Aşĕzându-se Israilteniĭ în pământul robieĭ aŭ căutat locurĭ cu apă zidindu-şĭ pe malurile lor sinagoge, din motivul spălărilor religioase. Dar să poate că aci să face aluziune la bogatele regiunĭ ale Babilonuluĭ cu multe ape, căcĭ Isaia (36, 17) îl descrie ca „o ţară cu grâŭ şi must, o ţară a pânĭ şi viilor.“ *Acolo* etc.: toate frumseţele ţĕrĭĭ străine n'aŭ putut face pe Iudeĭ să-şĭ uite patria, ci din contra durerea lor creşte când îşĭ aduc aminte de ea şi de sânta cetate. *De sălcile* etc. nu sunt sălcile noastre, ci *populus euphratica* care saměnă. De arborĭĭ ţĕrĭĭ bogate în rîurĭ ceĭ robiţĭ aŭ atîrnat citarele lor; trecuse vremea veselieĭ cu muzică. De întradevĕr aŭ aninat eĭ instrumente în sălcĭ saŭ e trop înfăţişând tristeţa descrisă în v. 1, nu să poate hotărî. Cântăreţul nu s'a putut despărţi de citară, dar el nu o atinge ca să-ĭ fie martoră că a perit din inima luĭ orce bucurie. Dela sine înţeles este că autorul are în vedere nu-

4. Cum să cântăm cântările Domnului
În pământ străin?!
5. De voiŭ uita de tine Ierusalime,
Înţepenească dreapta mea!
6. Să se lipească limba mea de cerul gurii mele,
De nu-mi aduc aminte de tine,
De nu ridic Ierusalimul
Peste toate bucuriile mele.

---

mai cântări de veselie, căci sigur şi în Babilon vor fi cântat Iudeii cântări de întristare, mai vêrtos că unii psalmi sunt compuşi în exil. *Că* din v. 3 se pricepe mai lesne dacă îmbinăm v. 3. 6. Ei aŭ aninat instrumentele de veselie, deşi ceĭce i-aŭ robit îi îndemnă să cânte ca cum ar fi în ţara lor, să uite de Ierusalim şi de patrie, Babilonul să le fie a doua patrie. *Cuvinte de cântări:* ca părţi saŭ fragmente ale tesaurului naţional în cântări (Ps. 34, 20. 64, 4 etc.); orcare cântare sântă din cele vechi ale Sionului. *Cântările Domnului:* cântare sântă ce aparţine psalmilor (2. Cron. 29, 27.) Înţelesul răspunsului este: Nu că nu e permis a cânta cântări sânte în ţară străină, ci acum ele nu să mai pot executa ca în patrie, şi ar însemna că ei aŭ uitat Ierusalimul. Deosebirea între acum şi odinioară deşteaptă şi mai mult conştienţa vinovăţiei şi dorirea să se întoarcă cele pierdute. Pocăinţa şi dorul patriei sunt îmbinate, căci ceĭce nu-şi aduceaŭ aminte de Sion se pierd între păgâni. Poetul transpuindu-se în starea celor robiţi zice: *De voiŭ uita* etc. *Înţepenească* etc.: mâna mea dreaptă să-şi uite funcţiunea, cum am uitat eŭ Ierusalimul. *De nu ridic Ierusalimul* etc.: de nu voiŭ afla întrênsul cea mai mare bucurie, de nu-l voiŭ preţui mai mult decât orcare bucurie. Traduc. rom.: *La rîul* (LXX ἐπὶ τῶν ποταμῶν) *Vavilonului, acolo . . . . În sălci în mijlocul lui am spânzurat organele . . ne-aŭ întrebat pe noi, ceĭce ne-aŭ robit pe noi . . ., şi ceĭce ne-aŭ adus pe noi, cântare: cântaţi nouă din cântările Sionului. Cum vom cânta cântarea . . De te voiŭ uita Ierusalime, uitată să fie dreapta mea. Să se lipească limba mea de grumazul meŭ, de nu-mi voiŭ aduce aminte de tine, de nu voiŭ pune înainte Ierusalimul, ca întru începutul veseliei mele. Organele* este nume general pentru instrumentele muzicale, îndeosebi cele cu corzi (citară, harfă). *Uitată să fie dreapta mea:* cu care am bătut corzile în templul din Ierusalim să nu-mi facă

7. Adu-ţĭ aminte Doamne de fiiĭ Edomuluĭ
Pentru ziua Ierusalimuluĭ,
Care ziceaŭ: Stricaţi-l, Stricaţi-l
Până la temeliile luĭ!

8. Fica Babiionuluĭ, pustiito, fericit e celce va rĕs-
[plăti ţie fapta ta,
Ce aĭ făcut-o nouĕ.

9. Fericit e care va apuca pruncii tĕi şi-ĭ va sfărîma
[de stâncă!

---

serviciŭ, aşa că nimene sĕ nu-şĭ maĭ aducă aminte de mine. *De nu voiŭ pune înainte:* de nu pune în fruntea bucuriilor sale Ierusalimul şi mântuirea luĭ, adecă dacă acesta şi mântuirea luĭ nu vor fi bucuria cea maĭ mare ce i-s'ar întâmpla; dacă negrijind de el s'ar veseli în ţară străină, deşi adevĕrată bucurie poate fi numaĭ în Ierusalim.

Vers. 7. În partea a doua a psalmuluĭ sĕ cere rĕzbunare asupra Edomuluĭ şi Babilonenilor. Edomiţiĭ s'aŭ purtat rĕŭ la risipirea Ierusalimuluĭ prin Caldeĭ, deşi eraŭ de aceeaş origine cu Iudeiĭ; eĭ aŭ dat ajutor duşmanilor (Plâng. 4, 21. Ezech. 25, 12. 35, 5). *Stricaţi-l, stricaţi-l:* sĕ nu lase piatră pe piatră, sĕ nu rĕmâe urmă de el. Traduc. rom.: *Adu-ţĭ aminte.. luĭ &dom în ziua Ierusalimuluĭ,..... luĭ.* Înţelesul este: Adu-ţĭ aminte de fiiĭ luĭ Edom în privinţa zileĭ Ierusalimuluĭ=adu-ţĭ aminte de eĭ ca de duşmaniĭ acestuia şi-ĭ pedepseşte.

Vers. 8. 9. *Fica Babilonuluĭ:* locuitoriĭ acestuia; cetatea sĕ personifică. *Pustiito* e profeţie, care s'a realizat la an. 516 n. Cr. sub Dariŭ Histaspe; celece aveaŭ sĕ se întâmple în viitor sĕ înfăţişază existente. *Fericit e celce va rĕsplăti* etc.: sĕ doresc acestea ca rĕzbunare pentru faptele sĕvârşite contra luĭ Israil (Is. 47, 6). *Va apuca pruncii tĕi* etc.: aceştia sĕ fie omoriţĭ ca nu cumva o generaţiune nouă sĕ reînfinţeze imperiul pustiit (Is. 14, 21 sq.). Obiceiul barbarilor din acele timpurĭ era ca la ocuparea fortăreţelor pruncii sĕ fie ucişĭ (2. Reg. 8, 12. Is. 13, 16. Naum 3, 10). Traduc. rom.: *Fata Vavilonuluĭ ticăloasă, fericit este.... rĕsplătirea ta, carea aĭ rĕsplătit nouĕ. Fericit este carele va apuca, şi va lovi pruncii tĕi de piatră. Ticăloasă*; unele traducerĭ iaŭ cuvêntul în înţeles activ = *pustiitoare*; probabil este însă că ταλαίπωρος= nefericit, care aĭ adus nouĕ nefericire, pierdere.

VERIFICAT

Tabla materieĭ.

Psalmul 103 . . . . . pag. 5
Psalmul 140 . . . . . „ 15
Psalmul 141 . . . . . „ 18
Psalmul 129 . . . . . „ 21
Psalmul 19 . . . . . „ 25
Psalmul 20 . . . . . „ 28
Psalmul 3 . . . . . „ 31
Psalmul 37 . . . . . „ 34
Psalmul 62 . . . . . „ 39
Psalmul 87 . . . . . „ 44
Psalmul 102 . . . . . „ 48
Psalmul 142 . . . . . „ 54
Psalmul 50 . . . . . „ 58
Psalmul 148 . . . . . „ 66
Psalmul 149 . . . . . „ 69
Psalmul 150 . . . . . „ 71
Psalmul 5 . . . . . „ 73
Psalmul 89 . . . . . „ 78
Psalmul 100 . . . . . „ 86
Psalmul 16 . . . . . „ 90
Psalmul 24 . . . . . „ 96
Psalmul 53 . . . . . „ 104
Psalmul 54 . . . . . „ 106
Psalmul 90 . . . . . „ 114
Psalmul 83 . . . . . „ 119
Psalmul 84 . . . . . „ 123
Psalmul 85 . . . . . „ 126
Psalmul 145 . . . . . „ 131
Psalmul 33 . . . . . „ 133

Psalmul 144 . . . . . pag. 139
Psalmul 69 . . . . . „ 145
Psalmul 4 . . . . . „ 146
Psalmul 6 . . . . . „ 150
Psalmul 12 . . . . . „ 153
Psalmul 30 . . . . . „ 155
Psalmul 101 . . . . . „ 162
Psalmul 118 . . . . . „ 171
Psalmul 120 . . . . . „ 202
Psalmul 133 . . . . . „ 203
Psalmul 64 . . . . . „ 205
Psalmul 65 . . . . . „ 209
Psalmul 66 . . . . . „ 214
Psalmul 67 . . . . . „ 216
Psalmul 68 . . . . . „ 229
Psalmul 134 . . . . . „ 237
Psalmul 135 . . . . . „ 240
Psalmul 136 . . . . . „ 243

47 de psalmi.

Erori de tipar:

Pag.	6	șir.	13	de jos	citește	îmbrăcat	în loc de	imbrăcat
„	13	„	17	„ sus	„	lesahek bo	„ „ „	bo
„	61	„	14	„ „	„	*înțelepciunii tale*	„ „ „	*înțelepciuni tale*
„	63	„	18	„ jos	„	roagă ca	„ „ „	roagă că
„	68	„	11	„ „	„	genurile și vêrsta	„ „ „	genurile și sexurile
„	80	„	2	„ sus	„	fiiĭ oamenilor	„ „ „	oameſiiĭ nilor
„	96	„	10	„ jos	„	învingerea	„ „ „	învingirea
„	109	„	7	„ sus	„	înșelăciunoa	„ „ „	înșelaciunea
„	122	„	12	„ jos	„	*Dumnezeului meŭ*	„ „ „	*Dumnezeŭ meŭ*
„	139	„	11	„ sus	„	veacul veaculuĭ	„ „ „	veacuĭ veaculuĭ
„	156	„	12	„ „	„	*ruşinez*	„ „ „	*rusinez*
„	157	„	6	„ jos	„	*închis*	„ „ „	*închîs*
„	159	„	4	„ sus	„	vieața	„ „ „	vieata
„	161	„	13	„ „	„	așĕzat	„ „ „	asĕzat
„	173	„	17	„ „	„	*de toate părțile*	„ „ „	*detoa te părțile*
„	174	„	5	„ „	„	luĭ	„ „ „	ĭul
„	218	„	8	„ sus	„	Pământul	„ „ „	Pamêntul

VERIFICAT
2017